

Agrometeorologie

Kdy	Od	Do	Kde	Počet hodin
26.10.2024	8.00	11.50	A01	4
08.11.2024	13.00	16.50	A01	4
15.11.2024	13.00	15.50	A01	3
30.11.2024	9.00	11.50	A01	3

Organizace předmětu

- Docházka
- Průběh přednášek = 1 pauza
- Absolvoval?
- ???
- Literatura

Agronomická
fakulta

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav agroekosystémů a bioklimatologie

BIOKLIMATOLOGIE

prof. Ing. Zdeněk Žalud, Ph.D.

2015

af.mendelu.cz

2022

Zdeněk Žalud a kol.

Aplikovaná agrometeorologie

ke stažení

www.mendelu.cz

kliknout na:

- **Naše fakulty**
- **Agronomická fakulta**
- **O fakultě**
- **Organizační struktura fakulty**
- **Ústav agrosystémů a bioklimatologie**
- **Výuka**
- **Materiály ke stažení**
 - **Agrometeorologie AF – kombinované studium**

Cíl a obsah předmětu

➤ Proč????

- ⇒ Počasí a podnebí jako faktor krajiny a jejich funkcí
- ⇒ Počasí a podnebí jako faktor zemědělství
- ⇒ Mění se klima
- ⇒ Vliv na růst, vývoj a výnos
- ⇒ Abiotická rizika – teploty, sucho, mokro
- ⇒ Biotická rizika – choroby a škůdci
- ⇒ Zvířata a ŽV – welfare a mikroklima
- ⇒ Adaptace v zemědělství a krajině

Agrometeorologie:

➤ Fyto

➤ Zoo

⇒ Humánní bioklimatologie

Počasí a podnebí

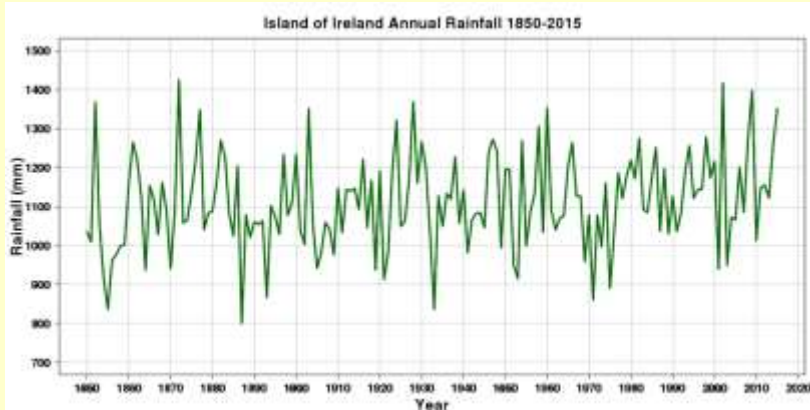

**Slunečné, dešťové,
větrné....**

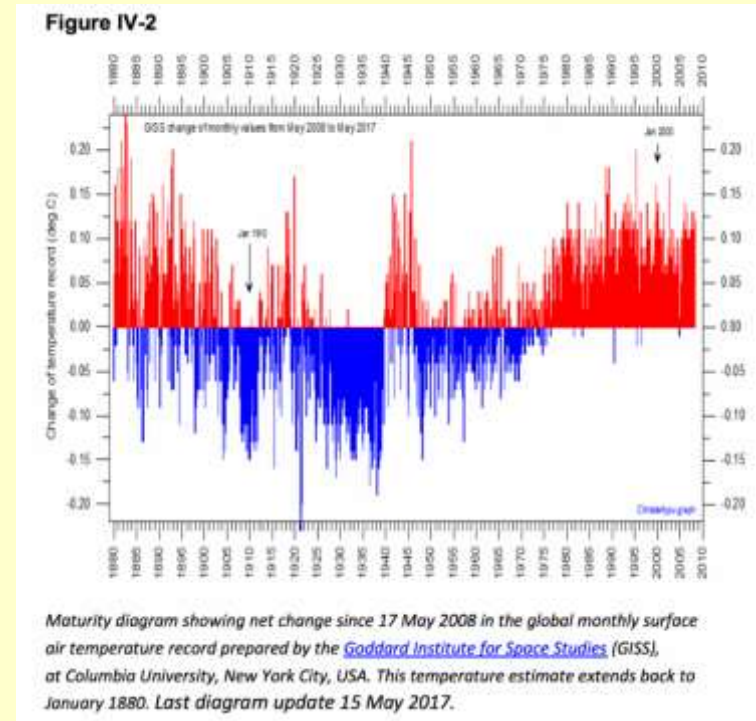
**Určuje jak je právě
teď na daném místě**

Počasí a podnebí

Tropické, mírné SE,
arktické, saharské,
kontinentální,
oceánické
Určujeme trendy a
variabilitu

meteofaktory x zemědělství (krajina)

produkce

- sluneční záření
- CO₂ koncentrace
- teplota vzduchu
- vodní bilance
- sníh
-

stres

- (destrukce)
- UV radiace
- sucho
- povodně
- teplota
- vítr
-

**meteofaktory x
zemědělství (krajina)**

Klimatická změna

Zemědělství (...a krajina) – aktuální stav a její vývoj

(pohledem agrometeorologie a bioklimatologie)

Jaké jsou „motory“ zemědělství do roku 2050?

➤ **Tlak veřejnosti na udržitelné hospodaření**

- Stále častěji debaty o pozici zemědělství – zemědělec škůdce krajiny (G+S)
- Sílí tlak na MP služby
- Útoky na dotace v zemědělství

➤ **Klimatický tlak na změnu hospodaření**

- Adaptace na ZK a sucho
- Klimatická frustrace (v zimě vymrzne, na jaře uschne)
- Nevyrovnané roky

➤ **Technologický pokrok**

- 4.0 zemědělství – robotizace, automatizace
- Někde podstatný nedostatek pracovníků
- Mozky se těžko automatizací nahradí

Zemědělci jsou v digitalizaci dále než průmysl

Zemědělství čeká nástup robotů.

Ovoce budou sbírat létající drony

Jaké jsou „motory“ zemědělství do roku 2050?

➤ **Tlak veřejnosti na změnu hospodaření**

- Stále častěji delší pozici zemědělství – ztráta škůdce krajiny (G+S)
- Sílí tlak na M. území
- Útoky na zemědělství

➤ **Klimatické změny a hospodaření**

- Adaptace
- Klimatická frustrace (v zimě vymrzne, na jaře uschne)
- Nevyrovnané roky

➤ **Technologický pokrok**

- 4.0 zemědělství – robotizace, automatizace
- Někde podstatný nedostatek pracovníků
- Mozky se těžko automatizací nahradí

Zemědělci jsou v digitalizaci dále než průmysl

Zemědělství čeká nástup robotů.

Ovoce budou sbírat létající drony

**LEGISLATIVNÍ
RÁMEC (GD)**

Cíl pro zemědělství 2050:

**Najít a aplikovat vyváženost
produkčních a mimoprodukčních
funkcí**

v nových klimatických podmínkách

Produkční = prioritní!! PROČ???

Produkční versus **Mimoprodukční** funkce

Potraviny

Dřevo

Energie

Voda

.....

Rekreační

Biodiverzita (ochrana GZ)

Vzdělávací

Půdo/vodoochranná

.....

PROČ PRODUKČNÍ TOP?

Lidé: potraviny = nákupní košík 16 %

Sektor: konkurenceschopnost

a navíc.....(další slide)

Současnost: 821 mil. podvyživených

(a 30 % se vyhodí ??)

Nedostatek potravin hrozí už v roce 2027. Chybět budou biliony kalorií

31. srpna 2017 20:4

Planeta Země n
deset let bude c
odhady přišla o

Lidé z brněnských sídlišť plývají nejvíce, vyhodí 33 kg potravin ročně

31. 10. 2019 -

Obyvatelé brněnských sídlišť vyhodí do popelnic ročně průměrně 33 kilogramů potravinového odpadu. U vilové zástavby je to asi 20 kilogramů a venkovské zhruba 21 kilogramů ročně. Takové jsou první odhady výzkumníků Provozní ekonomické fakulty Mendelovy univerzity v Brně, kteří již několik let zkoumají, zda je možné ovlivnit spotřebitele, aby množství vyplytvaných potravin snížili. Vědci budou v unikátním projektu, který nemá ve světě obdoby, pokračovat. Cílem je mj. změnit myšlení lidí, kteří sami přiznávají, že vyplytvají kolem čtyř kilogramů potravin ročně. Realita je ale výrazně jiná. První odhady reálného počtu vyhozených kilogramů budou vědci dále zpřesňovat dalšími šetřeními, které odstraní i možný vliv sezónnosti.

Na světě je poprvé v dějinách lidstva více obézních než podvyživených

21. června 2016 16:16

Nová statistická čísla ukazují, že na světě je poprvé v dějinách lidstva více lidí obézních než podvyživených. Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) je na světě zhruba 1,9 miliardy lidí s nadváhou, což představuje téměř třetinu celkové populace planety.

Dva úkoly zemědělské budoucnosti

1. Do roku 2050 zdvojnásobit produkci potravin

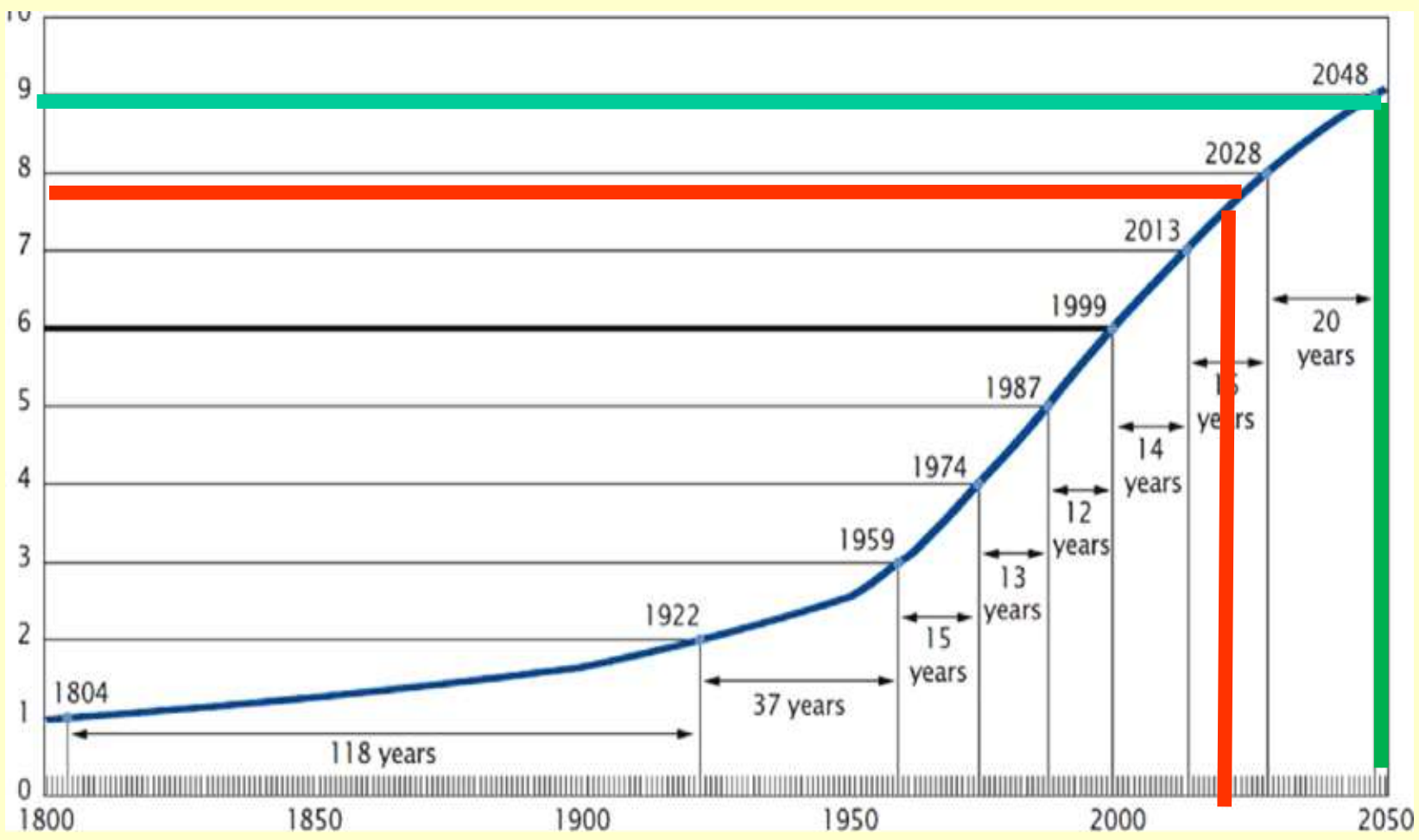
- Zvyšující se populace

Populační křivka (mld.) – 8,2 mld. v 2024

9,0

8,0

mld.
obyvatel

1

118 let

2

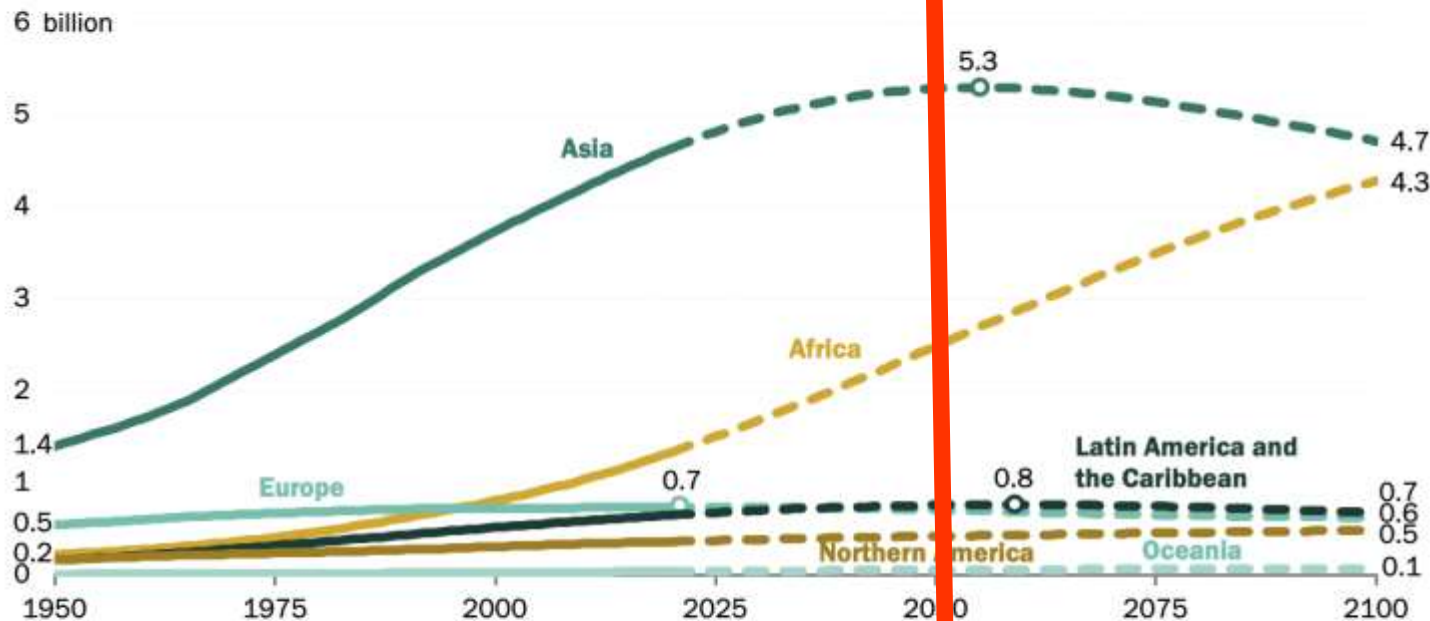
15 let

2023 2050

2100 – s ekonomickým bohatstvím se nárůst zastaví na 11 mld.

Population growth in Africa is projected to remain strong throughout this century

Population by region, in billions

Note: Data labels show projected peak population for each region: Europe (2021), Asia (2058) and Latin America and the Caribbean (2058). Regions follow United Nations definitions and may differ from other Pew Research Center reports.

Source: United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division, "World Population Prospects 2019."

PEW RESEARCH CENTER

2050

- délka života
- vzdělání
- zdravotní péče (včetně ANTK)

Dva úkoly zemědělské budoucnosti

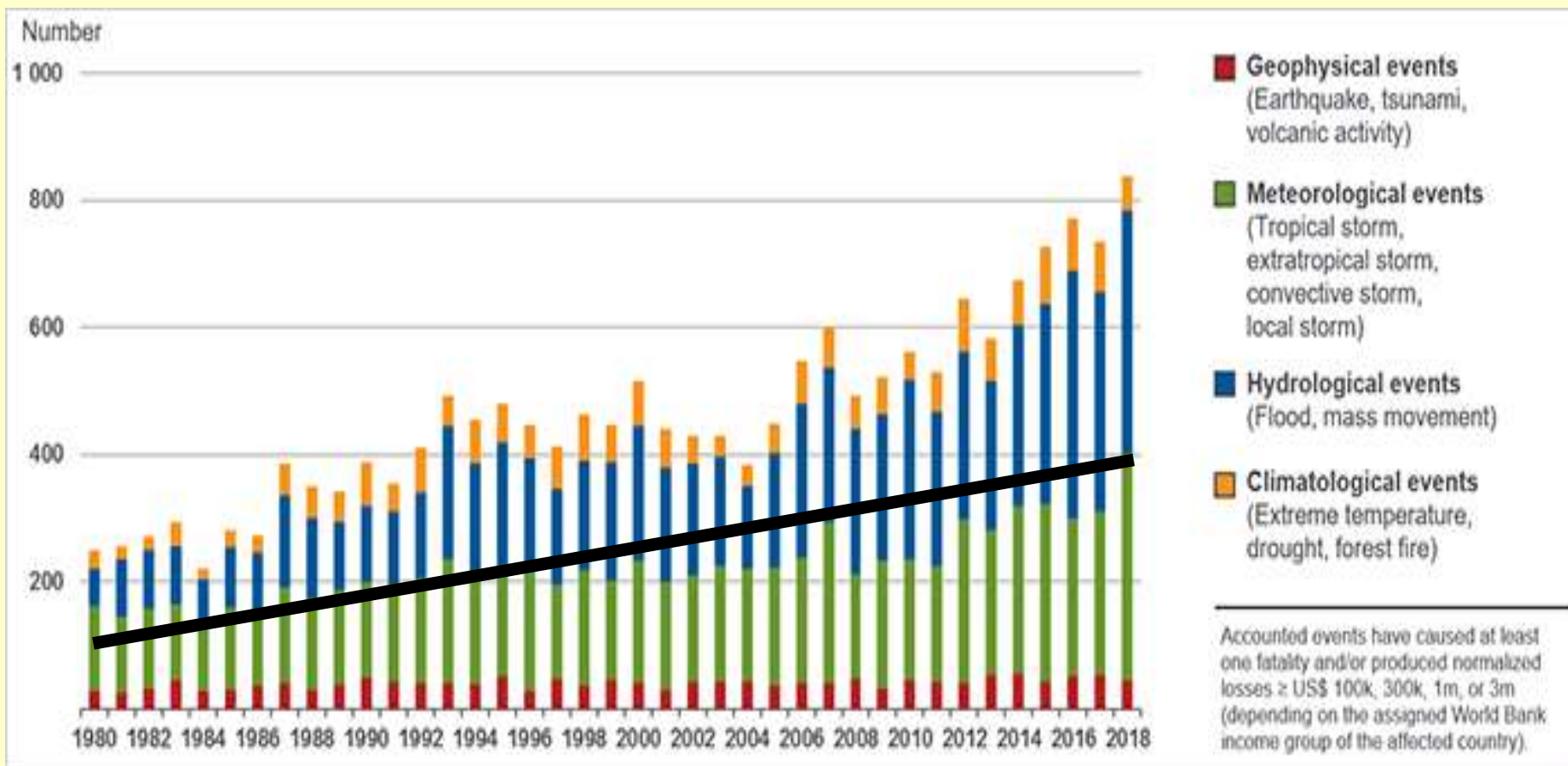
1. Do roku 2050 zdvojnásobit produkci

- Rostoucí populace
- Změna nároků na potraviny

2. Vyrovnat se s dopady změny klimatu

- Extrémny počasí
- Sucho

Škody extrémny = SVĚT (1980-2018)

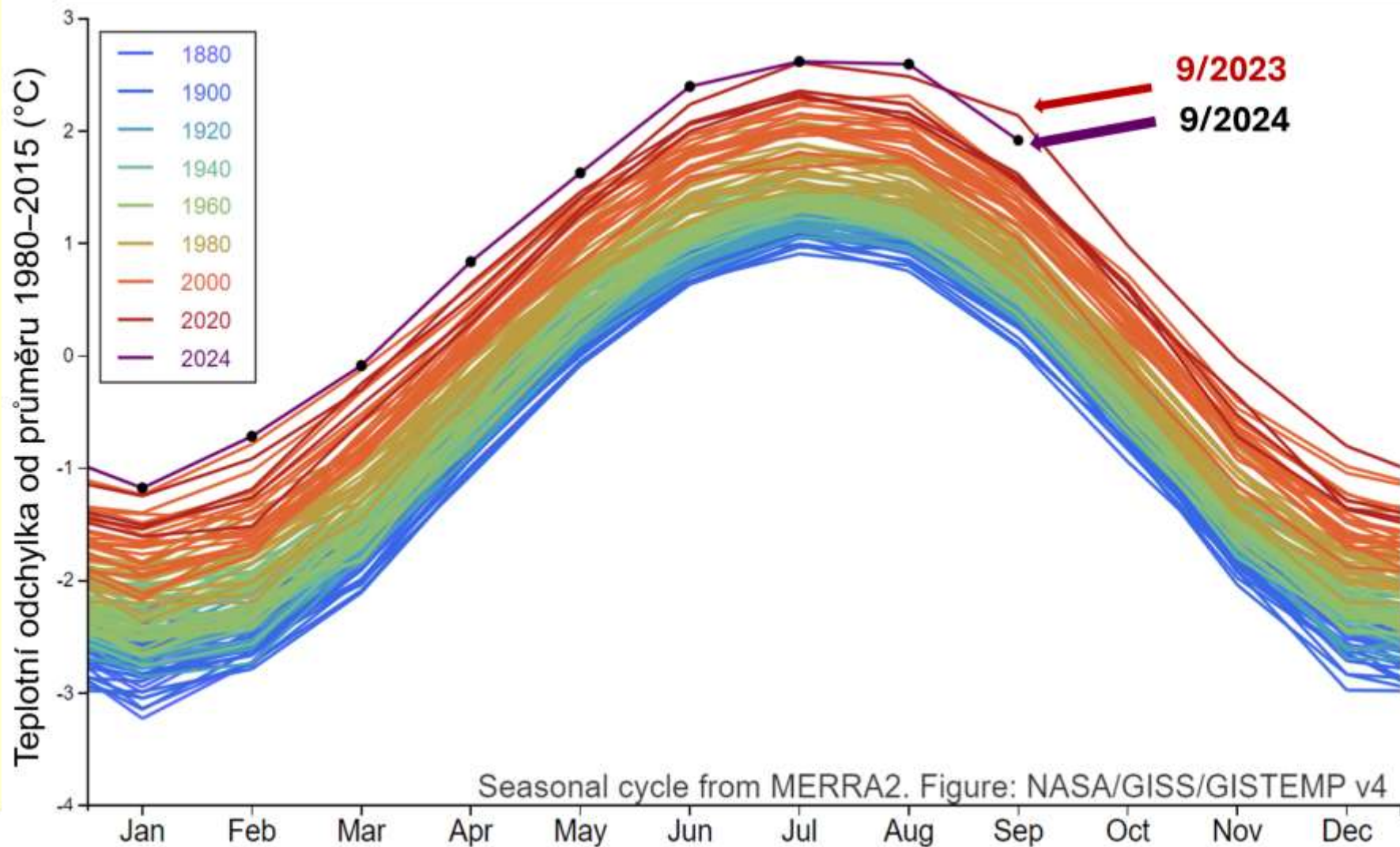
1980

2018

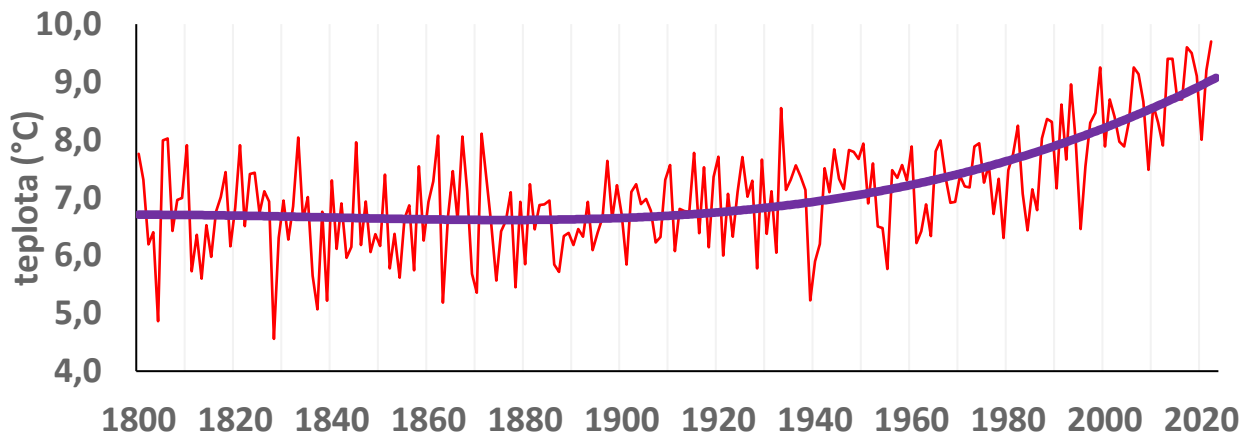
Otázka: Proč tolik extrémů?
Odpověď: Protože se otepluje!

Globální teplota Země

Klimatická realita v ČR

Průměrná roční teplota v ČR (1800–2023)

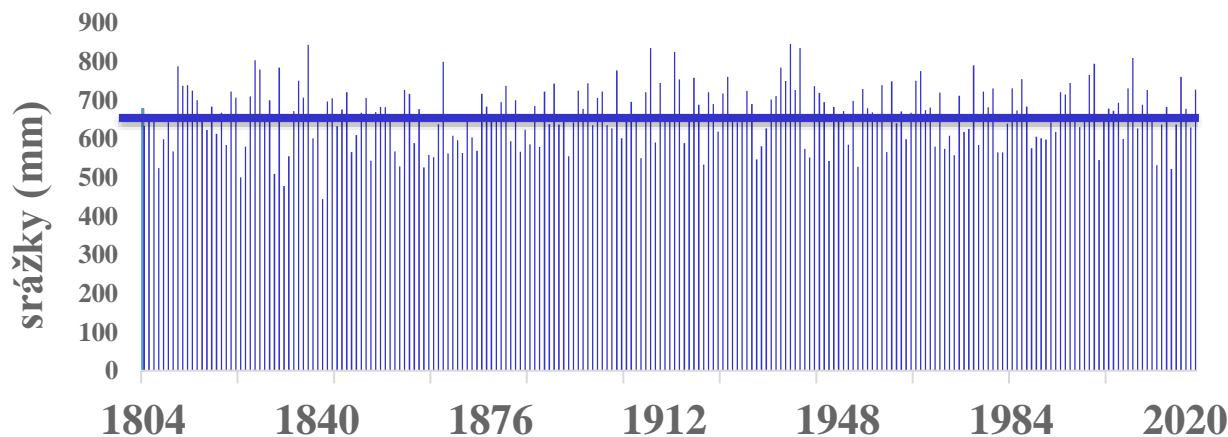

1800–1960 = 6,7 °C

2000–2023 = 8,7 °C

Rok 2023 = 9,7 °C

Průměrné roční srážky v ČR (1804–2023)

+2 °C =
úbytek cca 100 mm !!
srážek za rok
kvůli výparu

Rok 2023 = 728 mm

**Proč se otepluje a mění klima?
Je to epizoda, výkyv...?**

Jak to vlastně je?

Ale klima se přeci měnilo vždy!

uhlí (sub-tropická vegetace)

ledovcové kary Krkonoše

Vždyť klima se přeci měnilo vždy!

uhlí (= subtropická vegetace)

ledovcové kary Krkonoše

Příčiny změn klimatu

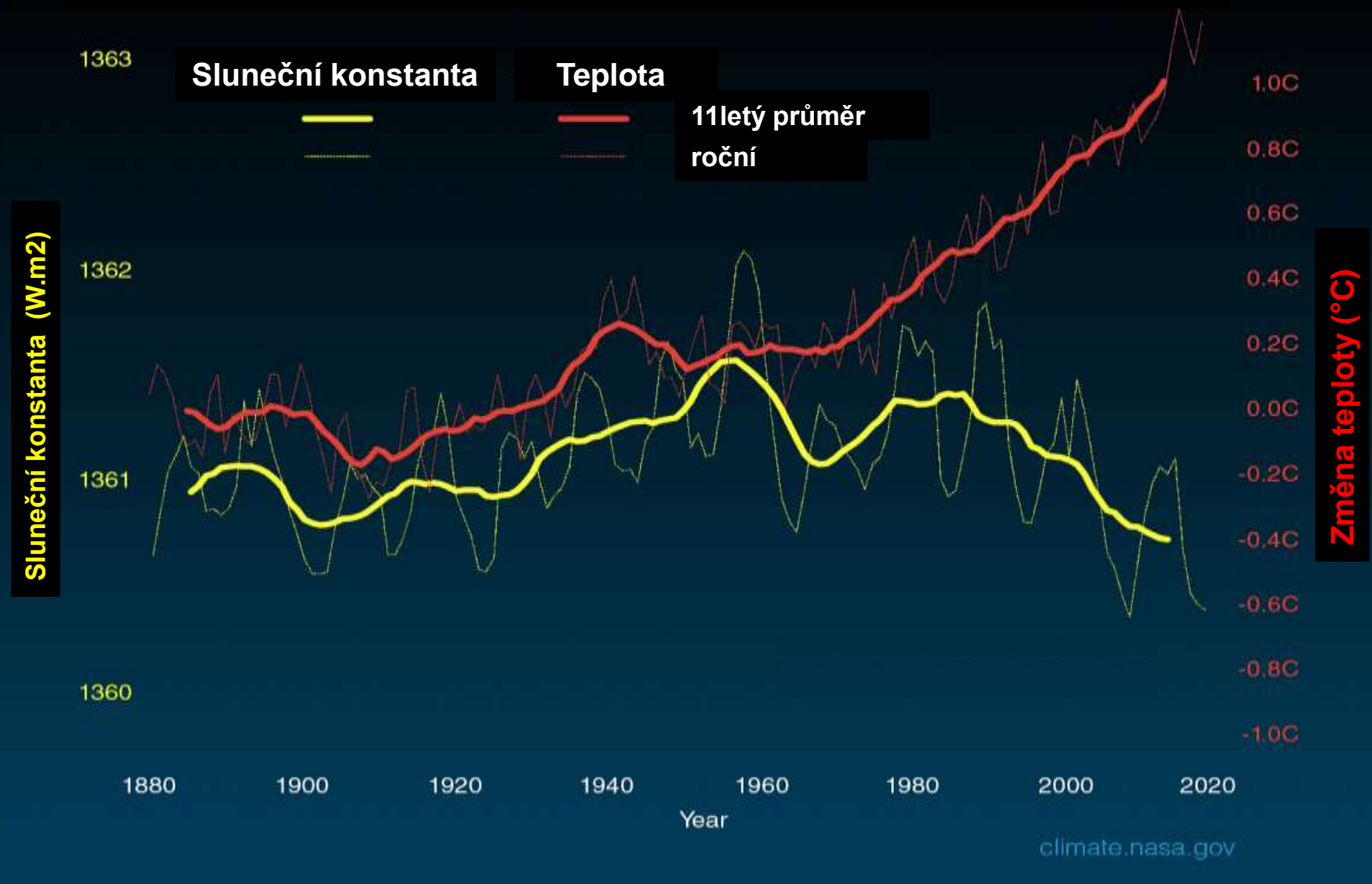
Evolve – Revoluce

Evolve (desetitisíce až miliony let)

- tektonika (pohyb, deformace) zemských desek
- orbita (oběžná dráha) Země kolem Slunce
- osa Země
- sluneční aktivita

Teplota a sluneční aktivita od 1880

Teplota vs. Sluneční aktivita (konstanta)

Příčiny změn klimatu

Evolve – Revoluce

Evolve (desetitisíce až miliony let)

- **tektonika** (pohyb, deformace) **zemských desek**
- **orbita** (oběžná dráha) **Země kolem Slunce**
- **osa Země**
- **sluneční aktivita**

Revoluce (roky až desítky let)

- **asteroid** (65 mil. let)
- **sopka** (1883 – Krakatoa)

Příčiny změn klimatu

**Současná změna klimatu se blíží
revoluci**

Jak je to tedy nyní?

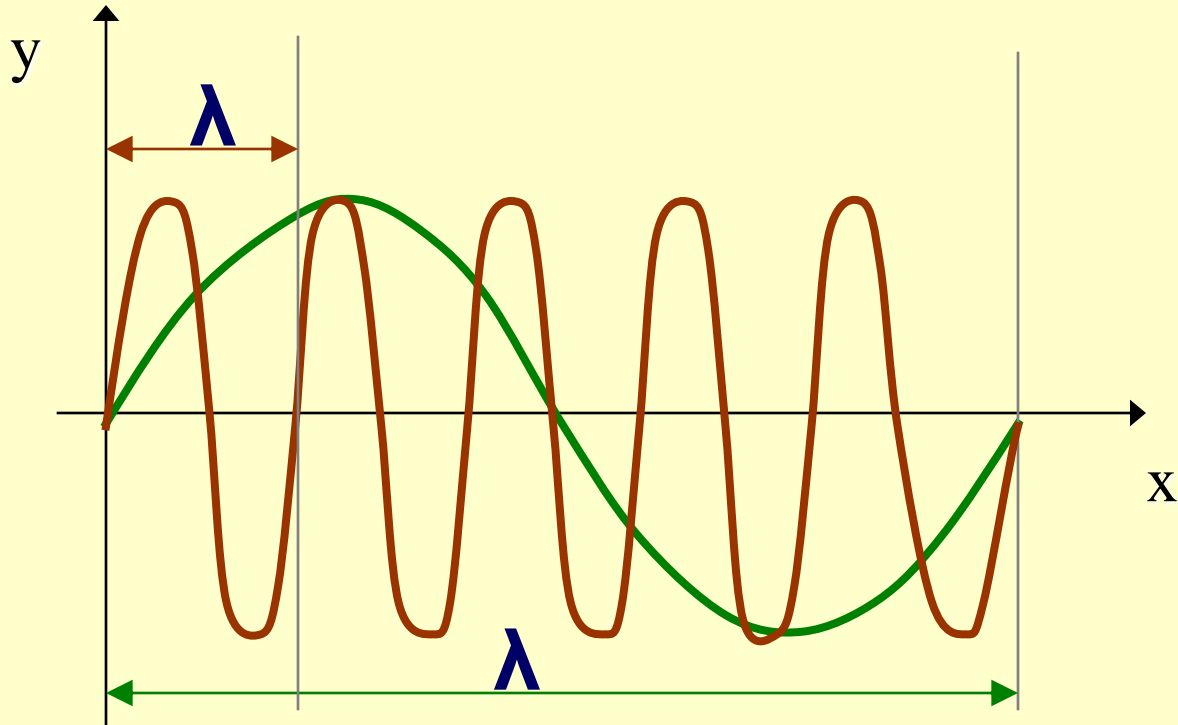
připomeňme HYPOTÉZU:

*Porušení
radiační bilance
Země způsobené zesílením
skleníkového jevu
vede ke
změně klimatu.*

Radiace a radiční bilance

- Co je to radiace?
- Co je zdrojem radiace?
- Jakou vlnovou délku má radiace?

Vlnová představa

$$\lambda \uparrow * \nu \downarrow = c$$

vlnová délka * frekvence = konstanta

Zdroje záření

- Obecně - každé těleso
- STEFAN - BOLTZMANNŮv zákon
jaké množství energie nám daná hmota
všesměrově vyzáří:

$$E = \varepsilon * \delta * T^4 \quad (\text{W.m}^{-2})$$

$$\delta = 5,67 \cdot 10^{-8} \quad \text{W.m}^{-2}.\text{K}^{-4}$$

$$\varepsilon = (0,1)$$

Koeficient ε pro různé přírodní povrchy

➤ tmavá půda	0,87
➤ písek	0,90
➤ voda	0,95
➤ trávník	0,98
➤ čerstvě napadlý sníh	0,99

Rozdělení radiace

- podle fyziologických účinků
- podle vlnové délky

Podle fyziologických účinků

UV

FAR

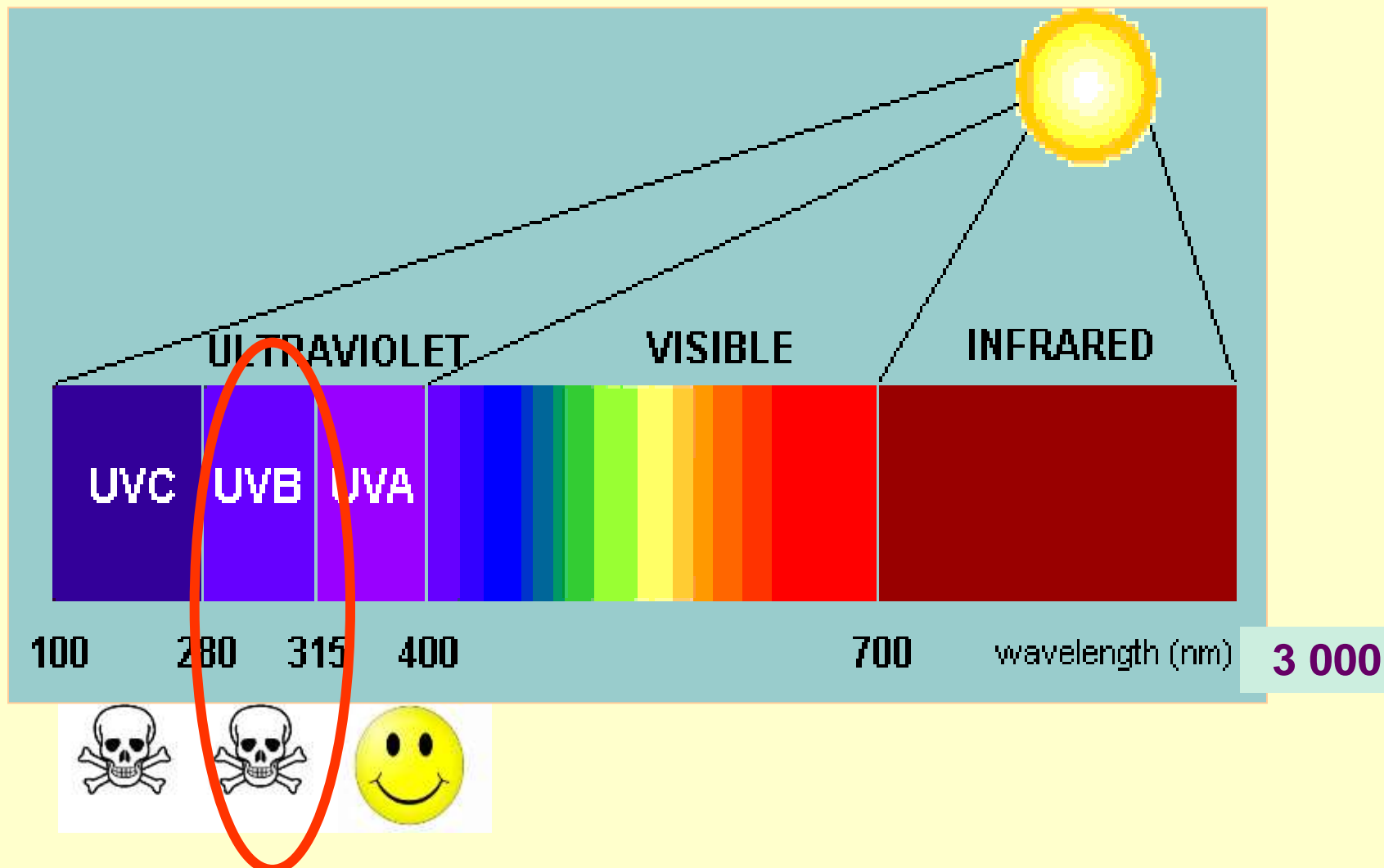
IR

400

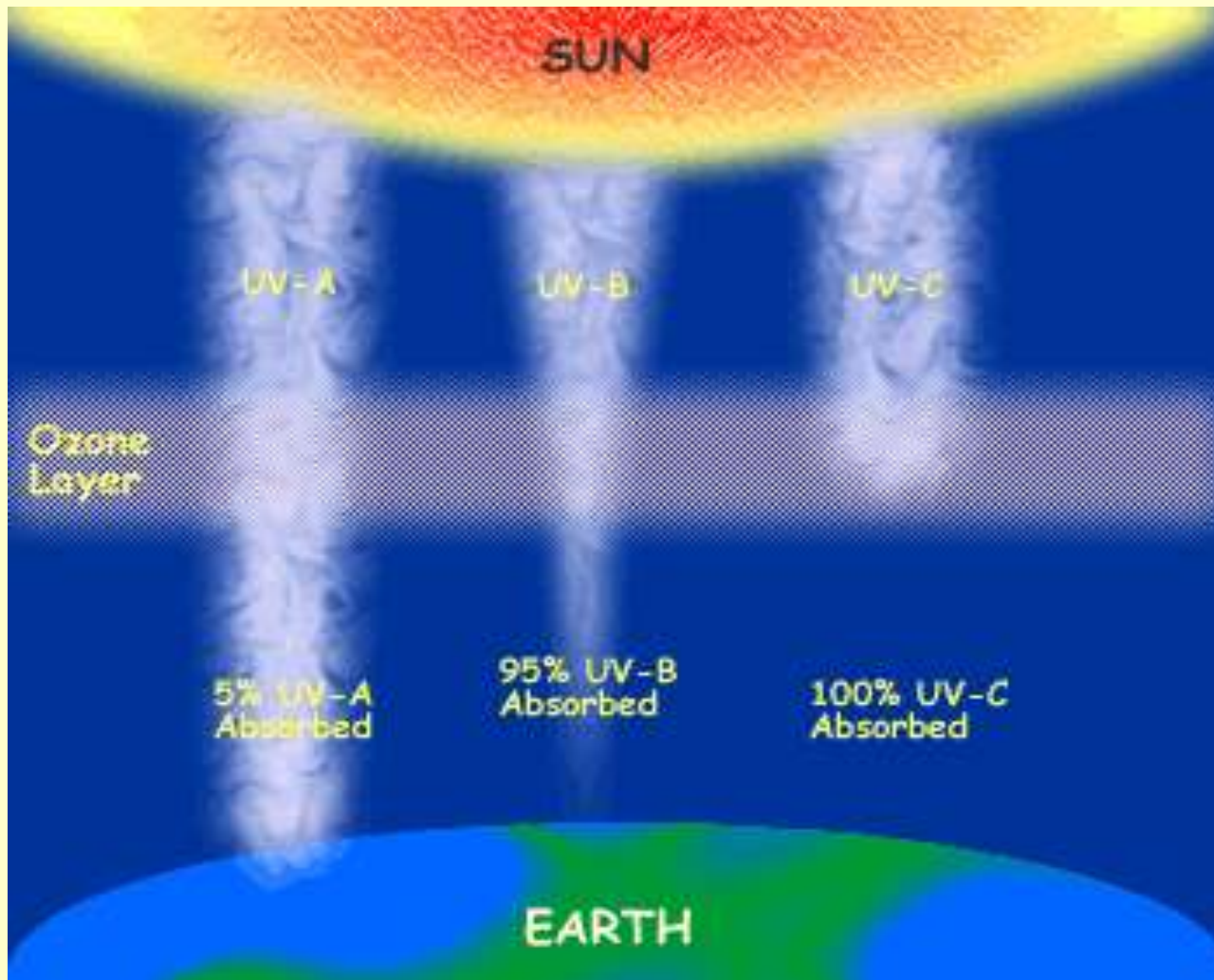
700 nm

Slunce vyzařuje 100 – 3 000 nm

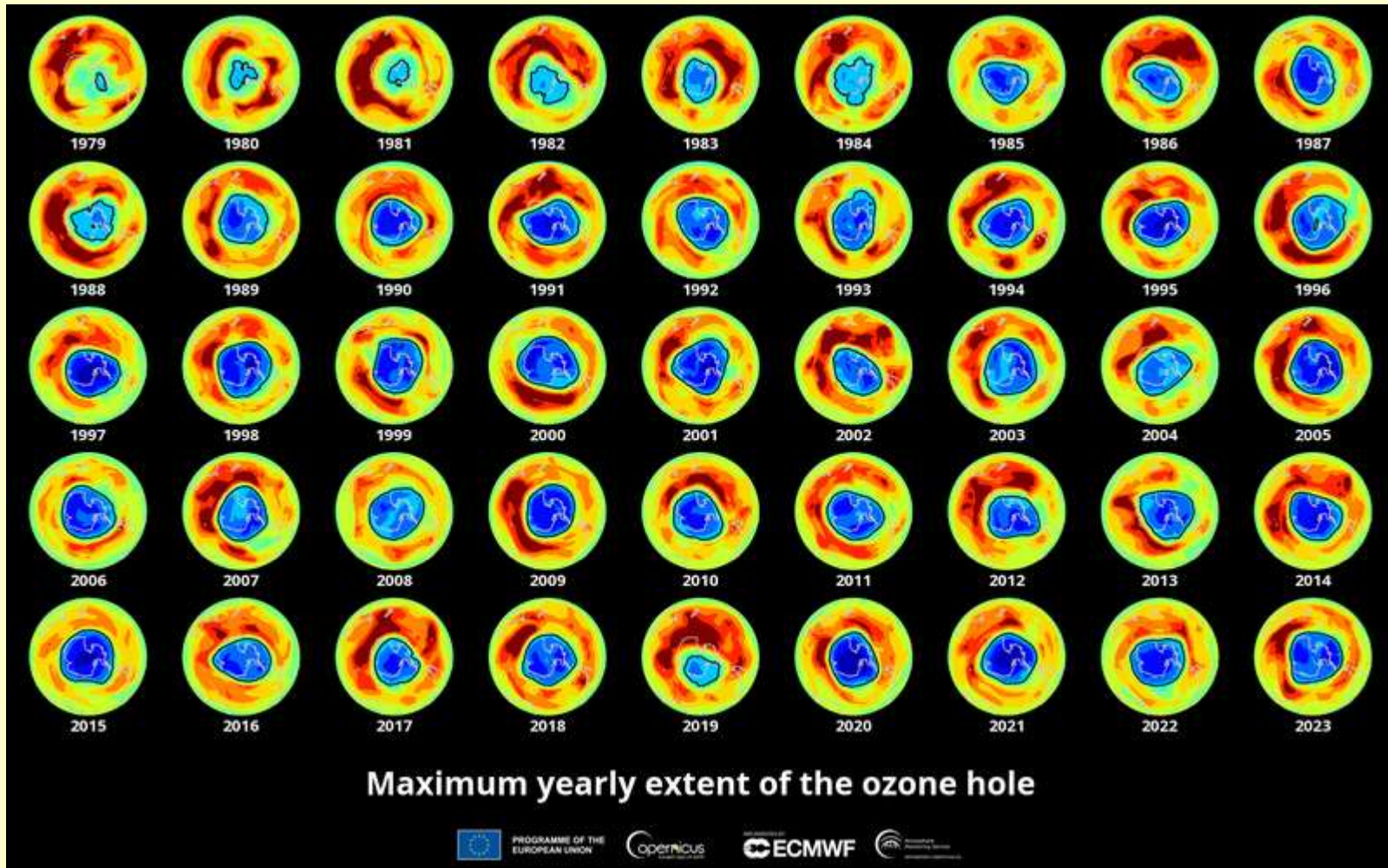
UV – záření

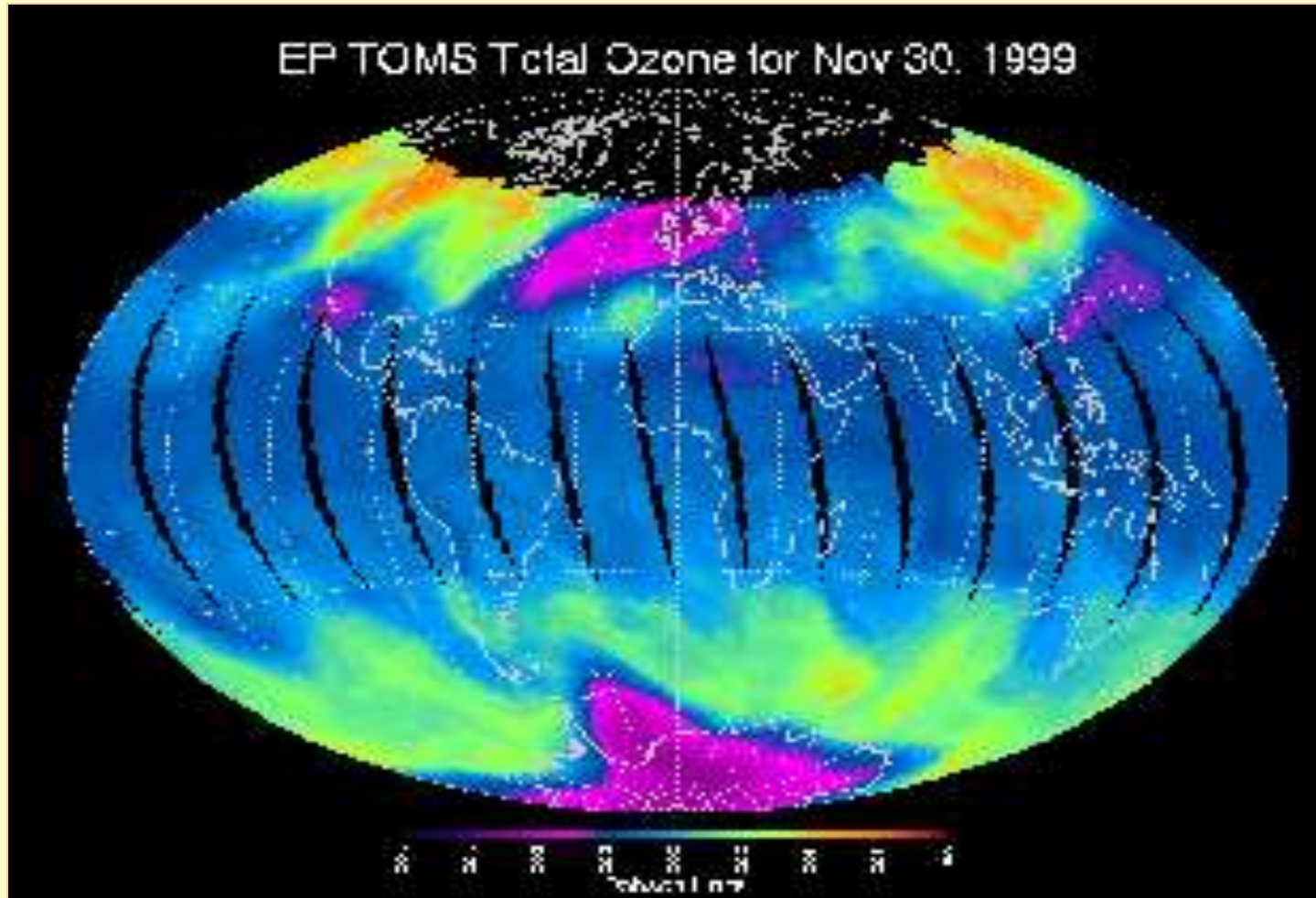
Atmosféra a UV záření

Časová řada (1979-2023) vývoje ozónové díry nad Antarktidou

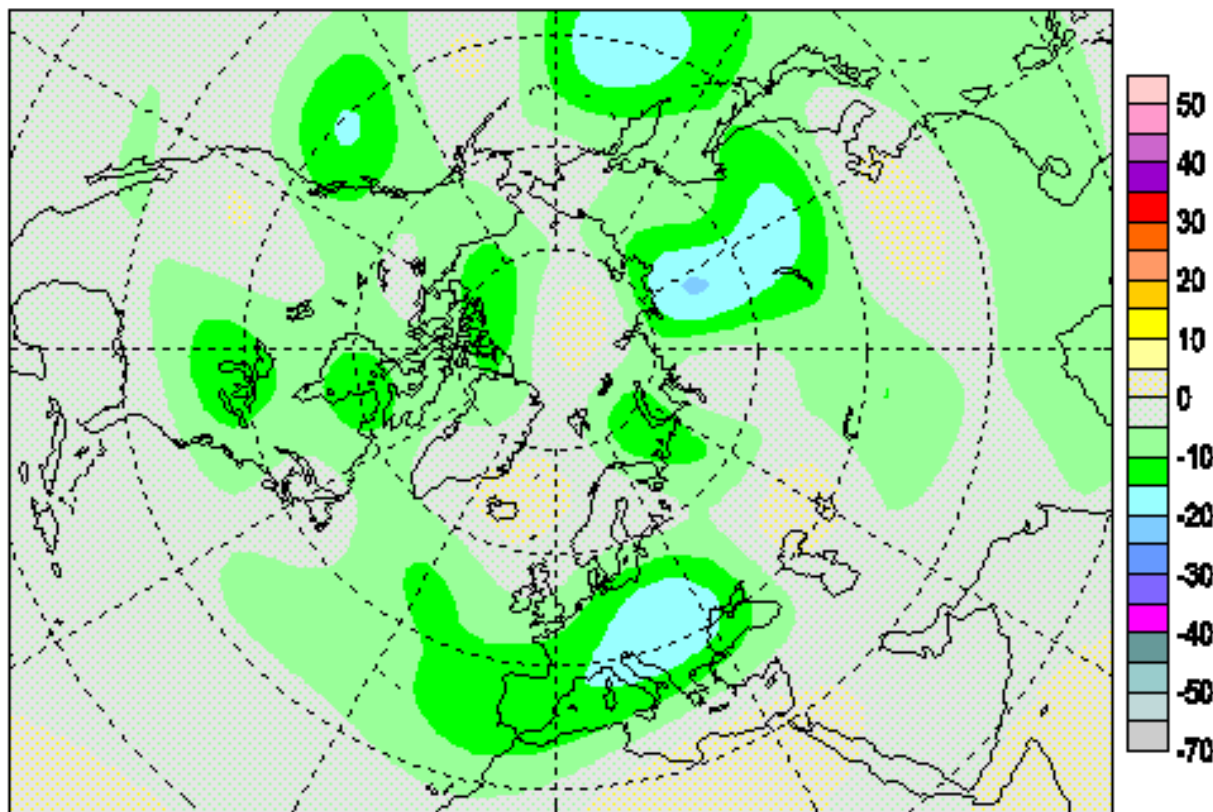
Ozónová díra nad Antarktidou a severní polokoulí (30.11.1999)

Zeslabení ozónové vrstvy nad ČR

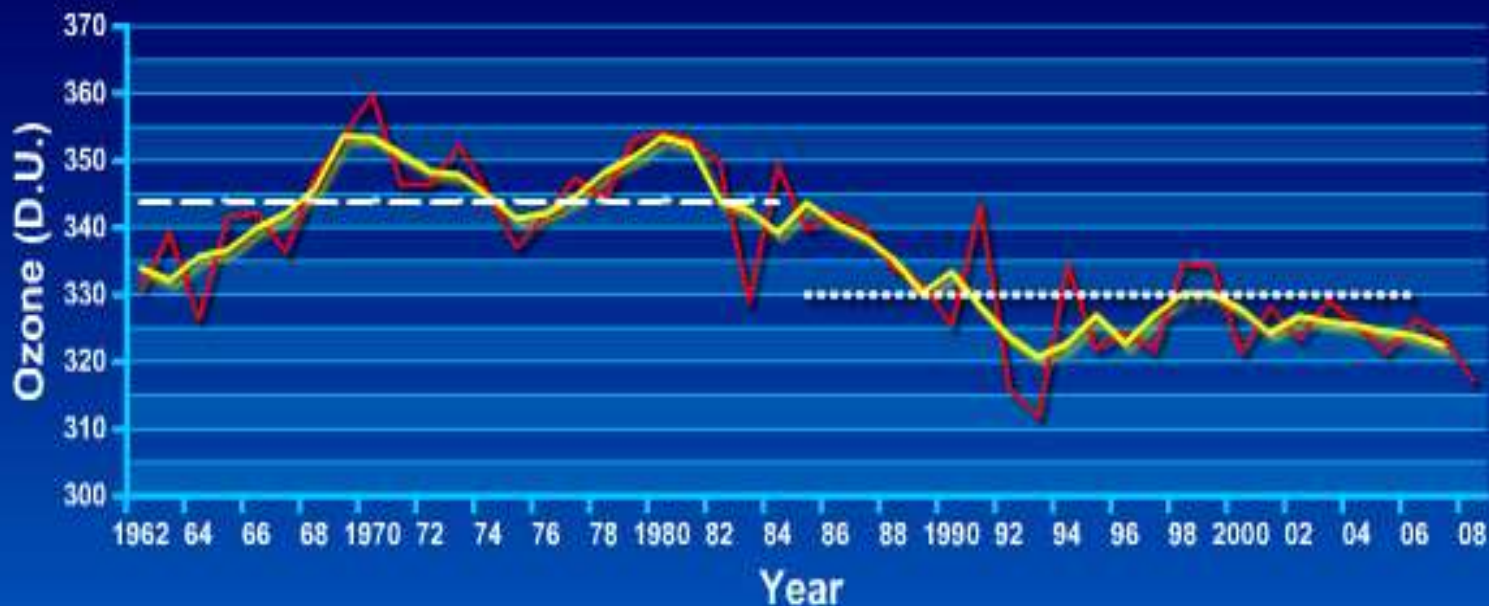
26.6.2008

KNMI Forecast dev. / Ecart prévu (%), 2008/06/26

Hradec Králové 1962 – 2008 (roční průměry)

Yearly averages of total ozone, Hradec Kralove 1962-2008

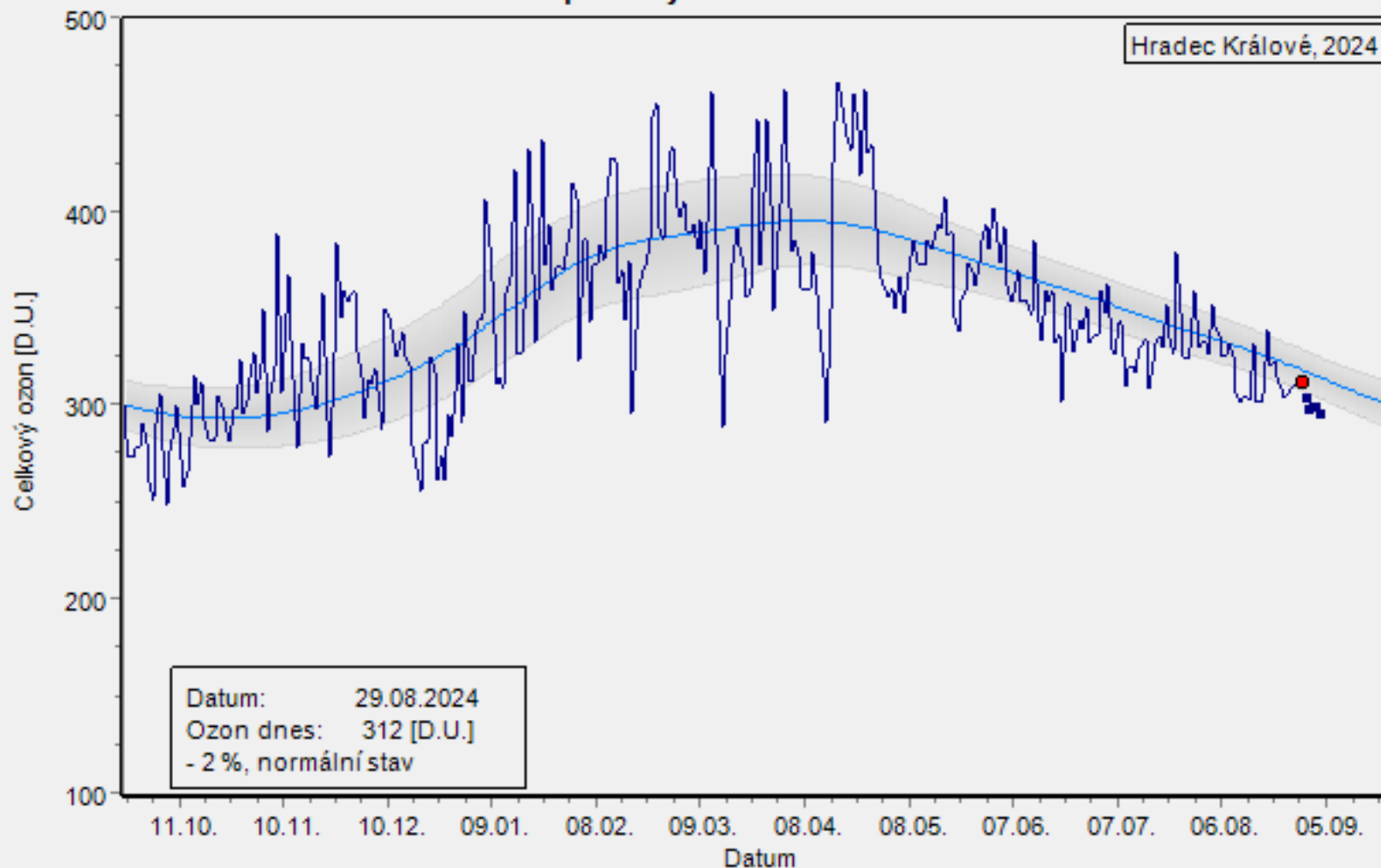

— Actual average — 3 year run mean - - - Average (1962-83) ··· Average (1984-2005)

Stav ozónové vrstvy

Denní průměry celkového ozonu

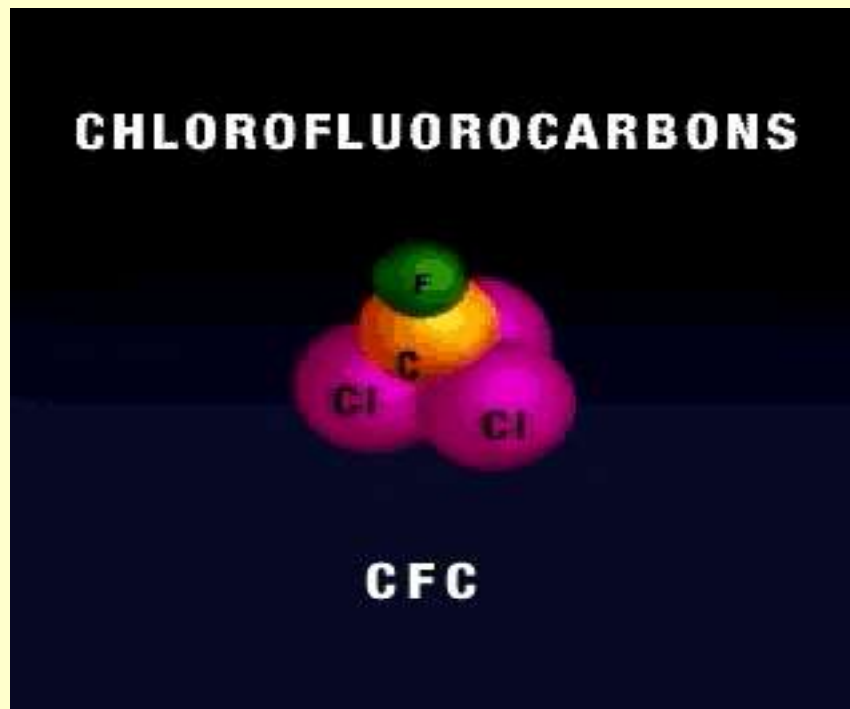
Hradec Králové, 2024

Datum: 29.08.2024
Ozon dnes: 312 [D.U.]
- 2 %, normální stav

● Ozon dnes ■ Předpověď — Dlouhodobý průměr

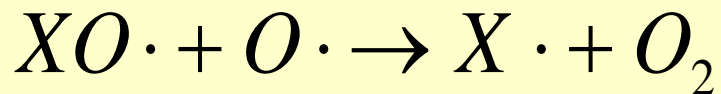
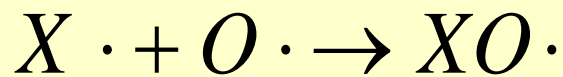
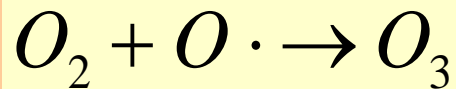
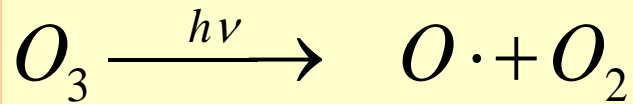
Problém = CFC?

Thomas Midgley, Jr. 1930

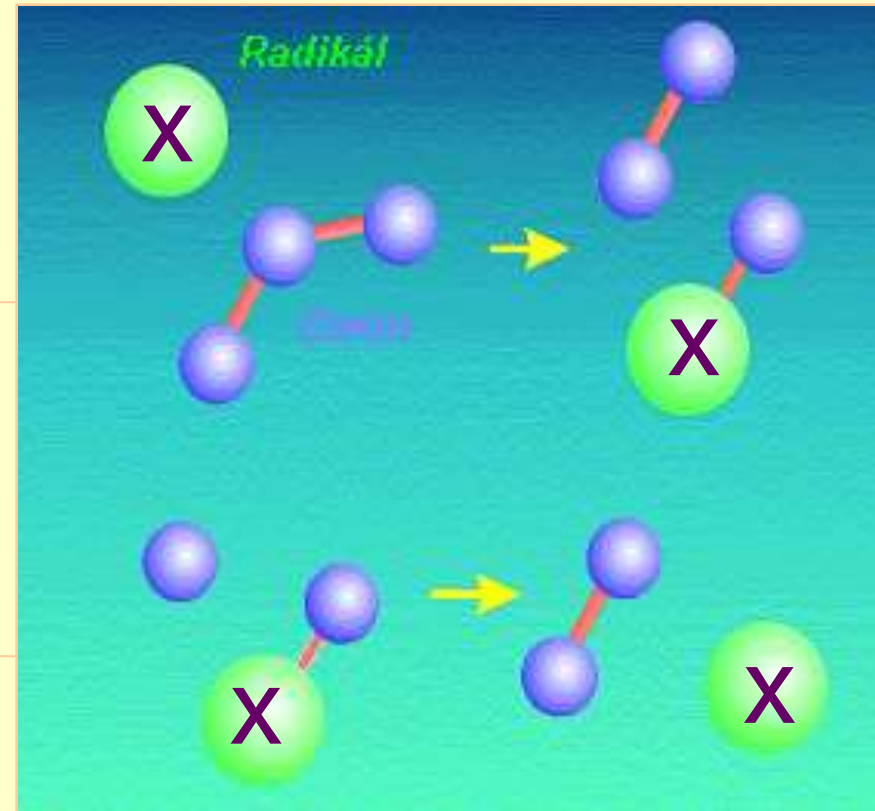
Mechanismus působení a poškození ozónové vrstvy

(Mario Molina-1973, 1995)

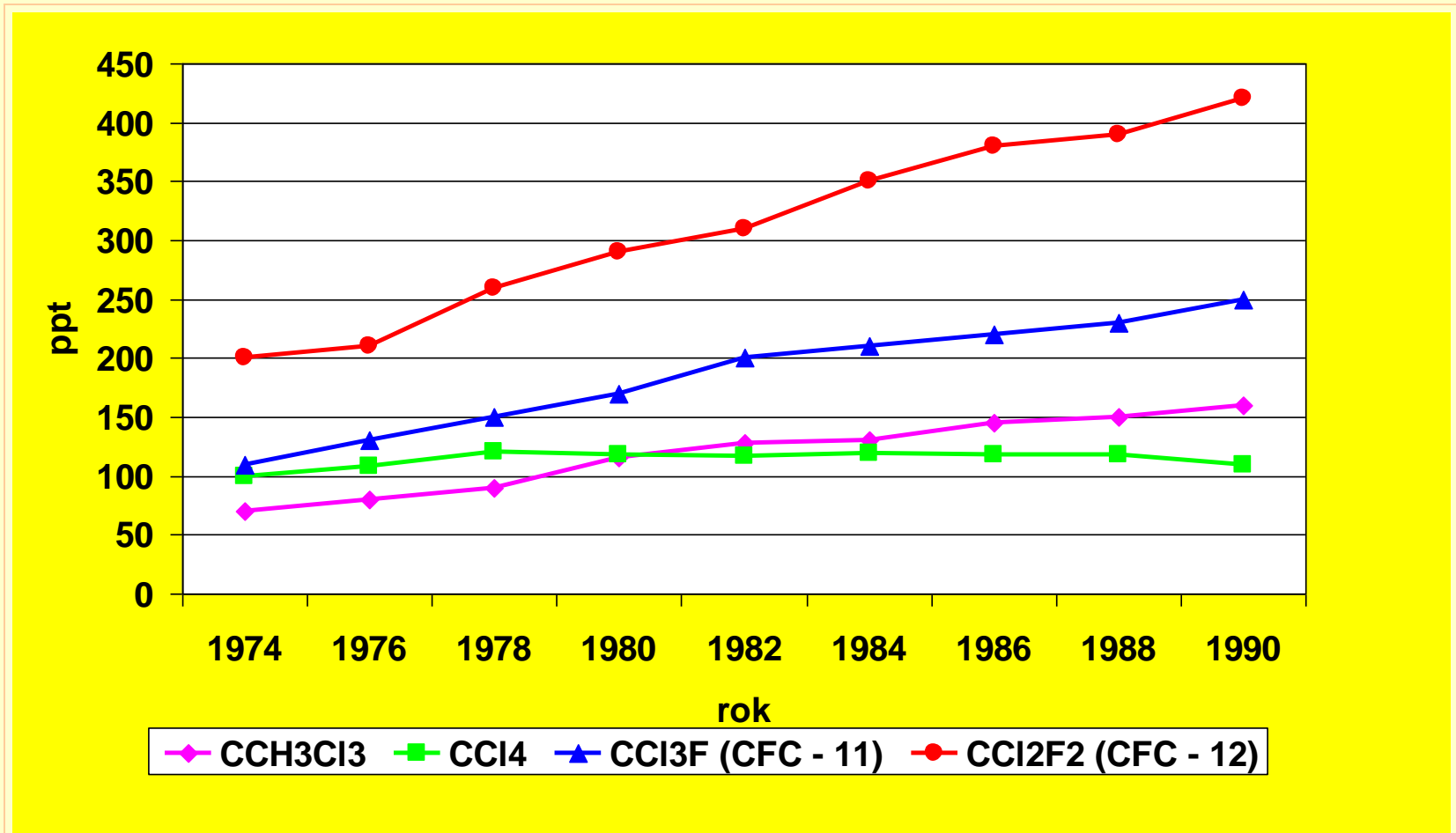
Freónový radikál X má charakter **katalyzátoru** a je tvořen zejména

Cl, Br, H, OH, NO

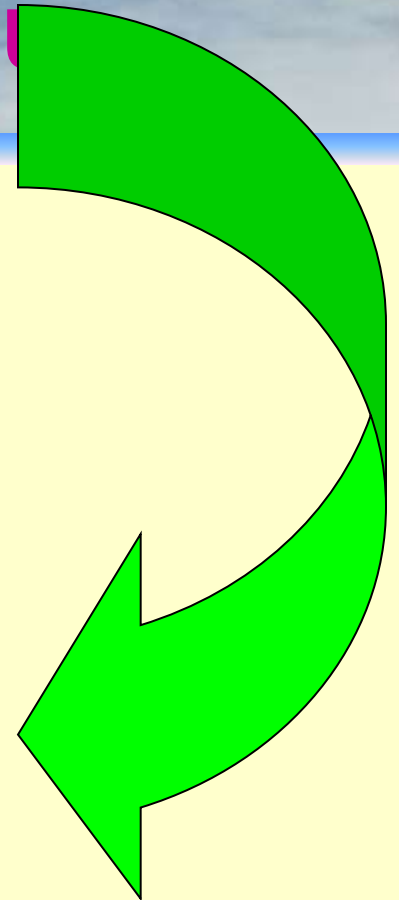
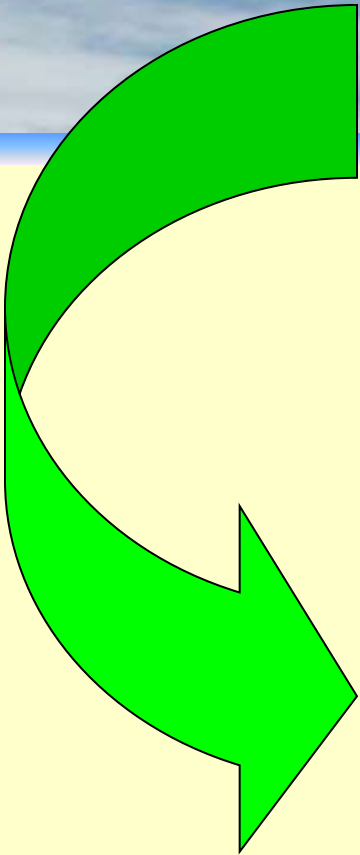
Koncentrace vybraných FREÓNŮ v atmosféře do 1992

(PPT parts per trillion)

Ubývání ozónu

**Zvyšování
intenzity
UV-B záření**

Dopady zvýšené intenzity UV-B

➤ **Na rostliny**

➤ **Na zvířata a člověka**

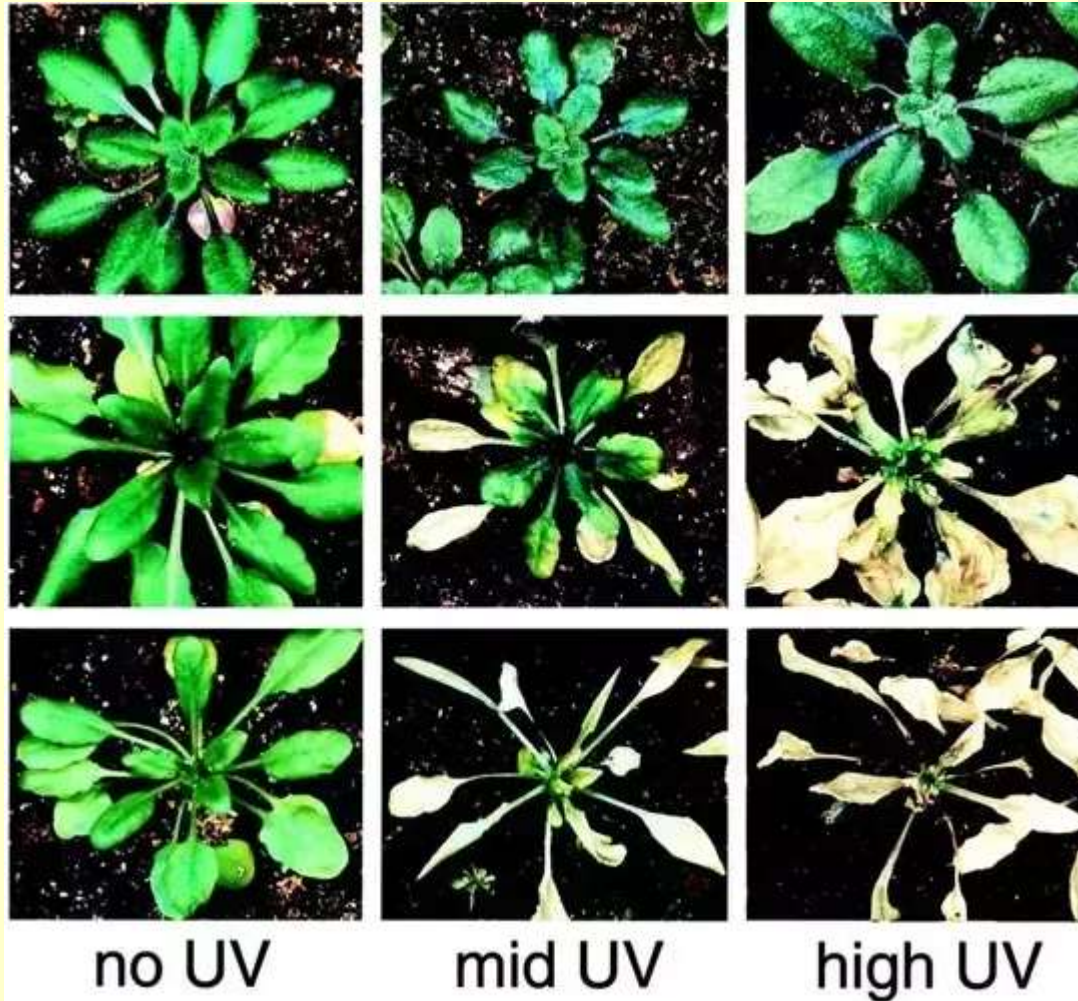
Dopady na rostliny

- Pigmentace
- Fotosyntéza
- Růst
- Fertilita
- Konkurenční tlak

Dopady na rostliny

Dopady na rostliny

Příklady adaptace rostlin

Příklady poškození rostlin/plodů

Rozdělení rostlin podle citlivosti k UV-B záření (Krupa and Kickert, 1998)

Tolerantní	Střední	Citlivé
Pšenice	Ječmen	
Kukuřice	Žito	Paprika
Tabák	Hrách	Okurky
Jetel	Sója	Hořčice
Vojtěška	Rajčata	Řepka
Slunečnice	Rýže	Oves
TTP	Brambory	

Dopady UV-B na živočichy / člověka

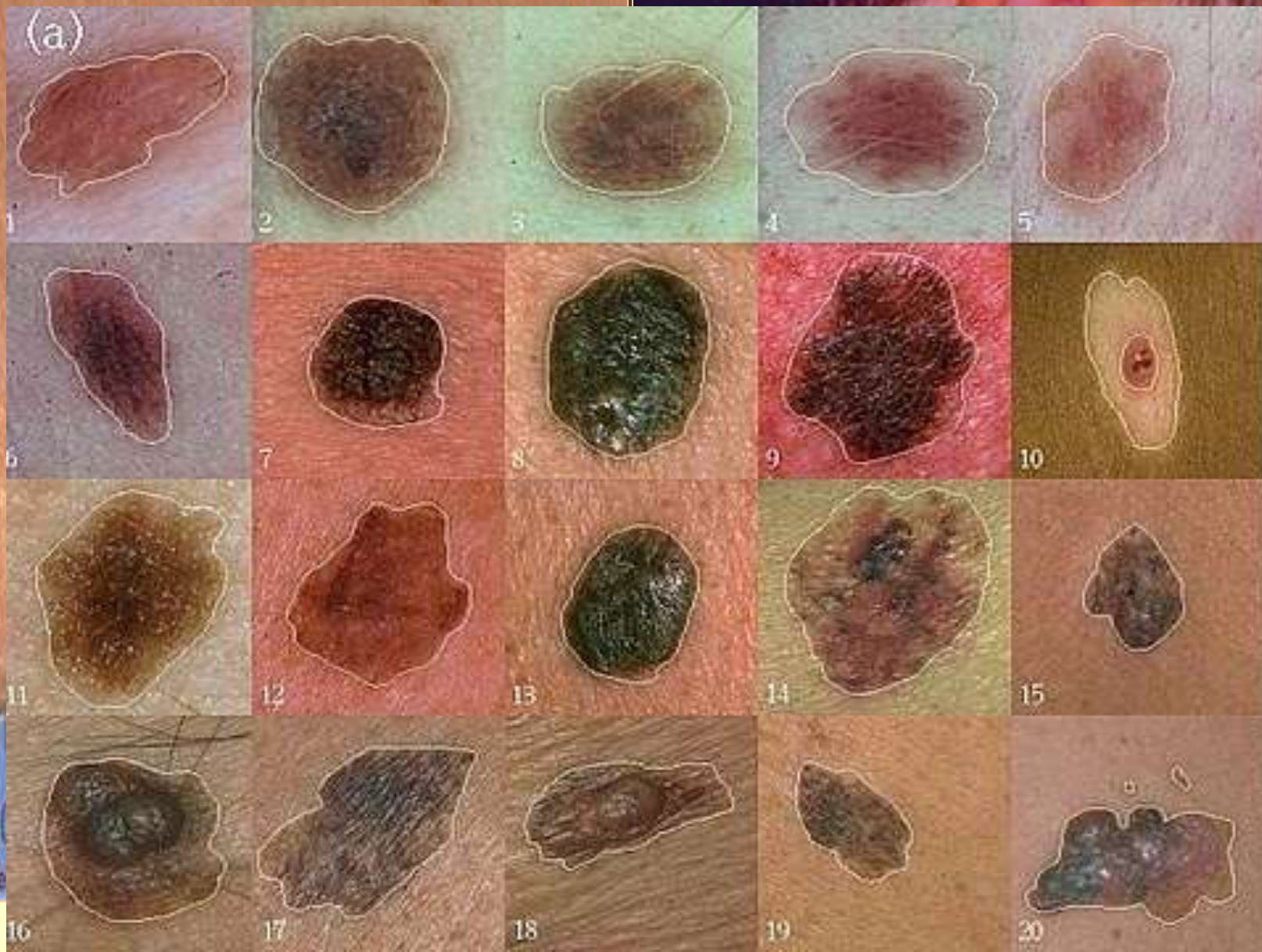
1. Škodlivé účinky pro kůži:

a) akutní: zánět a pigmentace – melanin !!

b) chronické: degenerativní změny a karcinogeneze

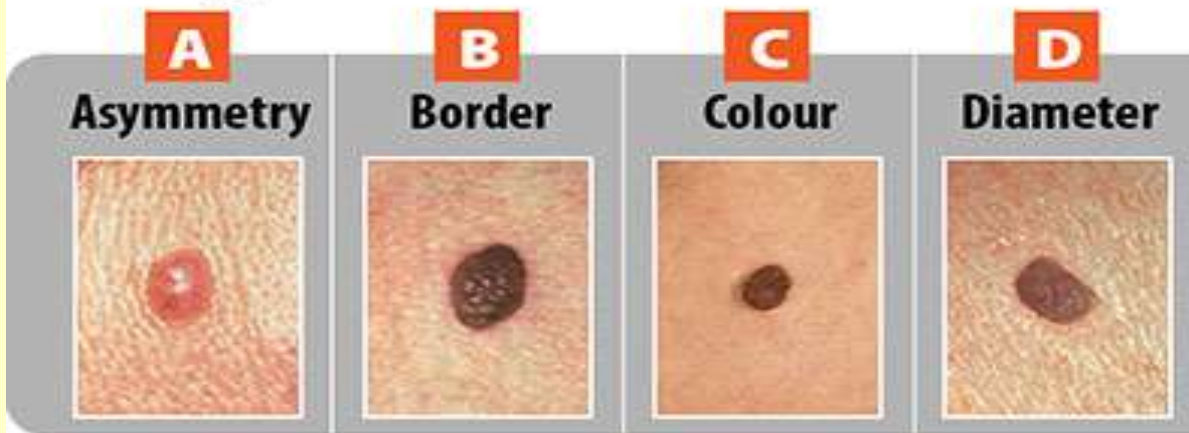
- stárnutí (photoaging) kůže**
- fototoxické a fotoalergické reakce**
- imunosuprese**
- karcinogenní účinky (nádory)**

Kožní nádory / Nádory

Kožní nádory – benigní/maligní = melanomy

Benign

A – poloviny nejsou stejné (kruh/elipsa)

B – okraje jsou/nejsou ohraničené, pravidelné

C – jedno/vícebarevné

D – průměr menší nebo větší 0,5 cm

Melignant

Fototypické skupiny

Foto-typ	Pokožka hnědne	Pokožka rudne	Oči	Vlasy	Čas (MINUTY)
1	nikdy	vždy	modré	zrzavé	5
2	mírně občas	většinou	tmavě modré zelené	blond	10
3	vždy	nikdy	šedé hnědé	hnědé	15
4	vždy	nikdy	tmavé	černé	20

Dopady UV-B na živočichy / člověka

2. Škodlivé účinky pro zrak:

- zánětlivé onemocnění rohovky
- zánětlivé onemocnění spojivky
- poškození sítnice
- katarakta - šedý zákal

Brýle!!!!

Šedý zákal (katarakta)

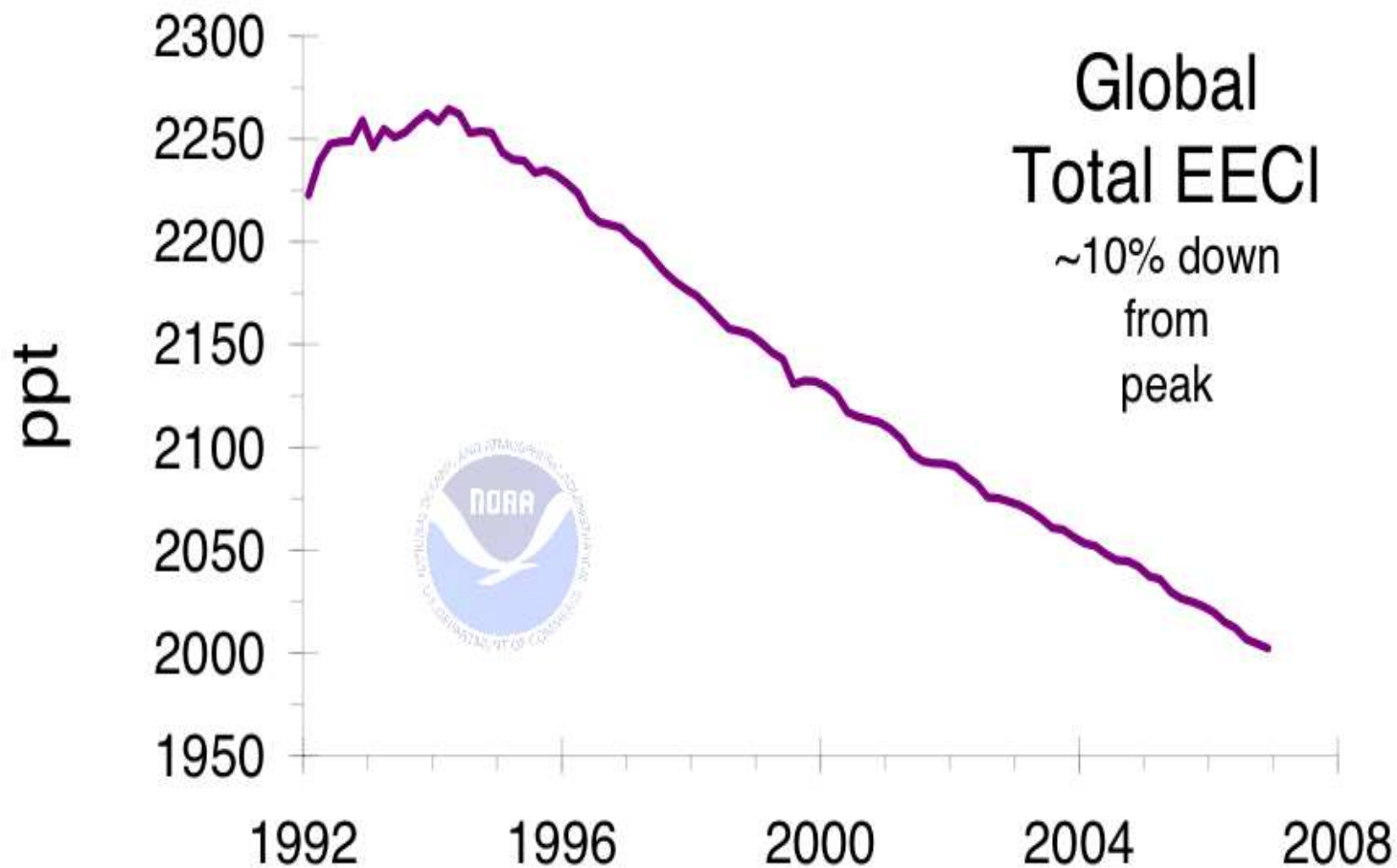

Dobré zprávy o UV záření

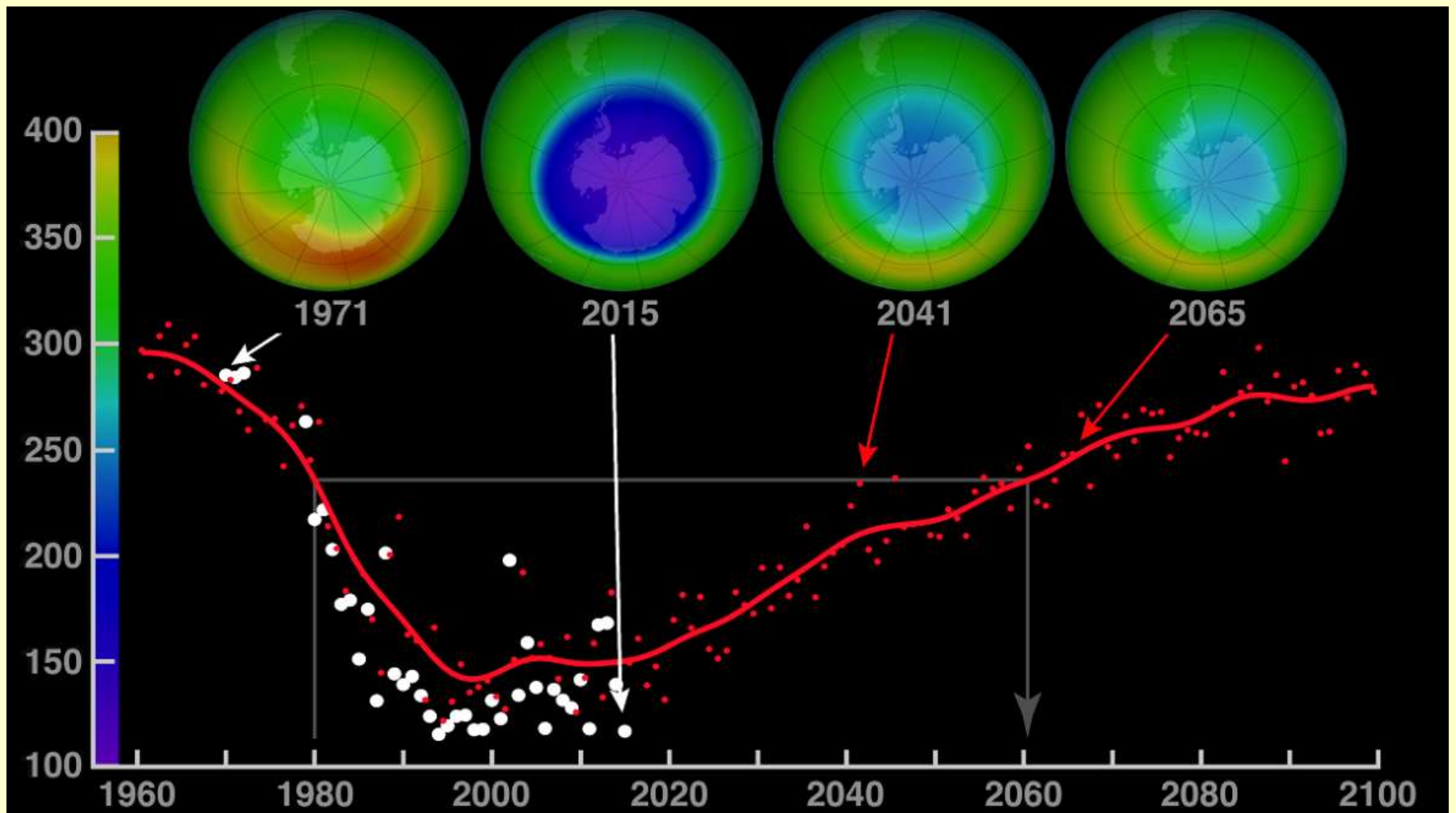
UV – (B) záření

- + **vitamín D3** - antirachytický účinek
- + **červených krvinek** a hemoglobinu, aktivizuje žlázy s vnitřní sekrecí, činnost některých enzymů a pod.
- + **germicidní účinky** (poměr A:B:C 1:1:1).

Koncentrace FREÓNŮ v atmosféře po 1995 klesá

Predikce vývoje

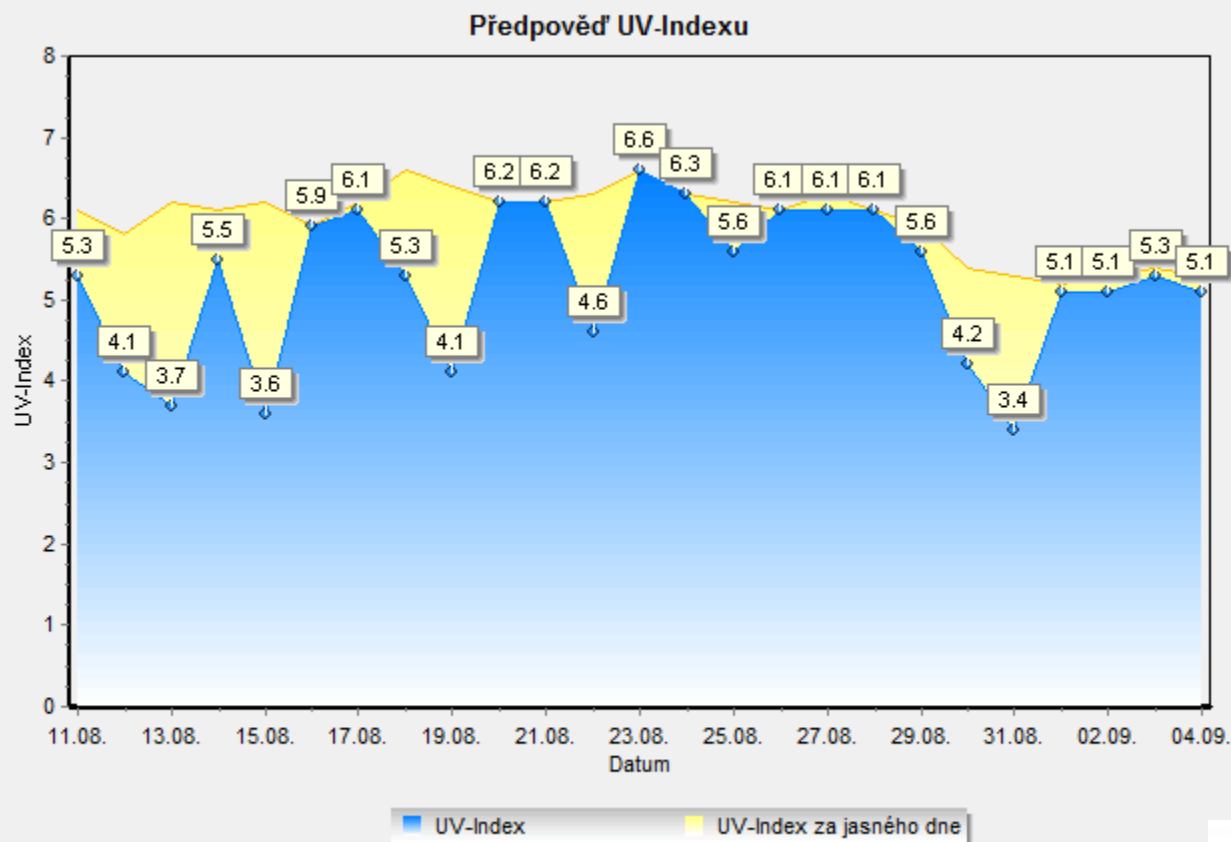
Mezinárodní dohody o ochraně ozónové vrstvy

- 1985 Vídeň – Úmluva o ochraně ozonové vrstvy
- **1987 Montreal – Montrealský protokol**
- 1990 Londýn **v roce 2024 měl 196 zemí**
- 1992 Kodaň
- 1995 Vídeň
- 1997 Montreal
- 1999 Peking
- **2002 Paříž**
- 2004 Praha
- 2006 Nové Dillí
- 2008 Londýn
- 2010 Ženeva
- 2012 San Antgoio
- 2013 Las Vegas
- 2015 Barcelona
- 2016 Rwanda
- 2019 Bangkok
- 2024 Montreal

Národní aktivity

- **zákon č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu a o fluorovaných skleníkových plynech**
- **Solární a ozónové oddělení ČHMÚ Hradec Králové**

Předpověď UV-indexu pro ČR

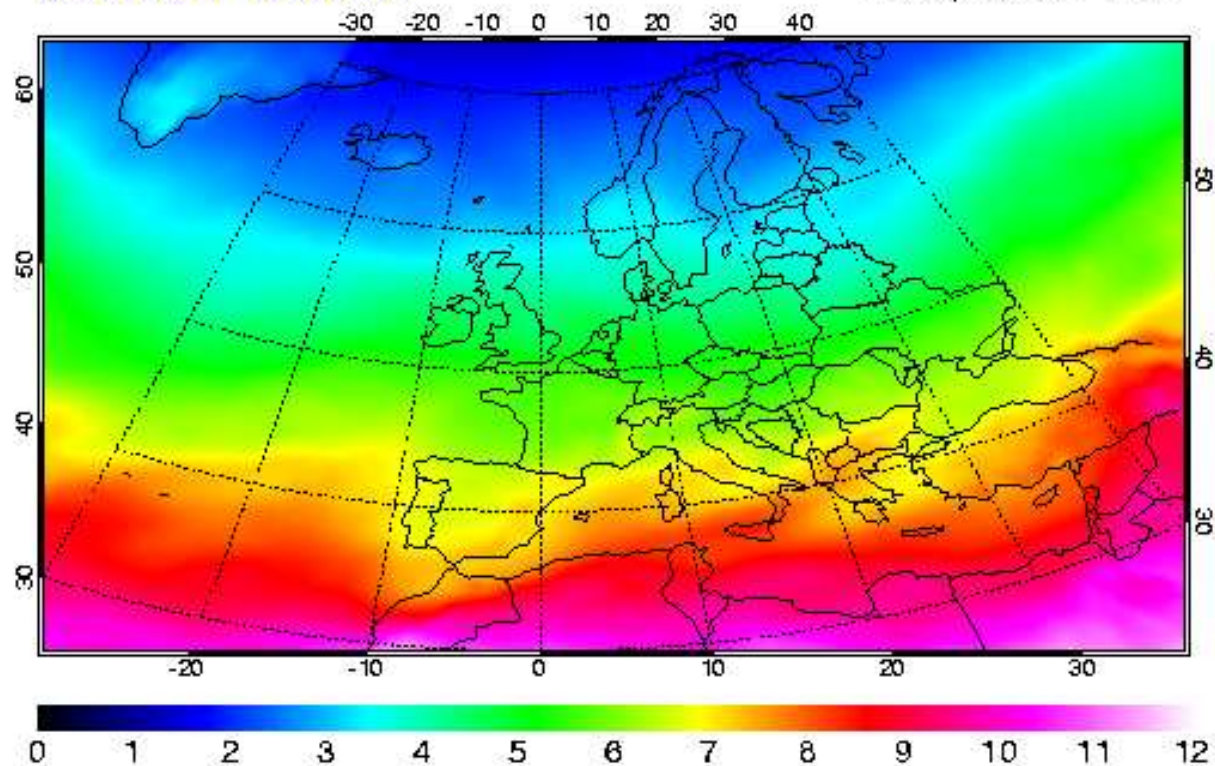
zdroj dat: DWD

UV INDEX	ROZSAH
Nizký	< 2
Střední	3 - 5
Vysoký	6 - 7
Velmi vysoký	8 - 10
Extrémní	11 +

UV-index Evropa

Erythemal UV index
SCIAMACHY - KNMI/ESA

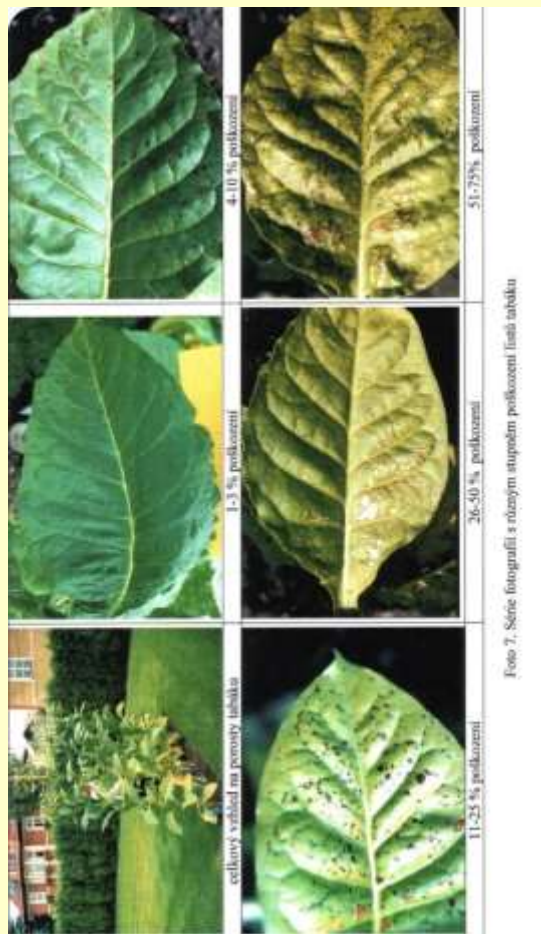
Clear-sky
2 September 2011

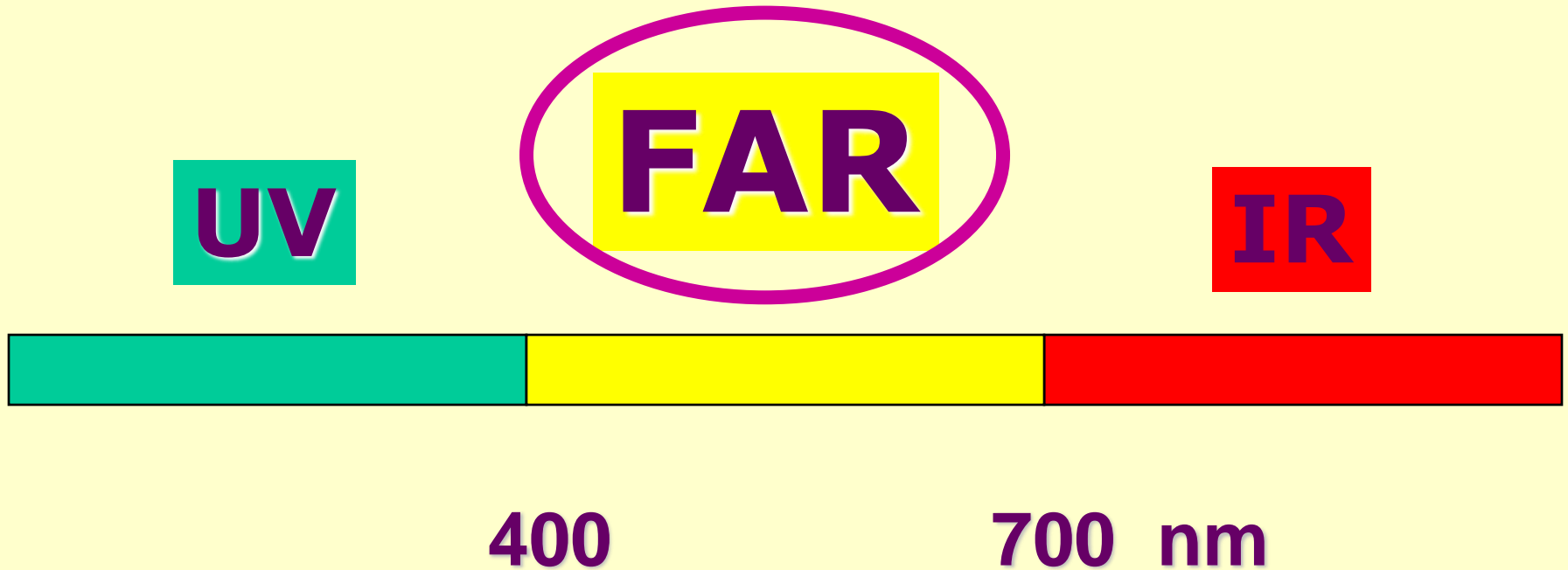
Geografické rozložení UV-Indexu nad Evropou

(Copyright © KNMI/ESA)

Přízemní ozón jasný teplý den, výfukové plyny, oxydy dusíku

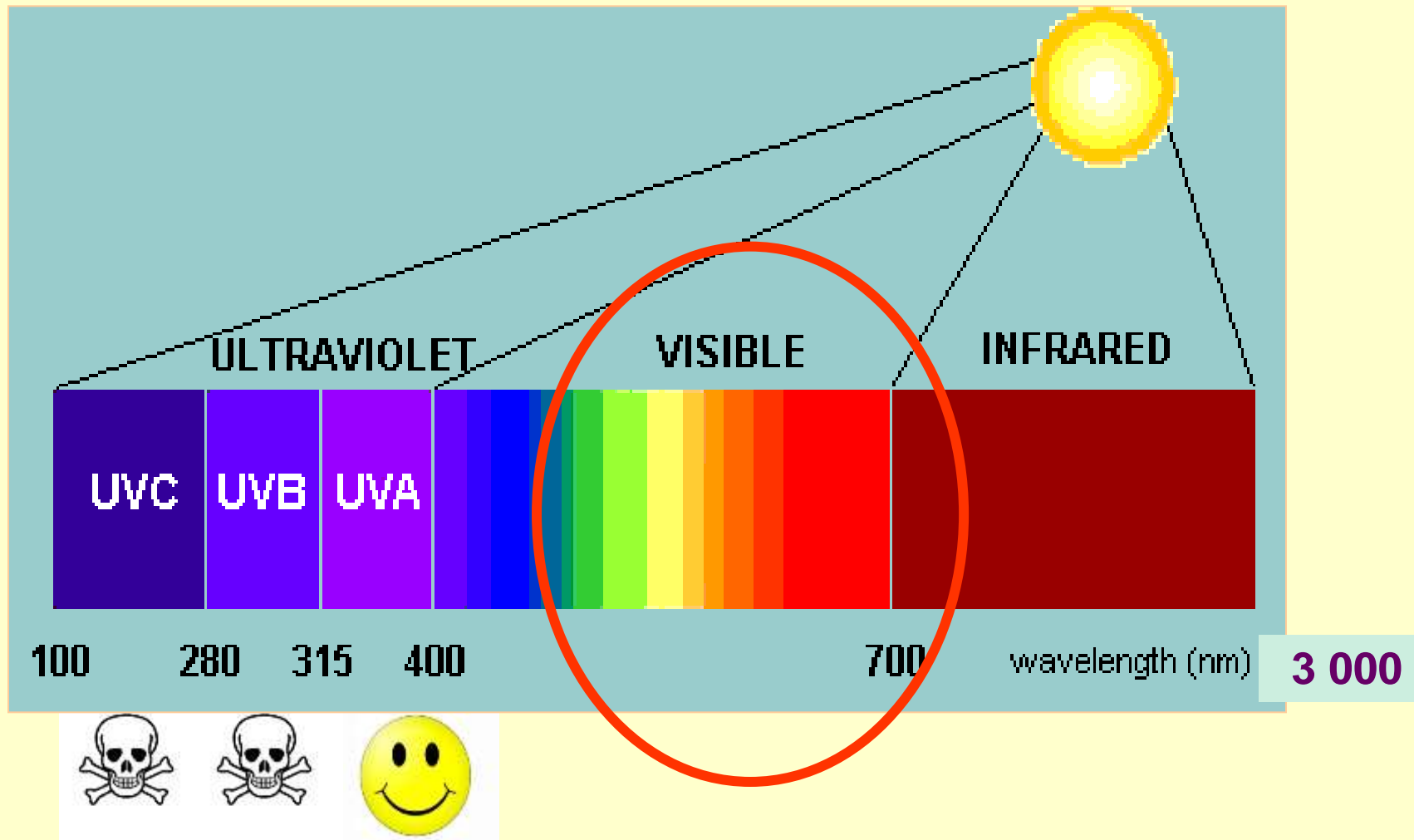

Podle fyziologických účinků

Slunce vyzařuje 100 – 3 000 nm

Viditelné – FAR – záření

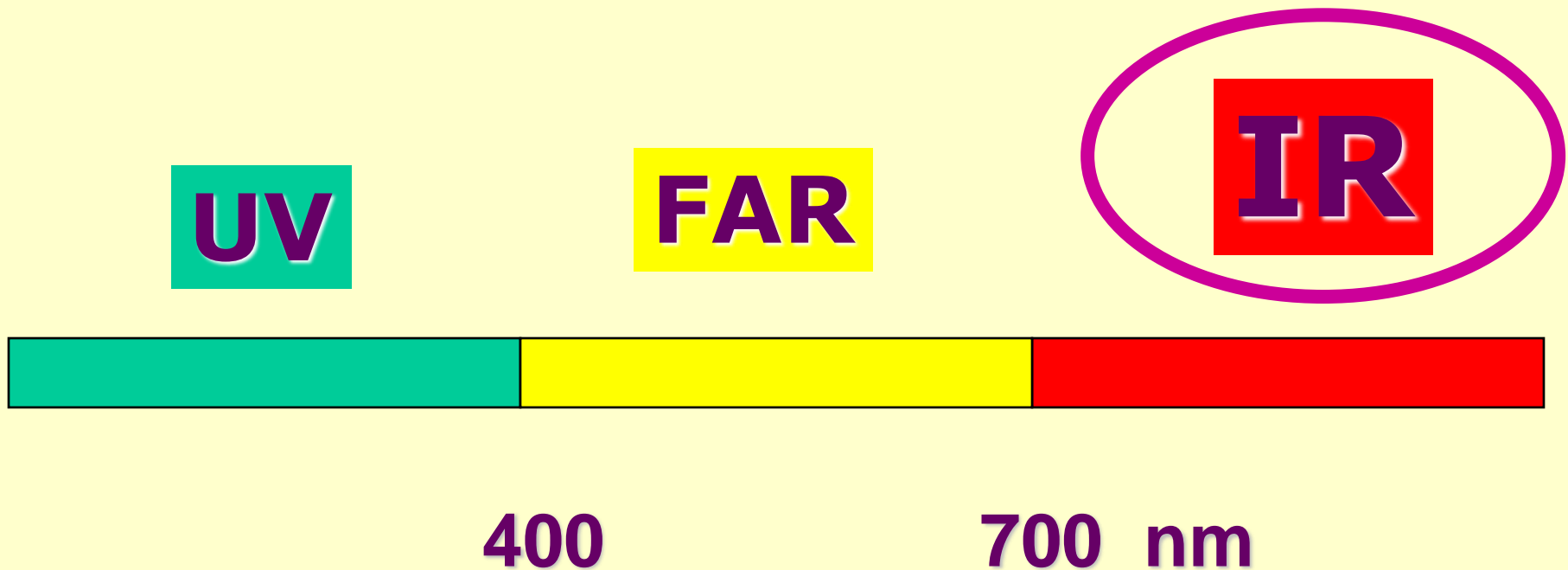

FAR

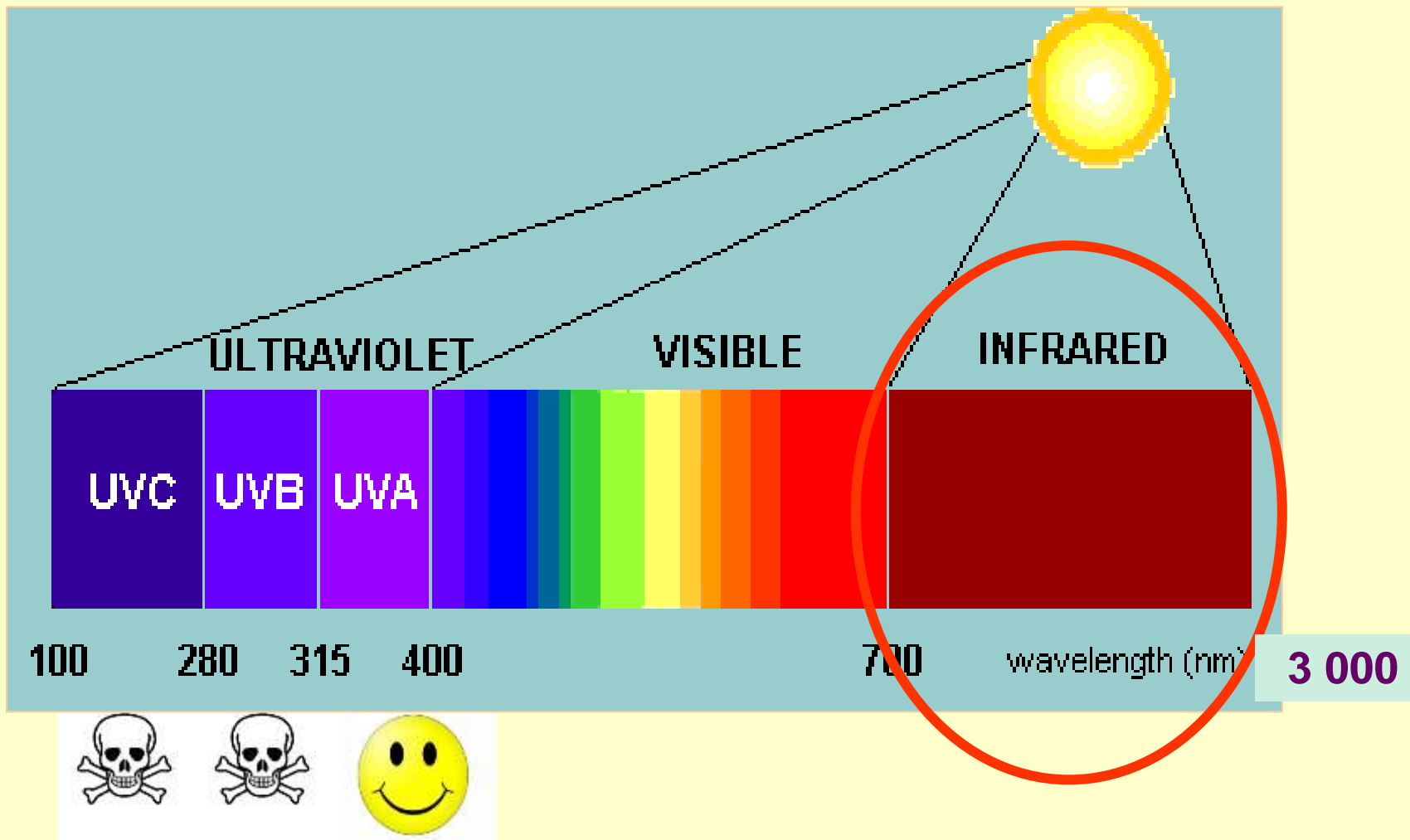
- **fotosyntetické (1-3% sluneční energie)**
- **fotomorfogenetické (regulátor v procesech růstu)**
- **tepelné (většina - transpirace a výměna energie s okolím)**

Podle fyziologických účinků

Slunce vyzařuje 100 – 3 000 nm

IR – záření

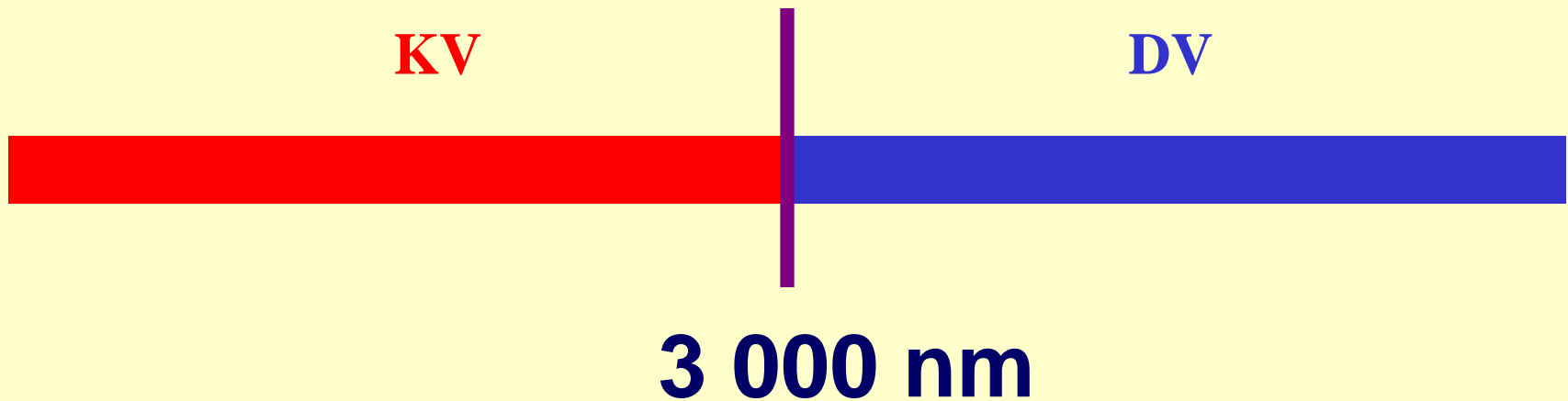
IR (tepelné)

- Zvířata: předávkování IR může dojít k **přehřátí** organismu a to zvláště u neosrstěných zvířat
- Rostliny: při přehřátí dochází k **otevření** průduchů a ke zvýšení transpirace - výparu z rostlin

Rozdělení radiace

- podle fyziologických účinků
- **podle vlnové délky**

Rozdělení záření podle vlnové délky

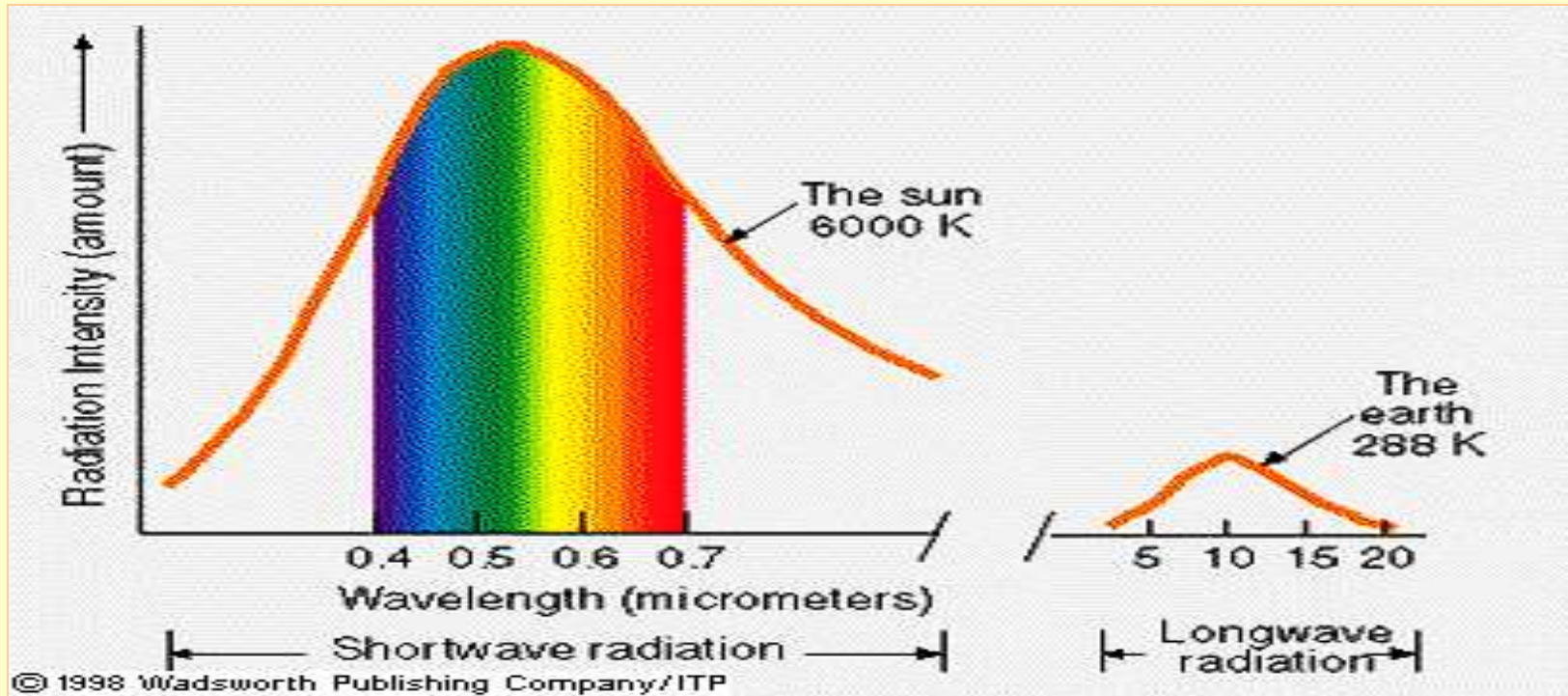
$$\lambda_{\max} = \frac{0,002897}{T} \quad (\text{m})$$

Wienův zákon

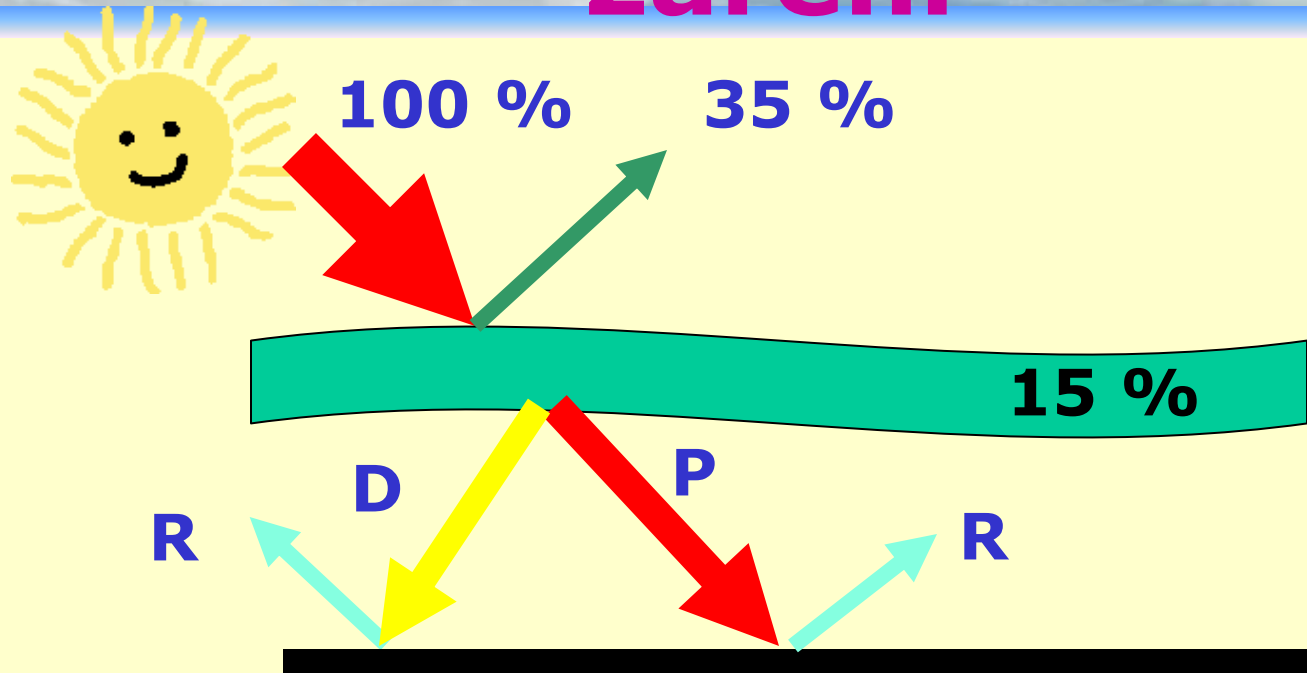
$$\lambda_{\max} = \frac{\text{constant}}{T}$$

Slunce = 6000 K

Země = 15°C = 288K

Bilance krátkovlnného záření

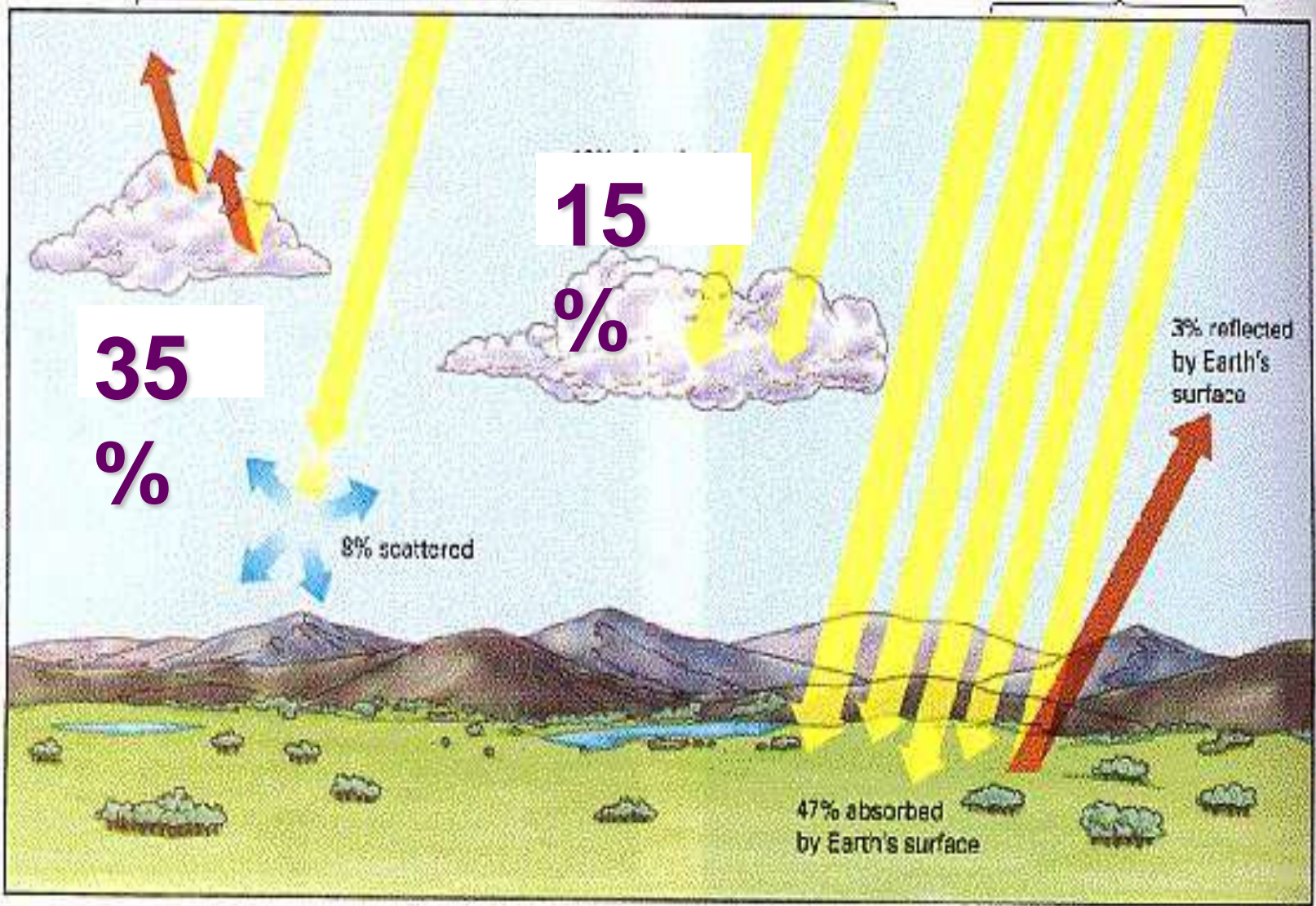

$$B_k = P + D - R$$

$Q = \text{globální záření}$

50% absorbed, reflected and scattered by the atmosphere

50% reaches ground

35%

15%

8% scattered

3% reflected by Earth's surface

47% absorbed by Earth's surface

Rozptyl záření

Aerosolový – rozptyl na oblacích

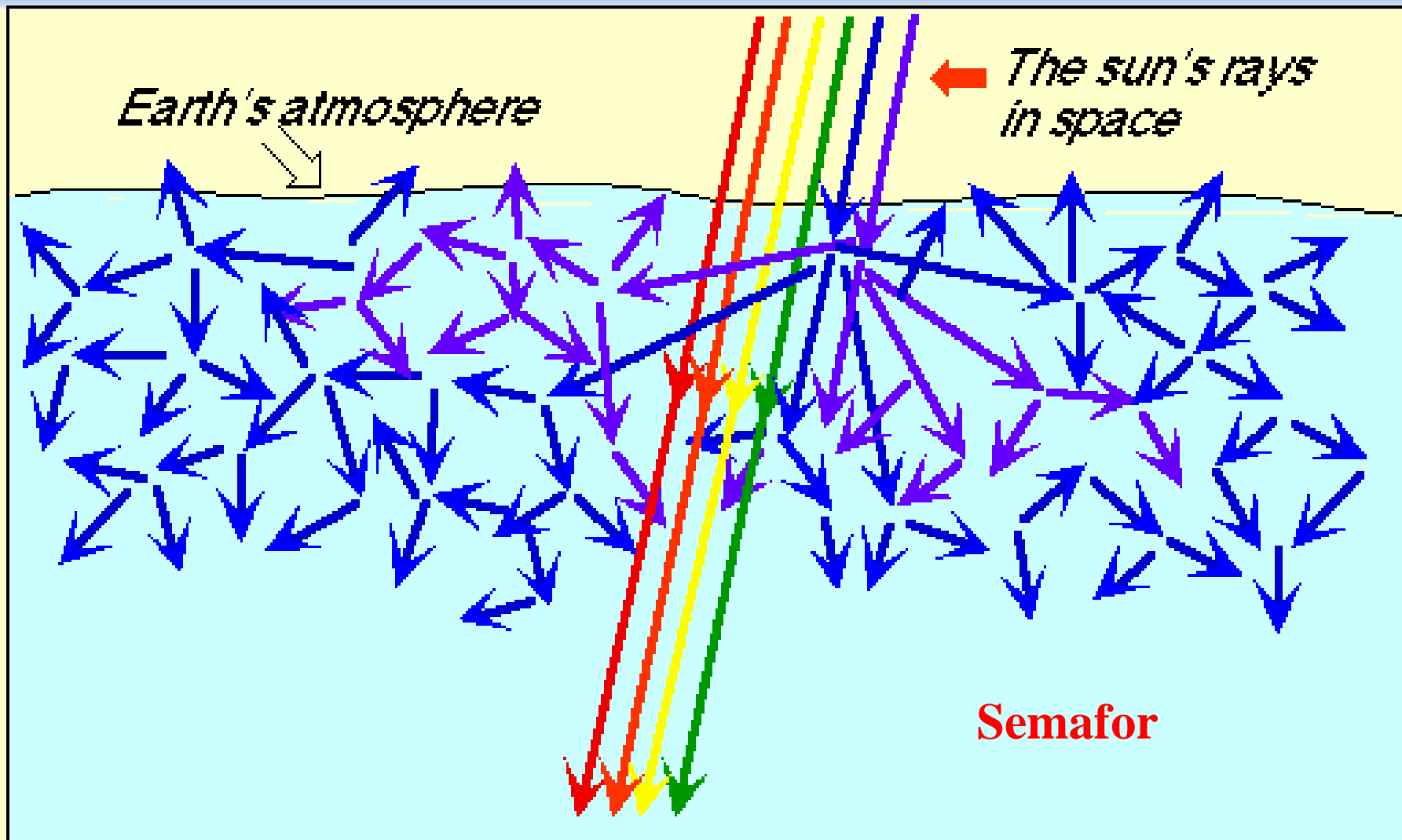

Molekulární (Rayleigh) – rozptyl na molekulách vzduchu

- ⇒ **čím kratší záření tím lépe se rozptyluje**
- ⇒ **čím více částic je v cestě resp. čím je delší dráha záření v atmosféře tím lépe se rozptyluje**

Proč je obloha modrá?

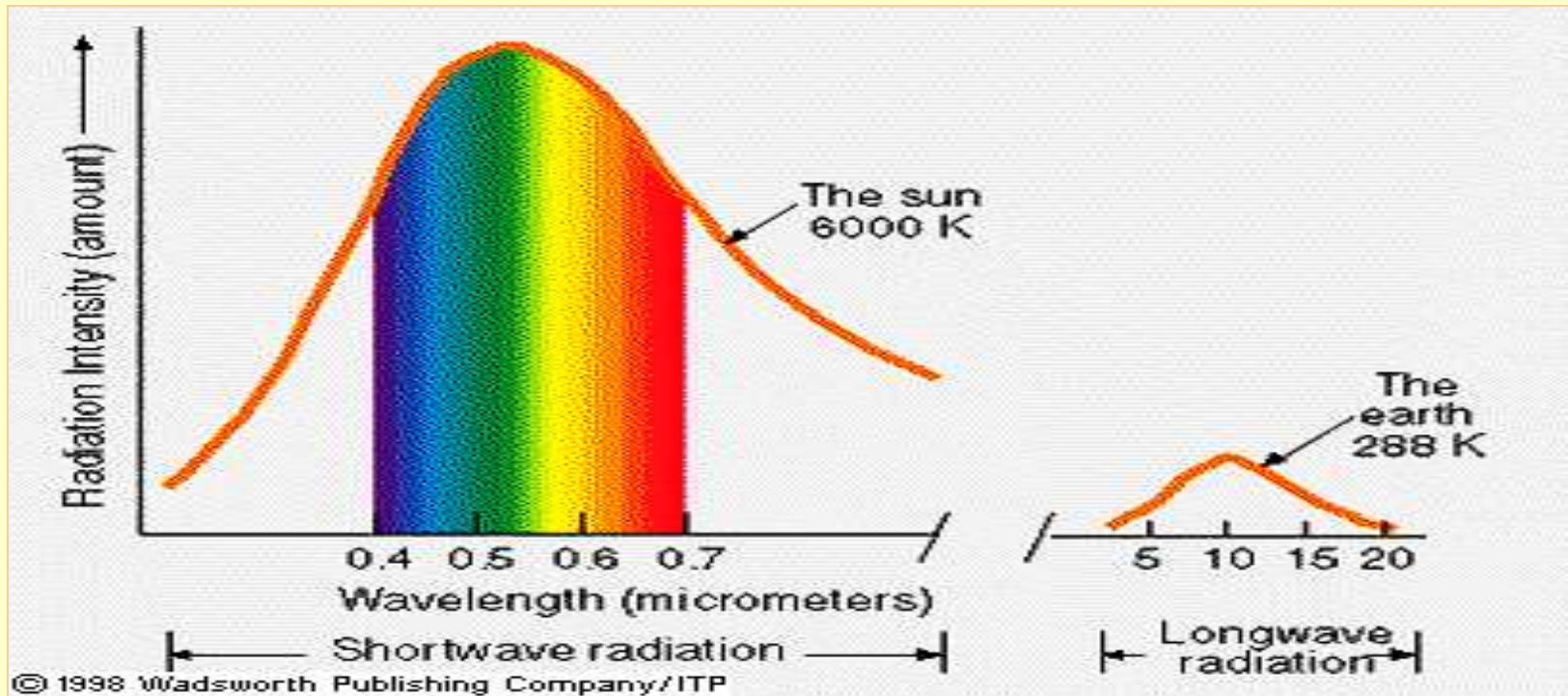

Wienův zákon

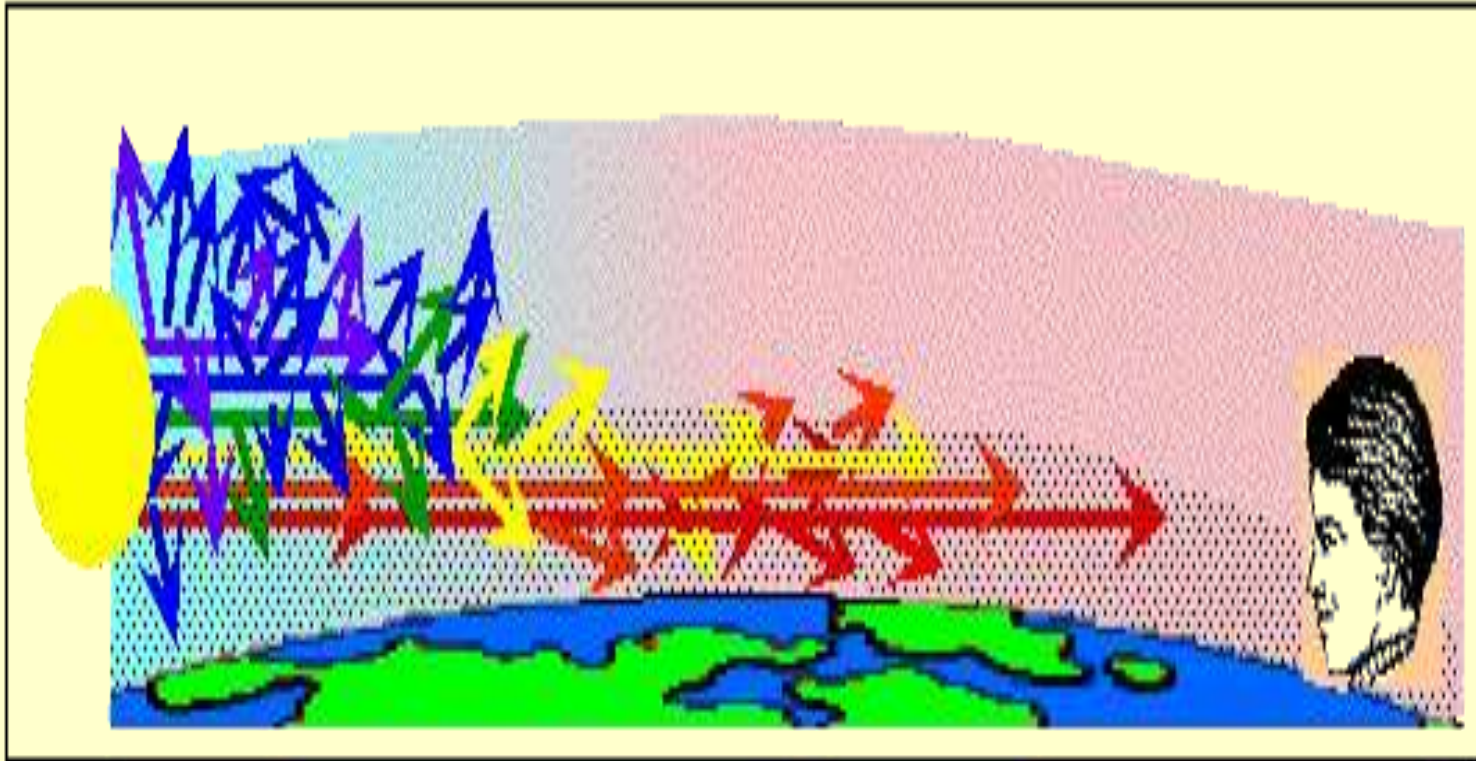
$$\lambda_{\max} = \frac{\text{constant}}{T}$$

Slunce = 6000 K

Země = 15°C = 288K

A slunce večer oranžovo- červené

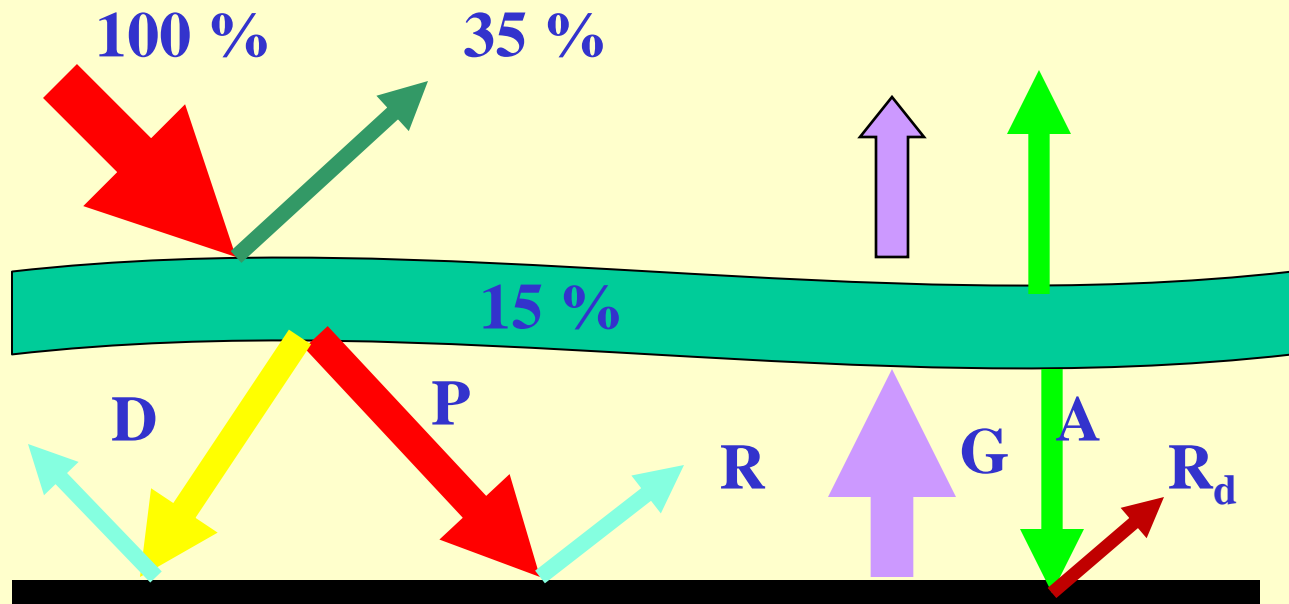
Dráha paprsku 12x delší než v poledne

Odraz záření - ALBEDO

$$\text{ALBEDO} = R / Q * 100 \quad (\%)$$

voda	5 – 90
sníh	75 – 95
sníh starší	40 – 70
půda tmavá	5 – 15
půda světlá	25 – 45
poušť	25 – 30
rostliny	5 - 25
oblaka	40 – 90
pokožka bílá	43 – 45
pokožka tmavá	16 – 22
Země	34 – 42

Bilance krátkovlnného s dlouhovlnného záření

$$B_k = P + D - R$$

$$B_d = -G + A - R_d$$

$$B = B_k + B_d$$

připomeňme HYPOTÉZU:

*Porušení
radiační bilance
Země způsobené zesílením
skleníkového jevu
vede ke
změně klimatu.*

The image shows a cross-section of Earth from space. The Sun is in the top left corner, emitting a large yellow arrow pointing towards the Earth's surface. A large red arrow points away from the Earth's surface towards the top right, representing outgoing radiation. The Earth's surface is shown with green land and blue oceans. The background is a dark blue space with stars.

Zemský povrch vyzařuje
energii do vesmíru

- 18 °C

Sluneční záření
zahřívá zemský povrch

Teplota bez skleníkových
plynů -18°C !!!

Zemský povrch vyzařuje
energii do vesmíru

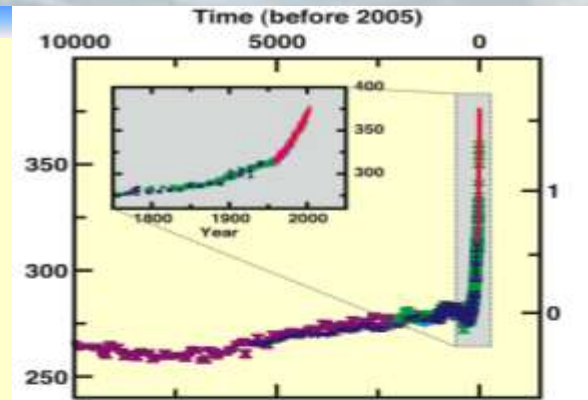
+ 15 °C

Sluneční záření
zahřívá zemský povrch

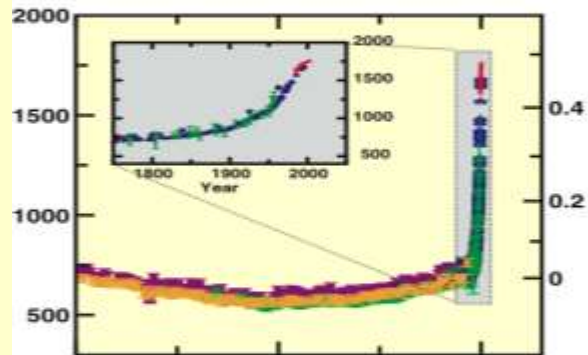
Teplota se skleníkovými
plyny atmosféry = **+ 15 °C**

Skleníkové plyny a jejich koncentrace

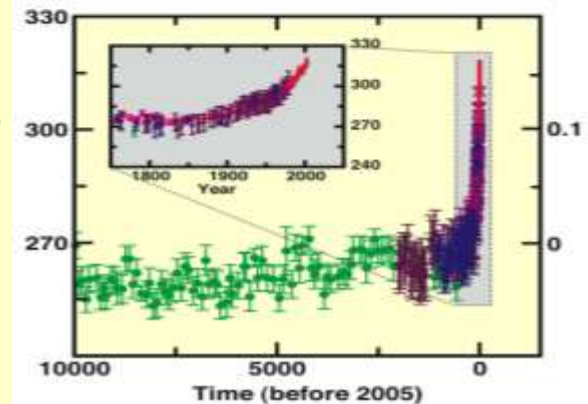
CO₂

CH₄

N₂O

Nárůst
koncentrace
(od cca 1750)

CO₂
CH₄
N₂O

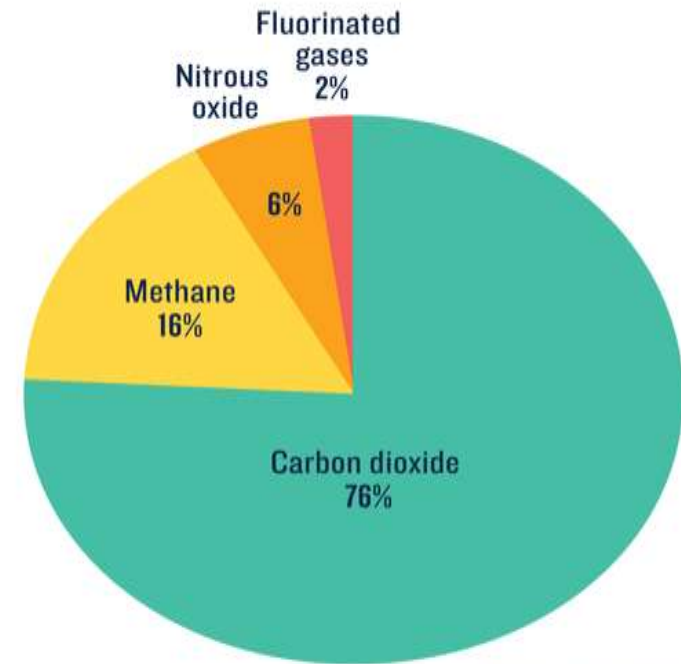
50 %
140 %
18 %

plyn	Antropogenní zdroj	Koncentrace v atmosféře		nárůst za rok	relativní účinnost	doba působení v letech
		rok 1780	současnost			
CO₂	spalování fosilních paliv, odlesňování, doprava	280 ppm	425 ppm	0,5%	1	50-200
CH₄	rýžová pole, trávící pochody, úniky zemn. plynu	0,70 ppm	1,8 ppm	0,9%	25	12
N₂O	hnojení, denitrifikace, spal. biomasy	0,220 ppm	0, 339 ppm	0,8%	300	120
CFC (freony)	průmysl	0	0, 0007 ppm	4 %	7500	12-100

plyn	Antropogenní zdroj	Koncentrace v atmosféře		nárůst za rok	relativní účinnost	doba působení v letech
		rok 1780	současnost			
CO ₂	zemědělnictví, průmysl, doprava, domácnosti	280 ppm	425 ppm	0,5%	1	50-200
CH ₄		CO ₂ ekv				12
N ₂ O		0,220 ppm	0,339 ppm	0,8%	300	120
CFC (freony)		0	0,0007 ppm	4 %	7500	12-100

Podíl a účinnost radiačně aktivních plynů na zesílení skleníkového efektu

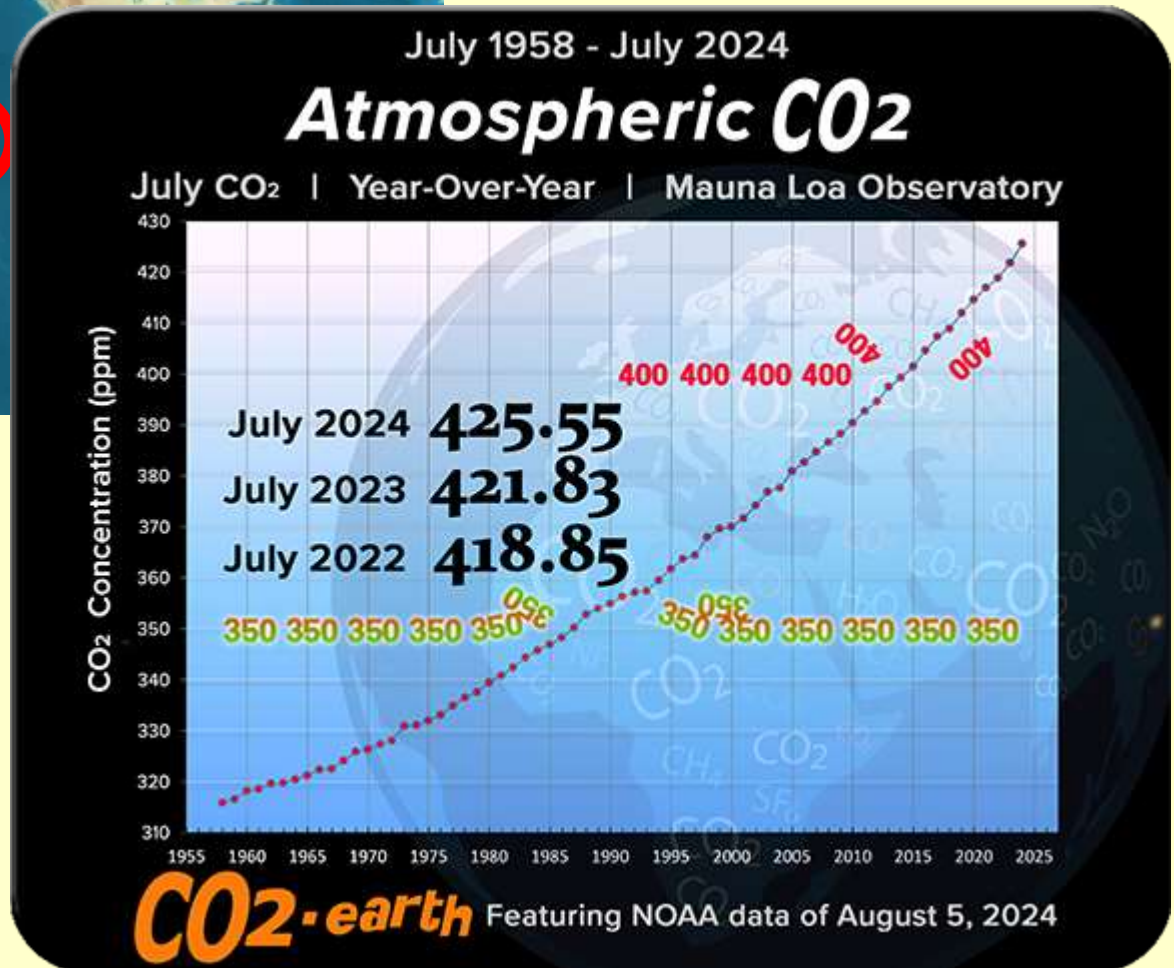
1. CO_2 – oxid uhličitý
2. CH_4 – metan
3. N_2O – oxid dusný

Source: IPCC (2014)

How much each human-caused greenhouse gas contributes to total emissions around the globe.

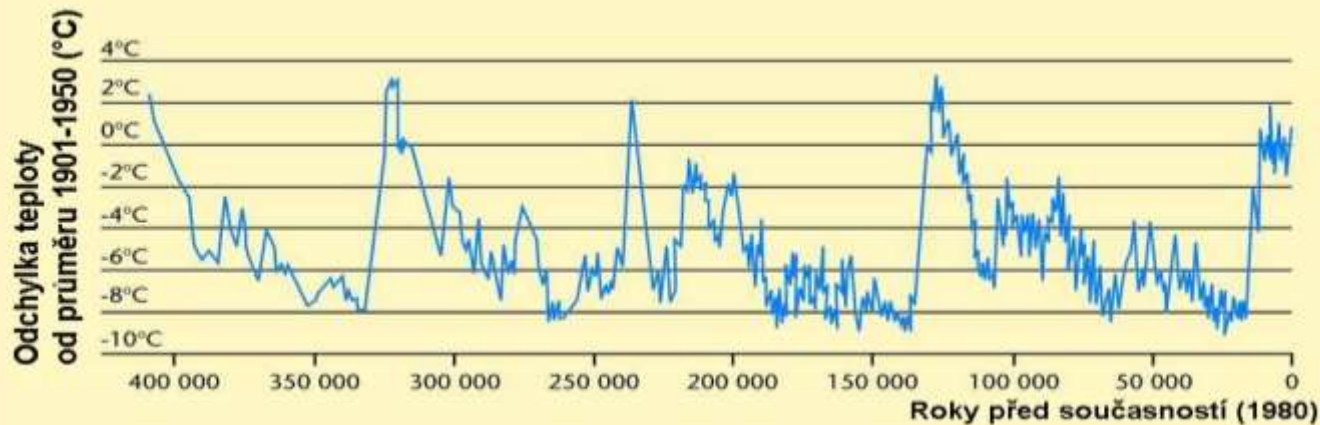
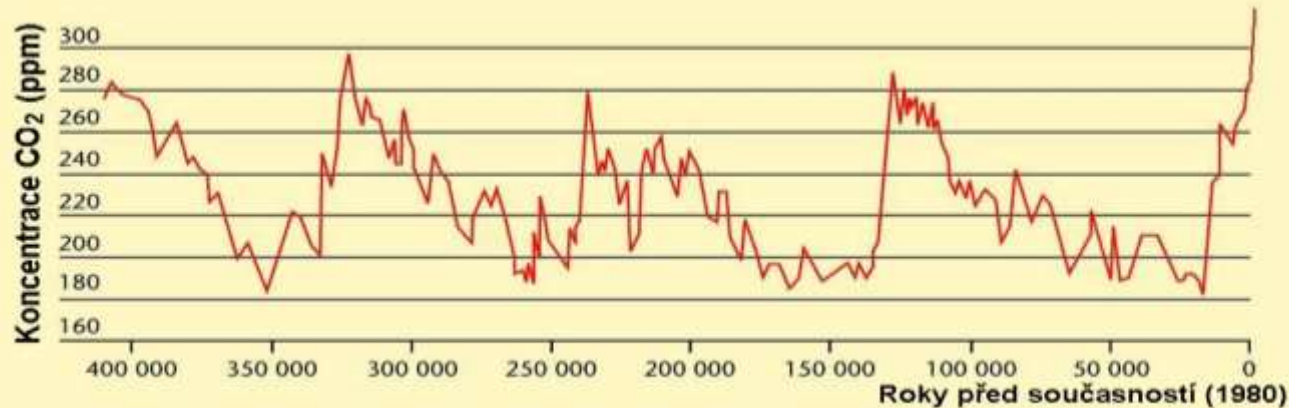
CO₂

Vztah koncentrace CO₂ a teploty

(analýza ledovcových tyčí stanice VOSTOK)

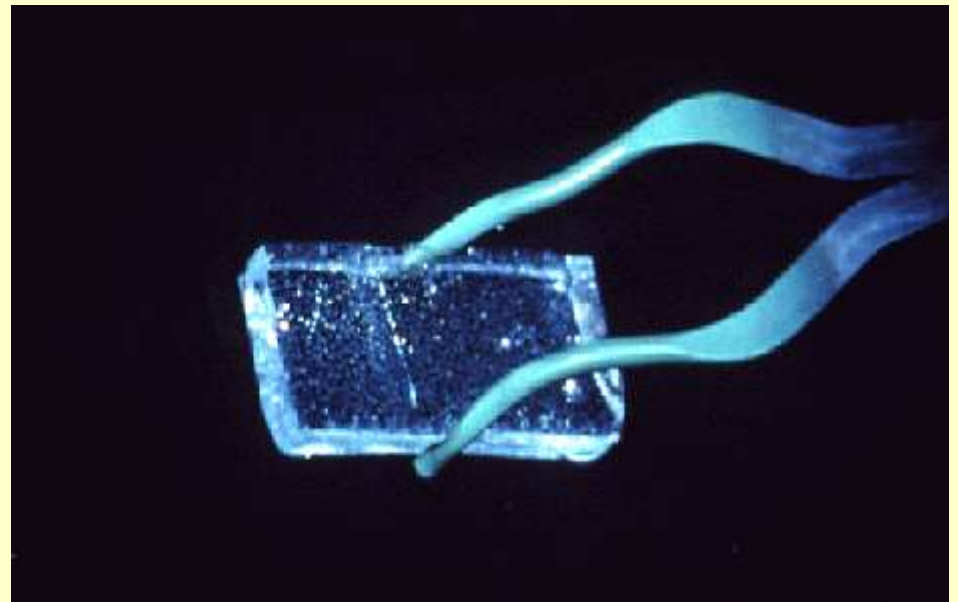
425
ppm

„Ledová jádra = klimaarchív naší atmosféry“

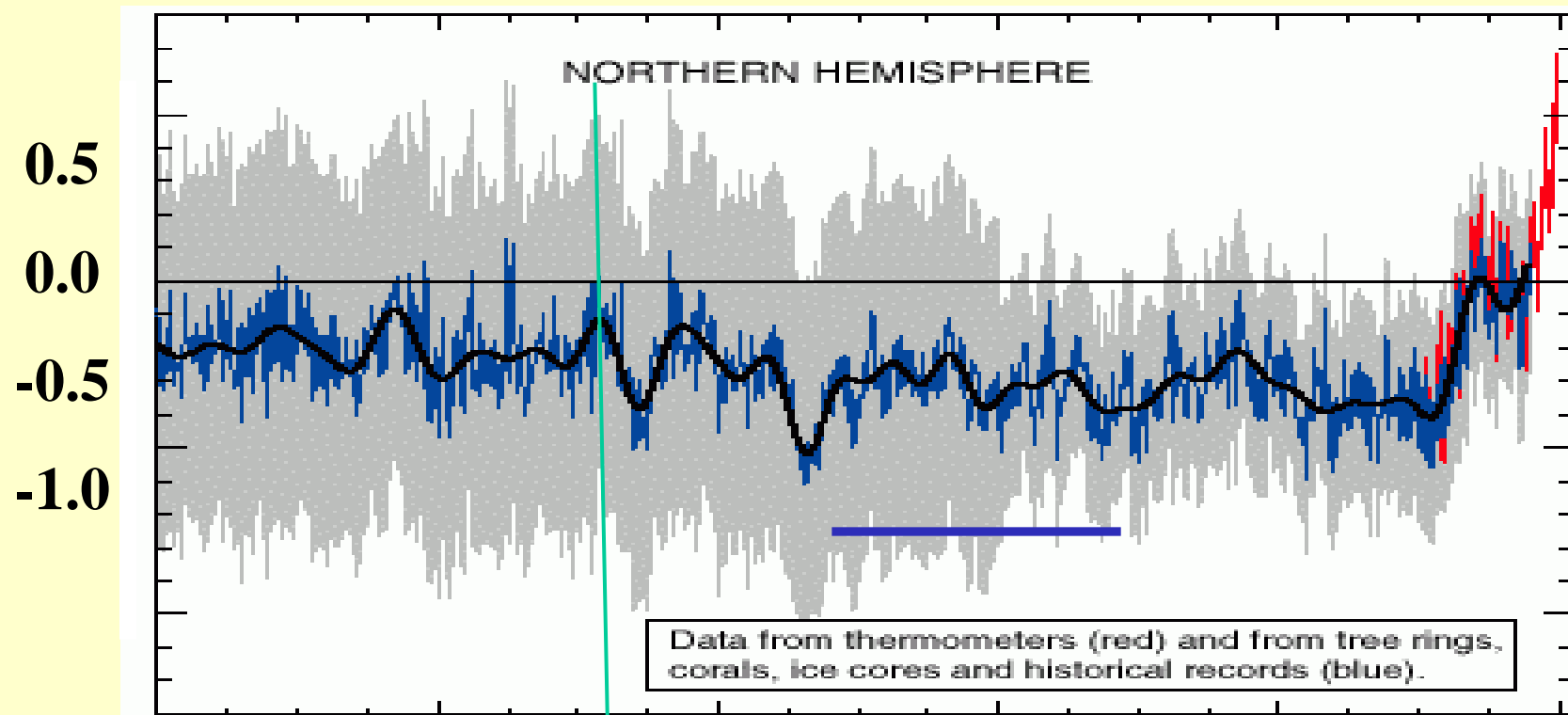

Obsah CO_2 – získaný z uzavřených
bublin v ledovci
Teplota - získaná izotopovou analýzou
kyslíku $\text{O}18$

Teplota severní polokoule za posledních 1000 let (IPCC, 2014)

Odchylka od 1961-90

1000

1200

1400

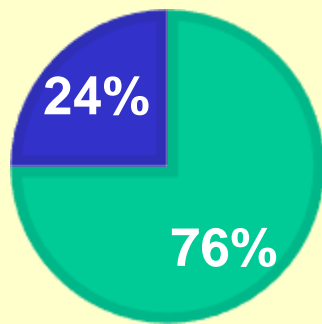
1600

1800

2000

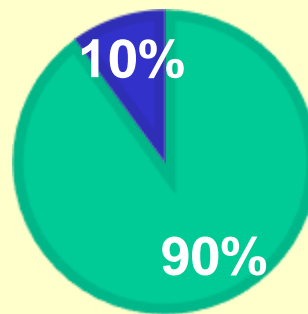
Skleníkové plyny a zemědělství

SVĚTOVÉ EMISE

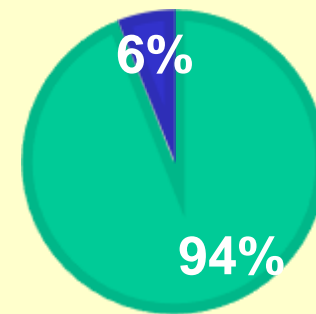
■ ostatní sektory ■ zemědělství

EVROPSKÉ EMISE

■ ostatní sektory ■ zemědělství

ČESKÉ EMISE

■ ostatní sektory ■ zemědělství

Skleníkové plyny a zemědělství

➤ N_2O (48 %)

- 44 % - aplikace minerálních hnojiv a procesy **nitrifikace** ($\text{NH}_4\text{-NO}_3$) a **denitrifikace** ($\text{NO}_3\text{-N}_2$)
- 4 % - organická hnojiva (hnůj)

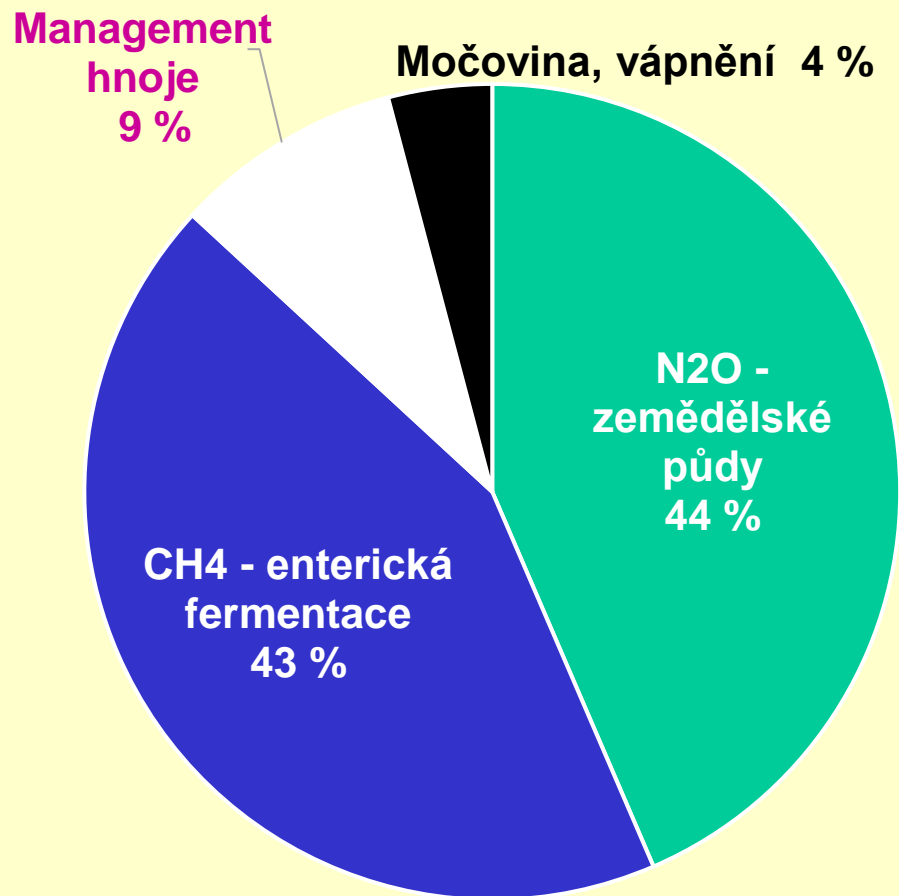
➤ CH_4 (48 %)

- 43 % - enterická (střevní) fermentace hlavně skotu, 96 % skot + 4 % ostatní zvířata
- 5 % - organická hnojiva (hnůj)

➤ CO_2 (4 %)

- vápnění,
- minerální i organická hnojiva,
- intenzivní agrotechnika

Ještě jednou a graficky

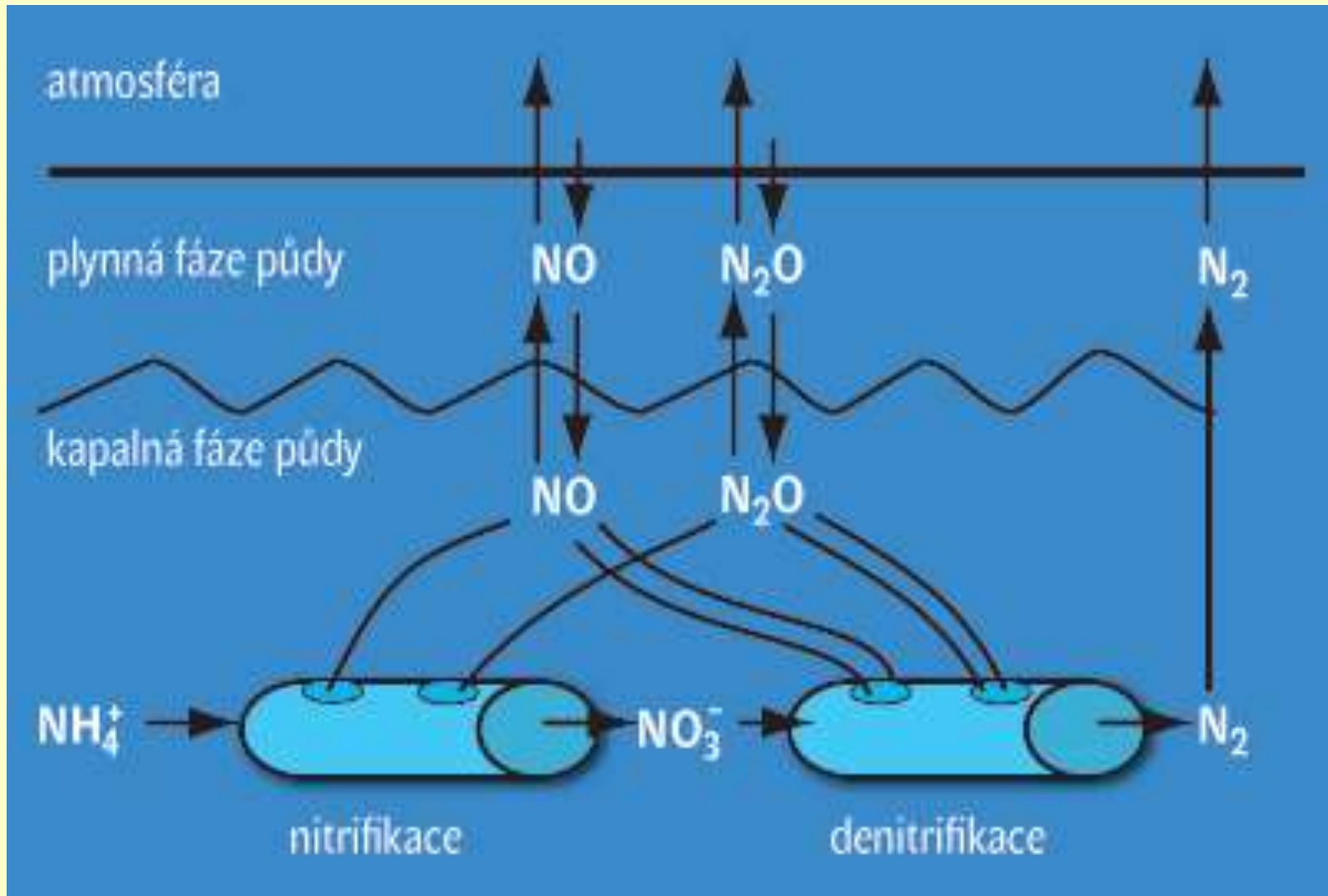
Lze snížit emise N₂O ze zemědělství?

Uvolnění oxidu dusného, který vzniká procesy nitrifikace (NH₄-NO₃) a denitrifikace (NO₃-N₂O) nelze zcela eliminovat. Je ale rozdíl, a ovlivnit lze, zda se z aplikované dávky uvolní 1 % ve formě N₂O nebo procent více.

Jak snížit emise N₂O?

- **efektivita využití dusíkatých hnojiv** - precizní zemědělství, správně načasovaná aplikace (agrorisk.cz), inhibitory ureázy (zpomalí přeměnu močoviny na amoniak o jeden až dva týdny) a nitrifikace (zpomaluje přeměnu dusíku amonné formy na mobilní nitrát o šest až deset týdnů) pro postupné uvolňování dusíku
- **skladování dusíkatých hnojiv** v optimálním suchém prostředí

Nitrifikace ($\text{NH}_4\text{-NO}_3$) a denitrifikace ($\text{NO}_3\text{-N}_2\text{O}$)

Metan (celosvětové podíly)

- **pěstování rýže** (170 mil. tun/rok) – **45 % (klesá)**
- **chov hospodářských zvířat** (80 mil. tun /rok) – **22 % (roste!)**
- **únik zemního plynu, fosilní zdroje** (80 mil. tun/rok) – **22 %**
- **skládky odpadů** (40 mil. tun/rok) – **11 %**

**1 kráva až 0,3 kg CH₄
denně**

© DPA/PA Images

Aktuálně v zemědělství je „pod palbou“ maso: Přežvýkavci (skot, ovce, kozy)

Nejez maso zachráníš planetu...

Vegetariánství – vejce, med ano

Veganství – ani oblečení ze zvířat

Mitigace CH₄

Snižte stavy přežvýkavců (skot, ovce, kozy)

CESTA K ZÁCHRANĚ – VEGANSTVÍ

CESTA PRO ZÁCHRANU ŽIVOTA NA ZEMI: ukončení konzumace masa, živočišných potravin a přechod k veganství.

Až 2/3 zemědělské půdy je využito, celosvětově, pro chovy se zvířaty (kterých je kolem 70 miliard zvířat) včetně pěstování krmiv a pastvin;

1/3 celosvětové produkce obilovin je určena jako krmení zvířatům. Dokument COWSPIRACY –

The Sustainability Secret (2014) uvádí: pro nasycení jednoho vegana za rok je třeba 675 m²,

pro vegetariána 3x více, pro pojídače masa 18x více. Porovnání je uvedeno také v

Do roku 2050 – xy %?

Příběh jehněčího

Mitigace - CH₄

Skot = organická hmota (VDJ = 0,3)

Skot = skladba plodin

Uhlíková stopa z dovozu ?

21. aminokyselina: Selenocystein

Mitigace CH₄ v ŽV: změna (konverze) krmných dávek, látky na potlačení tvorby metanu, změna mikroklimatu, biofiltry ve stájích, ošetření skládek hnoje a kejdy

Lze snížit emise metanu ze zemědělství?

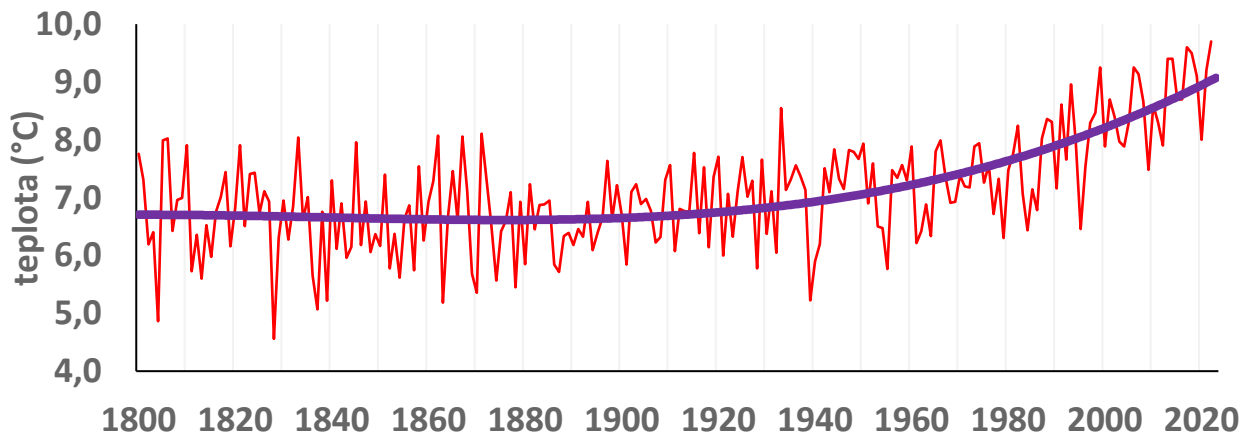
- **Vývoj krmných aditiv** (doplňkové látky), které neškodně potlačují mikroorganismy v bachoru resp. metanogenezi např. I na našem trhu jsou v současnosti dostupná aditiva omezující enterickou fermentaci a produkci metanu.
- **Úprava krmných dávek a zvýšení efektivity konverze (účinnosti) krmiva** – efektivnější konverze vede nejen k menší produkci metanu, ale i hnoje, ze kterého se rovněž metan uvolňuje
- **Šlechtění** – snížení produkce metanu na genetické úrovni, méně žrát a produkovat více mléka s upravenými bakteriemi v bachoru co snižují produkci metanu
- Další opatření směrem k snižování metanu jsou spojená s **hospodařením s hnojem a kejdou** (anaerobní fermentory, kryté skladování, ošetření enzymatickými látkami), další technická opatření jako je využití biofiltrů a omezení emise metanu u větraných stájí (prasata, drůbež), ale i udržování dobrého zdravotního stavu u zvířat. (omezení mastitid), Nezapomeňme, že zásadní opatření je i změna chování člověka k potravinám ve směru omezení jejich plýtvání!

připomeňme HYPOTÉZU:

*Porušení
radiační bilance
Země způsobené zesílením
skleníkového jevu
vede ke
změně klimatu.*

Klimatická realita v ČR

Průměrná roční teplota v ČR (1800–2023)

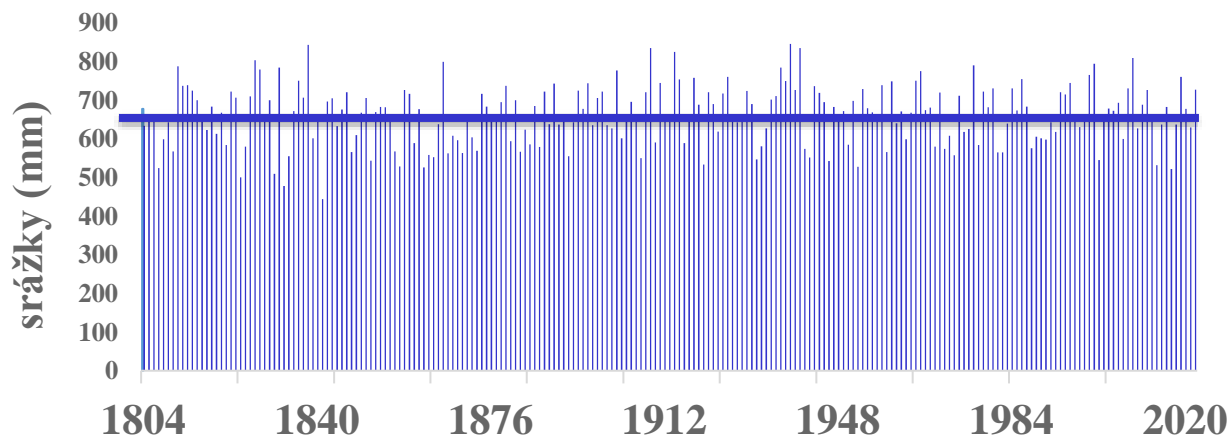

1800–1960 = 6,7 °C

2000–2023 = 8,7 °C

Rok 2023 = 9,7 °C

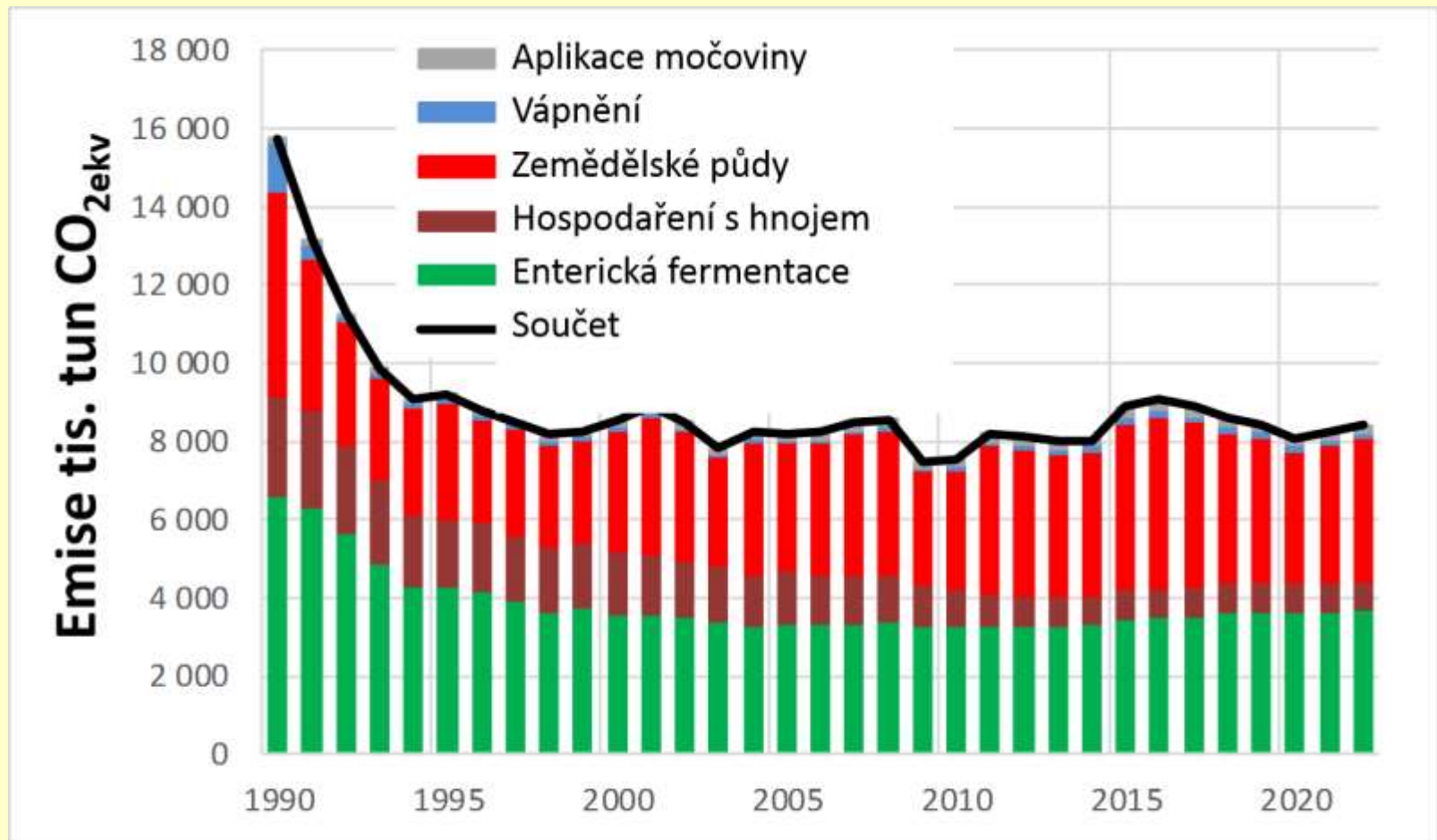
Průměrné roční srážky v ČR (1804–2023)

+2 °C =
úbytek cca 100 mm !!
srážek za rok
kvůli výparu

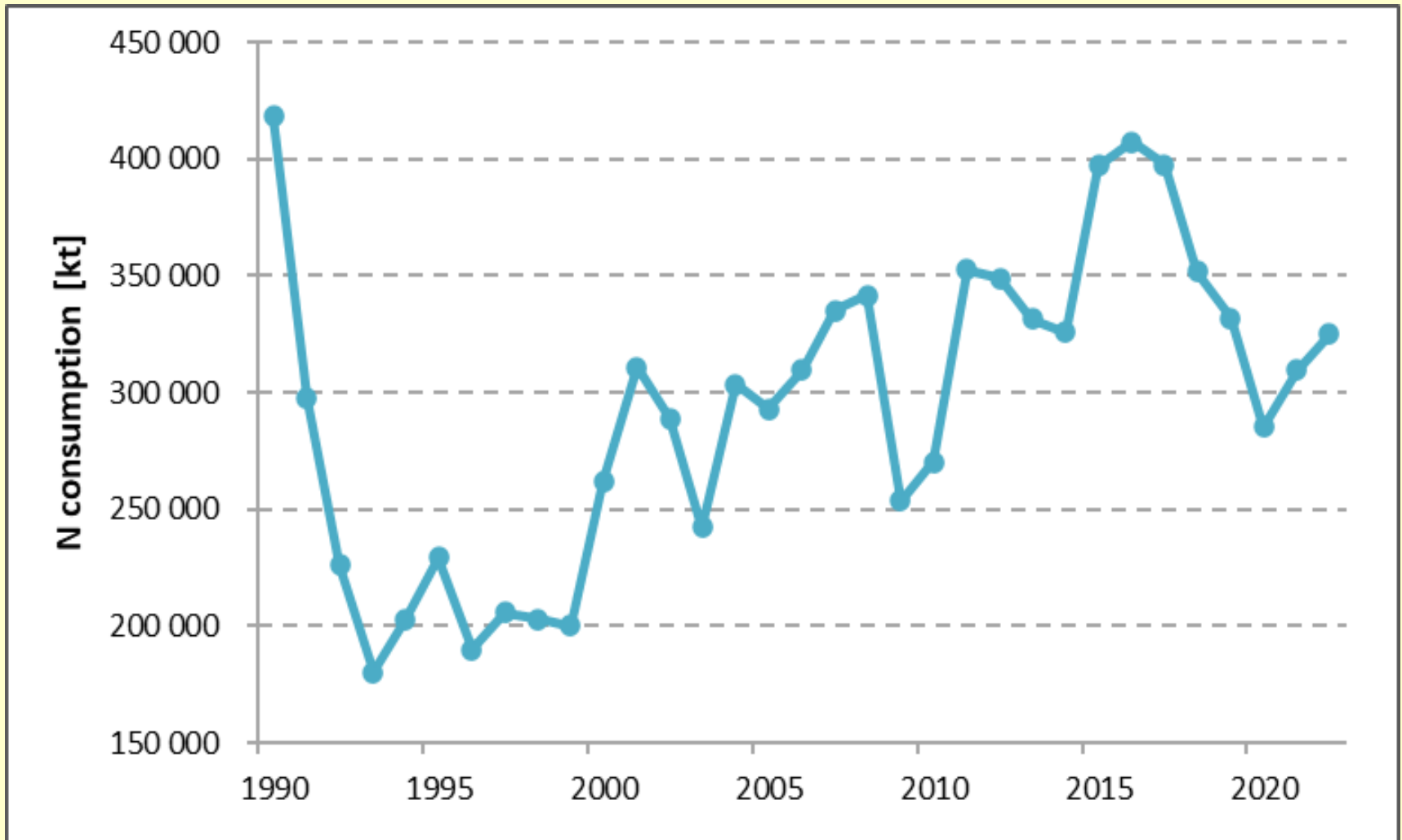
Rok 2023 = 728 mm

Daří se snižovat? České zemědělství a emise (úkol: co je z čeho😊)

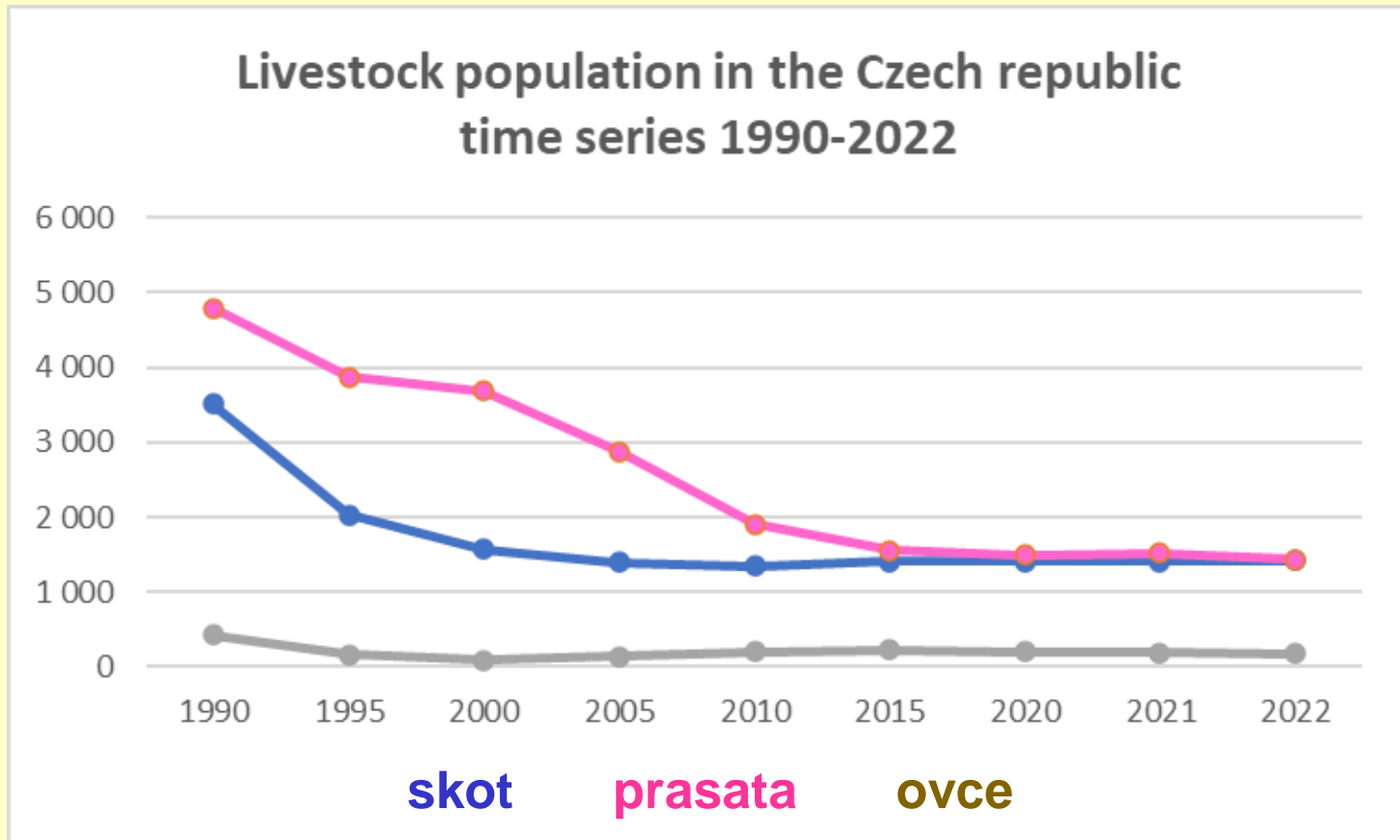
Vysvětlení trendu zemědělské půdy (N_2O)

Spotřeba N hnojiv

Vysvětlení trendu CH₄ Pokles na 1/3 od 1990

tis. kusů

1990

v ČR aktuálně 1,4 mil ks skotu

2022

Možnosti mitigace CO₂

**CO₂ v atmosféře přebývá v
půdě chybí!**

- Realizace technologií uložení uhlíku
 - do půdy (agro sekvestrace)
 - do lesa (silvo sekvestrace)

Zemědělství – sektor co může pomoci = carbon farming, RZ

Firma nabízí zemědělcům 250 Kč za uloženou tunu uhlíku. Chce je přimět k šetrnému hospodaření

Hospodaření na polích a živočišná produkce tvoří dohromady zhruba desetinu roční globální produkce emisí skleníkových plynů. Započítáme-li lesnictví, pálení plodin nebo odlesňování, celý zemědělský a lesnický sektor se pak na světových emisích podílí skoro z pětiny. Odklon od takzvaného tradičního hospodaření by přitom tento trend mohl obrátit a z farmářů udělat naopak významné pomocníky v boji s klimatickou změnou.

Startup Carboneg hlásí první výsledky. Do půdy pomohl uložit téměř 50 tisíc tun oxidu uhličitého

Český projekt motivuje zemědělce k přechodu na regenerativní zemědělství. Nabízí uhlíkové kredity, které si nakoupily O2 a Deloitte.

Jak to bude dál?

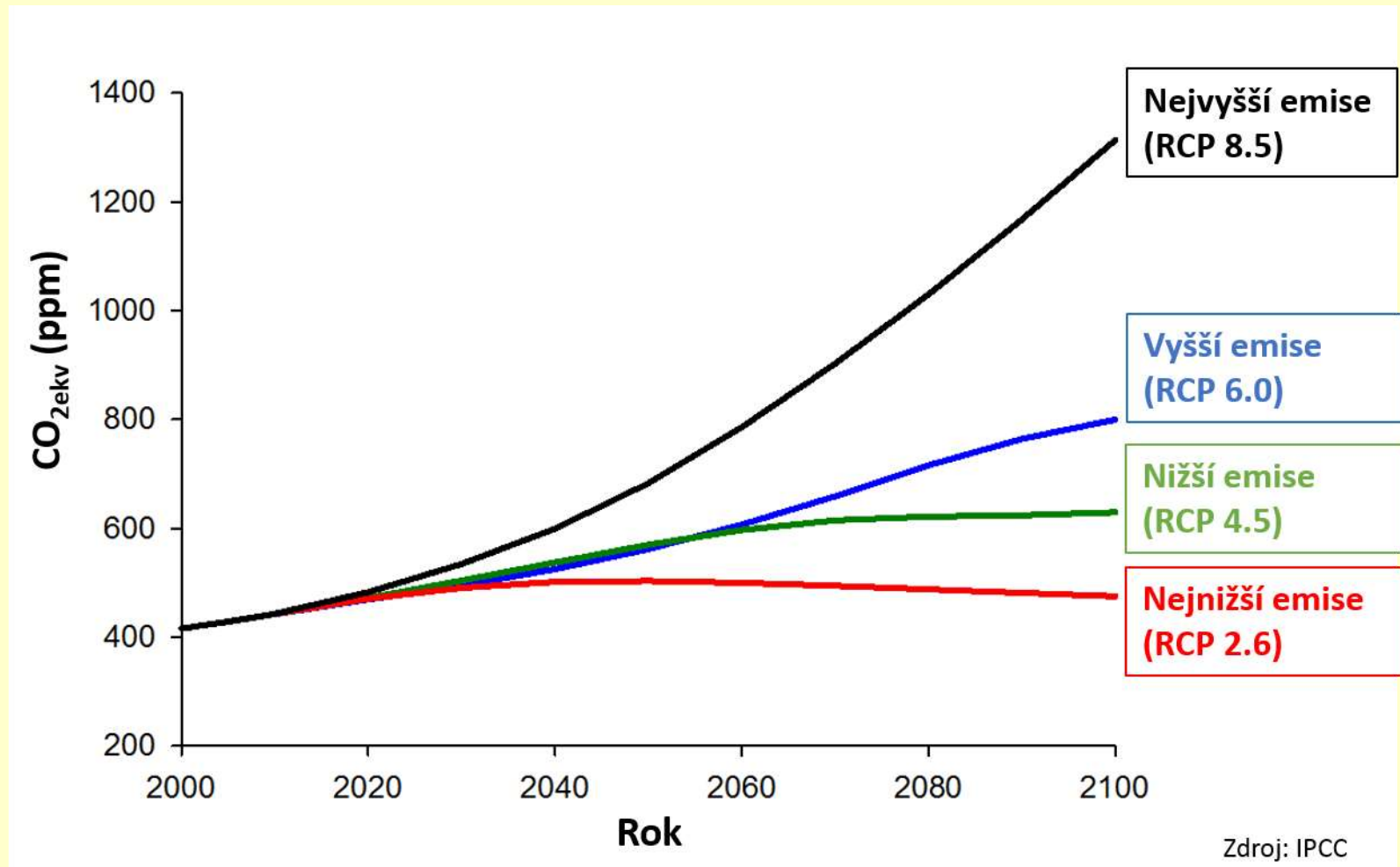
**Chceme-li pohled na vývoj
zemědělství musíme mít vývoj
klimatu**

www.klimatickazmena.cz

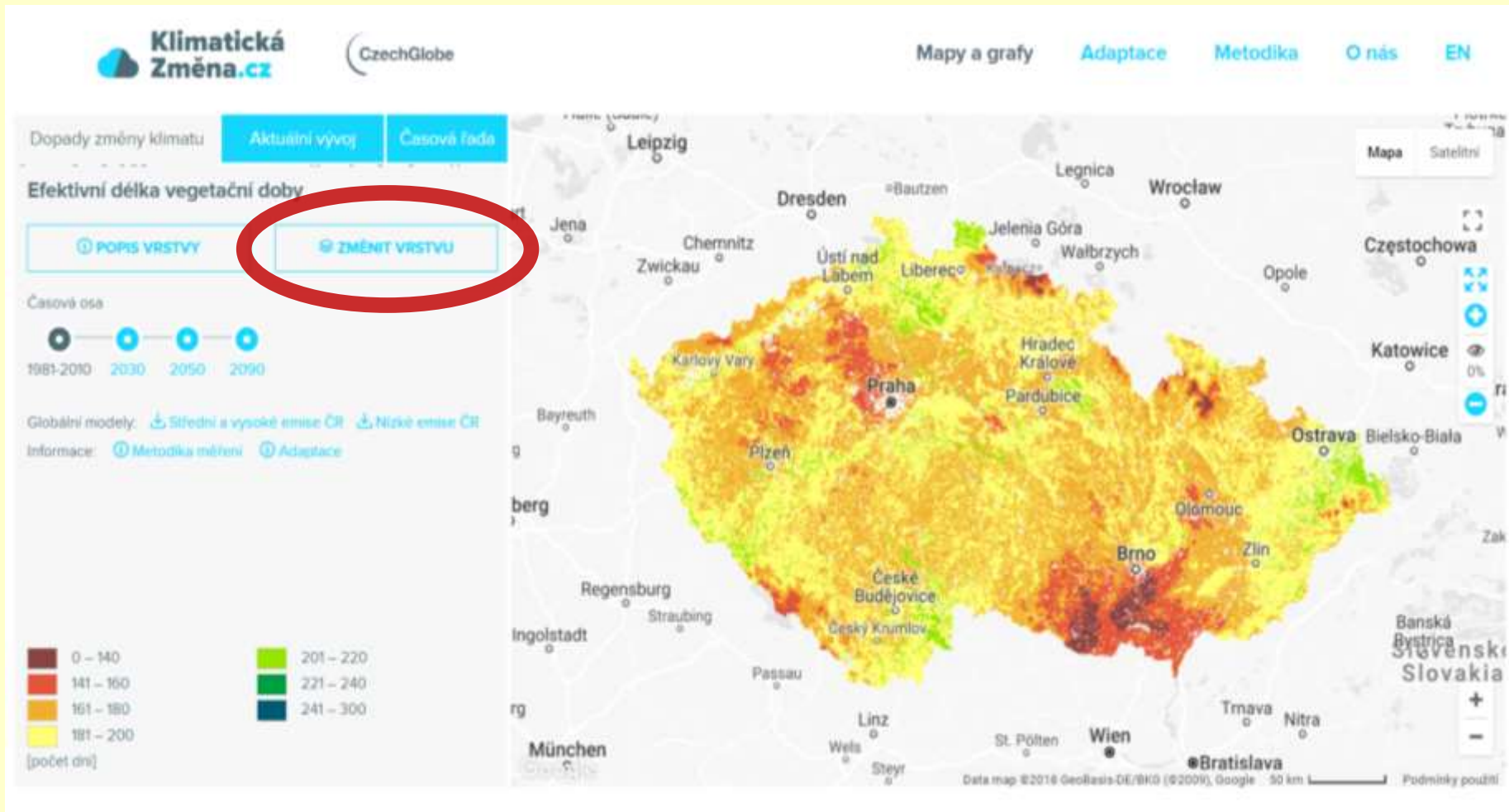
www.climrisk.cz

Emisní scénáře

www.klimatickazmena.cz

Klimatická Změna.cz CzechGlobe Mapy a grafy Adaptace Metodika O nás

Dopady změny klimatu **Aktuální vývoj** Časová řada

Adaptivní kapacita (AK)

POPIS VRSTVY **ZMĚNIT VRSTVU**

Časová osa
●
1981-2010

[Metodika měření](#) [Adaptace](#)

Vyberte si novou mapovou vrstvu

- Zemědělství**
 - Efektivní délka vegetační doby
 - Počet dní s vysokou potenciální produktivitou
 - Délka vegetační sezóny
 - Více vrstev...
- Vodní režim**
 - Změny vodní bilance v krajině
 - Vliv biomasy na povrchový odtok
 - Sucho_stres suchem v ornici
 - Více vrstev...
- Extrémy a klima**
 - Teplotní poměry: Průměrná roční teplota
 - Srážky: Roční suma srážek
 - Extrémy_pocet dní v horké vlně
 - Více vrstev...
- Krajina**
 - Predikce využití území
- Lesnictví**
 - Lesní požáry_střední riziko

Legenda:

téměř žádná AK	nadprůměrná AK
velmi nízká AK	dobrá AK
nízká AK	velmi dobrá AK
mírná AK	vysoká AK
střední AK	velmi vysoká AK

Klimatická Změna.cz CzechGlobe

Mapy a grafy [Adaptace](#) [Metodika](#) [O nás](#)

Dopady změny klimatu **Aktuální vývoj** Časová řada

Adaptivní kapacita (AK)

[POPIS VRSTVY](#) [ZMĚNIT VRSTVU](#)

Časová osa

●

1981-2010

[Metodika měření](#) [Adaptace](#)

Vyberte si novou mapovou vrstvu

Zemědělství

- Efektivní délka vegetační doby
- Počet dní s vysokou potenciální produktivitou
- Délka vegetační sezóny
- Více vrstev...

Vodní režim

- Změny vodní bilance v krajině
- Vliv biomasy na povrchový odtok
- Sucho_stres suchem v ornici
- Více vrstev...

Extrémy a klima

- Teplotní poměry: Průměrná roční teplota**
- Teplotní poměry: Průměrná roční teplota**
- Teplotní poměry: Průměrná roční teplota**
- Roční suma srážek
- Extrémy_pocet dní v norce vine
- Více vrstev...

Krajina

- Predikce využití území

Lesnictví

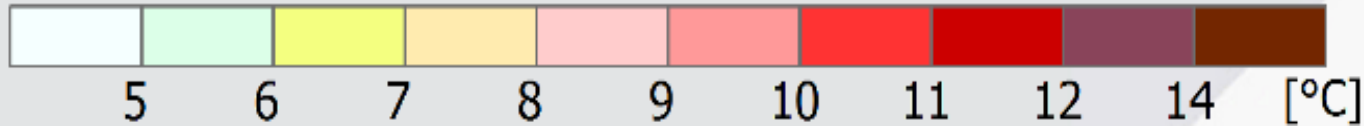
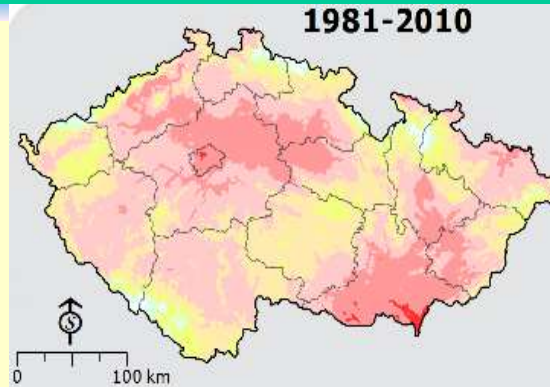
- Lesní požáry_střední riziko

Legenda:

	téměř žádná AK		nadprůměrná AK
	velmi nízká AK		dobrá AK
	nízká AK		velmi dobrá AK
	mírná AK		vysoká AK
	střední AK		velmi vysoká AK

Průměrná roční teplota vzduchu (°C) **zelený scénář**

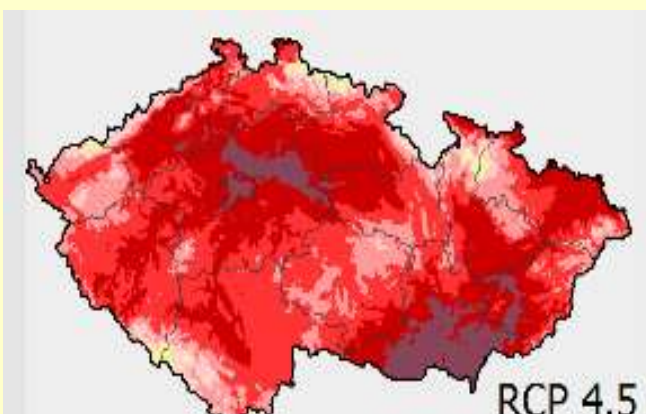
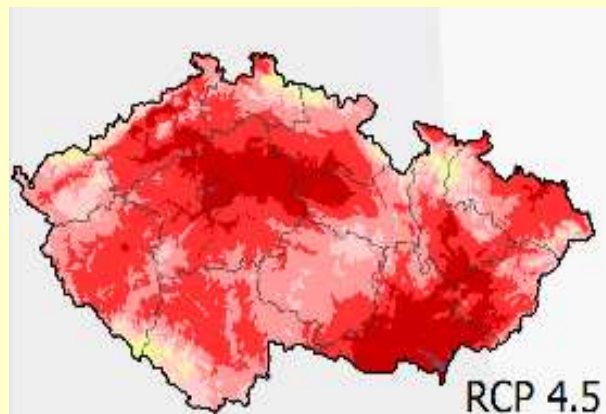
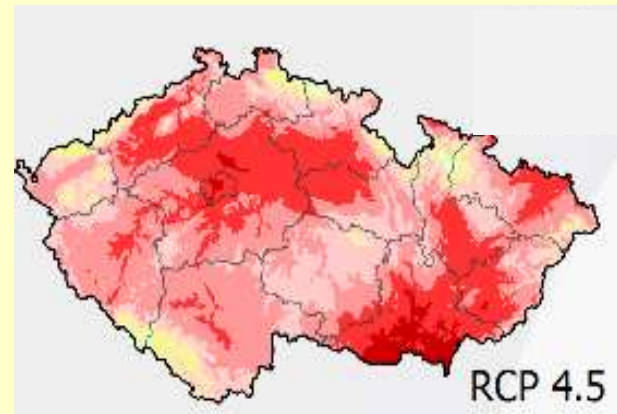
výskyt sucha

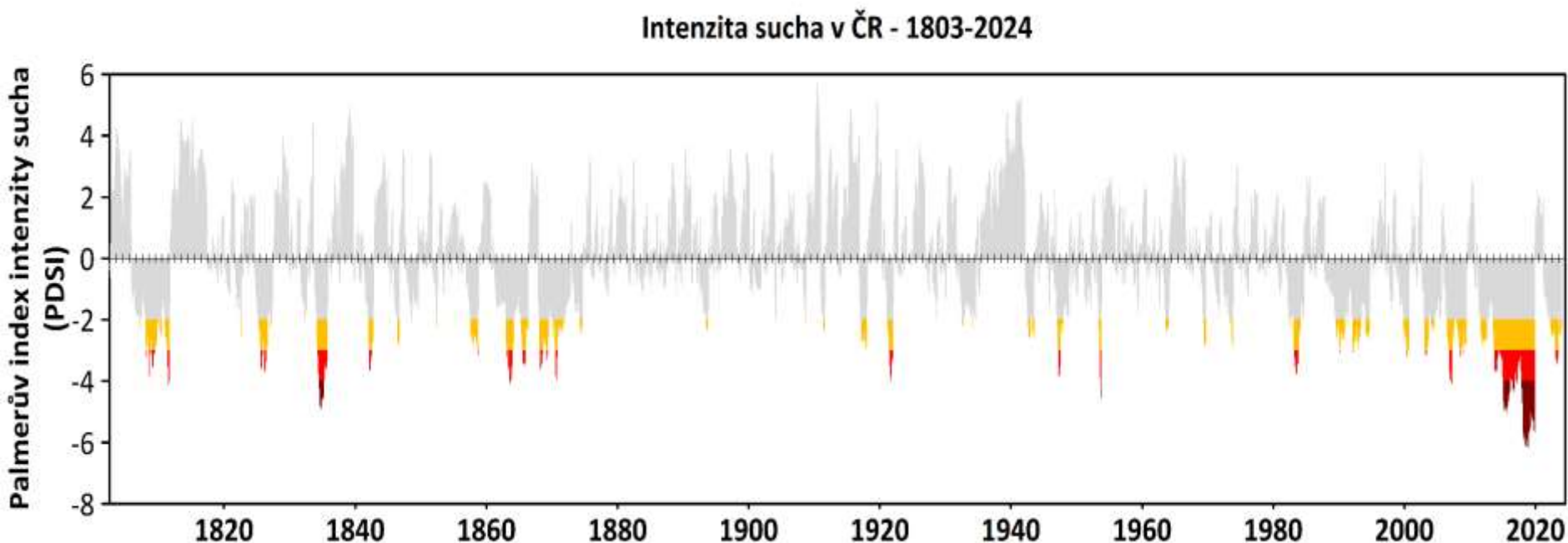
2030
+1,2 °C

2050
+ 2,3 °C

2090
+ 3,1 °C

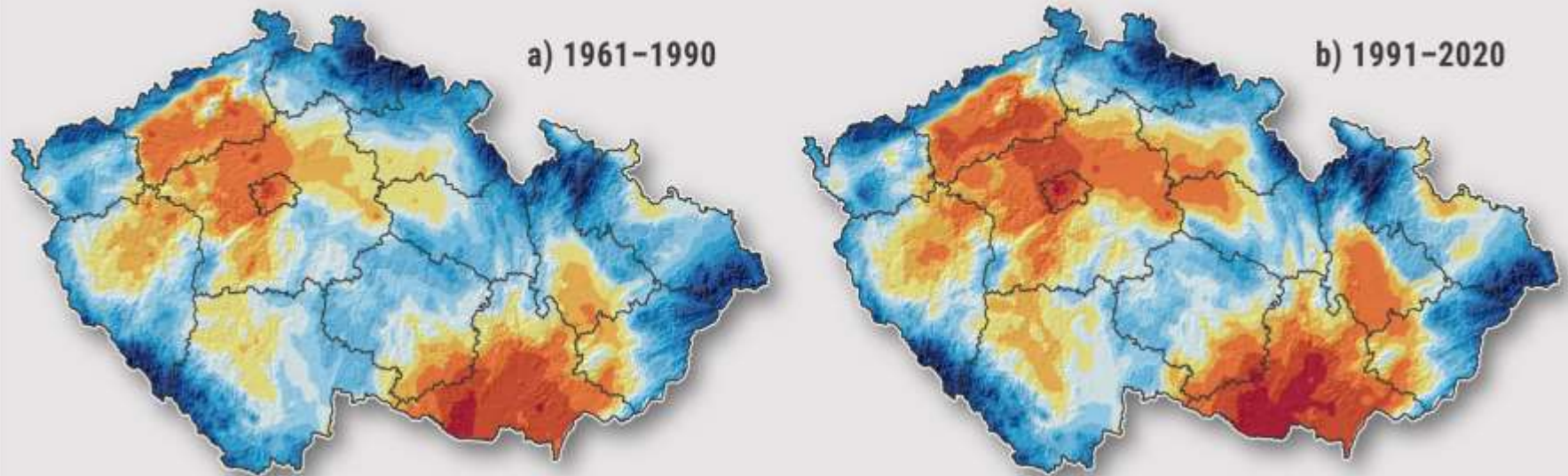

Suché epizody v ČR 1803-2024 měsíční PDSI

■ extrémní sucho ■ silné sucho ■ slabé sucho

Vodní bilance (srážky – výpar)

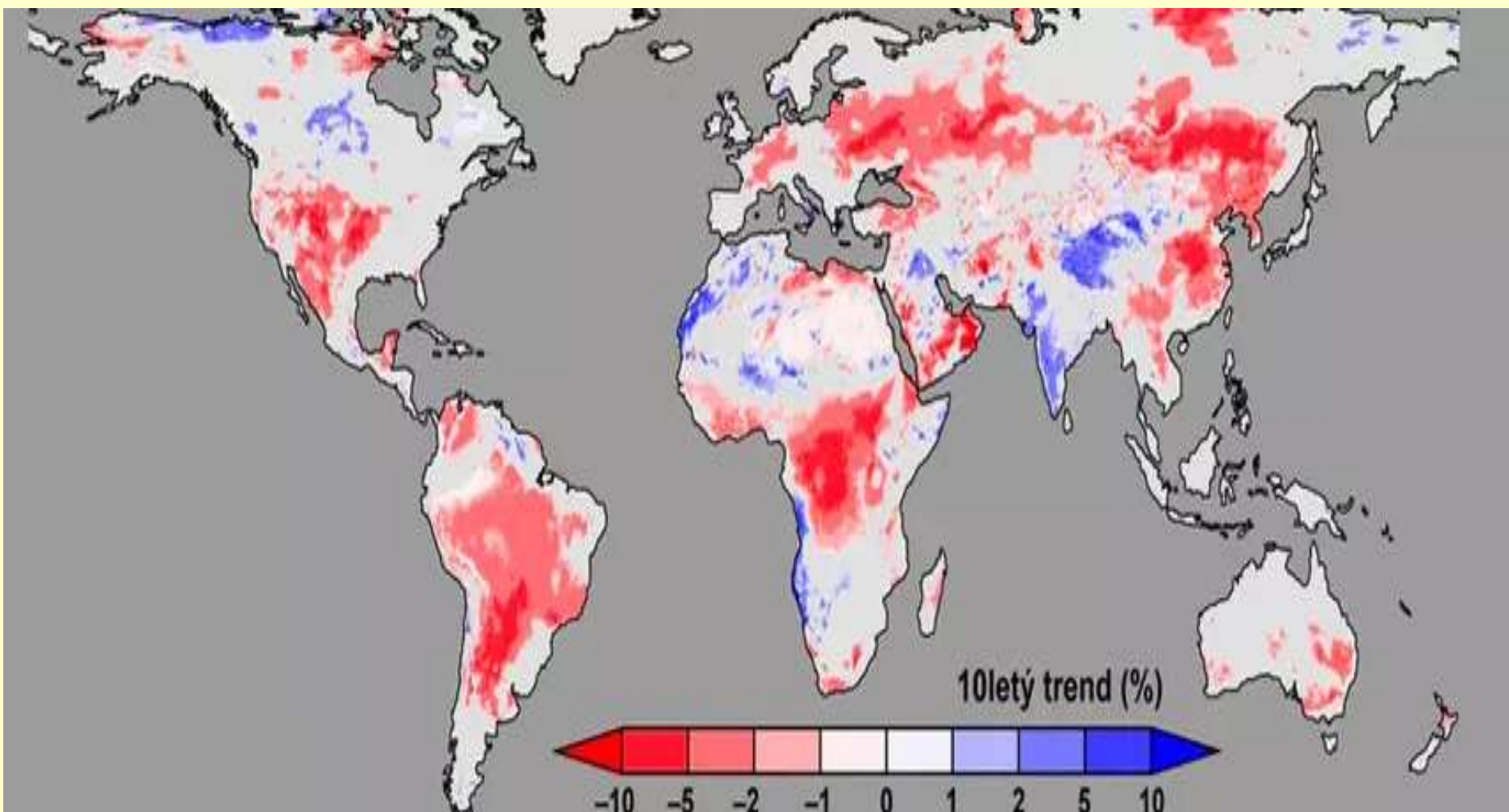
a, b) Vodní bilance za rok [mm]

Průměrný rozdíl mezi úhrnem srážek a potenciální evapotranspirací za rok

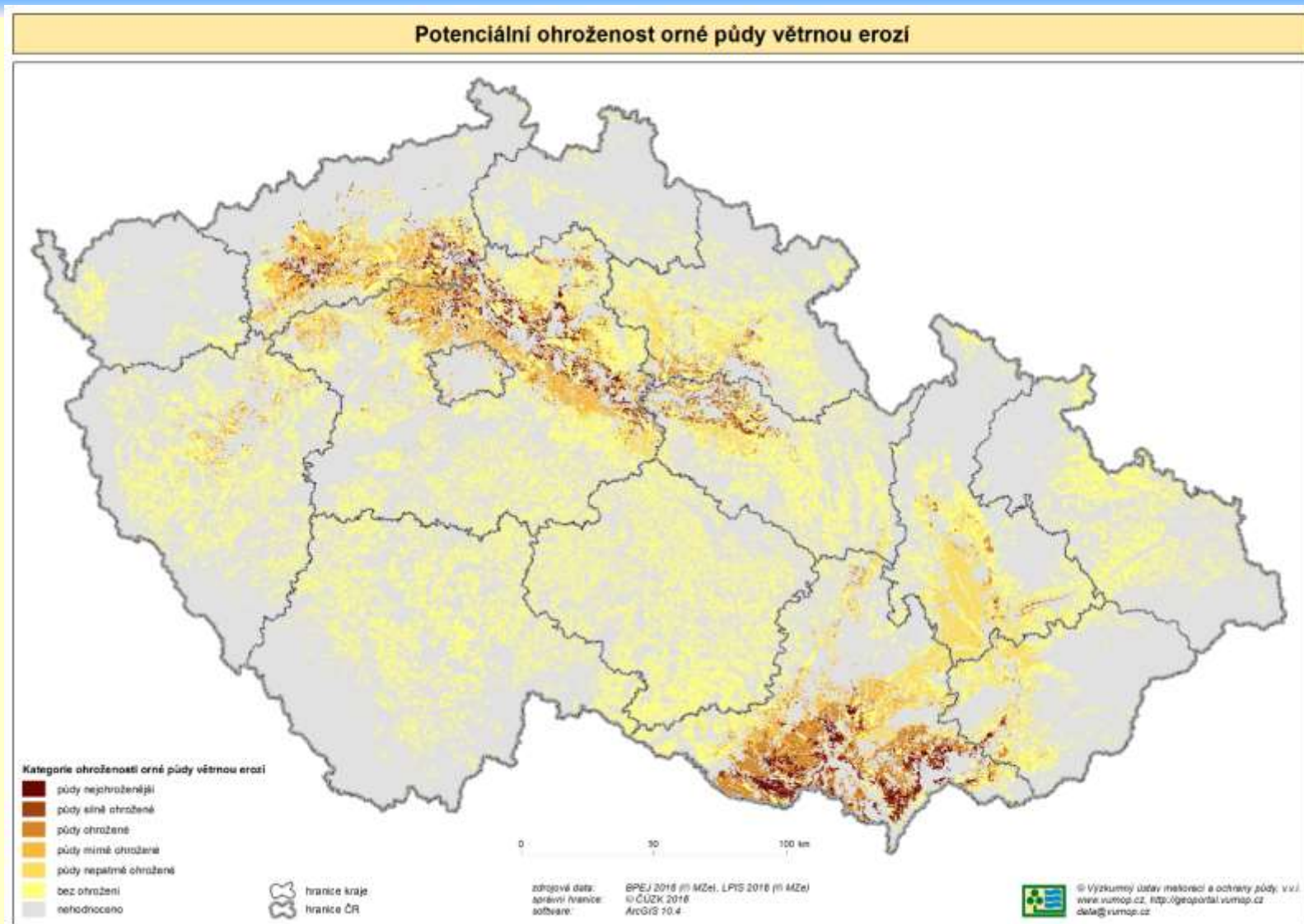
vláhový deficit narostl o 50 až 100 mm

Změna vodní bilance 1981-2021

Nárůst sucha = nárůst větrné eroze

2000 – 10 % půd x 2020 – 20 % půd

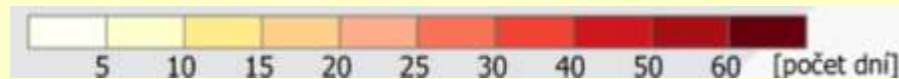
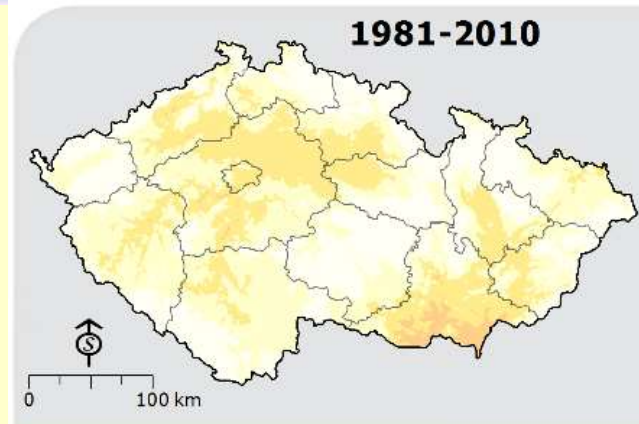

Kromě průměrných teplot se zvyšují teploty extrémní

Počet tropických dnů **zelený scénář**

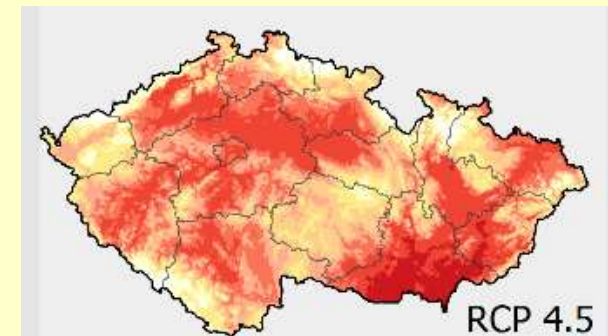
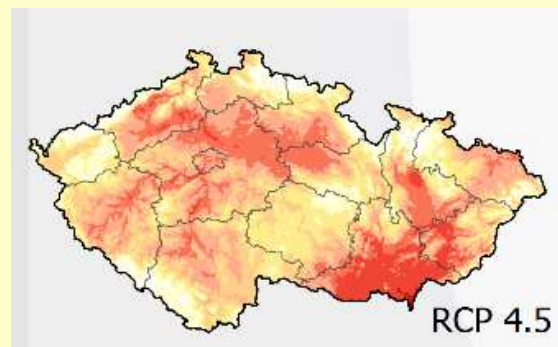
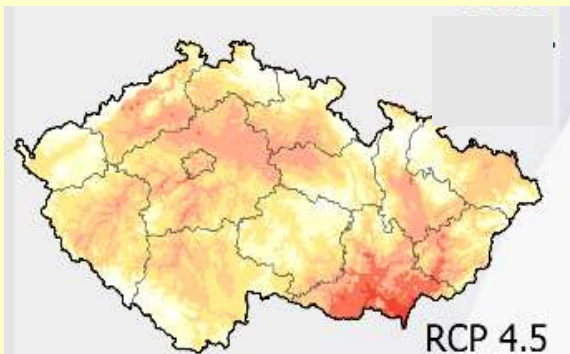
teplotní stres

2030
+10 dnů

2050
+20 dnů

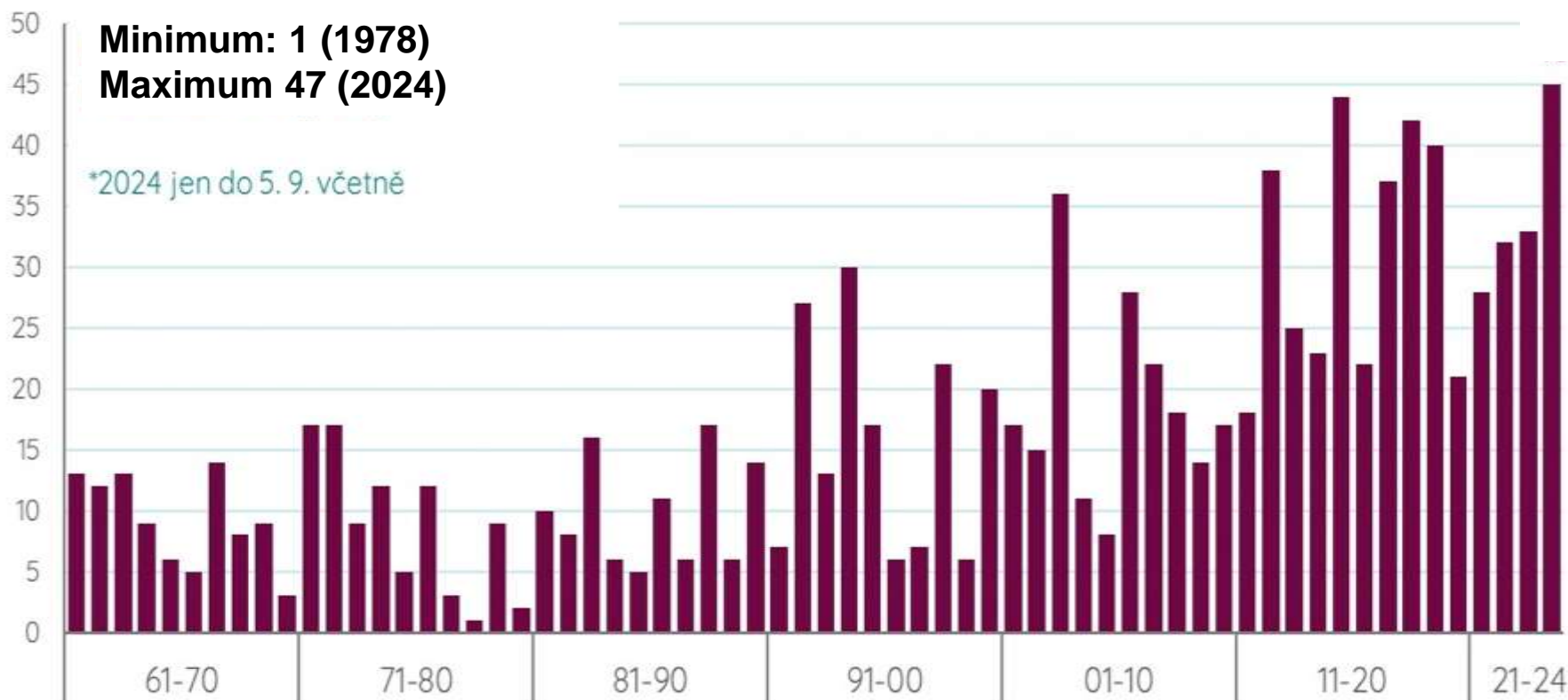
2090
+35 dnů

Nárůst tropických dní (1961-2024) 3x více

Počet tropických dní

Počet tropických dní na stanici Strážnice
1961-2024*

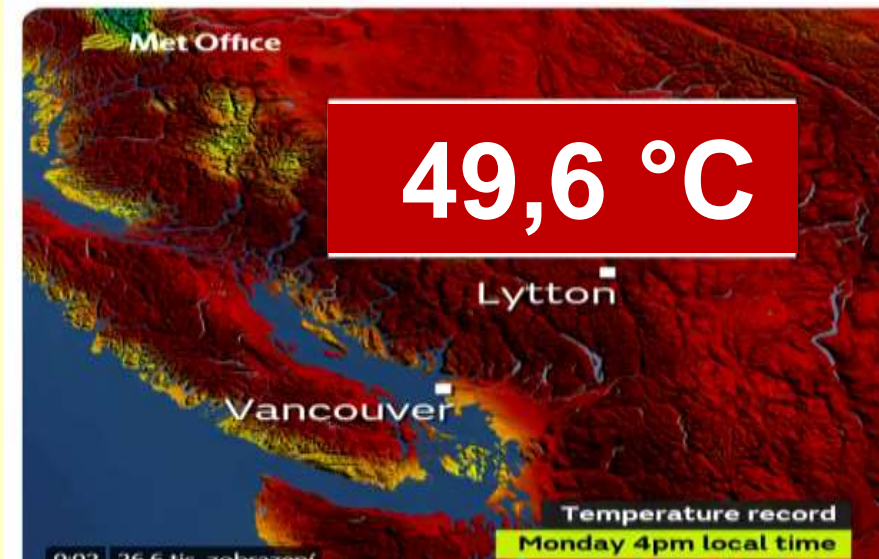
Rok 2023

Rekordní vedro zabilo 47 tisíc Evropanů. A mohlo jich být ještě mnohem víc

29.6.2021

Příští vlny veder mohou zabít miliony lidí

47 | Příroda | Ladislav Loukota | Diskuze: 4/4 nových

Skot již při 22 °C /vyšší vlhkost

**Snížení
příjmu
potravy**

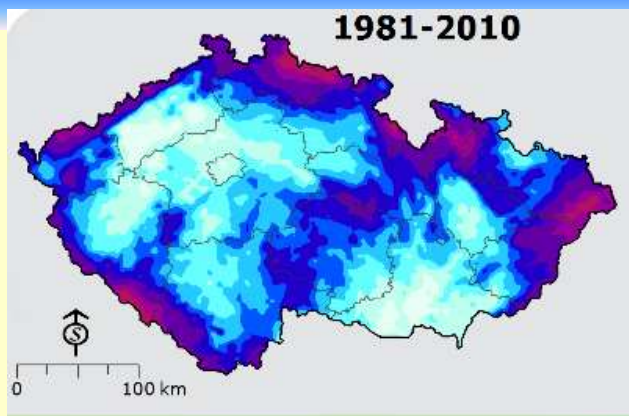
**Snížená
dojivost**

**Problémy s
reprodukcí**

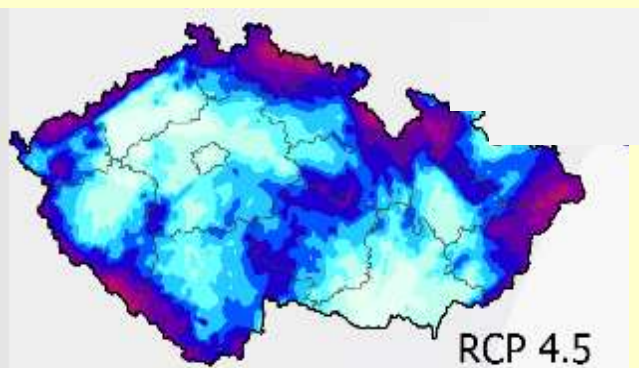

Roční úhrn srážek (mm) zelený scénář

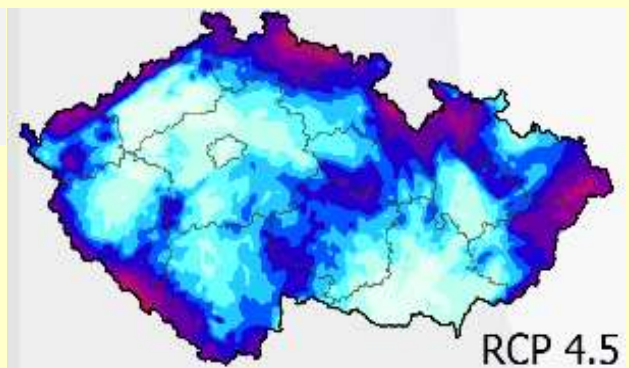
rozložení srážek, extrémní srážky s erozním efektem

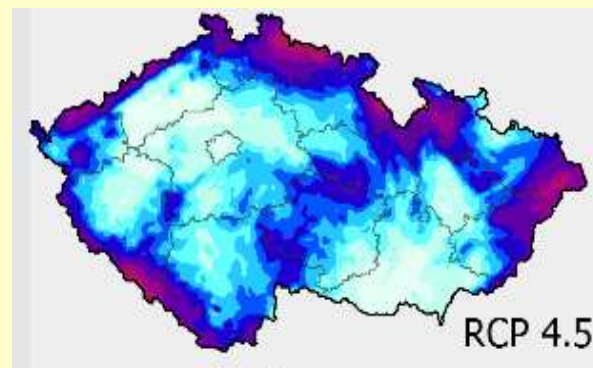
2030

2050

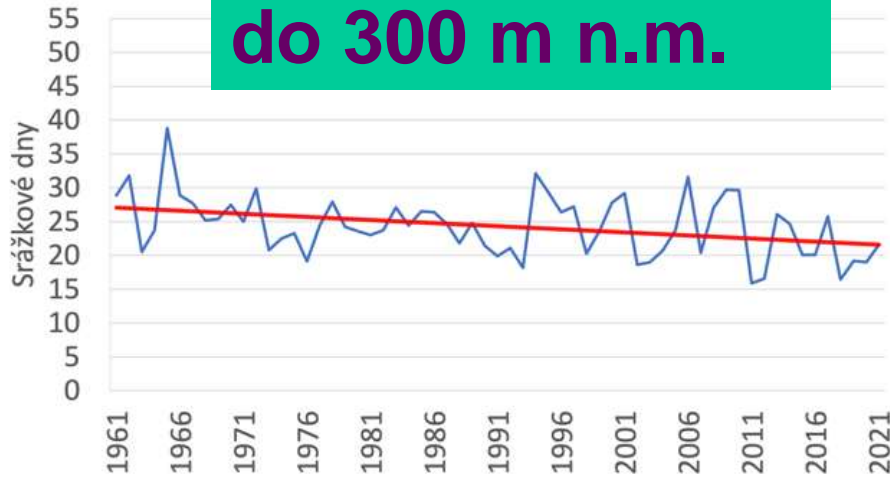

2090

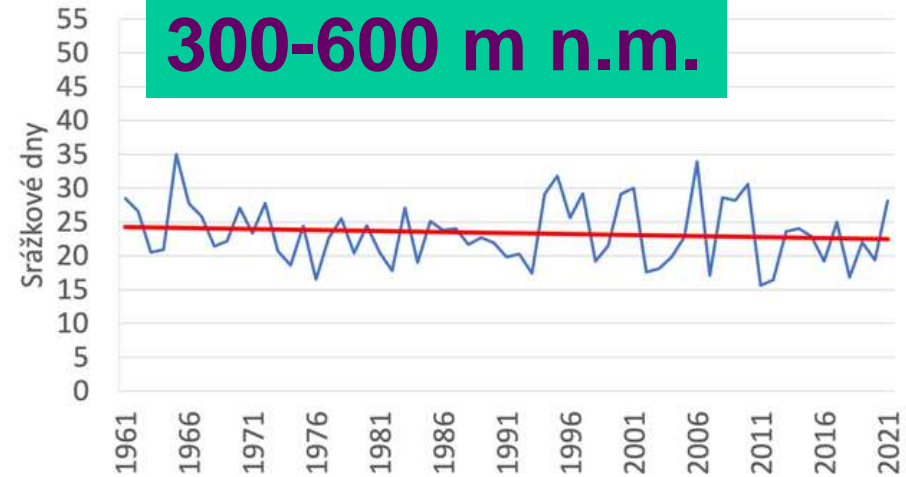

Jaro (BDK) - pokles počtu dní se srážkami (1961-2021)

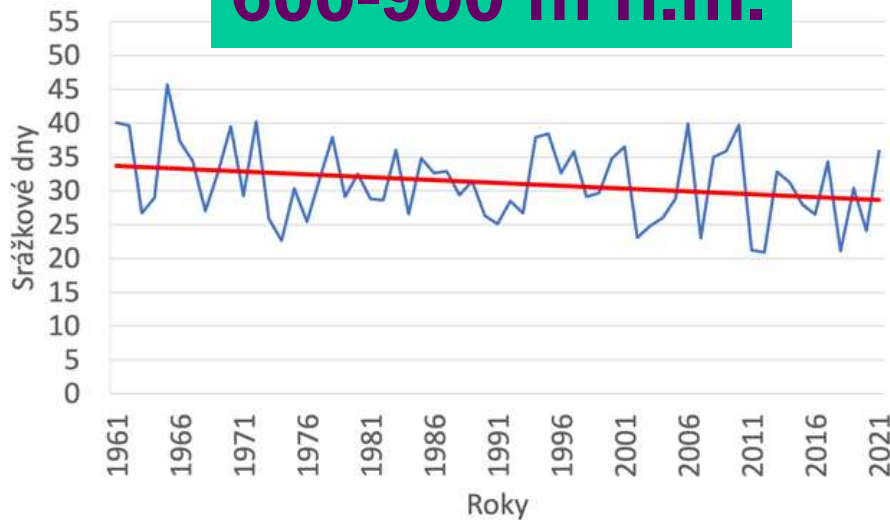
do 300 m n.m.

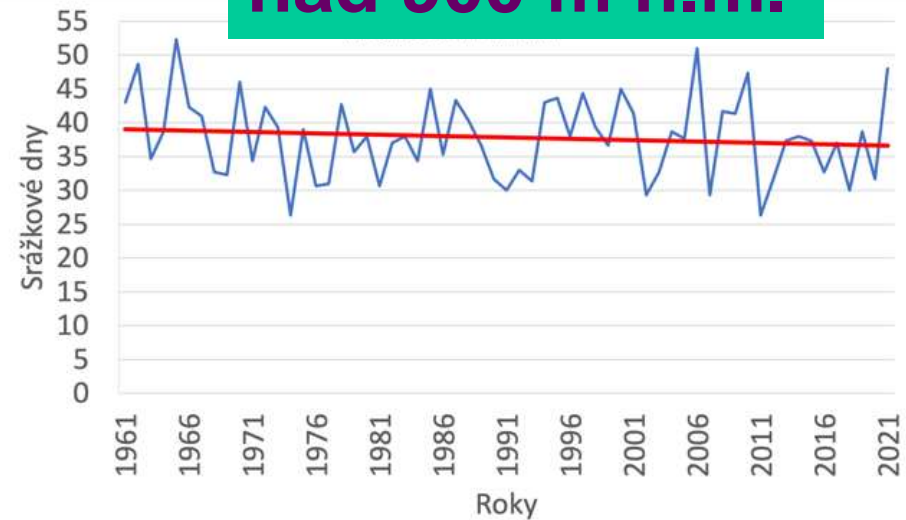
300-600 m n.m.

600-900 m n.m.

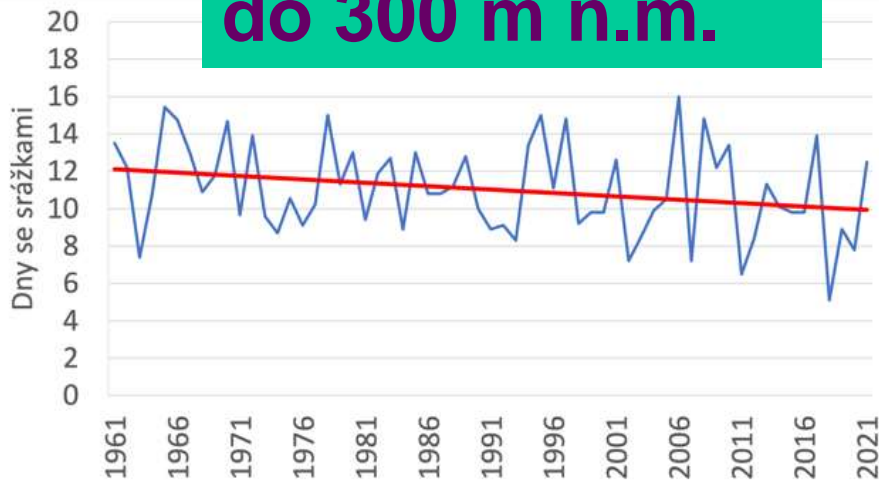

nad 900 m n.m.

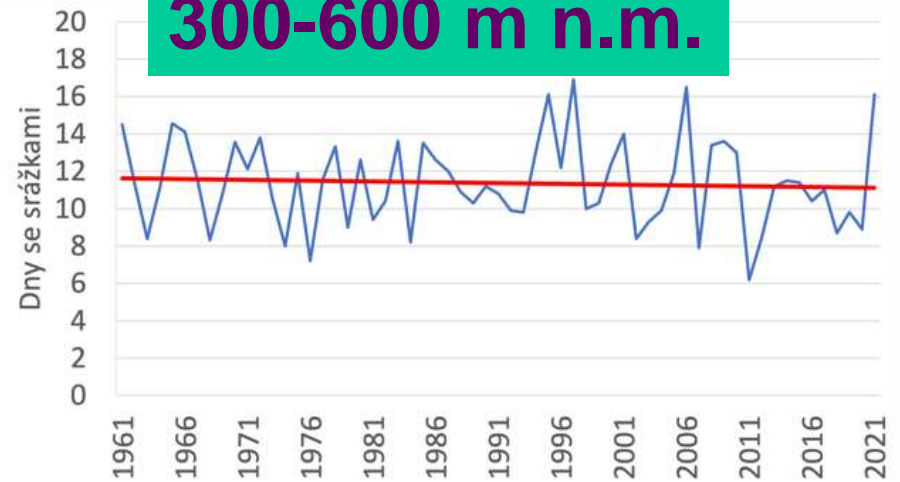

Jaro (BDK) - Počet dnů se srážkami do 3 mm (1961-2021)

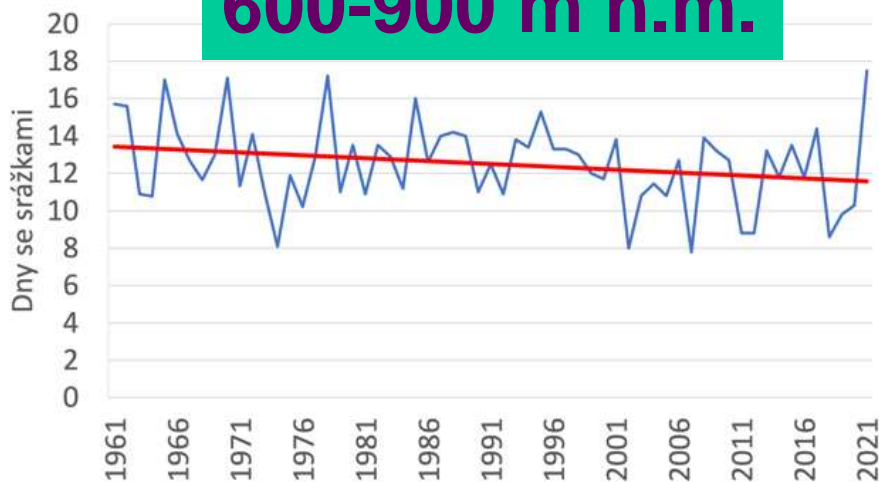
do 300 m n.m.

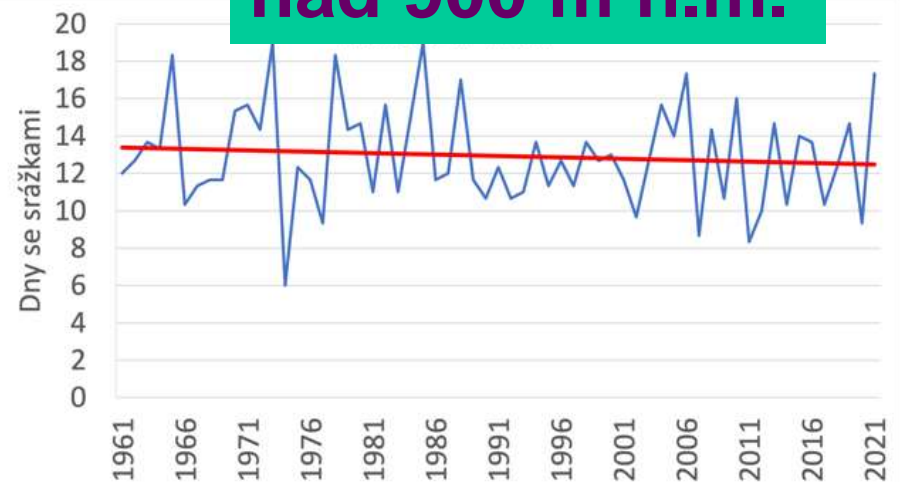
300-600 m n.m.

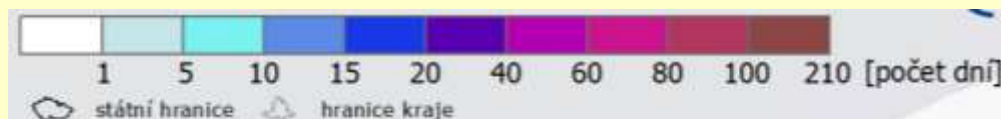
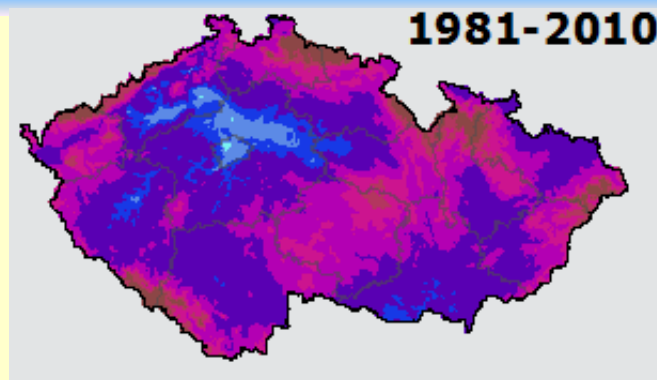
600-900 m n.m.

nad 900 m n.m.

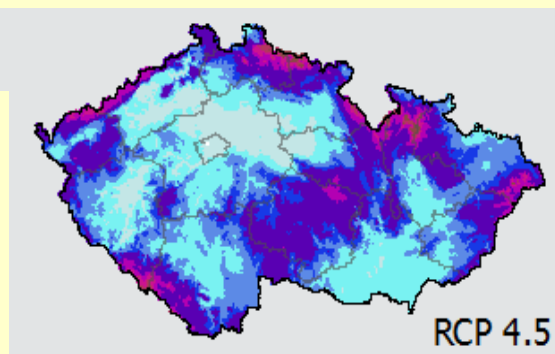
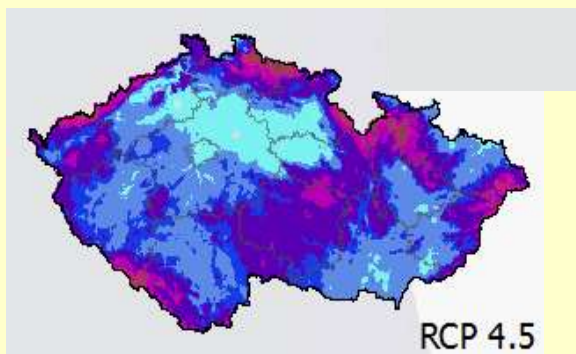
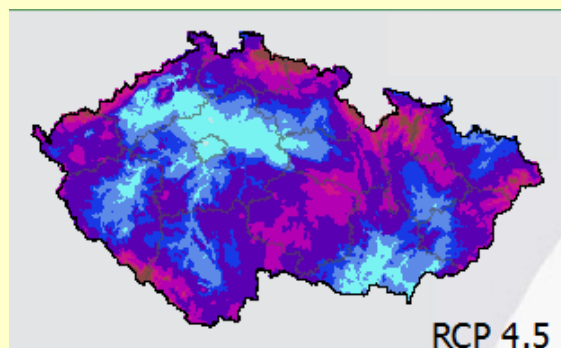
Počet dnů se sněhem nad 10 cm dopad na vymrzání, jarní růst, podzemní vody

2030
-8 dní

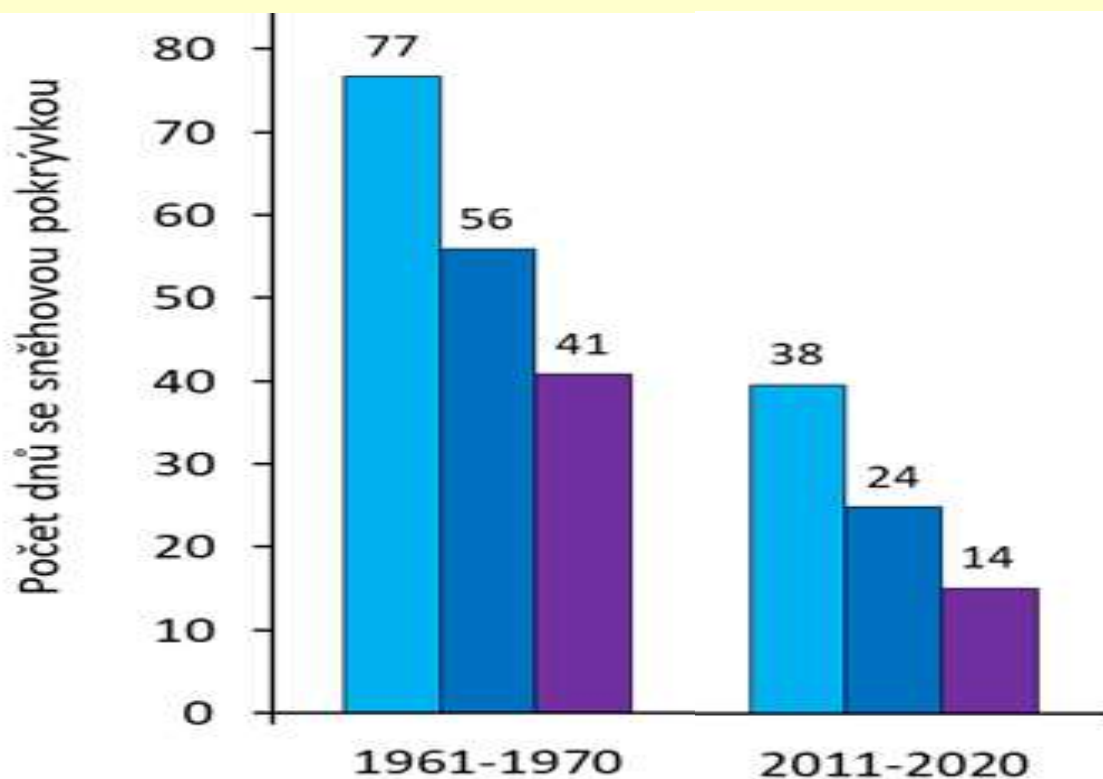
2050
-13 dní

2090
-25 dní

Vyšší teplota v zimě = méně dnů se sněhovou pokrývkou

■ 1cm a více ■ 5 cm a více ■ 10 cm a více

z (Zdroj dat: ČHMÚ)

Další dopady na zemědělství

1. **Vegetační období**
2. **Na podmínky hospodaření**
3. **Výnosy**

Dřívější start fenofází 1961-2022

Změny ve fenofázích

1961-2021, Vranovice, Česká republika

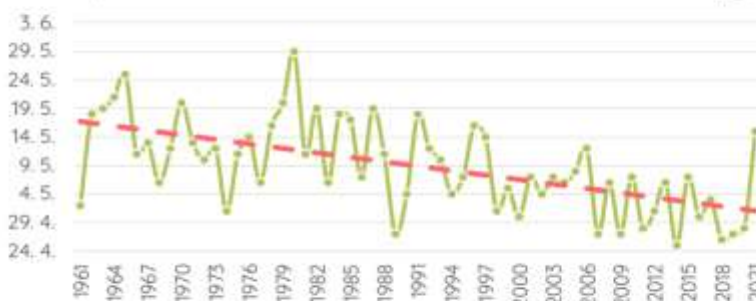
sasanka prysk - kvetení

fenofáze plného kvetení

hloh obecný - kvetení

fenofáze plného kvetení

V případě všech fenofází vlevo je pozorován trend posunu výskytu těchto jevů směrem k začátku roku.

Posun fenofáze v období 1961-2021 směrem k počátku roku

Sasanka pryskyřníkovitá
11,1 dne

Hloh obecný
15,4 dne

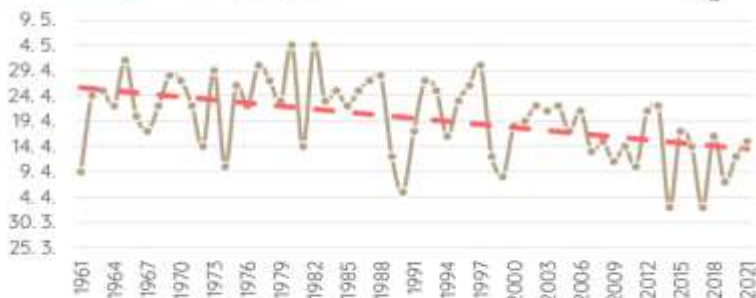
Dub letní
11,9 dne

Sýkora koňadra
8,5 dne

dub letní - rašení listů

Dub letní (*Quercus robur*)

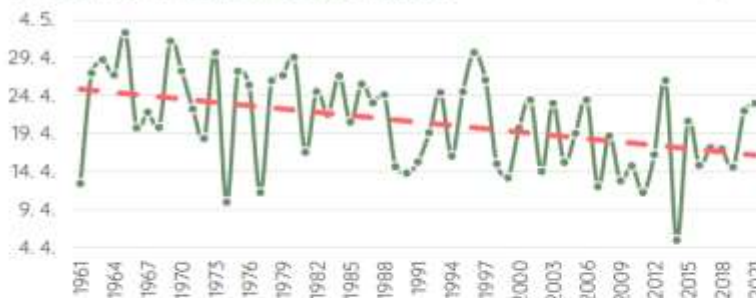
fenofáze vyrašení listových pupenů

sýkora koňadra - 1.vejce

Sýkora koňadra (*Parus major*)

fenofáze průměrného prvního vejce v populaci

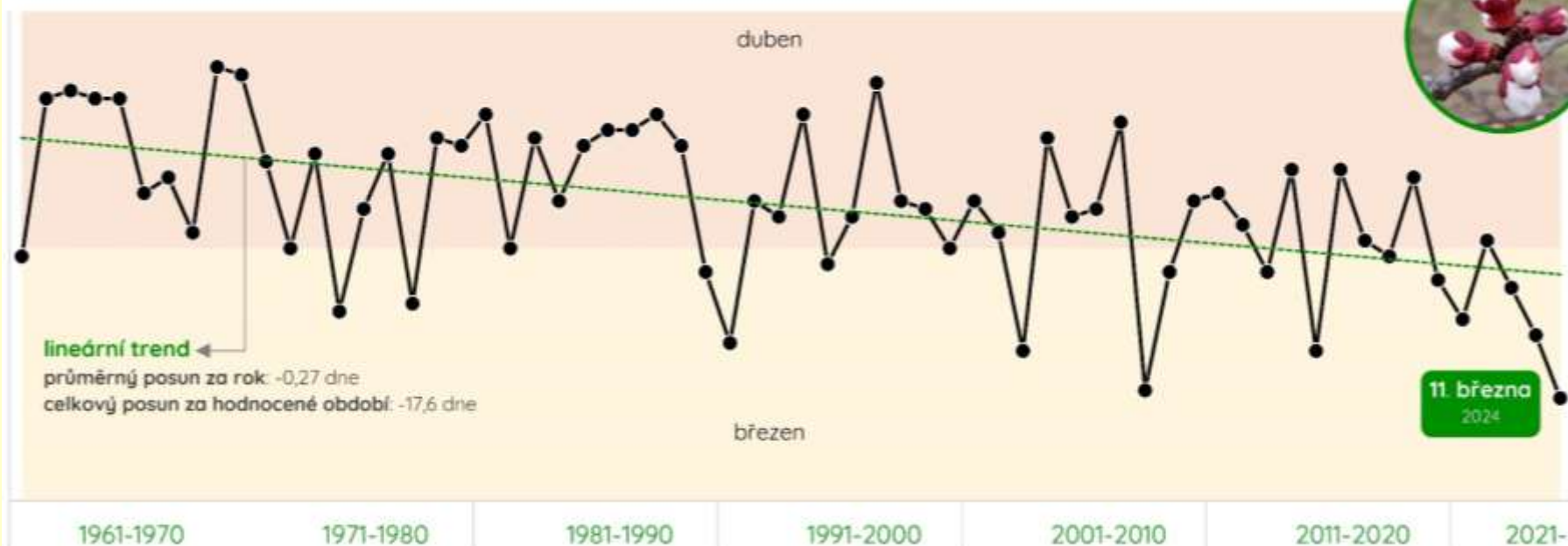

Fenologická fáze (zkráceně fenofáze) představuje určitý konkrétní projev živých organismů, který se pravidelně opakuje. Jednat se může například o určité fáze vývoje nadzemních orgánů rostlin či fáze životního cyklu. Tyto projevy jsou více či méně vázány na faktory vnějšího prostředí a je proto možné sledovat dlouhodobé změny načasování těchto projevů.

Dřívější start vegetace? Meruňka (1961-2024)

Meruňka: rekordní výskyt prvních květů

1961-2024, Lednice

A pak přijdou jarní mrazíky

Dopady na ovocnářství

Rok 2019

Mrazy poškodily ovoce víc, než se čekalo. Odnosou to jablka, hrušky a třešně

8. čerence 2019 13:27

Rok 2020

Mráz zničil úrodu ovoce! Nebudou meruňky, jablka ani třešně

Rok 2021

Mrazy zatím postihly především meruňky. Sadaři počítají milionové škody

20. května 2021 13:49

Rok 2022

Mrazivý úder pro meruňkové sady. Situace je ještě horší než loni, zoufají sadaři

Rok 2023

Sadaři v Česku přišli o úrodu. Mráz zničil meruňky, pomrzly i broskve a třešně

Rok 2024

Škody po mrazech jsou
2,1 miliardy, spočítali
vinaři

Mrazy napáchaly škody na jabloních i
řepce, většina úrody ovocnářů je pryč

Mráz schytil i lesy.
Buky, duby i jedle
částečně pomrzly

Nejen jaro, i podzimní prodloužení aneb jižní Morava 1.12.2019

28.10.2019

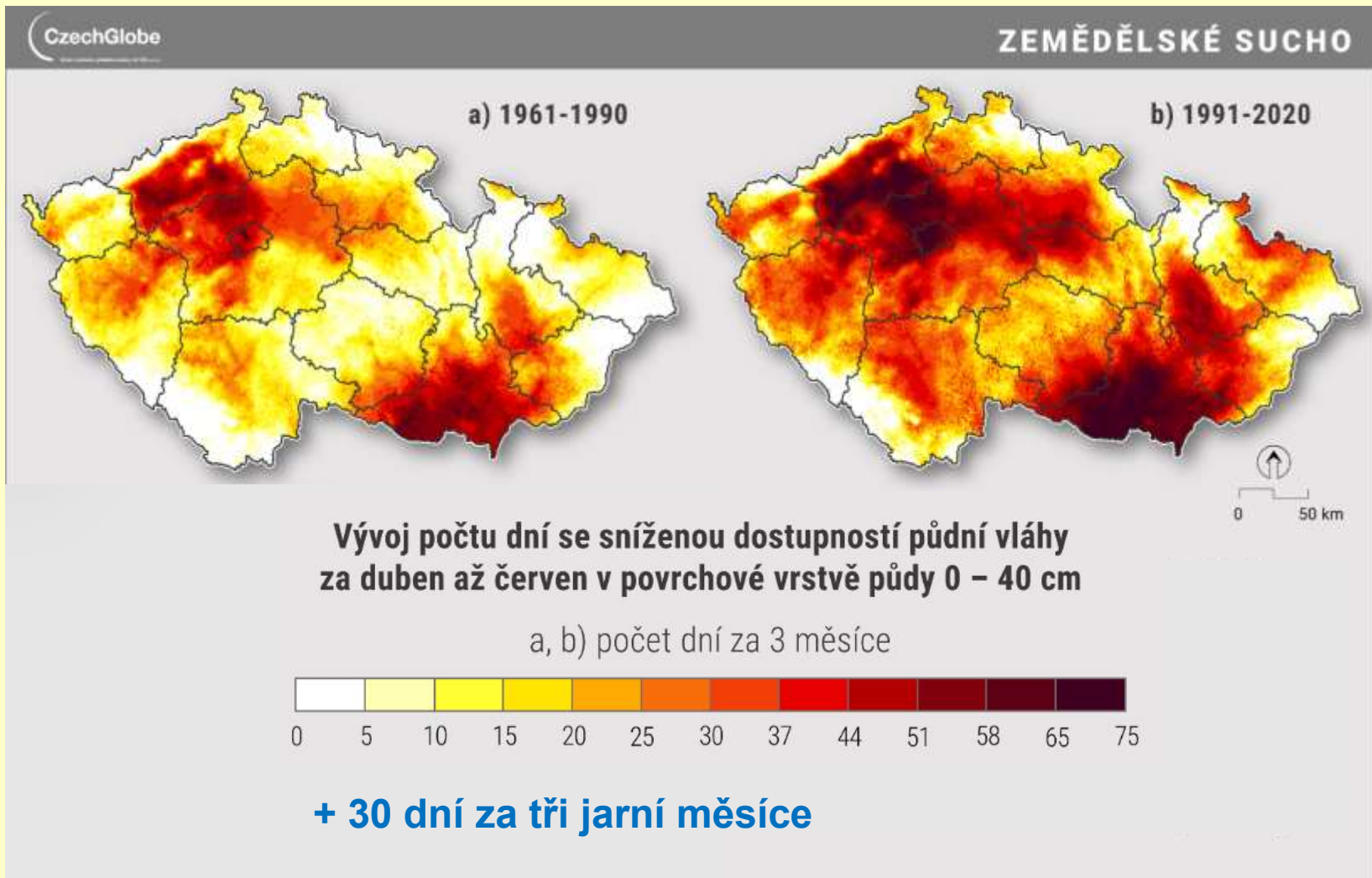

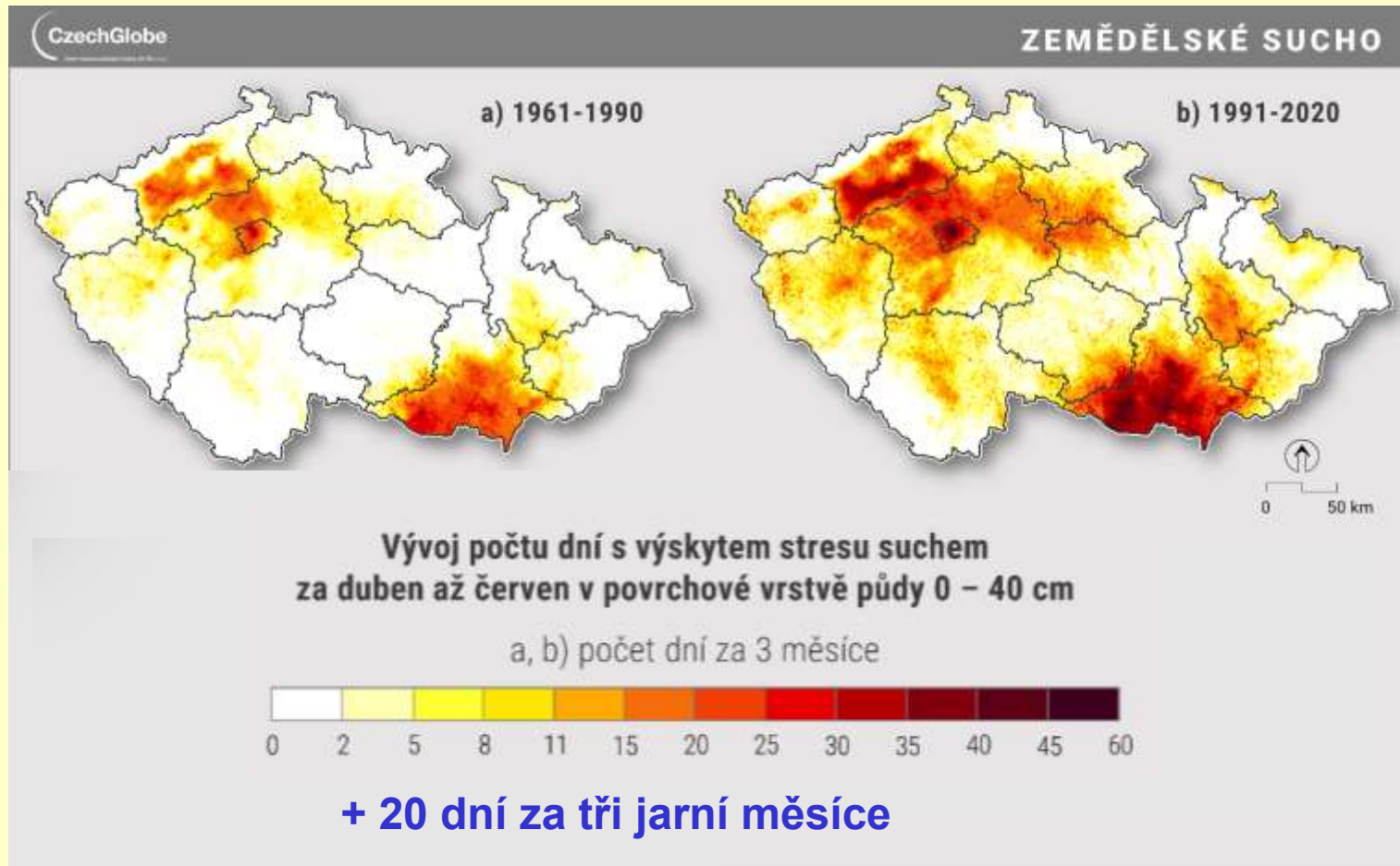
**Druhý důvod proč není dobře, že
jaro je dříve?**

-
- Jarní mrazíky
 - **Předčasné vyčerpání vody**

Počet dní s **mírným** stresem sucha (pod 50% maximální retenční kapacity) vrstvy půdního profilu (0–40 cm) v období **duben–červen**

Počet dní se **silným** stresem sucha pod 30 (% maximální retenční kapacity) vrstvy půdního profilu (0–40 cm) v období **duben–červen**

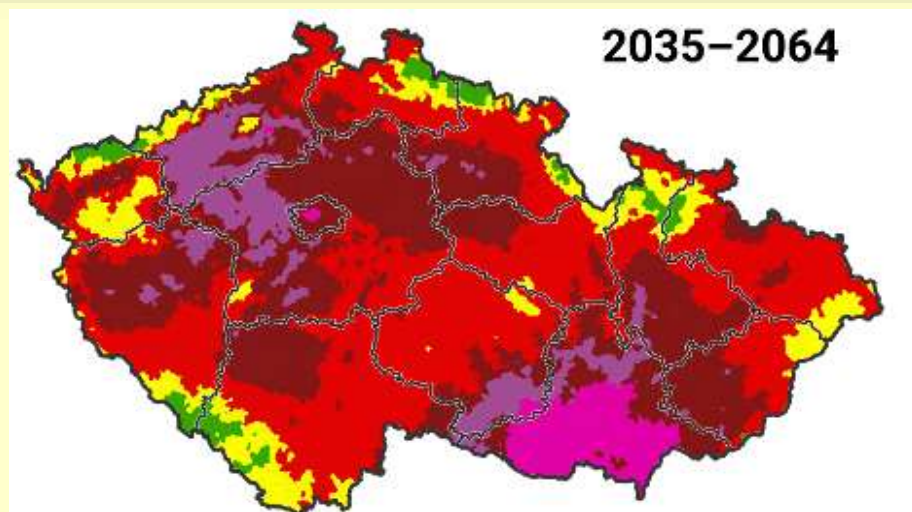
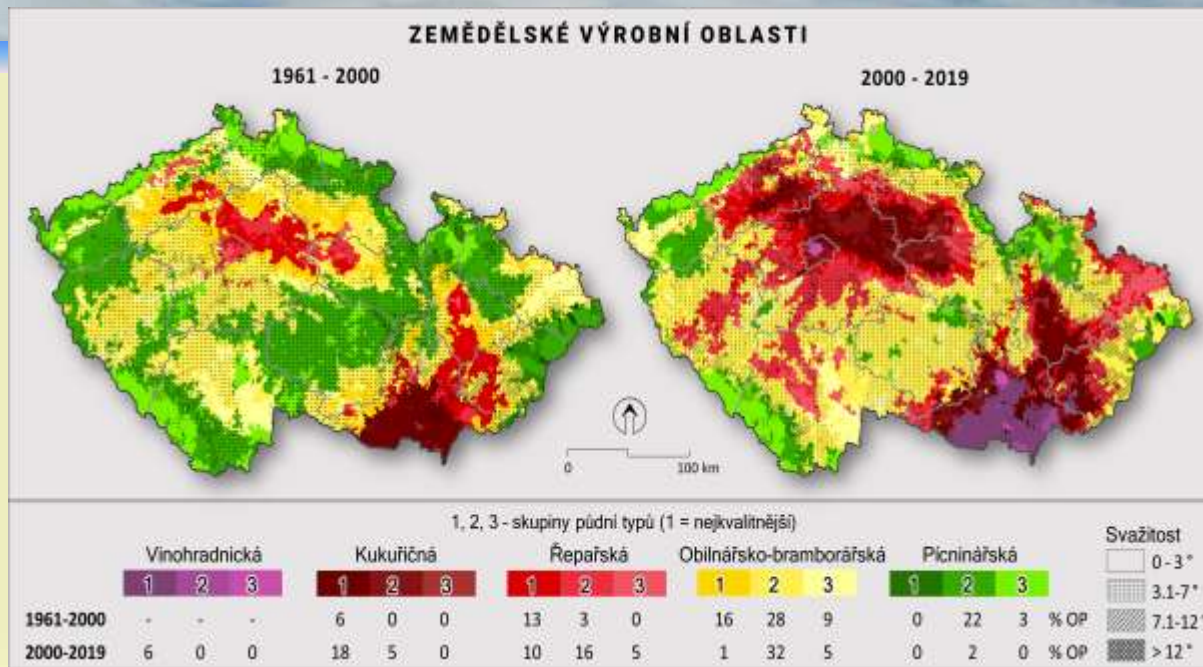

Dopady na zemědělství

- 1. Vegetační období**
- 2. Na podmínky hospodaření**
- 3. Výnosy**

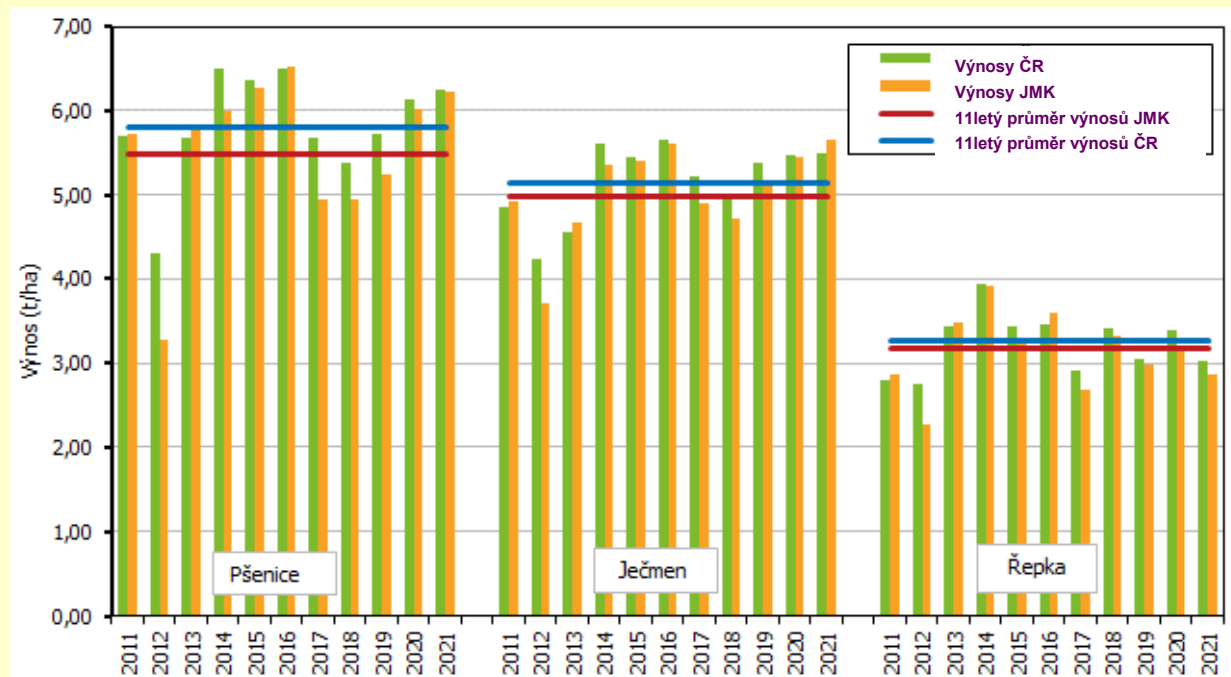
Klimatický posun

Dopady na zemědělství

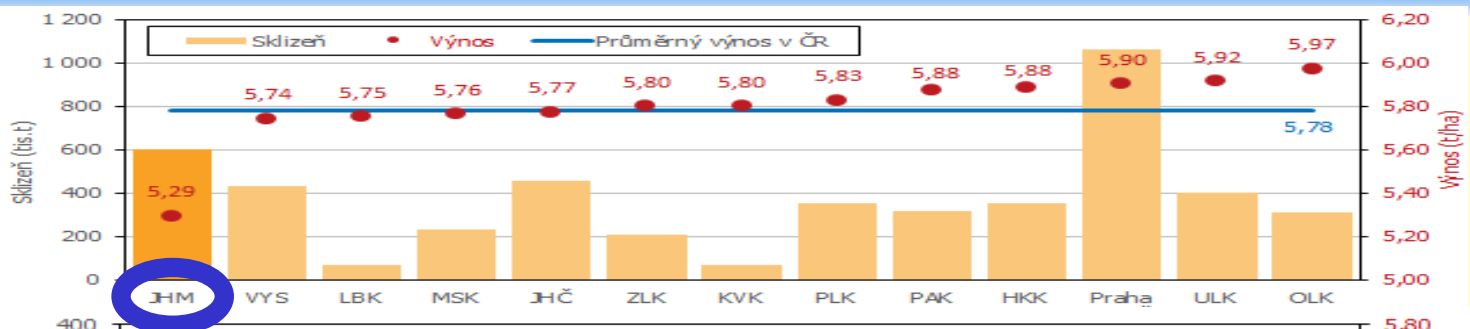
1. **Vegetační období**
2. **Na podmínky hospodaření**
3. **Výnosy**

Výnosy ČR x Jihomoravský kraj 2011-2021

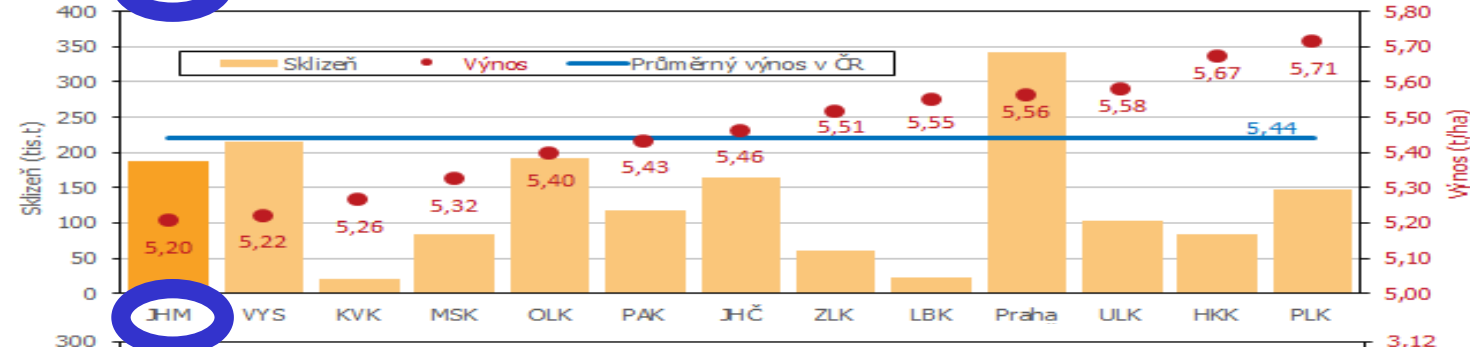

Dokonce ani v NEsuchých letech (2019)

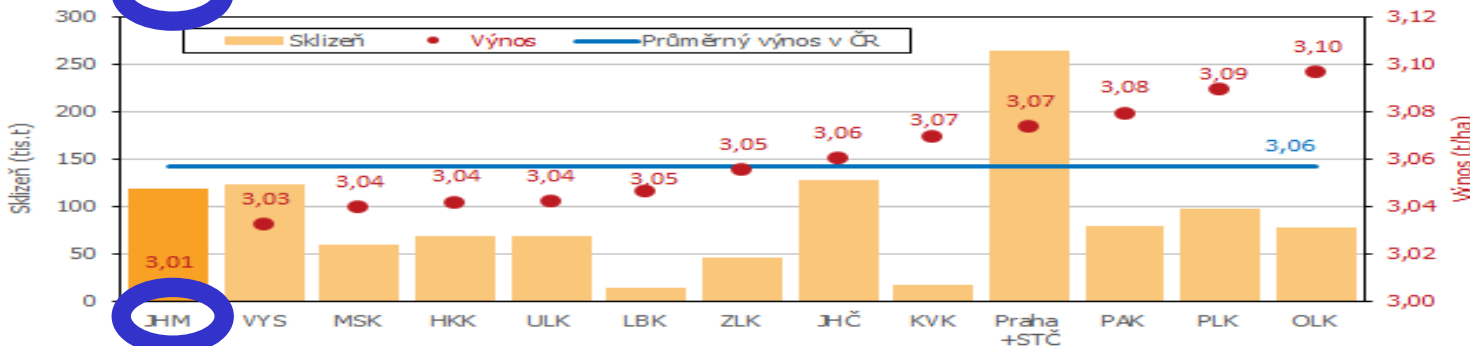
Pšenice o.

Ječmen j.

Řepka o.

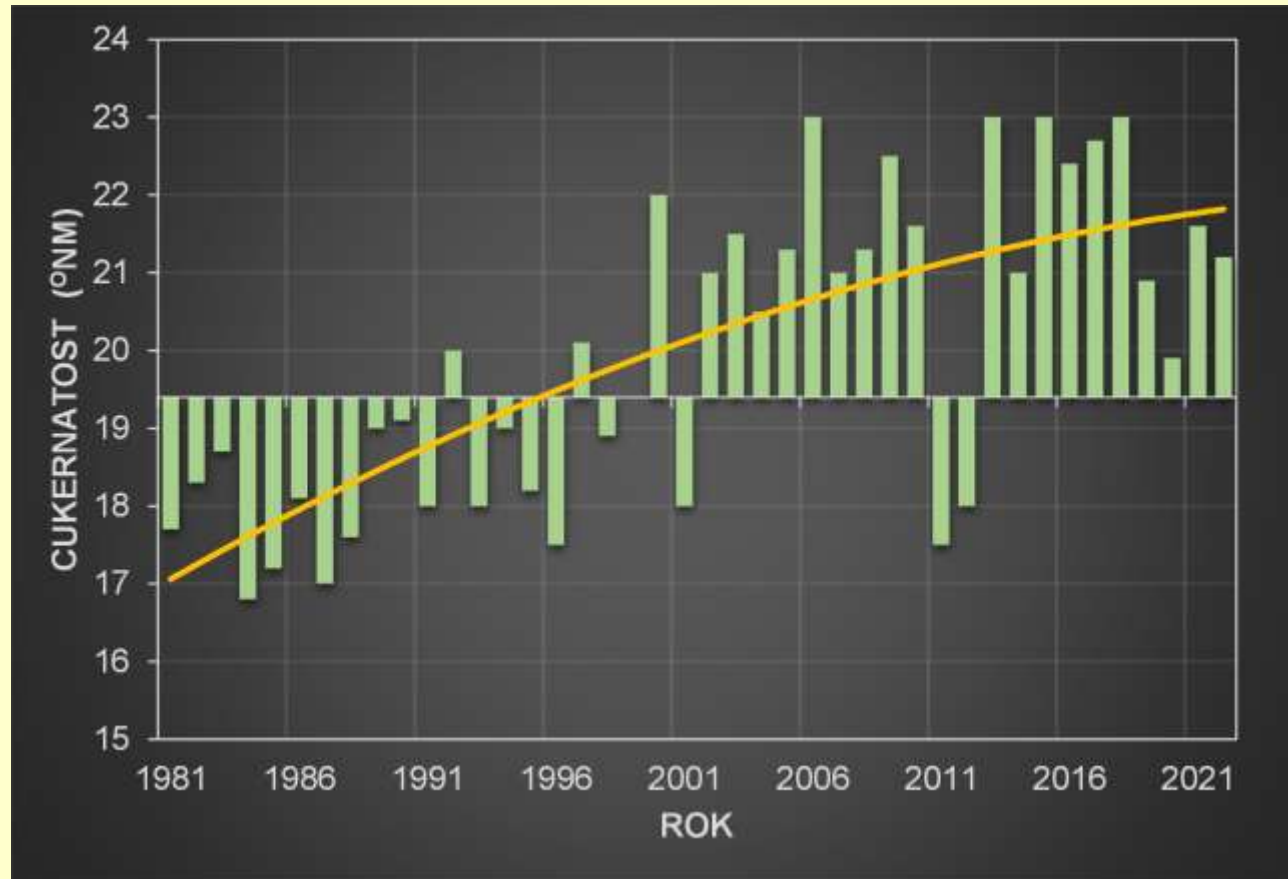

Ne vše je špatně....

Vinná réva – cukernatost (1981-2022)

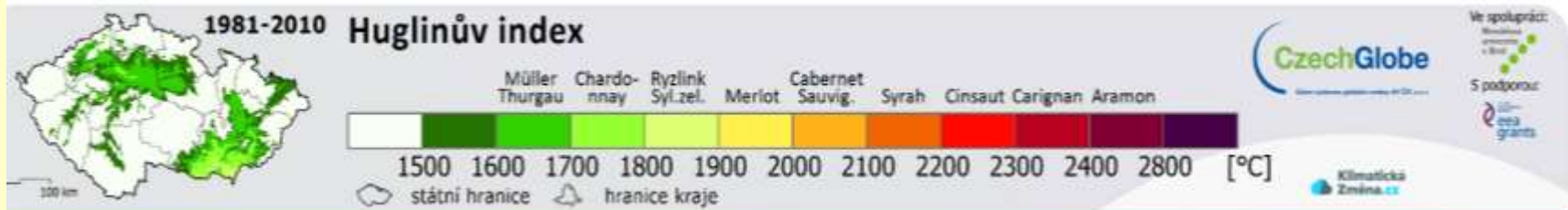
Trend růstu jakosti vína

19,3
°NM

teploty, sucho, rozložení srážek – pozitivní vliv na cukernatost

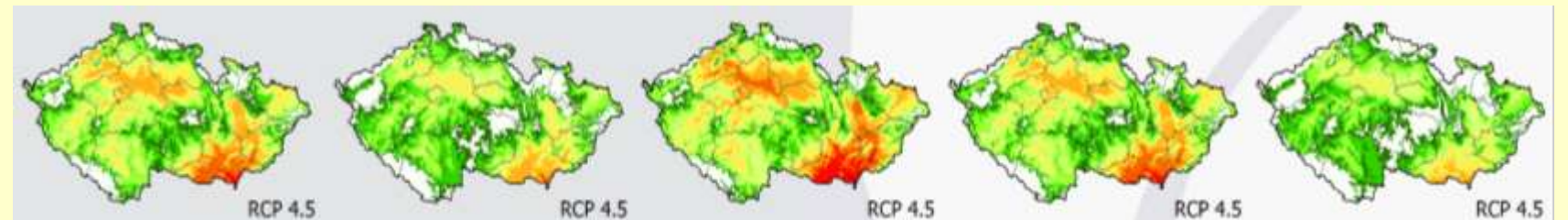
Pěstování odrůd vinné révy - HI

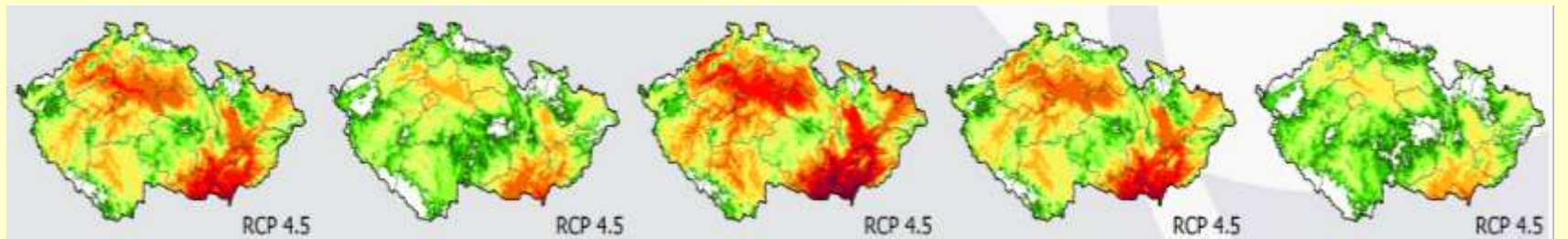
2030

2050

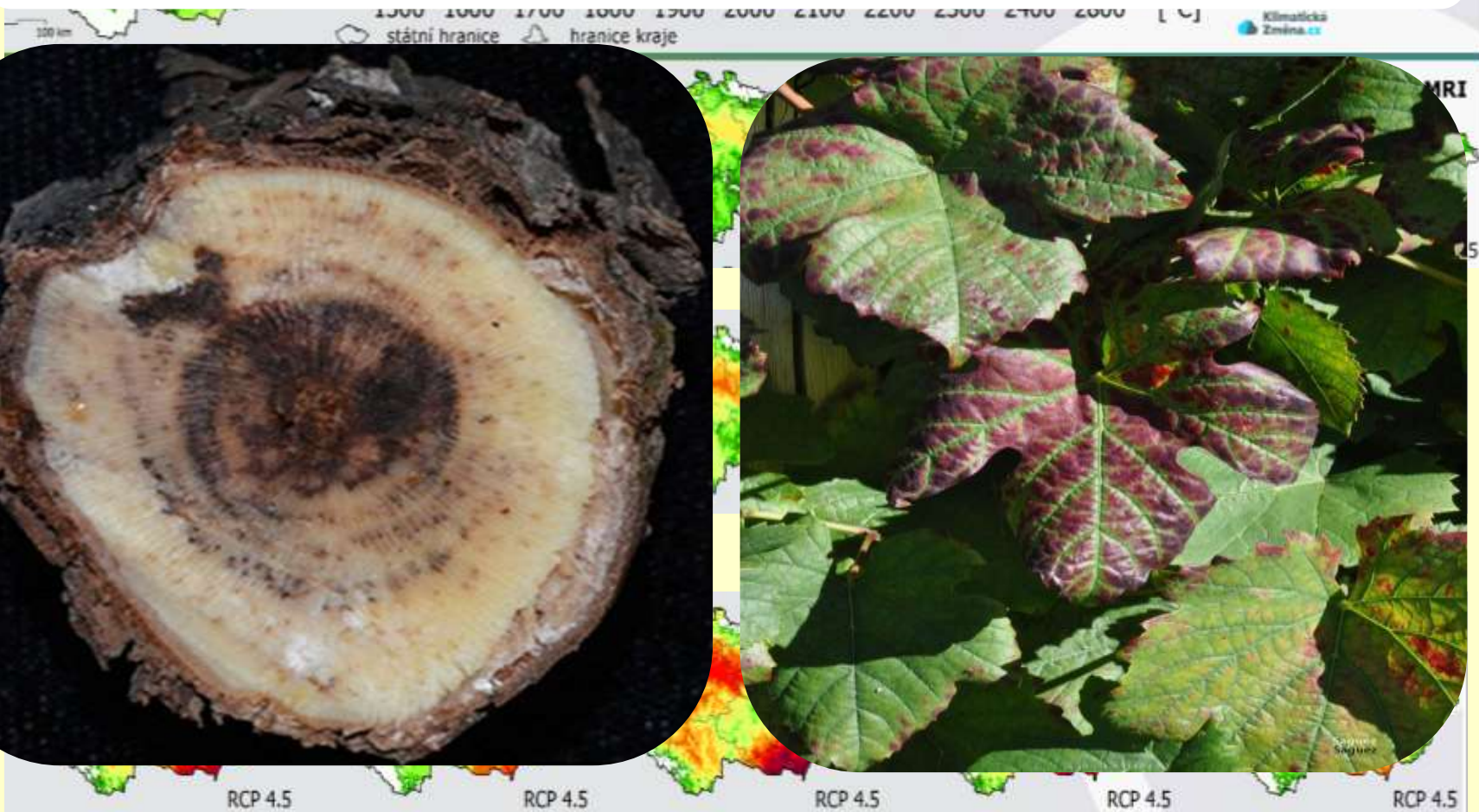

2090

Pěstování odrůd vinné révy - HI

Vinohrady ohrožují nové choroby révy, škody překročí ročně 100 milionů korun

Pozitiva? vyšší polohy! Krnov 450 m n.m.,

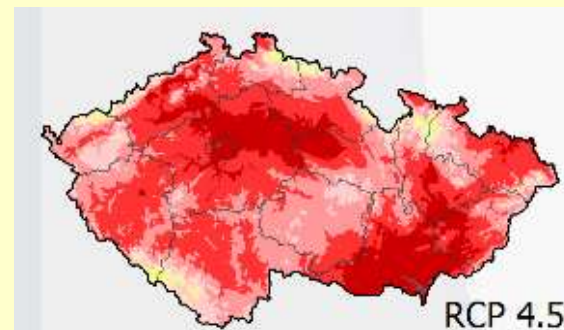
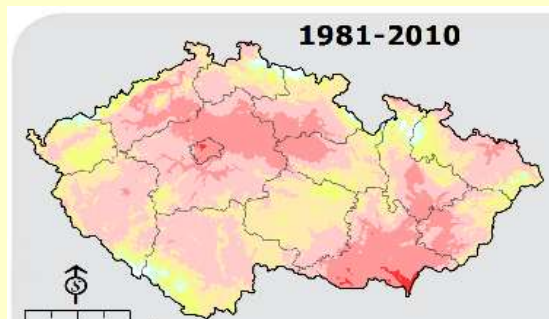
Změna klimatu jako příležitost Vysočina 2050

Vysočina 2050

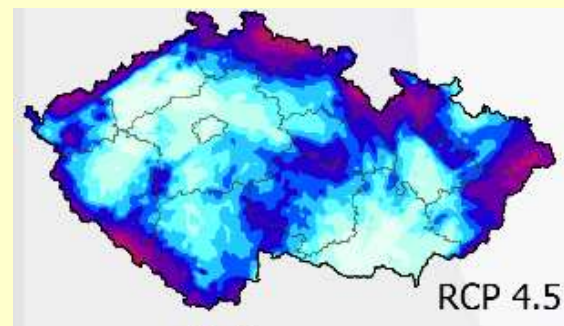
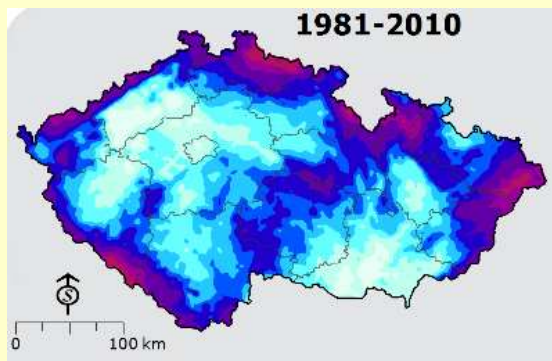
1981-2010

2040-2060

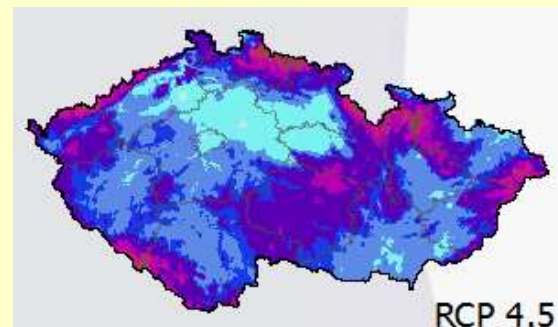
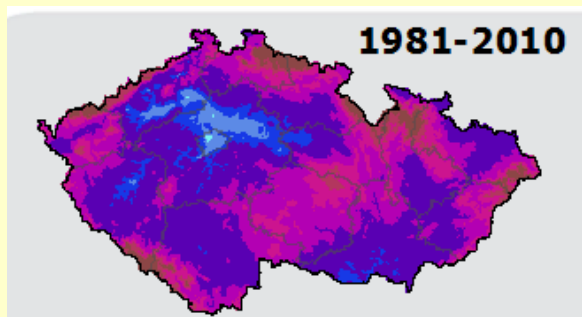
Teplota

Srážky

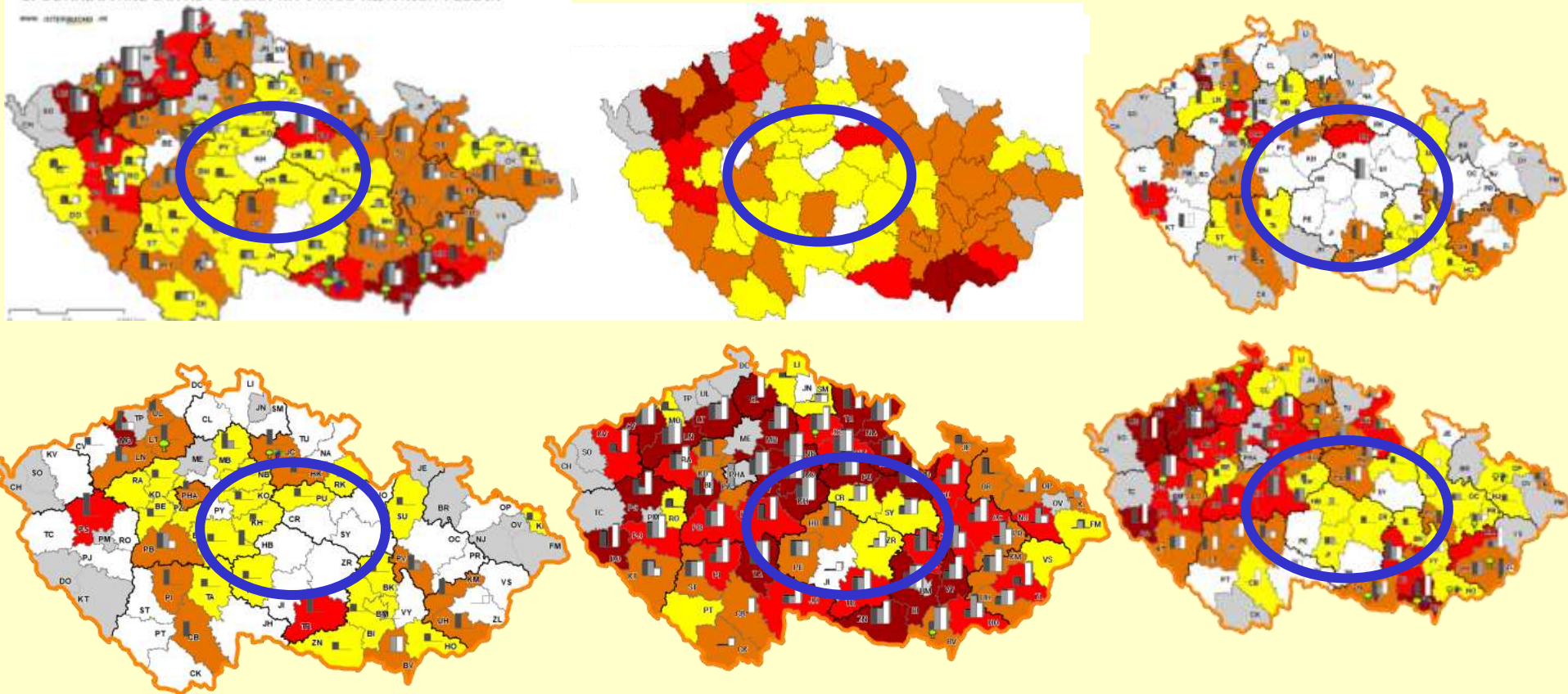

Sníh

Výnosy PP - vyšší nadmořské výšky intersucho.cz = 2015-2020

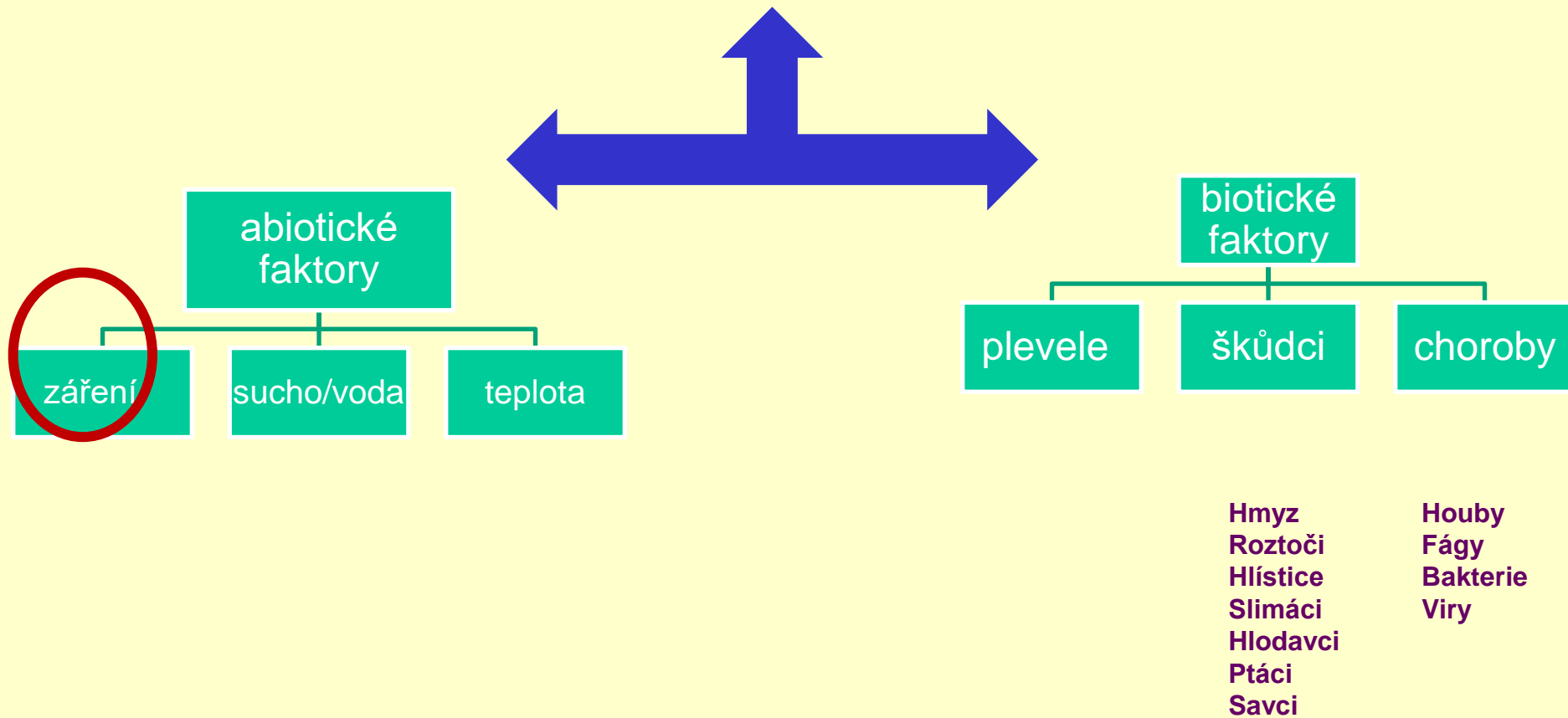
1. ODHADOVANÉ DOPADY SUCHA NA VÝNOS HLAVNÍCH PLODIN

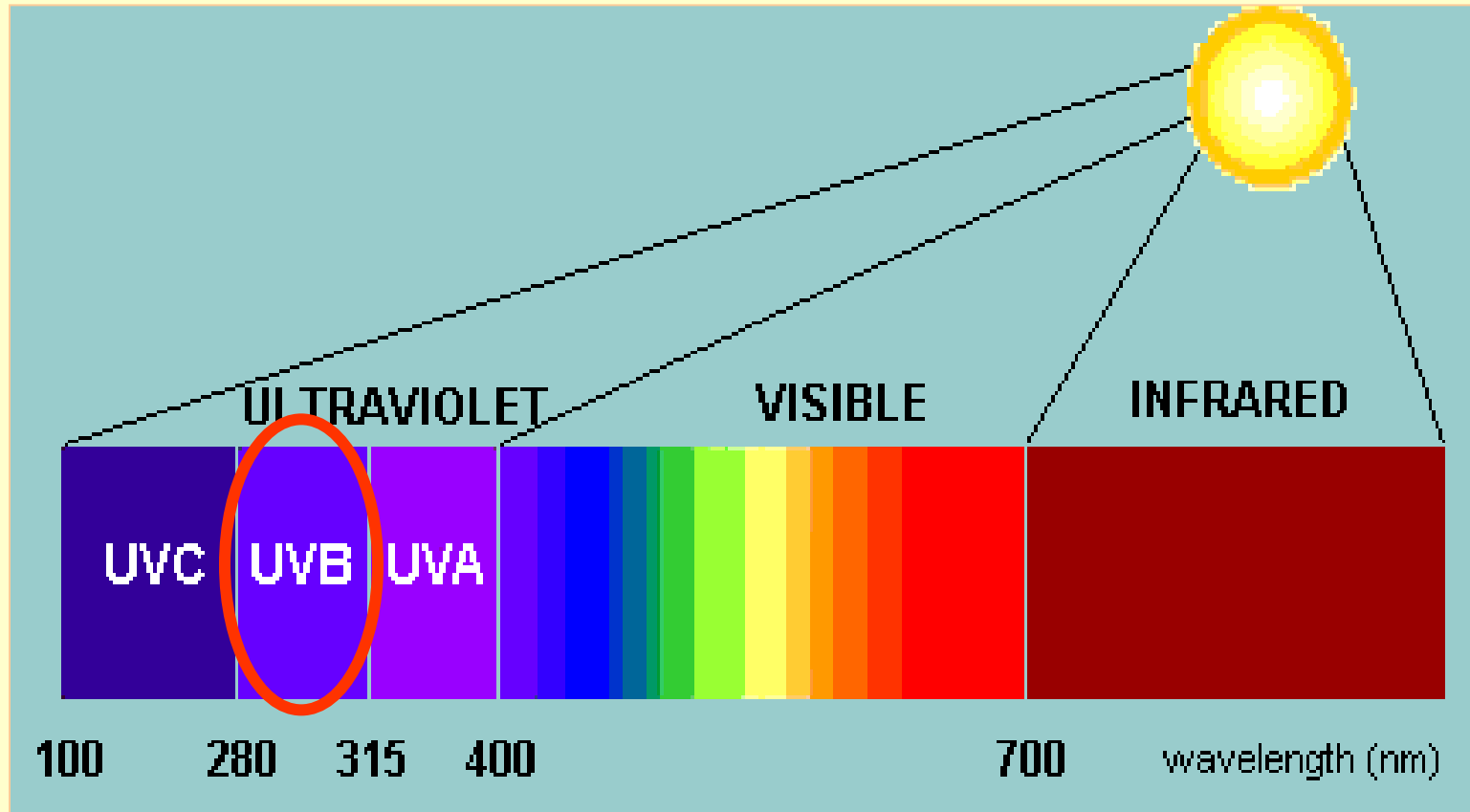

Agrometeorologie a problémy s výnosy....

Ztráty výnosu - zjednodušeně

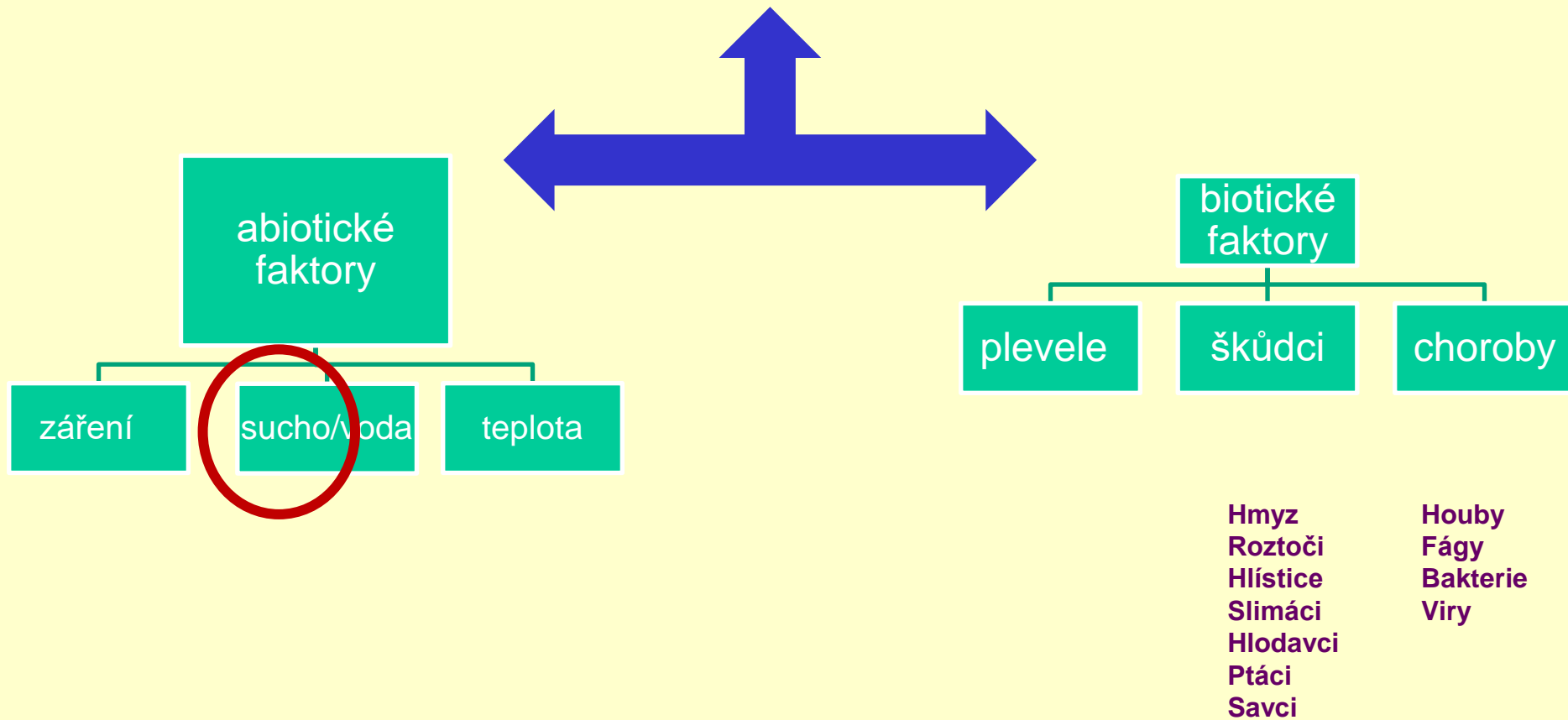

Máme záření za sebou

nebezpečí světlo teplo

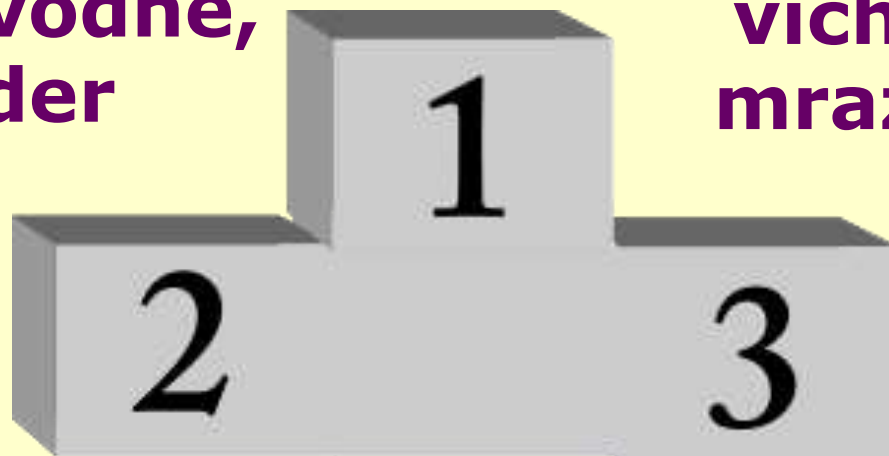
Ztráty výnosu

Hydrometeorologické extrémy

SUCHO

**kroupy, povodně,
vlny veder**

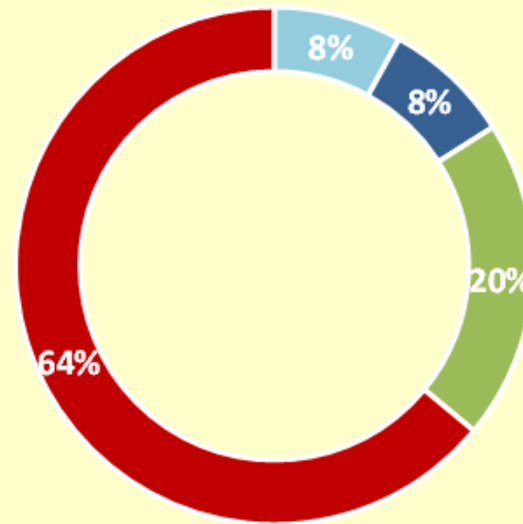
**vichřice, jarní
mrazíky, zimní
mrazy**

Sucho – nejvýznamnější meteoextrém i v českém zemědělství

➤ důkaz???

➤ Pojištění

- ⇒ Generali česká pojišťovna
- ⇒ Agra pojišťovna
- ⇒ ČSOB Pojišťovna
- ⇒ Allianz

- ČSOB Pojišťovna, a.s.
- Allianz pojišťovna, a. s.
- Agra pojišťovna
- Generali Česká pojišťovna a.s.

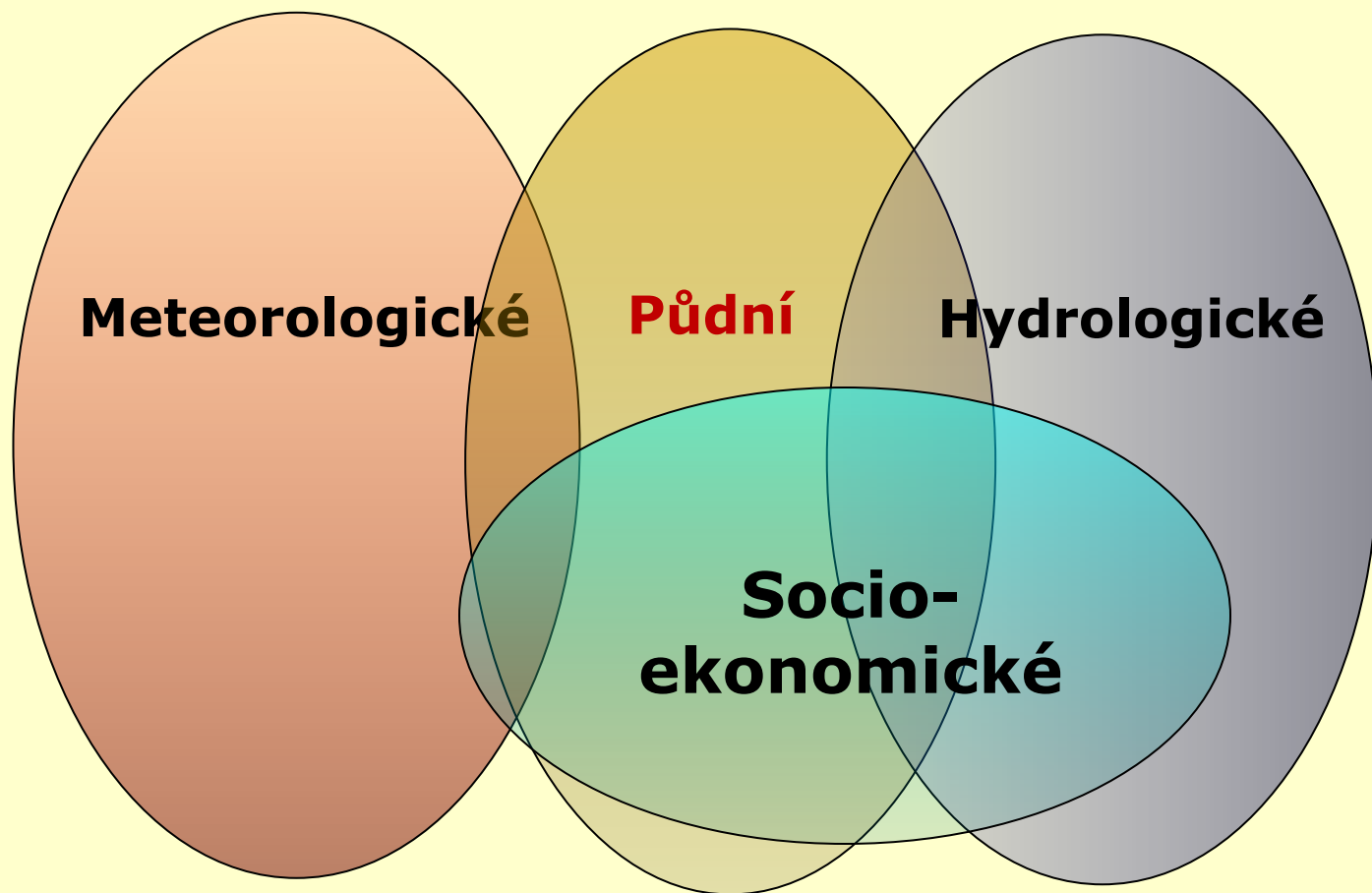
➤ krupobití, J + Z mráz, vichřice, povodeň a záplava

Sucho

- 1. Co je to sucho?**
- 2. Máme sucho a proč?**
- 3. Budeme-mít sucho?**
- 4. Monitoring a předpověď sucha**
- 5. Dopady sucha**

Sucho a jeho dělení

Trvání epizody sucha

Stoupá neklid ve společnosti

Sucho

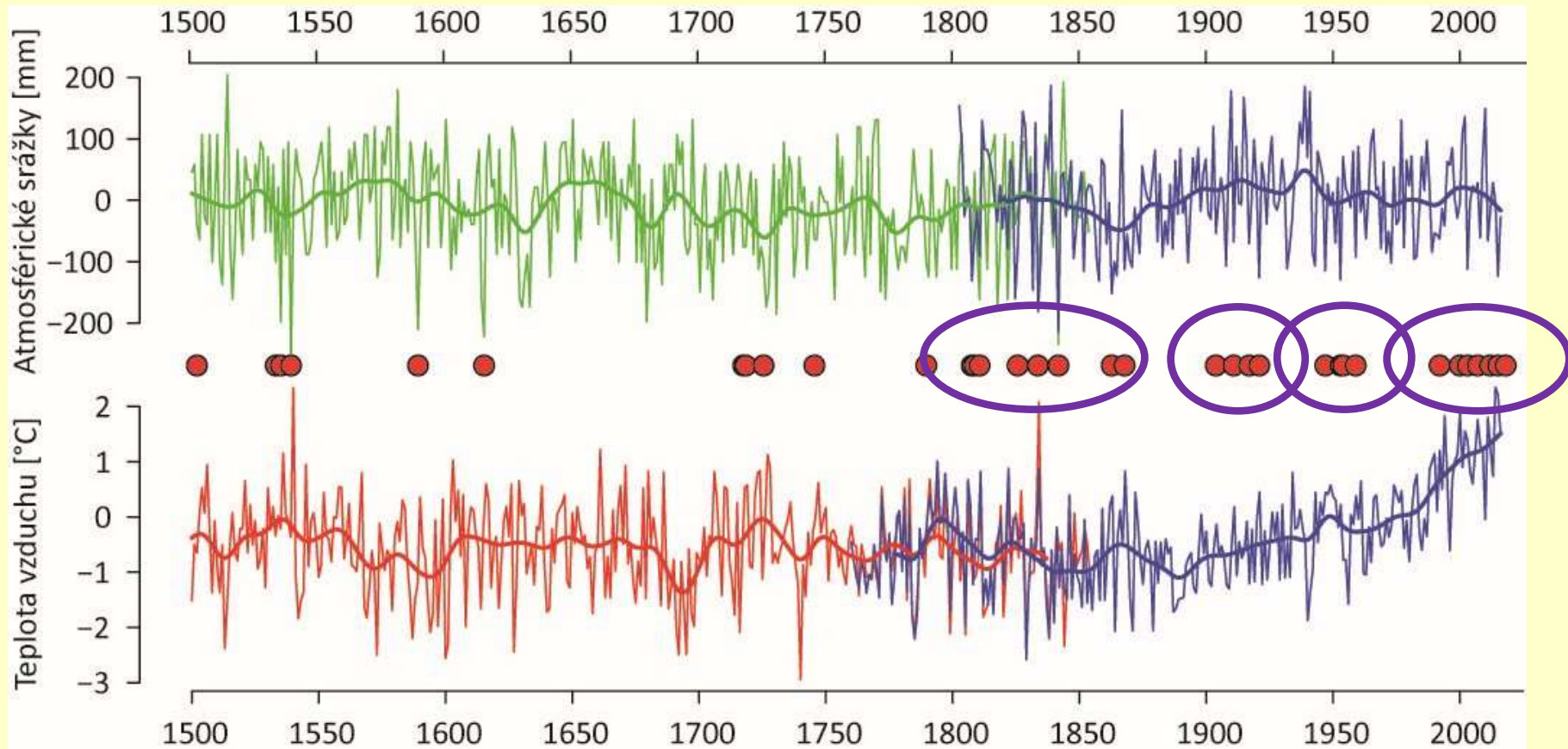
1. Co je to sucho?
2. Máme sucho a proč?
3. Budeme-mít sucho?
4. Monitoring a předpověď sucha
5. Dopady sucha

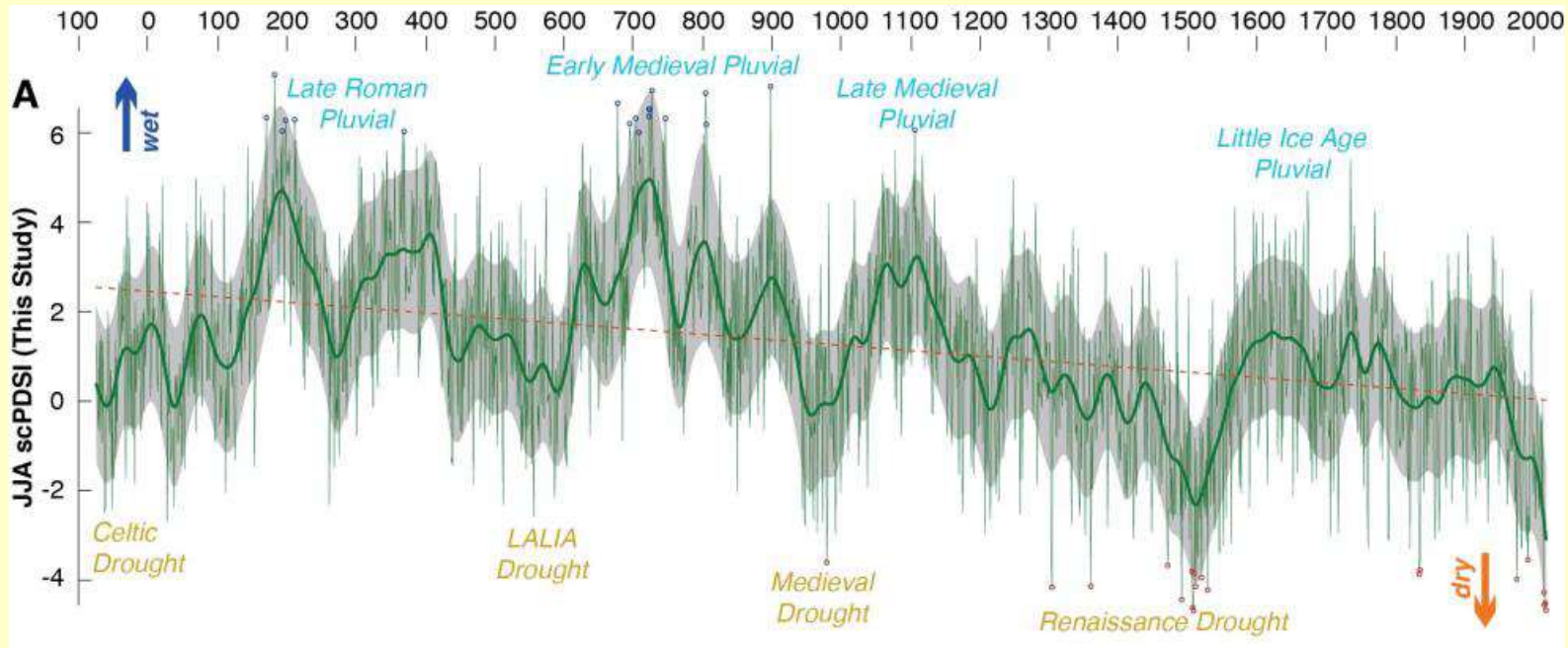
Slyšeli jste o 500letém suchu?

500leté sucho

data dokumentární a měřená

Laboratoř metabolomiky a izotopových analýz CzechGlobe

JC

Atilla

Sv. Václav

J.Žiřka

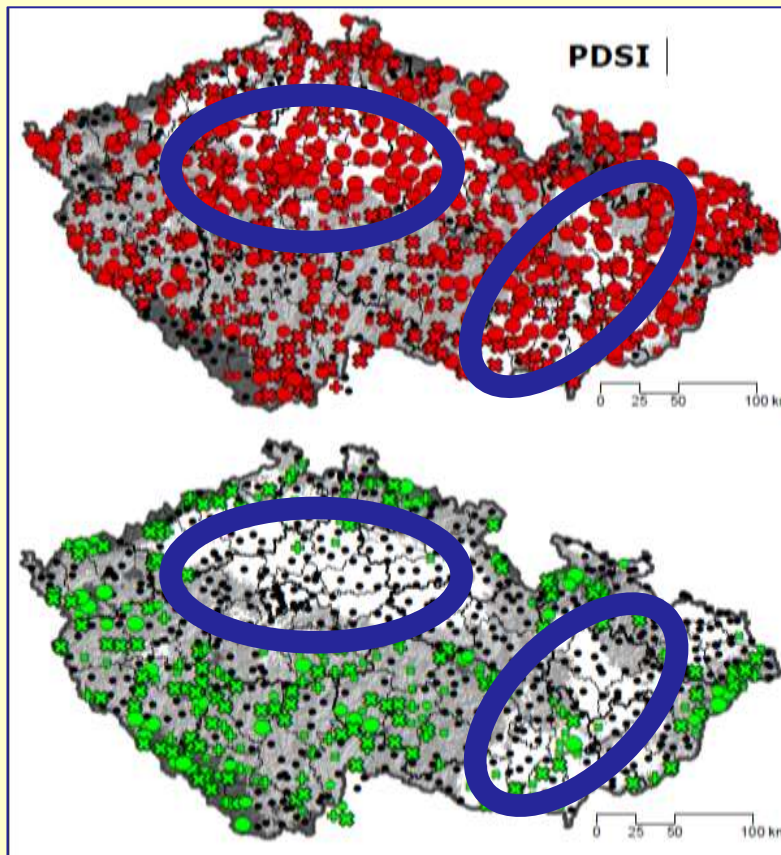
**Izotopový hmotnostní radiometr
27 000 vzorků stromů O16 O18**

Laboratoř: CG

Vývoj v poslední době prostorově....

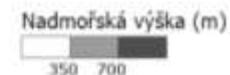
Trend vývoje sucha pro ČR (1961-2012)

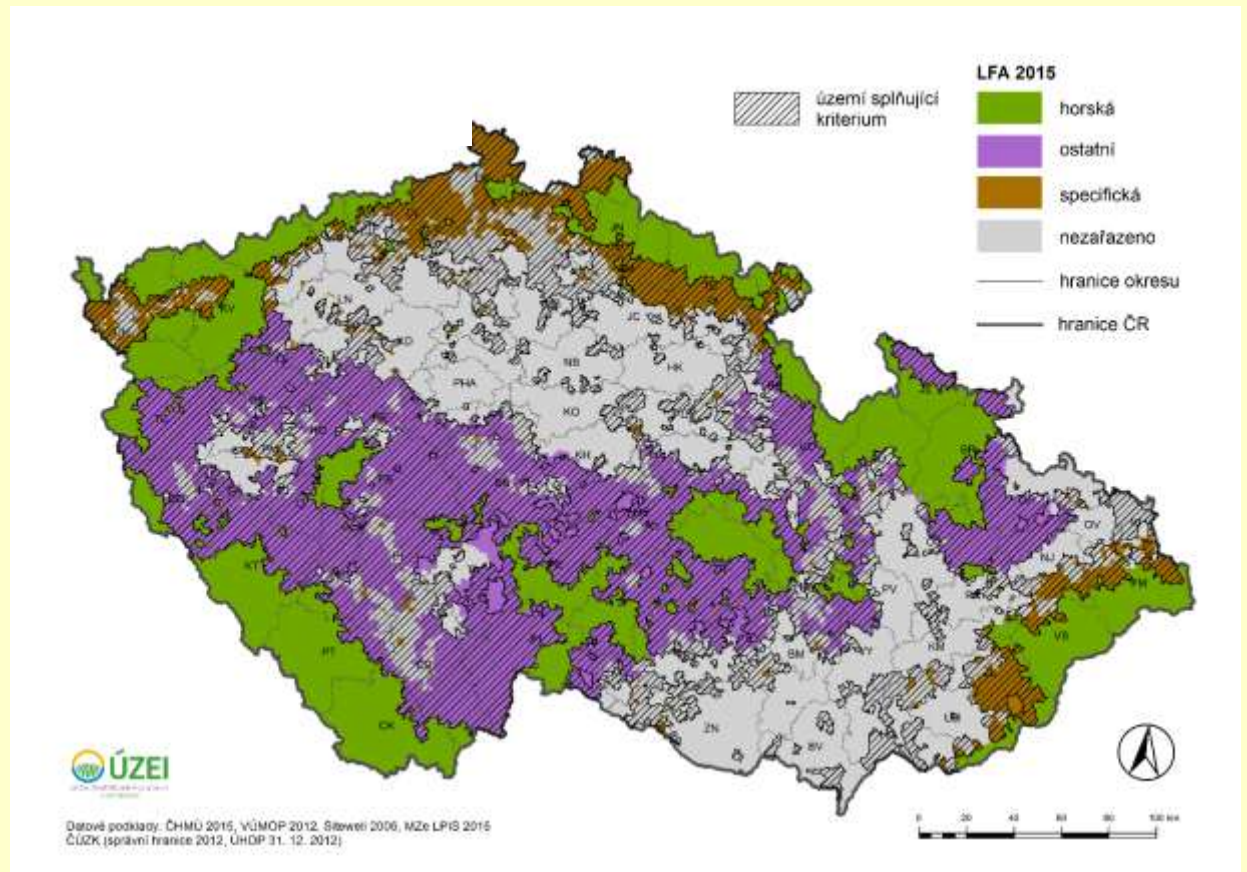
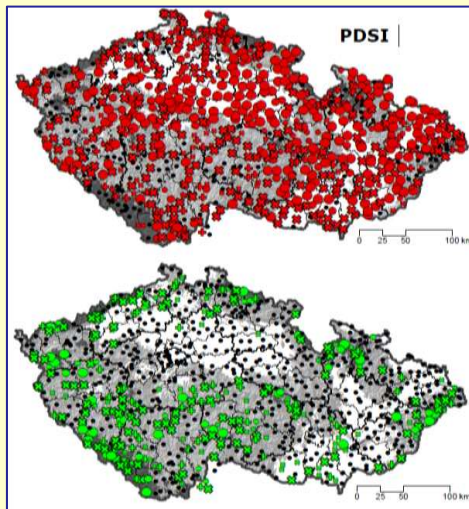
Negativní trend k suchu

Pozitivní trend k vlhku

Trend indexů sucha za duben-září 1961-2012 (počet měsíců)

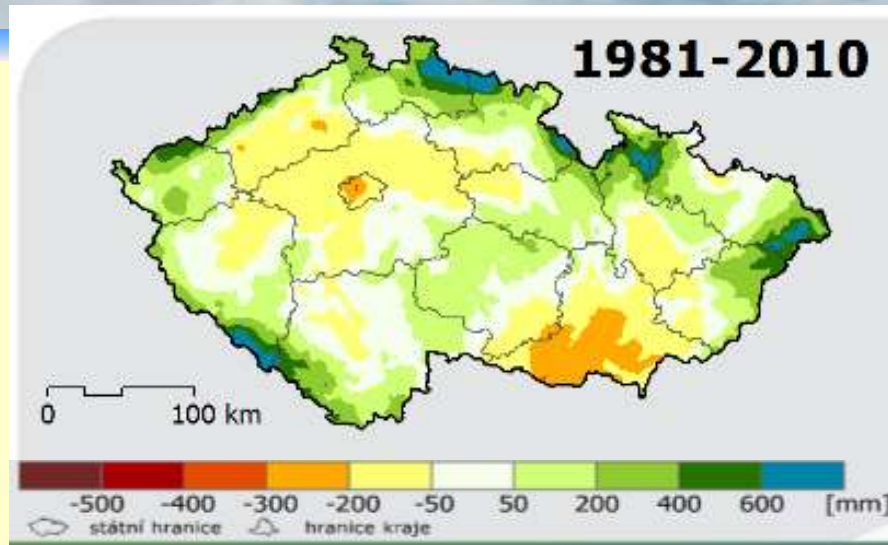
Sucho x LFA (ANC - Areas with Natural Constraints- oblasti s přírodním omezením)

Sucho

1. Co je to sucho?
2. Máme sucho?
3. **Budeme-mít sucho?**
4. Monitoring a předpověď sucha
5. Dopady sucha

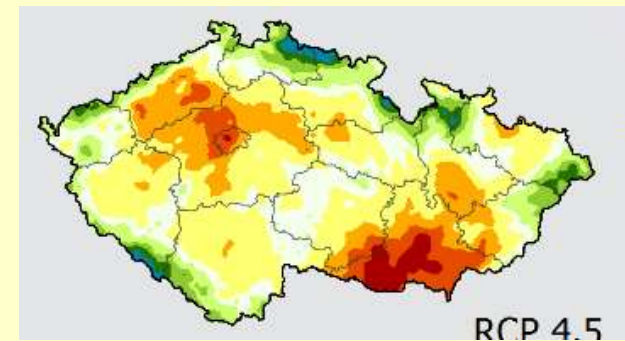
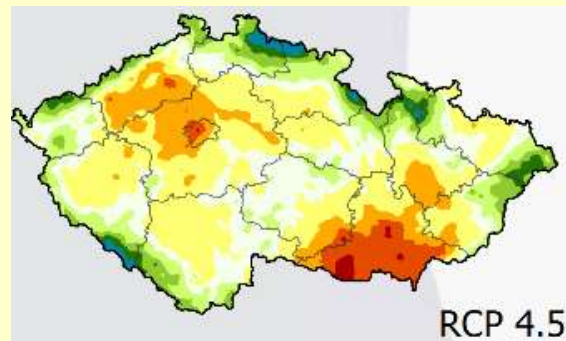
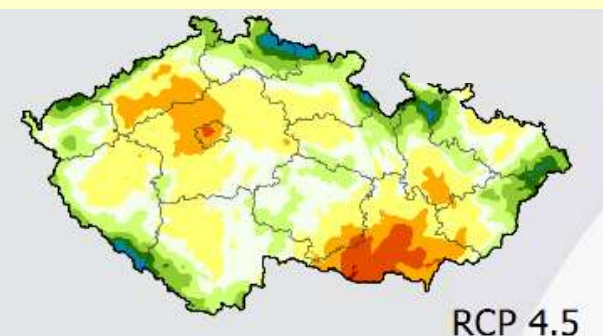
Sucho - budoucnost

2030

2050

2090

Sucho

1. Co je to sucho?
2. Máme sucho?
3. Budeme-mít sucho?
4. **Monitoring a předpověď sucha**
5. Dopady sucha

Od 2012 intersucho.cz

První krok k Adaptacím = Diagnóza

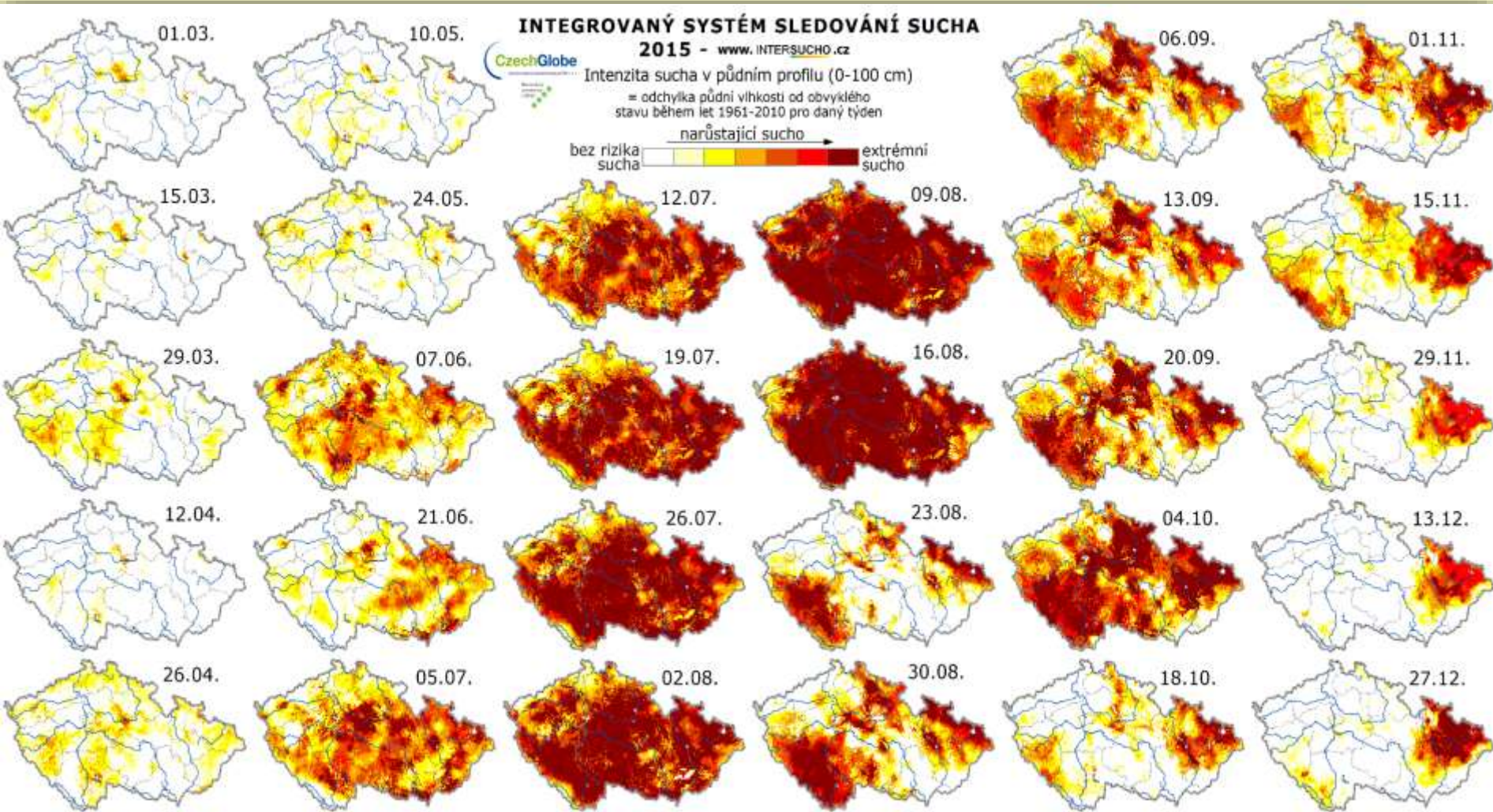
www.intersucho.cz

www.intersucho.cz

2015 – ztráty v agrosektoru 11 mld. Kč

1.3.

27.12.

2018 – ztráty v agrosektoru 12 mld. Kč

11.3.

INTEGROVANÝ SYSTÉM SLEDOVÁNÍ SUCHA

2018 - www.INTERSUCHO.cz

Intenzita sucha v půdním profilu (0-100 cm)
= odchylka půdní vlhkosti od obvyklého
stavu během let 1961 - 2010 pro daný týden

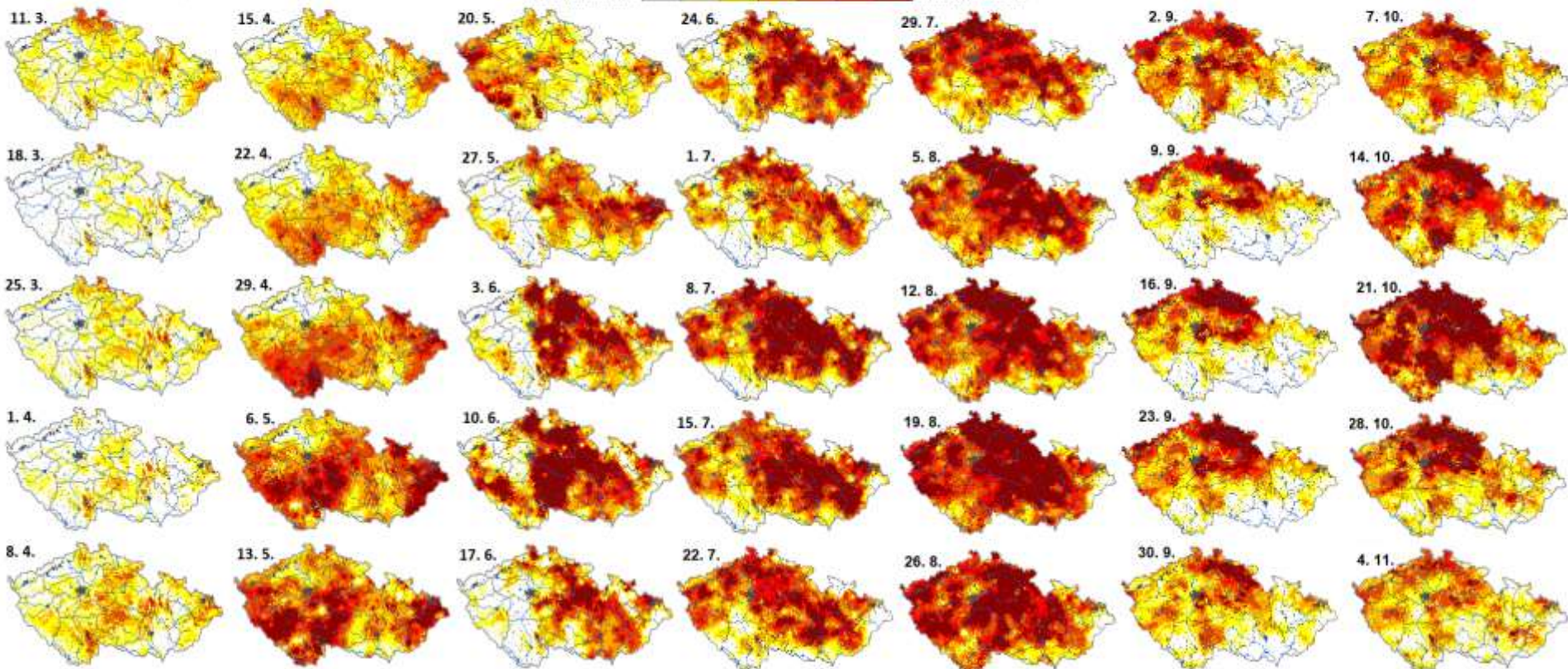

STÁTNÍ
POZEMKOVÝ
ÚRAD

CzechGlobe

↑
narůstající sucho →
bez rizika sucha extrémní sucho

4.11.

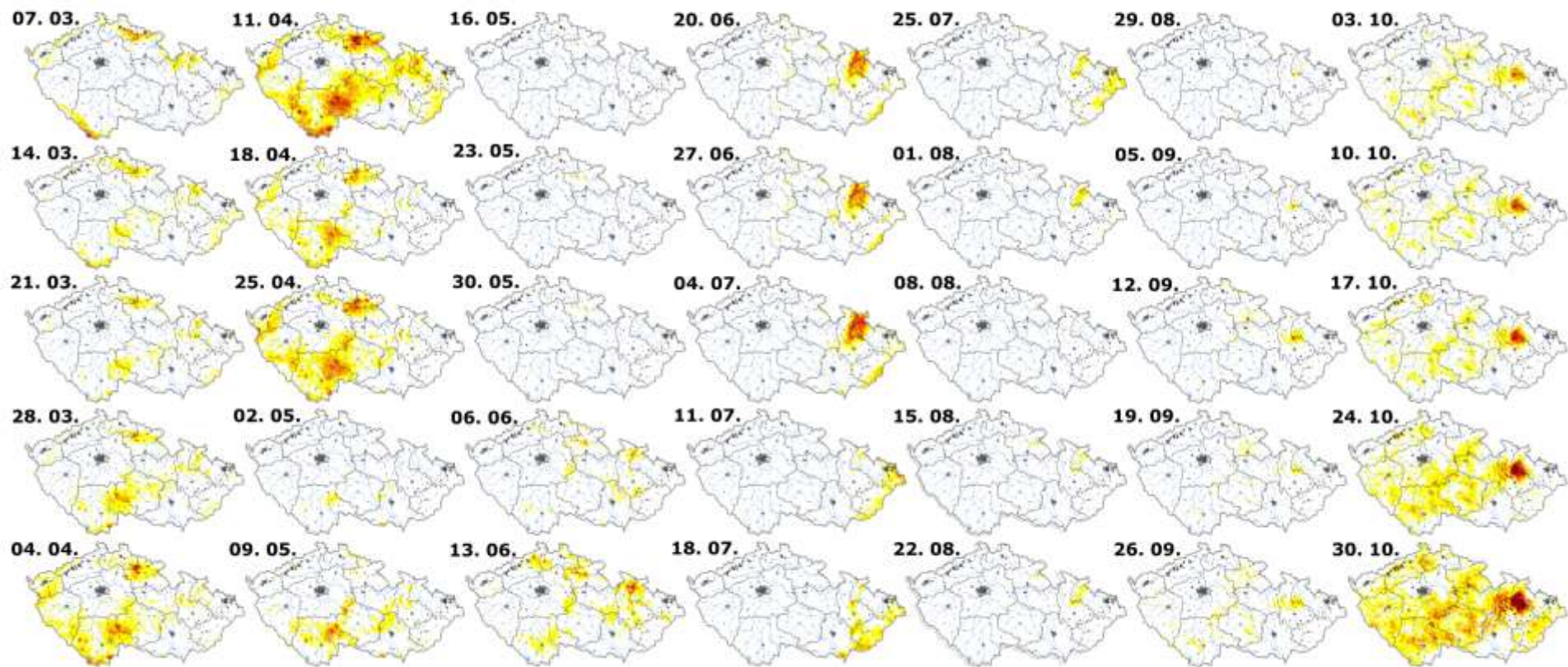
2021

INTENZITA SUCHA V PŮDNÍM PROFILU 0–100 CM 2021

INTERSUCHO

Mendelova
univerzita
v Brně

2023

INTENZITA SUCHA V PŮDNÍM PROFILU 0–100 CM 2023

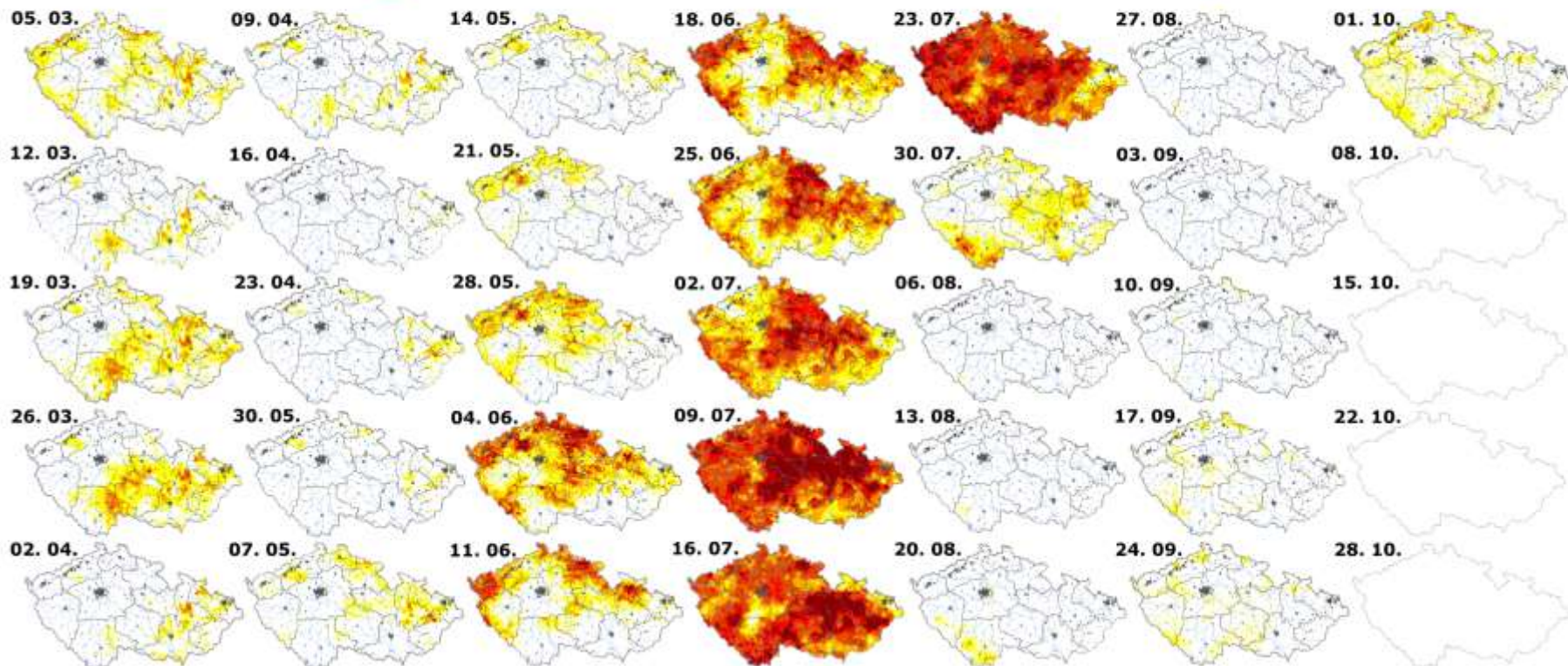
INTERSUCHO

STÁTNI
POZEMKOVÝ
ÚŘAD

narůstající sucha
bez rizika sucha → extrémní sucha
odchytka půdní vlhkosti od průměru 1961–2010 pro daný den v roce 2023

Mendelova
univerzita
v Brně

CzechGlobe
Přesná měření globálního klimatu od 1950 s.l.

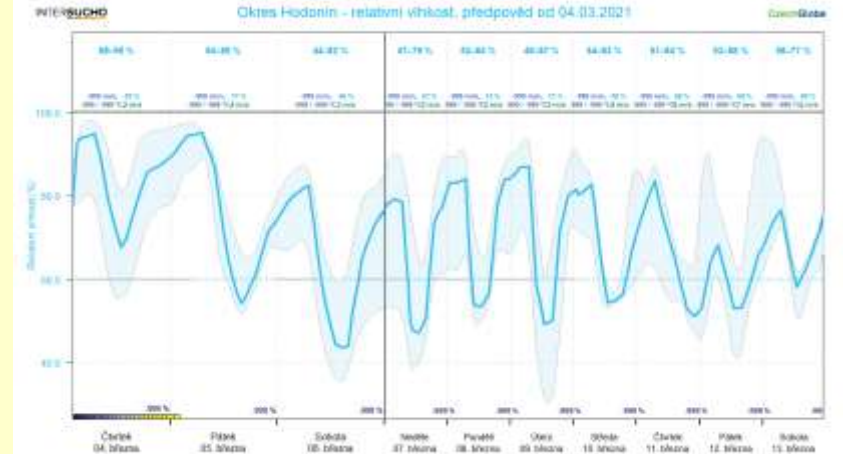
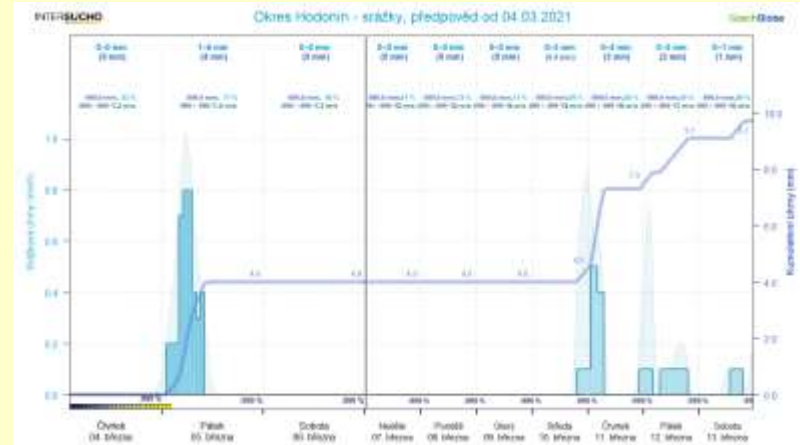
**Nejvyšší bonus
pouze pro registrované
experty**

Čtyři meteorologické prvky – 10denní předpověď

teplota vzduchu

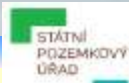
srážky

vítr

vlhkost vzduchu

Děkujeme našim zpravodajům - 2018

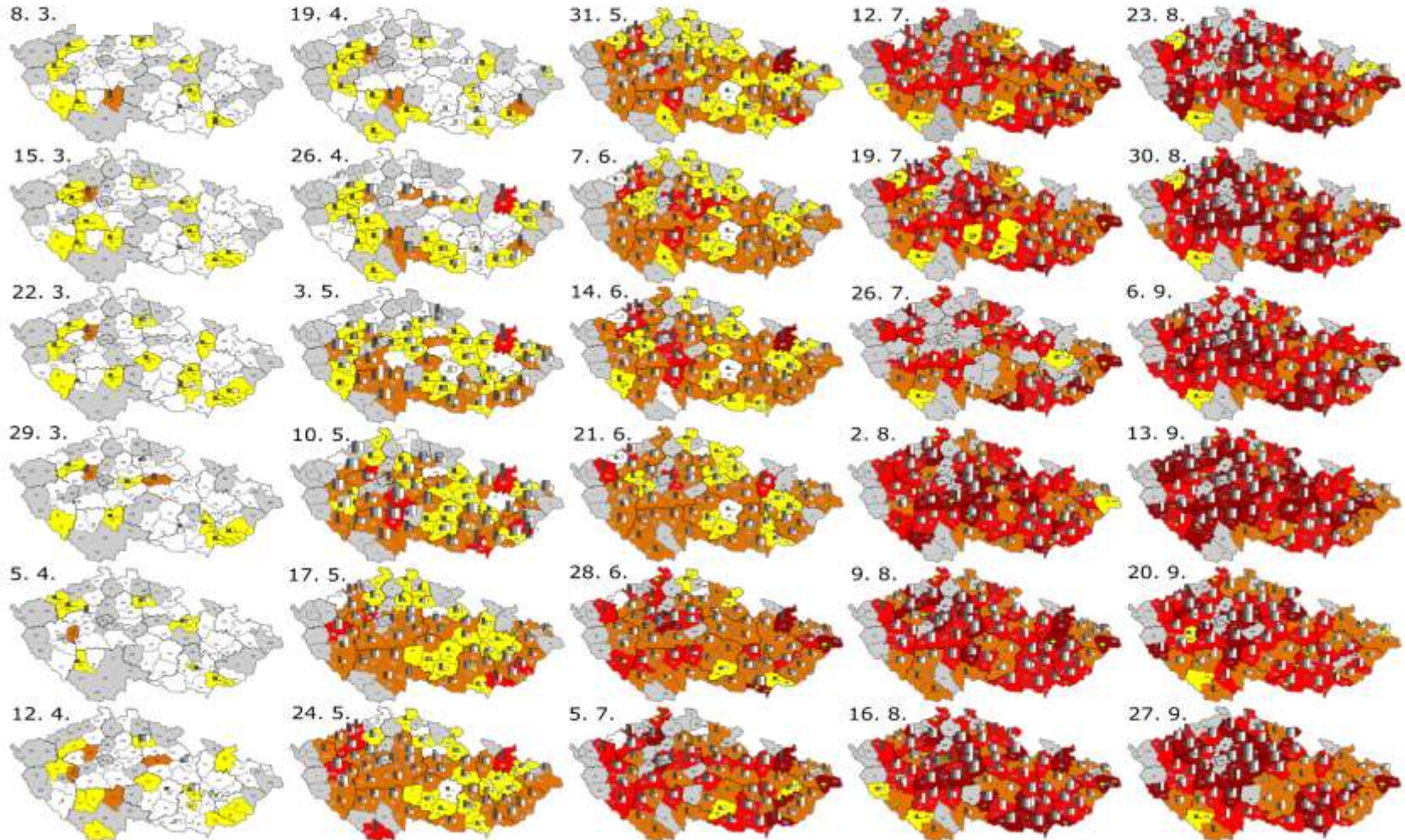
INTEGROVANÝ SYSTÉM SLEDOVÁNÍ SUCHA

2018 - www.INTERNUSUCHO.cz

ODHADOVANÉ DOPADY SUCHA NA VÝNOS HLAVNÍCH PLODIN

bez vlivu sucha	bez vlivu sucha	ječmen + pšenice + řepka
sucho ovlivnilo porosty, ztráta výnosů do 10 %	sucho bez vlivu na výnos	cukrovka + brambory
střední poškození suchem, ztráta výnosů 10 - 30 %	sucho snižuje výnos	lesy
těžké poškození suchem, ztráta výnosů 30 - 40 %	sucho zásadně snižuje výnos	ovocné stromy
extrémní poškození suchem, ztráta výnosů nad 40 %		vinná réva

Větrný Jeníkov 31.3. 2022

Větrný Jeníkov 16.2. 2023

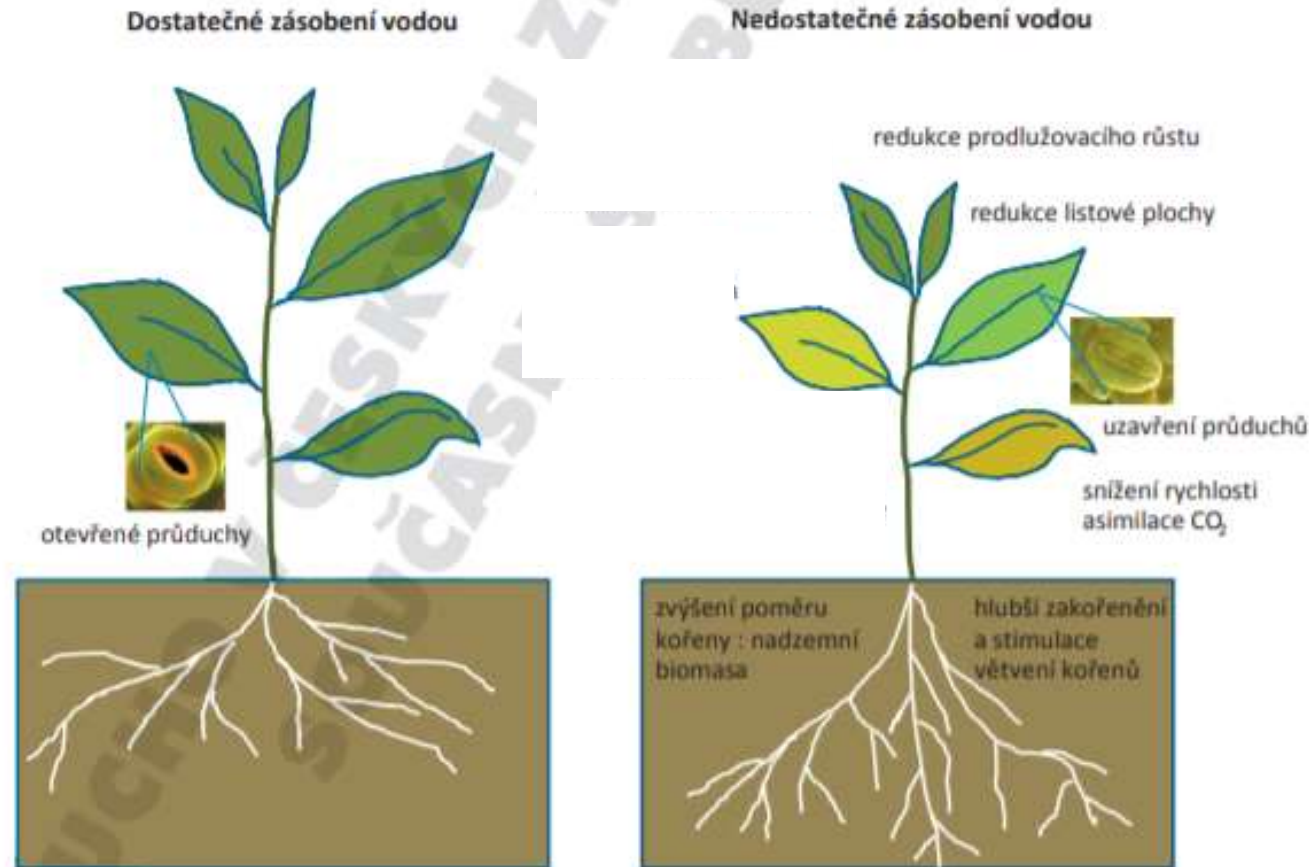
Sucho

- 1. Co je to sucho?**
- 2. Máme sucho?**
- 3. Budeme-mít sucho?**
- 4. Monitoring a předpověď sucha**
- 5. Dopady sucha**

Kořeny x nadzemní a podzemní biomasa

Dost vody x málo vody

Obr. 184. Schéma mechanismů, kterými sucho působí na rostlinu

Produkce toxických látek při stresu
Reaktivní formy kyslíku (superoxidový radikál,
hydroxylový radikál, peroxid vodíku, apod.)

Produkce: Kyseliny abscisové
ABA = fytohormon = reguluje
vodní režim, uzavírání průduchů

Dostatek vláhy x sucho

**Ozimé plodiny – mírné podzimní sucho
může být plus**

Rostlina: pšenice ozimá

(Triticum aestivum)

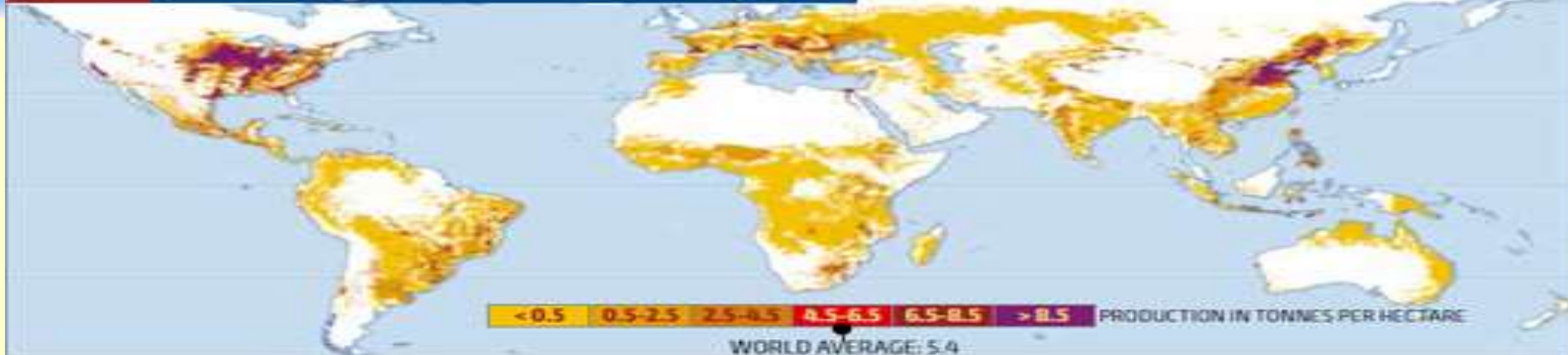
- **Lipnicovitá tráva**
- **Původem z Blízkého východu**
(Sýrie, Turecko, SAE)
- **Nesnáší přemokření**
- **Poměrně suchovzdorná**

**Pojďme napřed do světa – globální
trh**

Klíčové plodiny

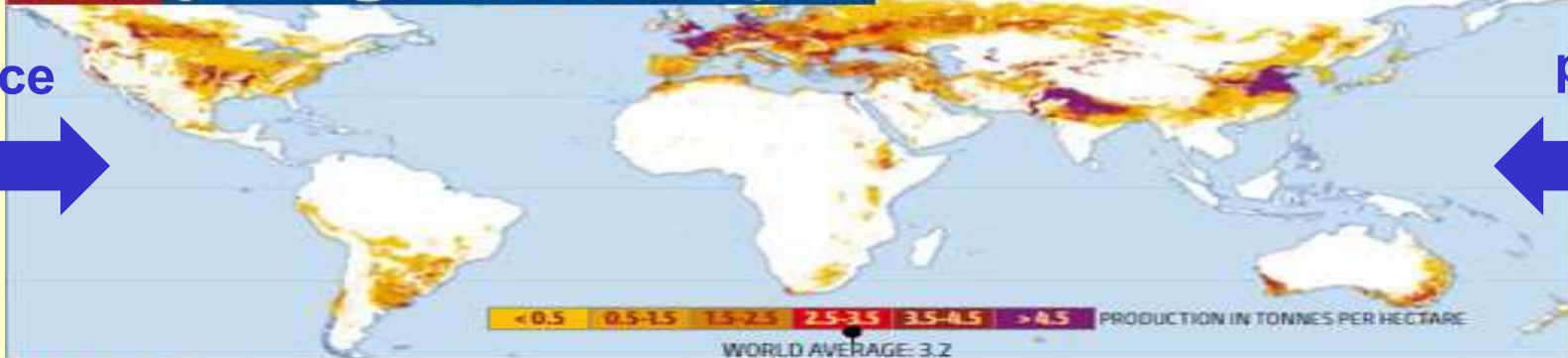
Maize producing areas of the world, 2010

Rice producing areas of the world, 2010

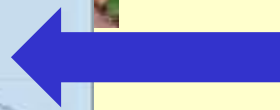

Wheat producing areas of the world, 2010

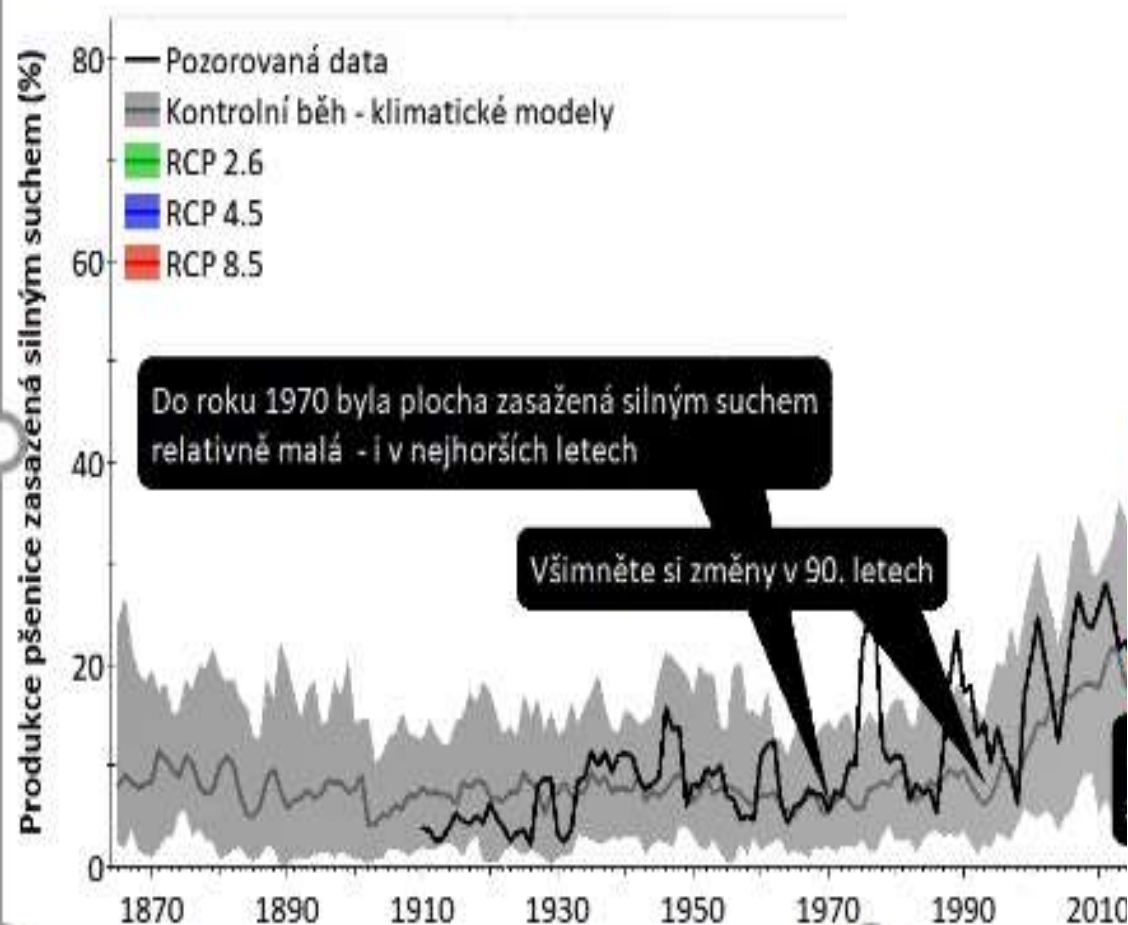

ošnice

pšenice

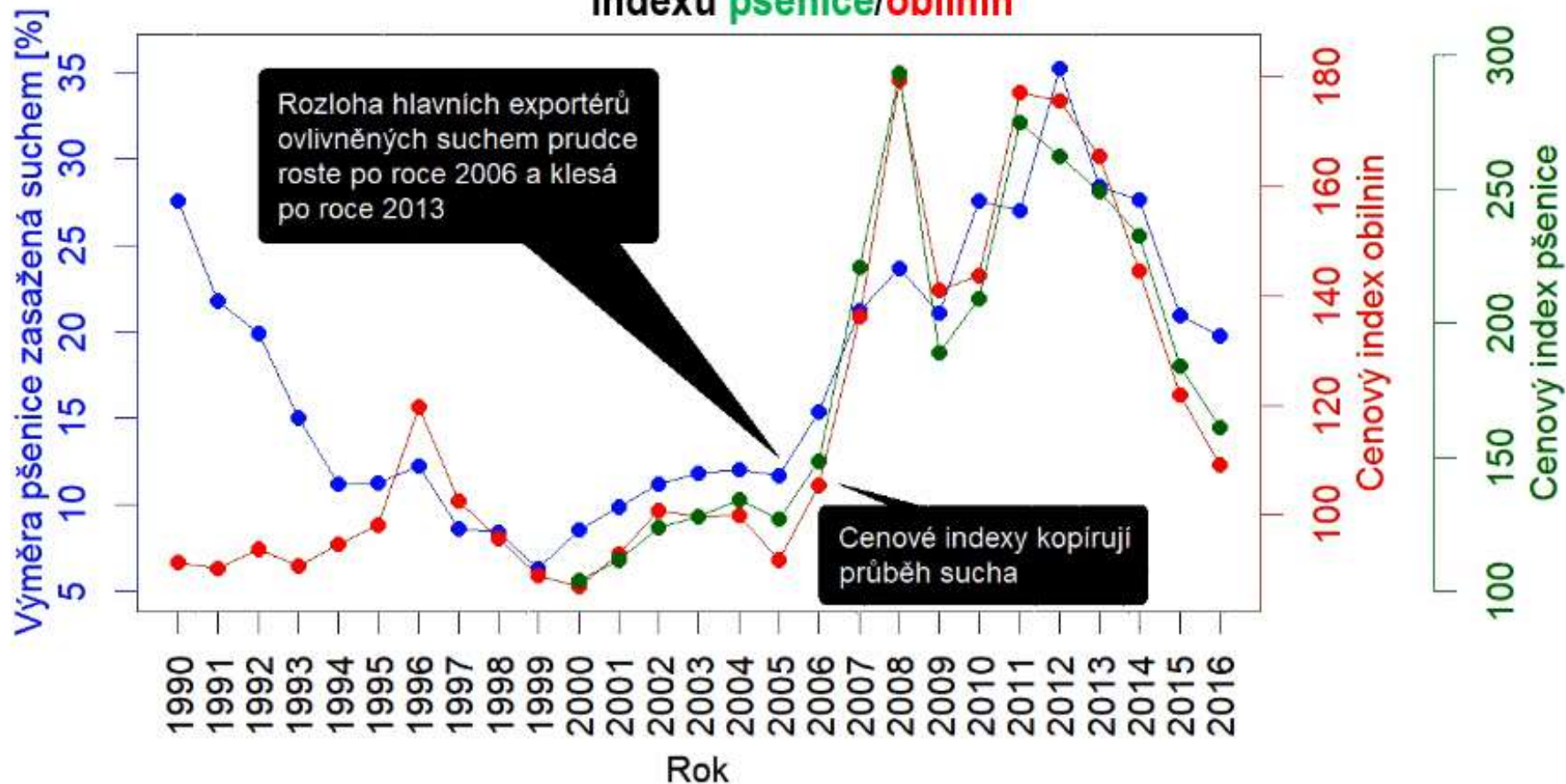

Silná sucha ovlivňující pšenici – minulost a budoucnost

Korelace mezi suchem a cenou

Pěstební plocha pšenice hlavních 10 exportérů zasažená silným suchem ku cenovému indexu pšenice/obilnin

Sucho (nejen) u pšenice

- ovlivňuje růst a vývoj porostů, celkovou biomasu, kvalitu a výnos zrna
- projevuje se zkrácením stébel, vadnutím a stáčením listů, jejich postupným odumíráním a žloutnutím, nejprve od spodu, od nejstarších, směrem k nejmladším listům
- Konkrétně jde o redukci výnosotvorných prvků

Výnos zrna pšenice = násobek jednotlivých složek výnosu

1

2

3

počet klasů na jednotku plochy (cílová 600-700/m²) × počet zrn v klasu (40-50) × hmotnost tisíce zrn (vysoká je nad 50 g, jinak obilniny 30-50 g)

Ale mohou se kompenzovat!

Složky výnosu se vytvářejí v průběhu růstu a vývinu rostlin pšenice, které lze rozložit do následujících fází:

- **fáze vzcházení** (doba mezi setím a vzejitím) - klíčení rostlin;
- **fáze vegetativní** (doba mezi vzejitím a sloupkováním) - tvorba listů a odnoží;
- **fáze rané reprodukce** (doba mezi sloupkováním a metáním) - zakládání klásků a kvítků; - citlivé na sucho
- **fáze pozdní reprodukce** (doba mezi metáním a koncem kvetení) - kvetení a opylení; - citlivé na sucho
- **fáze tvorby zrna** (kvetení až plná zralost) - zrání zrn.

Podsychání porostů pšenice a nevyrovnanost při dozrávání (znovu „obrazí“) odnoží během sucha

Usychají odnože, dochází k redukci kvítků a zrn,
která jsou nedostatečně vyživována

**Zvyšuje se teplota rostlin
a zasychají konce klasů**

Časové vymezení sucha pro plodiny

Plodina	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Ječmen jarní				●	→	→	→	→				
Pšenice ozimá	●	→	→	→	→	→	→	→	●			
Kukuřice na zrno					●	→	→	→	→	→		
Řepka ozimá	●	→	→	→	→	→	→	●	→	→		
Žito ozimé	●	→	→	→	→	→	→	●	→	→		
Oves				●	→	→	→	→				
Brambory				●	→	→	→	→				
Seno	●	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→

Obr. 187. Přehled období (šedé buňky), jejichž vodní bilance vyjádřená relativním Z-indexem nejvíce korelovala s dosaženými výnosy ječmene jarního, pšenice ozimé, kukuřice na zrno, řepky ozimé, žita ozimého, ovesa, brambor a seno ve vybraných okresech České republiky v období 1961–2000. Tečkovaně je znázorněna typická délka trvání vegetace jednotlivých plodin od setí (kroužek) po sklizeň (šipka)

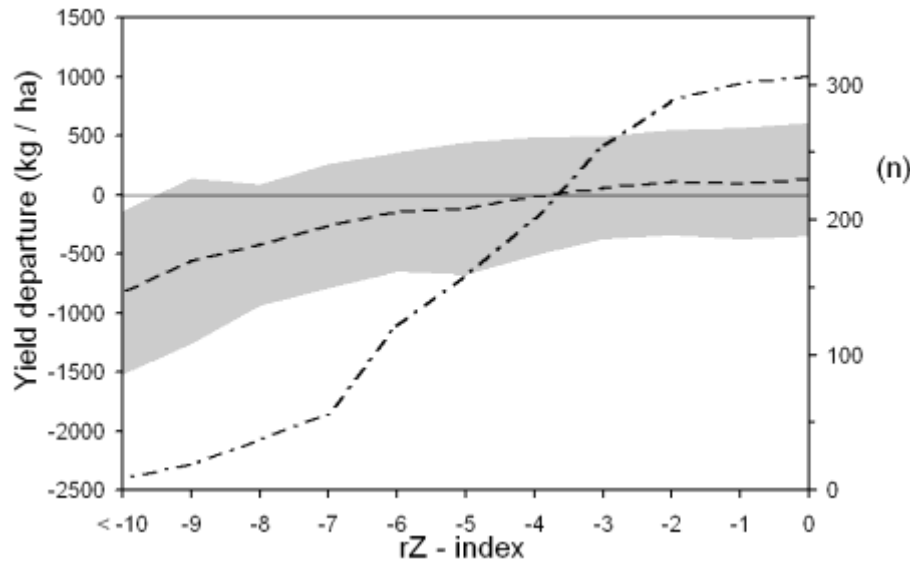

Ozim? Jařina?

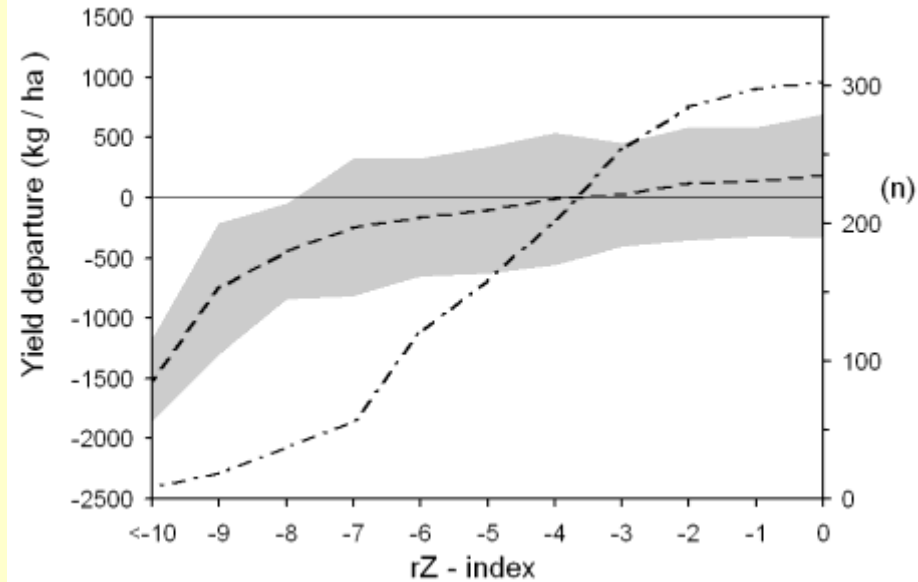
Dopady sucha na výnosy (1961-2000)

čerchovaná = počet případů sucha dané intenzity

Pšenice ozimá

Ječmen jarní

**kromě obilnin ještě
Kukuřice (C4) = je
suchovzdorná??**

Vysoké teploty a sucho ? C3 a C4

C3 – (mírný klimatický pás) karboxylačním enzymem je **rubisco** (karboxyluje RuP2) a prvním produktem fixace uhlíku je **tříuhlíkatá kyselina 3-fosfoglycerová** (PGA). Do této skupiny patří většina rostlinných druhů.

- Energeticky méně náročný typ fotosyntézy
- Více náchylná na vysoké teploty a sucho

C4 – (tropy, subtropy) karboxylační enzym je **PEP karboxyláza** (karboxyluje fosfoenolpyruvát – PEP) a prvním produktem fixace uhlíku je **čtyřuhlíkatá kyselina oxaloctová** (OAA).

- Energeticky více náročný typ fotosyntézy
- Méně náchylná na vysoké teploty a sucho

Kukuřice (C4) = je suchovzdorná??

Nepotřebuje moc vody na jednotku biomasy

Ale biomasy tvoří hodně!

I kořenů – vodní kořeny až 2 m

Závěr: je velmi citlivá na sucho

Sucho 2017 - dopady

Sucho 2017 - dopady

Sucho 2017 - dopady

Sucho 2017 – kukuřice - slunečnice

Kukuřice - Znojensko

20. června 2017

Cukrová řepa – Znojensko 20. června 2017

Vojtěška – Znojemsko 20. června 2017

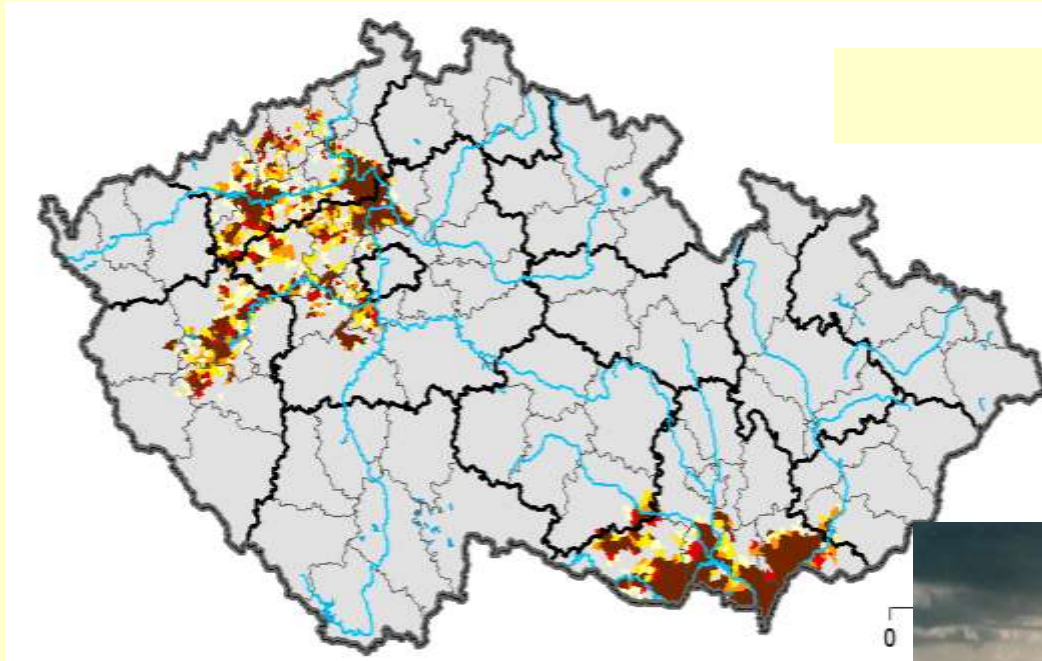

Dilema sucho: těžká x lehká půda

Sucho – těžší půdy – fluvizem

Katastry s vysýchavými pôdami (125 tis. ha)

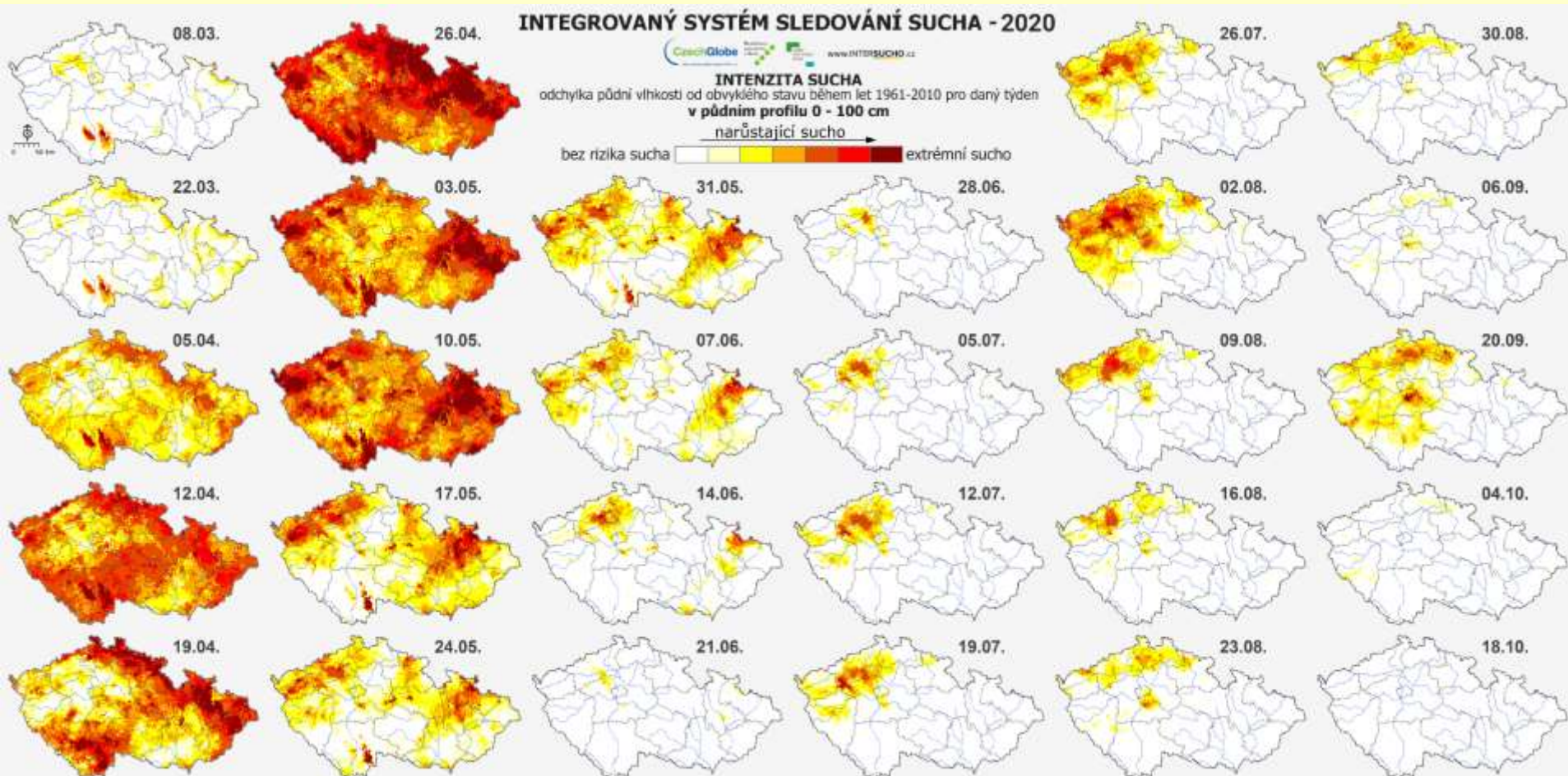

Příklad agronomické prevence sucha

Do sušších oblastí ČR jsou u OZIMÉ PŠENICE doporučovány:

- rané a středně rané odrůdy kompenzačního typu
 - rychlejším jarním nástupem vegetace
 - umí „nahradit“ výnosotvorné prvky
 - Využít zimní vláhu!
- Opravdu to byla v roce 2020 dobrá volba, kdy srážky přišly později???

Stejně tak 2020

Reakce pšenice

Rané odrůdy pšenice

Především na lehkých půdách bývají stále častěji poškozeny suchem (není sníh)

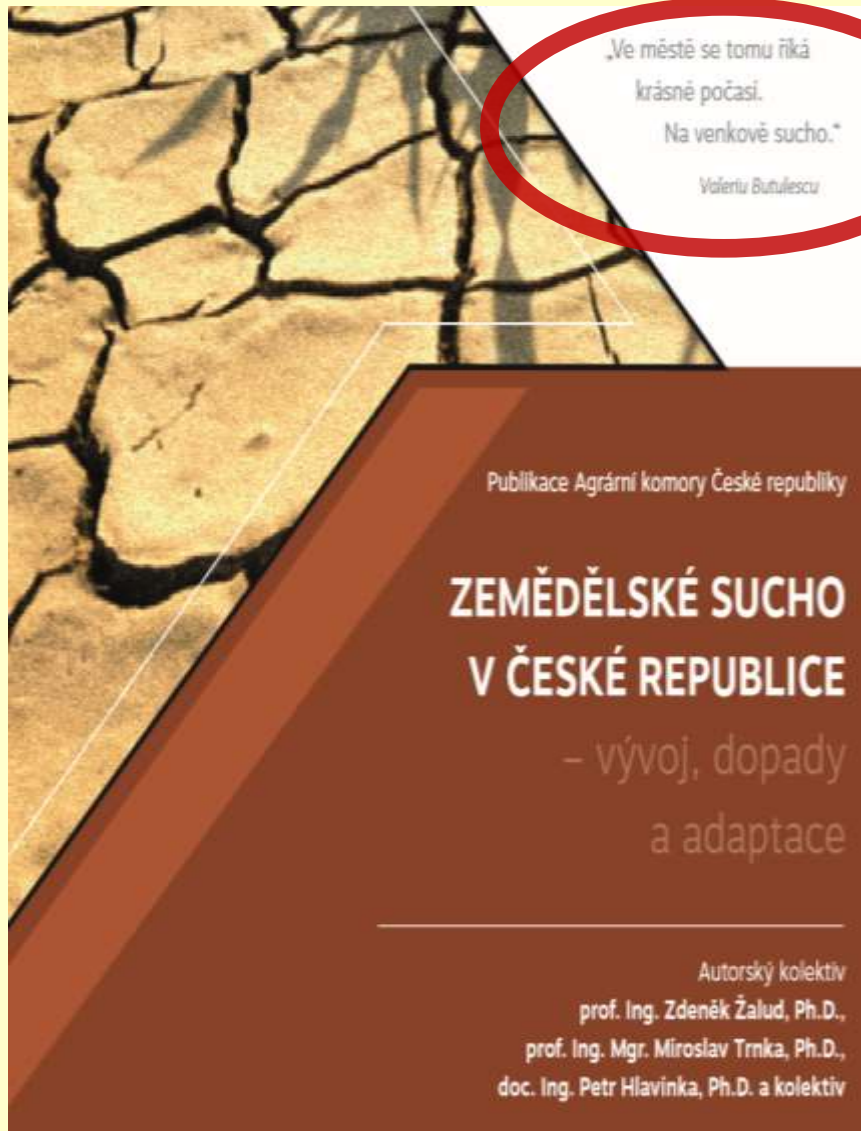
- redukce odnoží
- mezerovitost
- zasychání špiček klasů
- nevyrovnanost dozrávání (nové odnože)

Co s tím?

Nejvážnější extrém (2020)

<https://www.intersucho.cz/userfiles/file/ZemedelskeSucho.pdf>

**Vše se v knize točí kolem
klíčového bodu a to je.....**

Půda - Zadržet vodu v půdě?

Kvalitní zdravá půda (černozem)
zadrží až **300 mm** vody

Degradovaná, utužená černozem
50 mm vody

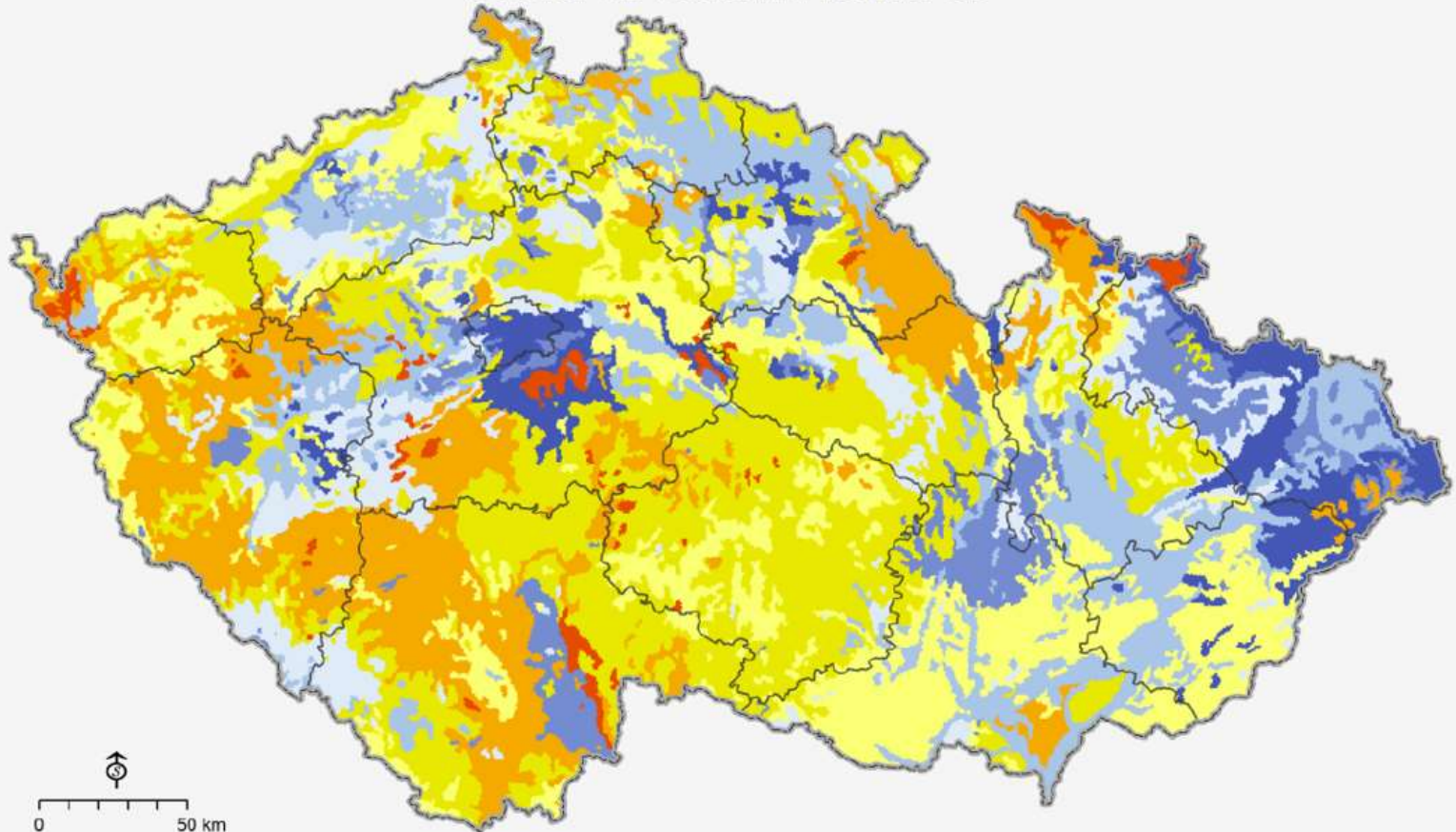
Denní výpar na jaře **3 mm**:

$300/3 = 100$ dní = tři měsíce!!

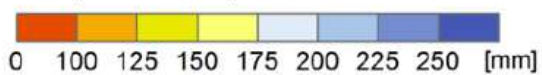
$50/3 = 17$ dní = dva týdny !!

ČR

DOSTUPNÁ VODNÍ KAPACITA PŮD

Dostupná vodní kapacita

Věnujeme se v knize i šlechtění

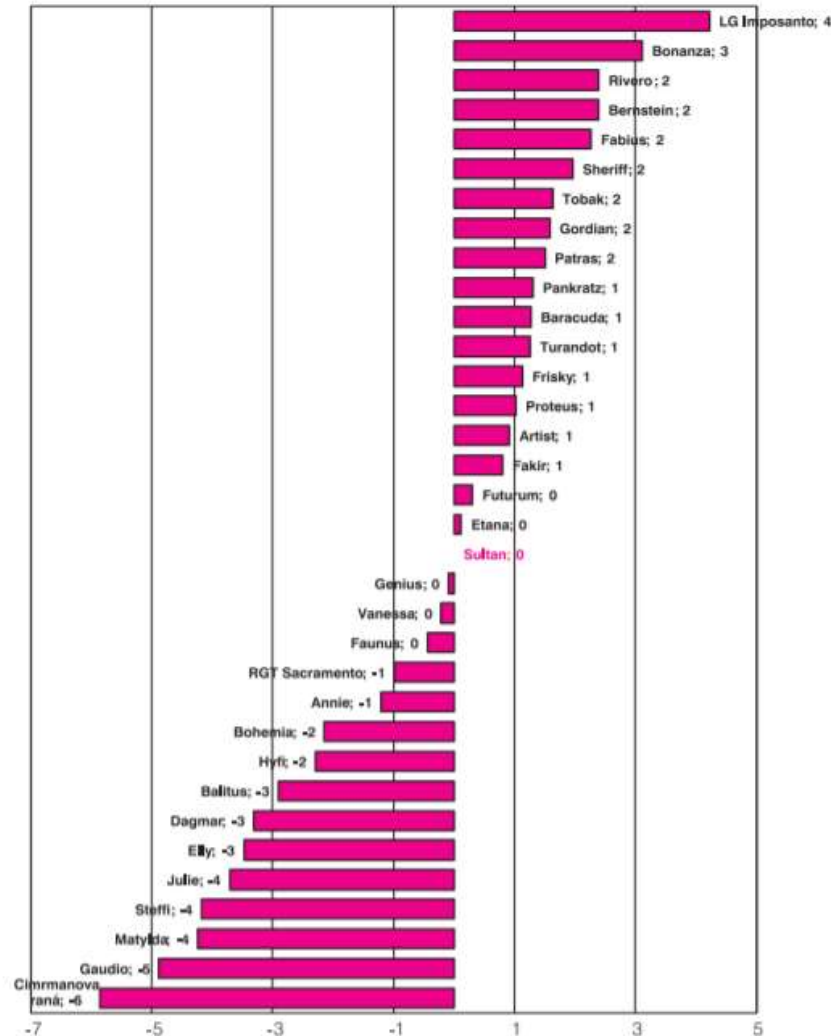
Vyšší využití vody

Kořenový systém

Ranost

Ranost – odrůd – řádově dny příklad ozimá pšenice

Ranost – průměrné rozdíly v době začátku metání v letech 2014–2017 od odrůdy Sultan (dny)

Raná
Poloraná
Polopozdní
Pozdní

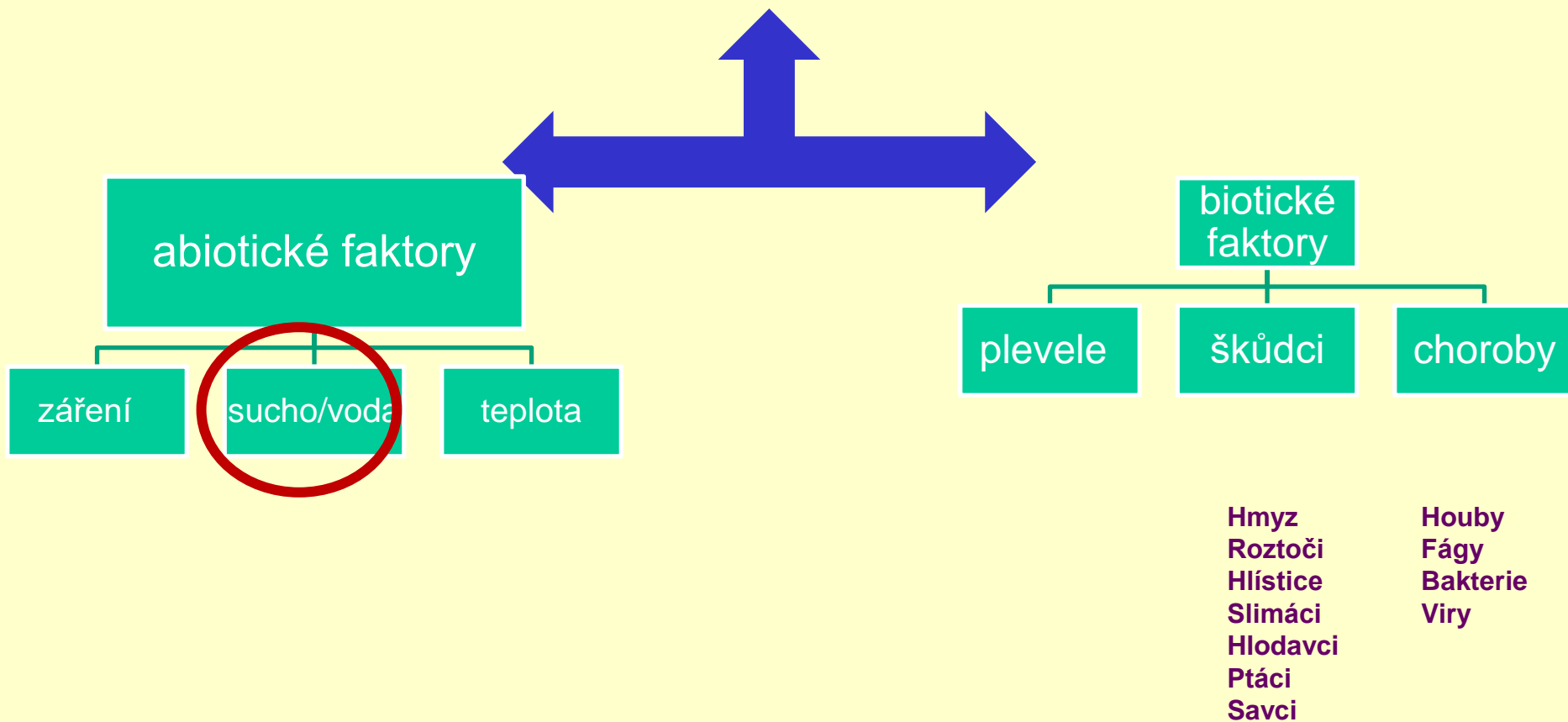
Rozdíl: dny!

Šlechtění na ranost

Raná
Poloraná
Polopozdní
Pozdní

Ztráty výnosu - mokro

Mokro

Není voda jako voda
aneb příběh kapalného a pevného skupenství

Častá otázka:

sníh (pevné) x srážky (kapalné)
aneb 7 důvodů proč je **sníh** lepší

Na sublimaci více energie (2 835 J/g) než na výpar (2 500 J/g) – sníh odolá více výparu

Teplé zimy beze sněhu = vyšší výpar (evaporace)

Sníh = bílá barva – radiční bilance albedo

Sníh neodteče na svazích, voda ano

Sníh = izolace proti vymrzání (Ř+P)

Voda v půdě zmrzne (holomrazy), sníh to nedovolí

Sníh lépe doplňuje podzemní vodu

Jarní tání pro půdu požehnání !!

Negativní vlivy – spojené se sněhem

(Pojišťovna to nazývá vyzimováním + choroby a škůci)

- Vyležení
- Vymáčení (vymokání)
- Vymrzání

Vyležení obilnin a trav

- Sníh napadl na vegetaci co není v dormanci
- omezená fotosyntéza, ale běží respirace
- odumření rostlin následkem jejich vyčerpání pod dlouhodobým působením silné vrstvy sněhu za spoluúčasti fytopatogenních hub, zejména rážovkou sněžnou (způsobená houbou *Monographella nivalis* var. *Nivalis*, *Microdochium nivale* – rážovka sněžná).

nivalis = latinsky sněžný, sněhový

rážovka sněžná
Monographella nivalis* var. *nivalis
(Schaffnit) E. Müll.

říše Fungi - houby » třída Sordariomycetes » řád Xylariales - dřevnatkotvaré »
rod *Monographella* » druh *Monographella nivalis* - rážovka sněžná

Vědecká synonyma

Fusarium nivale var. *nivale* Ces. ex Berl. & Vogliho
Gerlachia nivalis var. *nivalis* (Ces. ex Berl. & Vogliho) W. Gams & E. Hülb.
Microdochium nivale var. *nivale* (Fr.) Samuels & I.C. Hallett
Fusarium nivale graminicola W.C. Snyder & H.N. Hansen

- bezprostředně po roztání sněhu se objevují na porostu bělavé až růžově zabarvené skvrny nemoci plísně sněžné a jejich konidií
- výsledkem jsou mezerovité nebo zcela uhynulé plochy porostů
- více citlivé na vyležení jsou žita a triticales než pšenice a ječmeny, z trav jílky a psinečky pak i další trávy

Plíseň sněžná – nemoc

Rážovka sněžná – houba

Vyležení - Vyležení porostu triticales, Domanínek (foto V. Heger, 07.03.2019)

Vyležení pšenice

Vymáčení (vymokání)

kdy mohou být rostliny zaplaveny vodou z tajícího sněhu i ledu po oblevě a jarním zaplavení

Vymáčení

- 1 nasycená půda
- 2 podzemní voda
- 3 utužená půda

Vymáčení

...a pak se vrátí mráz a je konec

Dopady mokra

Další dva typy abiotických rizik

- déšť (voda v půdě) v době sklizně**
- poléhání**

Dopady mokra v době sklizně

Zpoždění žňových prací

Rostou náklady na dosušení

Na místo potravinářské kvality je krmná

Nejde sklídit cukrovku, kukuřici

Nejde včas zasít ozimy (řepka)

Je to druhý nepojistitelný jev

**Srážky v době sklizně!
např. 2020, 2023**

Co když nepříjde - vhodné počasí

Co když nepříjde - vhodné počasí

Cukrovar nepočká
Nezastaví se
Připlatí za dovoz

Poléhání (kroupy a vítr)

- postihuje především obilniny, je vyvoláno silným větrem či intenzivními srážkami (často spojenými s oblakem typu cumulonimbus, tedy bouřkou a kroupami), které nasycují až přemokřují půdu.

Meteorologické okénko - oblaka

Kondenzáty ve vyšších vrstvách atmosféry

➤ Důsledkem jsou **Oblaka**

dvě podmínky vzniku oblaků:

1. vzduch musí být nasycen vodní parou
(= ochlazení vzduchu)

2. přítomnost tzv. kondenzačních jader –
mikroskopické částice co nejsou hydrofóbní

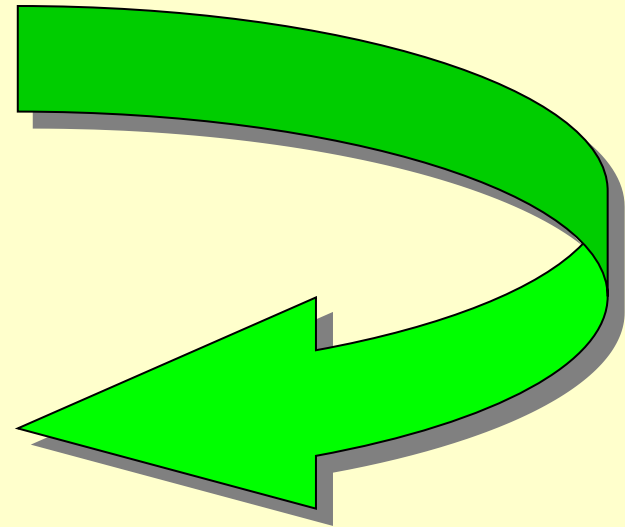
TŘÍDĚNÍ OBLAKŮ

- 1. Podle složení***
- 2. Podle výšky***
- 3. Podle tvaru***

Podle složení

- vodní (do -4 °C výjimečně -12 °C)
- smíšená
- ledová (teplota pod -30 °C)

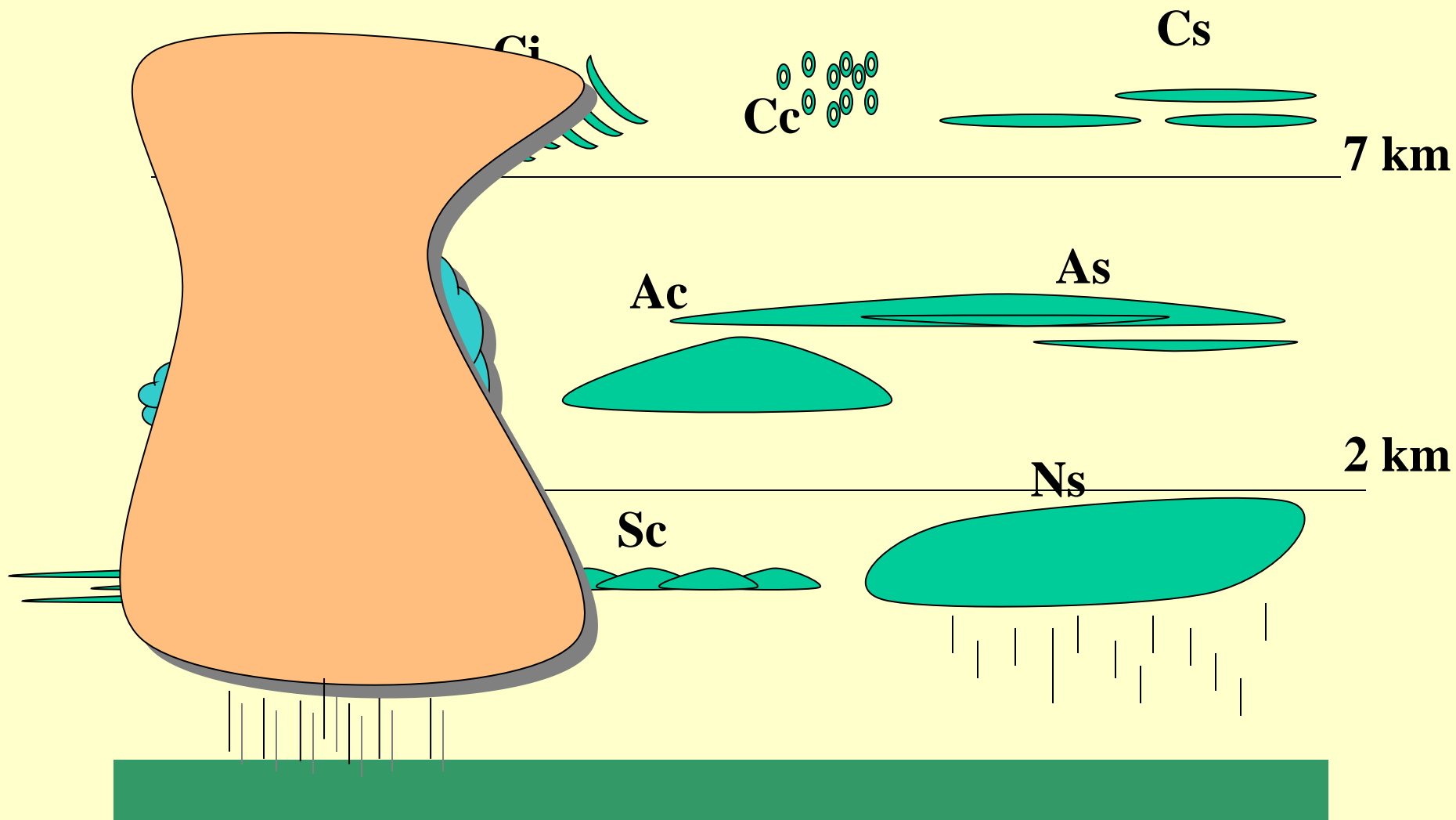
**Významné
srážky!!**

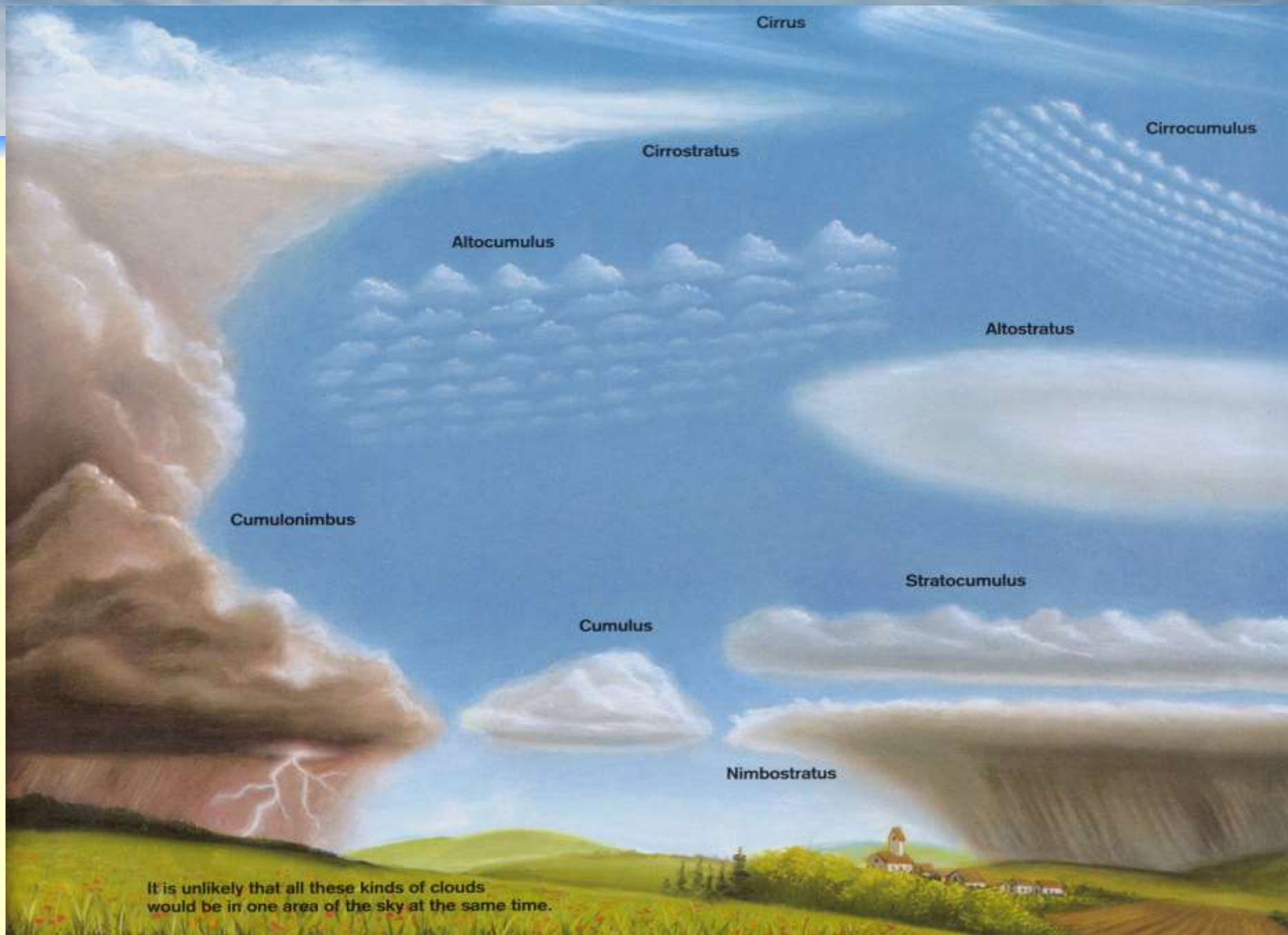

Třídění podle výšky a tvaru (druhy 10)

- **Nízká:** typickými druhy jsou
 - 1. STRATUS St pod 2 000 m
 - 2. STRATOCUMULUS Sc
 - 3. NIMBOSTRATUS Ns
- **Střední:**
 - 4. ALTOSTRATUS As 2 000 – 7 000 m
 - 5. ALTOCUMULUS Ac
- **Vysoká:**
 - 6. CIRRUS Ci
 - 7. CIRROSTRATUS Cs nad 7 000 m
 - 8. CIRROCUMULUS Cc
- **S vertikálním vývojem:**
 - 9. CUMULUS Cu
 - 10. CUMULONIMBUS Cb

Oblaka – výškový profil

It is unlikely that all these kinds of clouds would be in one area of the sky at the same time.

Popis oblaku:

➤ druh (10)

- ⇒ tvar (floccus, congestus, fractus, uncinus...)
- ⇒ odrůda - průsvitnost (translucidus, perlucidus, vertebratus..)
- ⇒ doplňkové tvary (zvláštnosti) - incus, mamma, virga

např: Stratocumulus stratiformis translucidus virga

Stratus – sloha

- šedá vrstva
- jednotvárná základna
- mrholení

Nimbostratus – dešťová sloha

Stratocumulus

Altostratus – vyvýšená sloha

Alto cumulus

PSC Cloud Photo

Alto cumulus

PSC Cloud Photo
Courtesy of Jay Shafer

Alto cumulus

PSC Cloud Photo
Courtesy of Jay Shafer

Alto cumulus
– vyvýšená kupa

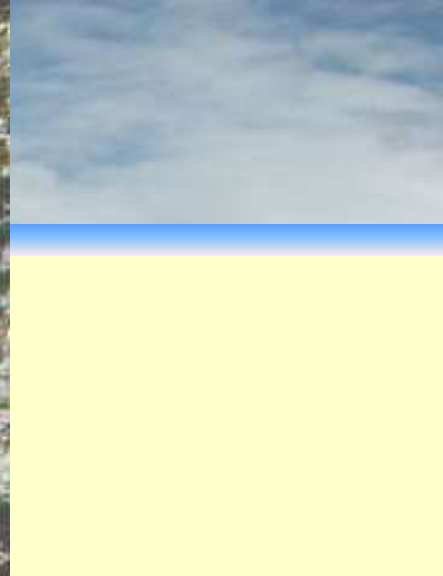
Cirrus – řasa

- bílá vlákna

- úzké pruhy

Cirrostratus

PSC Cloud Photo

Cirrostratus
- řasosloha

**Cirrocumulus -
řasokupa**

Cumulus humilis (1)

**Cumulus
congestus (3)**

Cumulus mediocris (2)

Cumulonimbus – bouřkový oblak

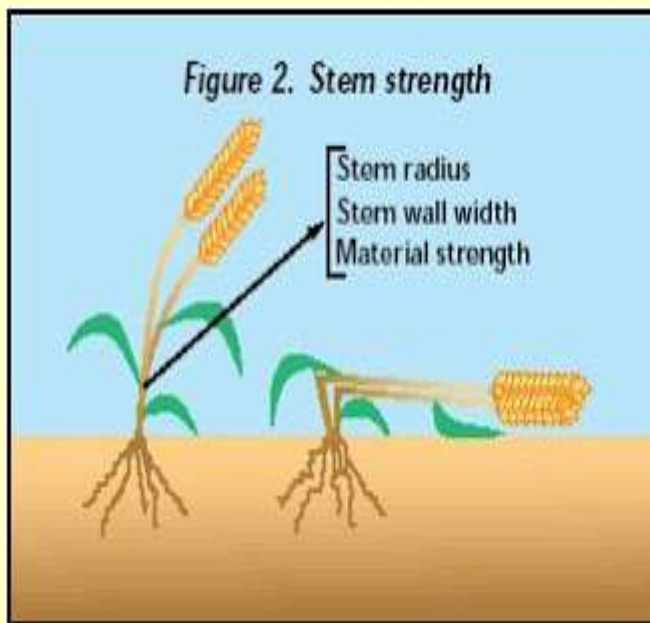

**Konec meteookénka – oblaka
a zpět k poléhání**

Poléhání (kroupy a vítr)

- Pro intenzitu poléhání je však potřeba zhodnotit i náchylnost porostu k tomuto jevu, která je daná řadou faktorů a to především nadstandardní úrovni dusíkaté výživy včetně uvolňování dusíku při mineralizaci, velmi silně i mechanickou náchylností odrůdy danou např. průměrem stébla, velikostí klasu a rostlin, dále nerovnoměrnou hloubkou setí, hustotou porostu, kdy hustý porost je stejně náchylný jako řídký.

Průměr stébla
Šířka stěny stébla
Pevnost stébla

Poléhání - kroupy

- postihuje především obilniny - intenzivní srážky (často spojenými s oblakem typu cumulonimbus, tedy bouřkou a kroupami), které nasycují až přemokřují půdu.
- Intenzivní srážky nemají rovnoběžné položení klasů

Poléhání (kroupy a vítr)

- postihuje především obilniny, je vyvoláno silným větrem či intenzivními srážkami (často spojenými s oblakem typu cumulonimbus, tedy bouřkou a kroupami), které nasycují až přemokřují půdu.
- Větrems způsobené plošné položení stébel je často rovnoběžné s jeho směrem.

Poléhání (kroupy a vítr)

- Ekonomické ztráty jsou tím vyšší, čím je polehnutí v ranější fenologické fázi. Dřívější polehnutí snižuje nejen výnos zrna, ale zhoršuje i jakost zrna a způsobuje problémy s průběhem sklizně.

Poléhání (kroupy a vítr)

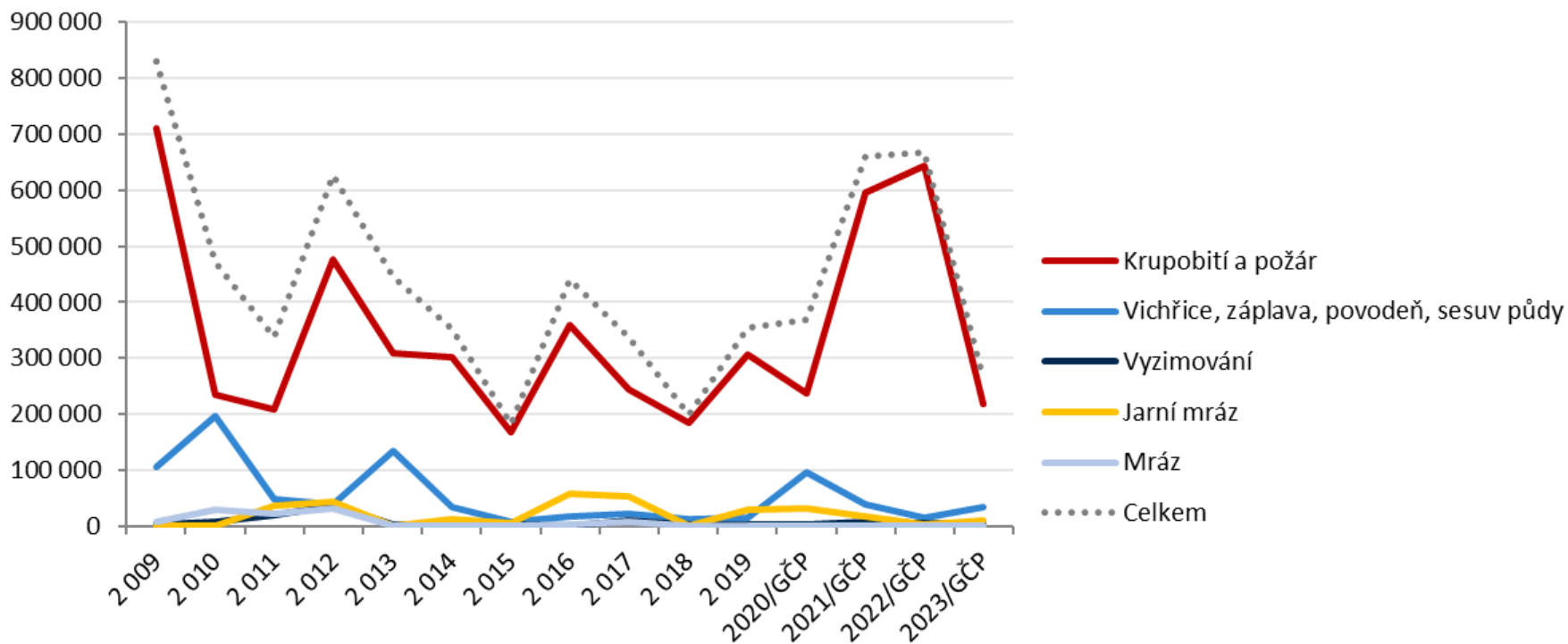
- Poléhání je umocněno zdravotním stavem (choroby pat stébel či poškození kořenového systému škůdci např. bázlivec kukuřičný) porostu.

(stéblolam, černání kořenů a báze stébel obilnin, lemovaná stébelná skvrnitost a obecná krčková a kořenová hniloba..)

Krupobití = škoda č. 1 pro pojišťovny

Vyplacené škody v Kč

Mák + vichřice + kroupy

Chmelnice + krupobití

Kroupy a řepka (semena ze šišulí jsou vysypaná)

Brambory

Kroupy

Meteookénko - vítr

Charakteristiky větru

- směr
- rychlost
- nárazovitost

Směr větru – odkud!!

N ~~00~~ nebo 36

00 = calm

NW

NE

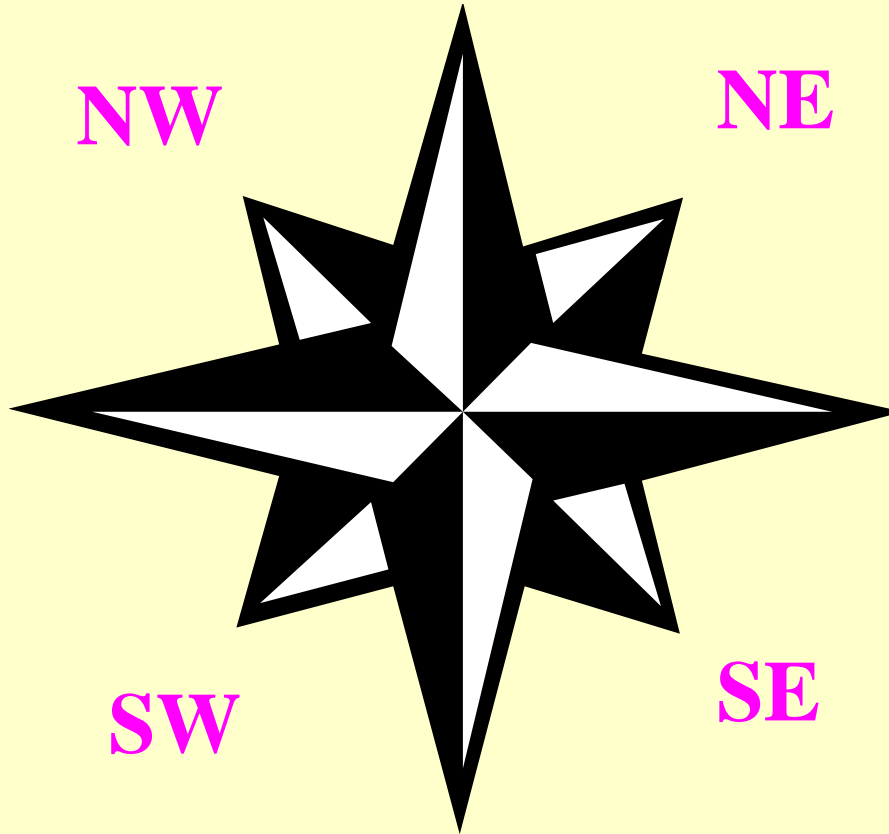
27 W

E 09

SW

SE

S 18

Rychlost větru

➤ m.s^{-1}

➤ km.h^{-1}

➤ knots

⇒ ($1 \text{ kn} = 0,51 \text{ m.s}^{-1} = 1852 \text{ m} / 3600 \text{ s} =$
námořní míle/hod)

➤ °B

Beaufortova stupnice

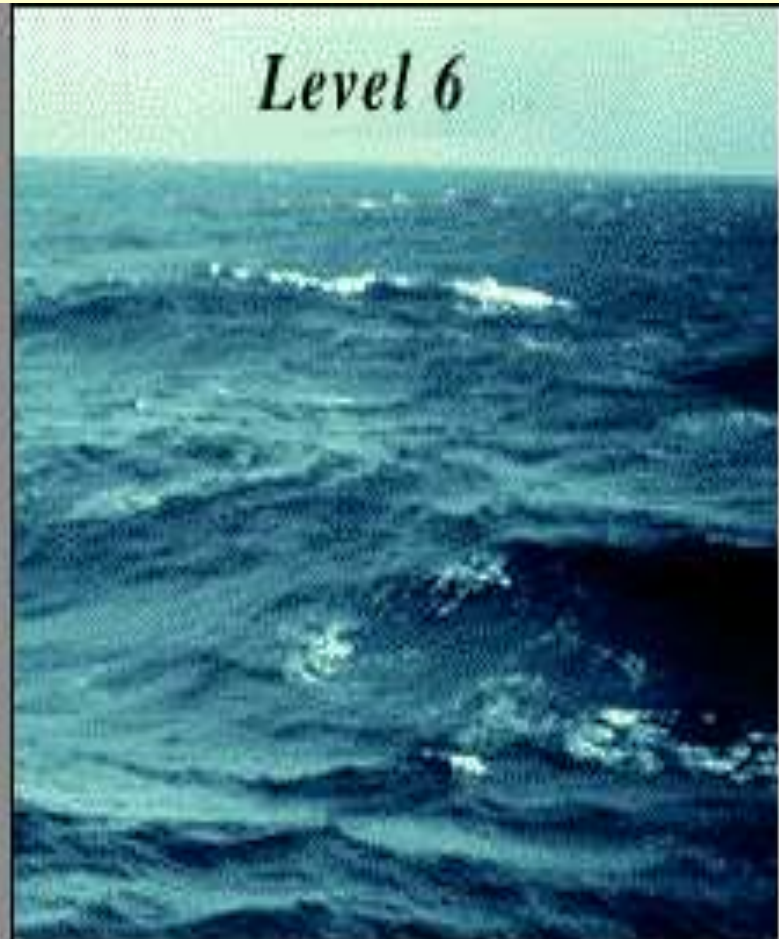
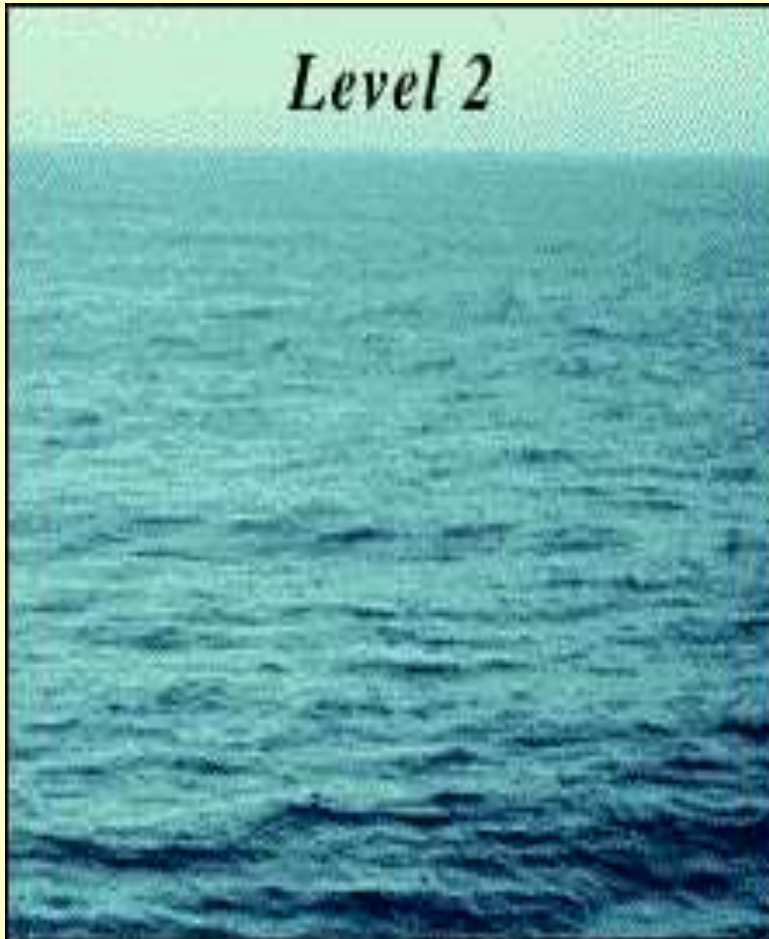
BEAUFORTOVA STUPNICE

STUPEŇ	RYCHLOST ($m \cdot s^{-1}$)	OZNAČENÍ
0	0,0 - 0,2	BEZVĚTRÍ
1	0,3 - 1,5	VĀNEK
2	1,6 - 3,3	SLABÝ VĚTR
3	3,4 - 5,4	MĪRNÝ VĚTR
4	5,5 - 7,9	DOSTI ČERSTVÝ VĚTR
5	8,0 - 10,7	ČERSTVÝ VĚTR
6	10,8 - 13,8	SILNÝ VĚTR
7	13,9 - 17,1	PRUDKÝ VĚTR
8	17,2 - 20,7	BOUŘLIVÝ VĚTR
9	20,8 - 24,4	VICHŘICE
10	24,5 - 28,4	SILNĀ VICHŘICE
11	28,5 - 32,6	MOHUTNĀ VICHŘICE
12	> 32,7	ORKĀN

Stupeň 6

Beaufortova stupnice - účinky

Bioklimatologický význam větru

POZITIVNÍ:

- výměna vzduchu
- větrné opylení (**anemofylie**)
- přenášení semen a plodů (**anemochorie**)
- pohyb listů
- rozrušení inverzní vrstvy
- zdroj energie

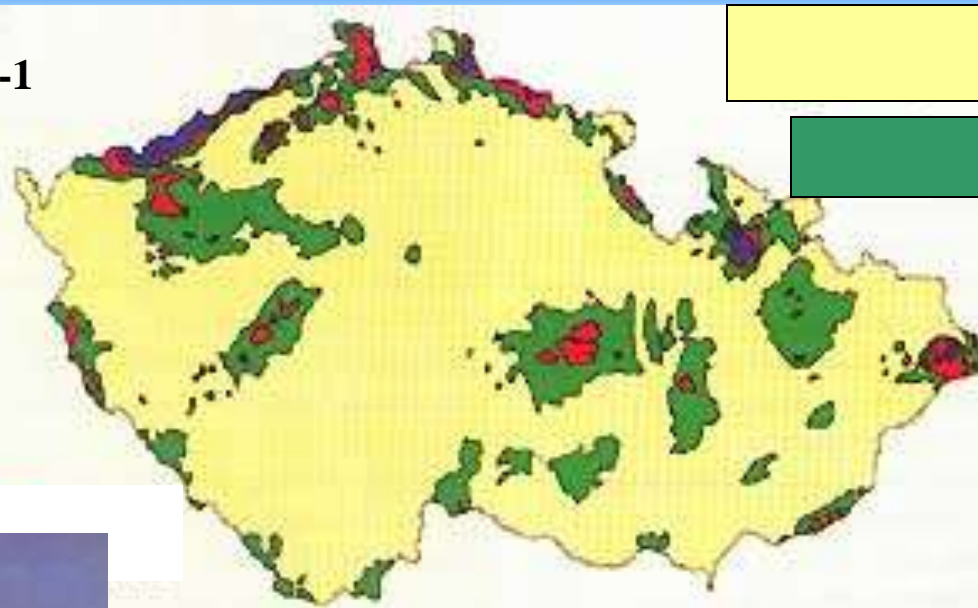
Zdroj energie

Větrná energie v ČR (minimum 4 m.s⁻¹)

 5 - 6 m.s⁻¹

 > 6 m.s⁻¹

 < 4 m.s⁻¹

 4 - 5 m.s⁻¹

Třídění Podle výkonu

Typ	Výkon VE (kW)
Malé	do 20
Střední	20 - 50
Velké	nad 50

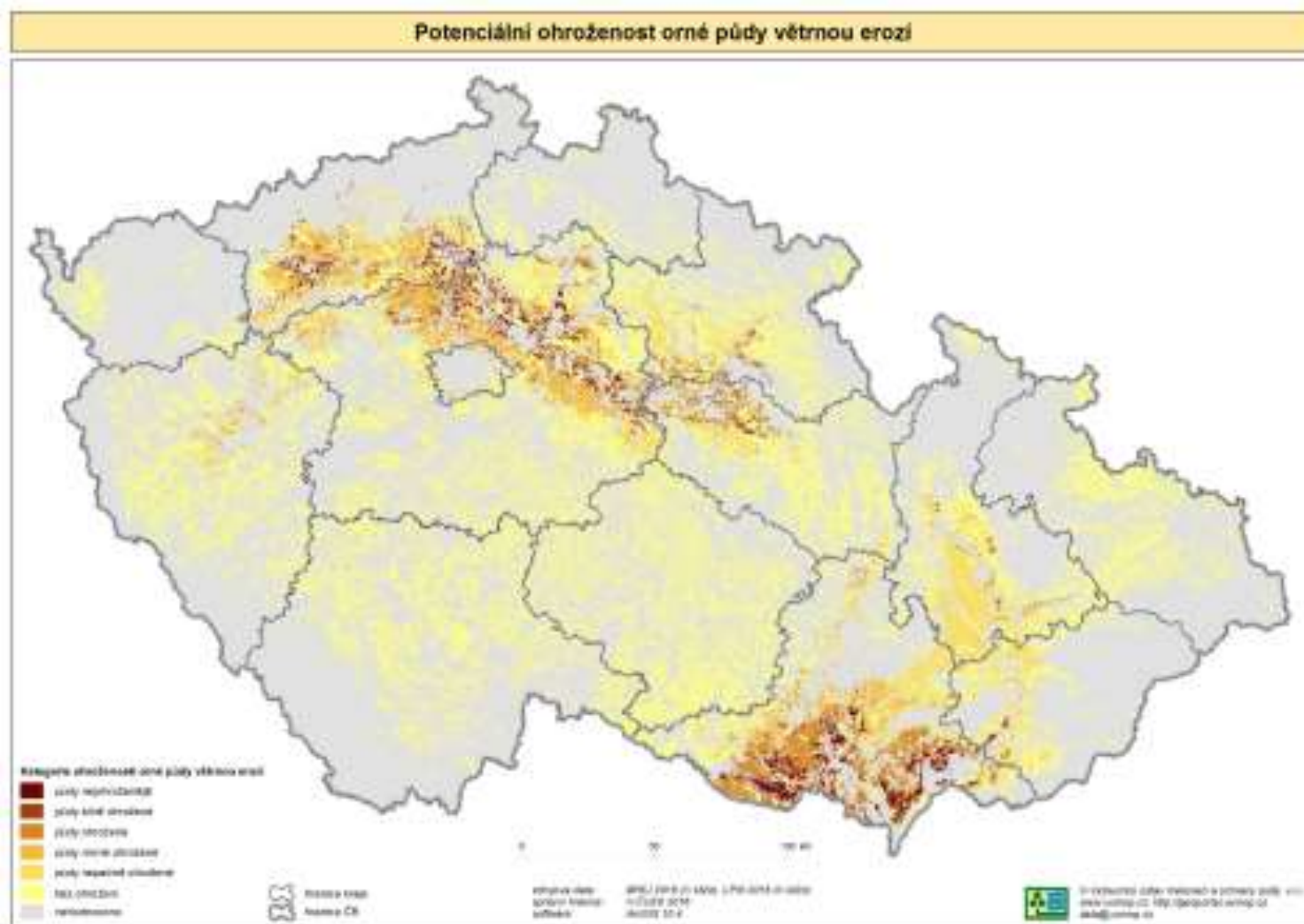

Bioklimatologický význam větru

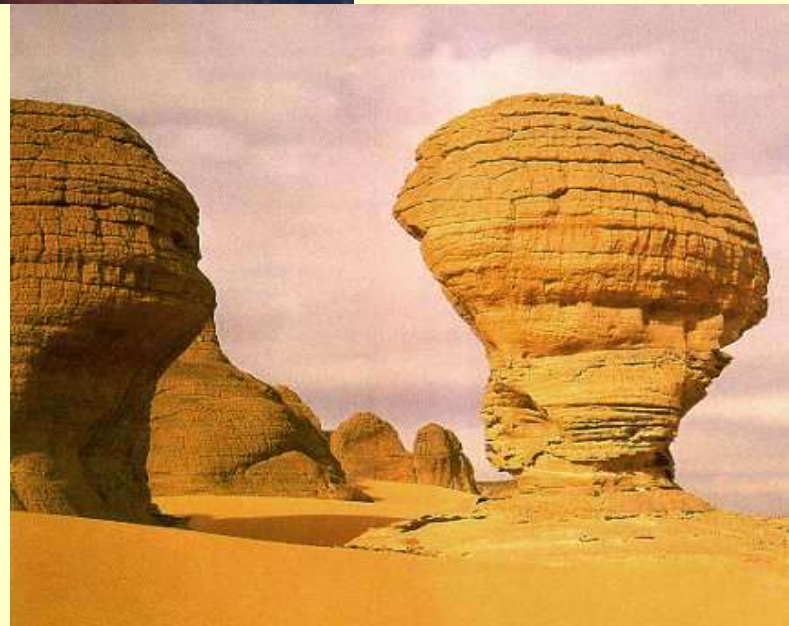
NEGATIVNÍ:

- podporuje výpar
- přenášení škůdců a plevelů
 - ⇒ Blýskáček řepkový 600 m ale s větrem i 13 km (podobně i kůrovec)
- odnáší sníh
- větrná eroze
- polomy – >10 st. °B
- vlajkové stromy

Území ohrožené větrnou erozí (19 %)

Větrná eroze

Silné vichřice

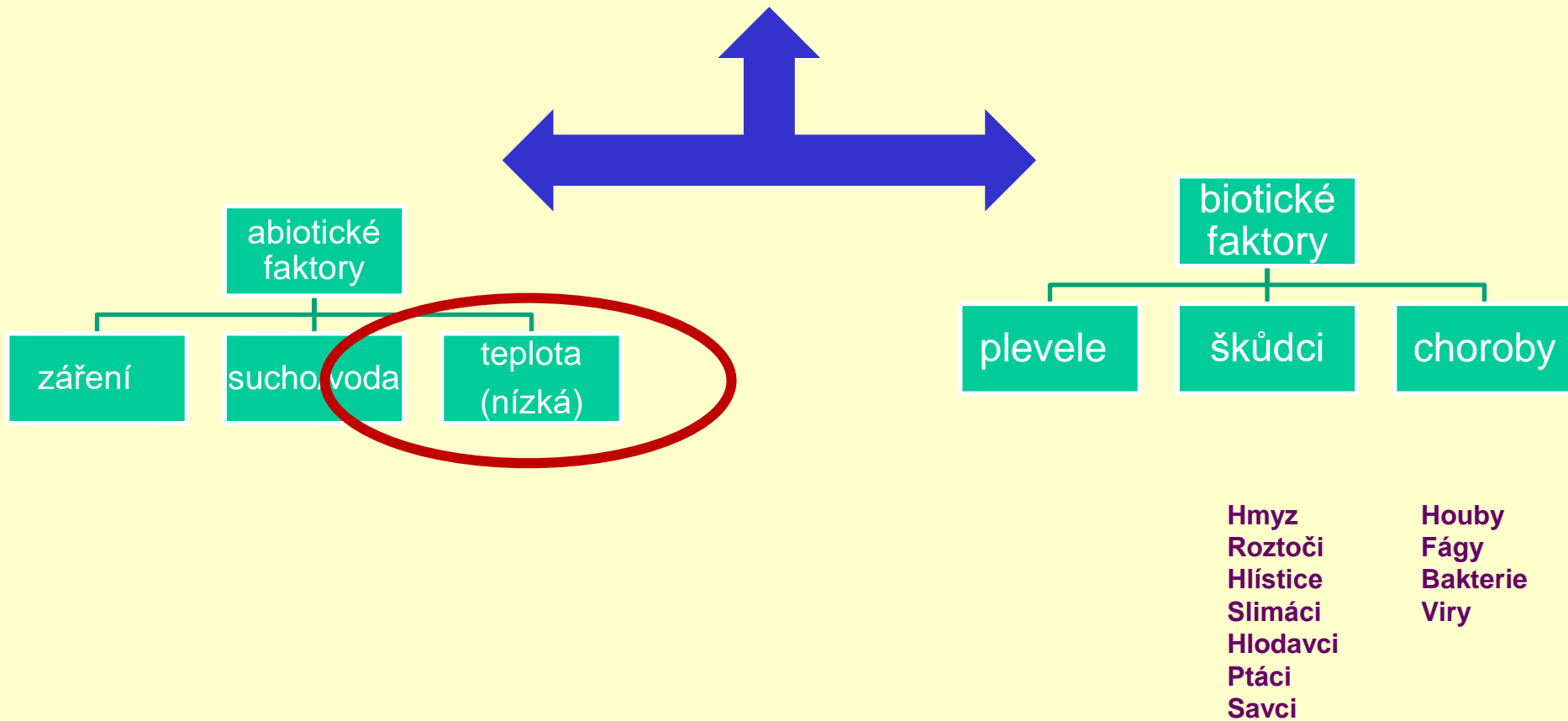

Vysoké Tatry 19.11.2004

- rychlost až 170km/h
- 25 000 ha zničeno
- 12 000 ha poškozeno

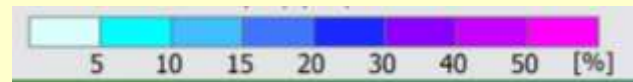
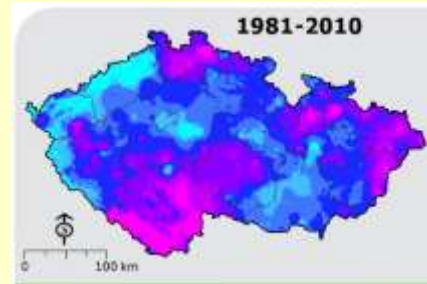
agrometeorologie a ztráty výnosu

Teplota

1. nízká v zimě (mráz a sníh)
- 2 . nízká v době vegetace
3. vysoká teplota v době vegetace

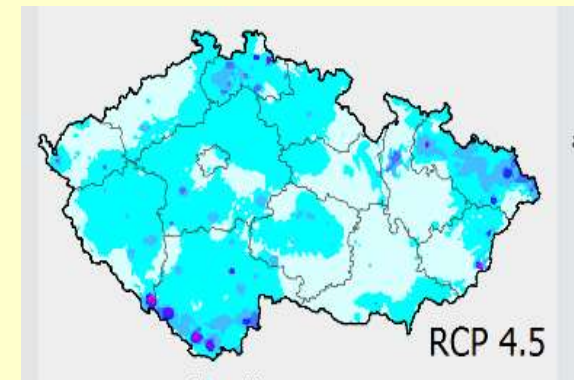
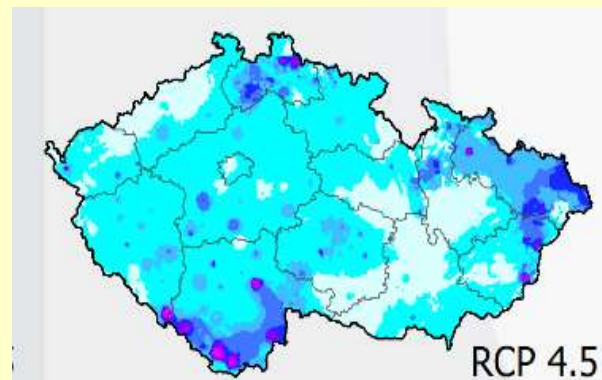
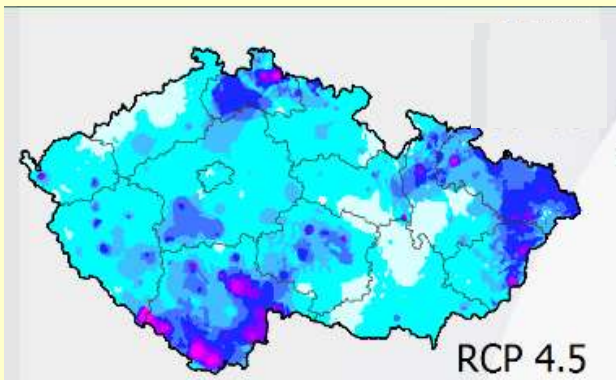
Zimní mrazy (pod $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$) % roků se ZM

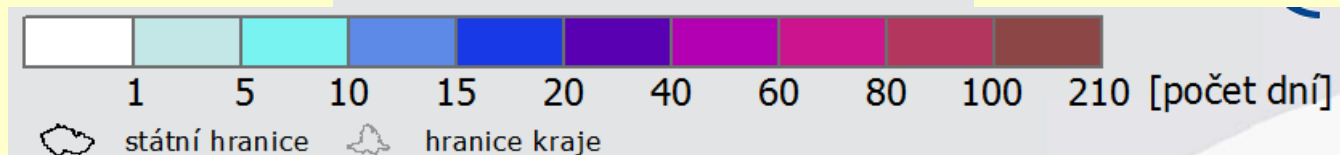
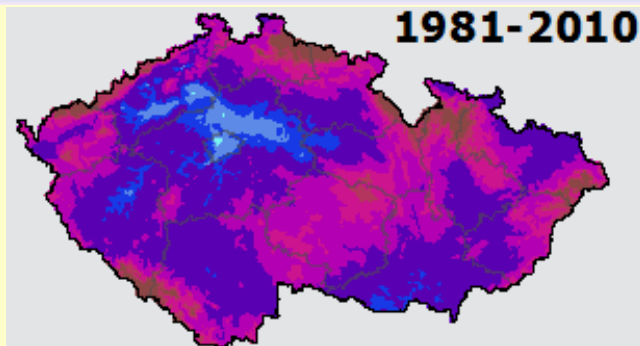
2030

2050

2090

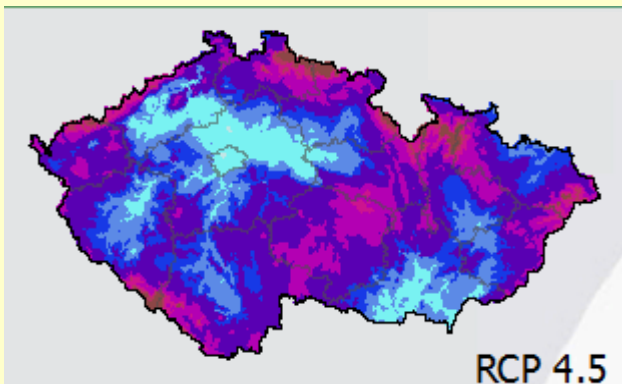

Počet dnů se sněhem nad 10 cm

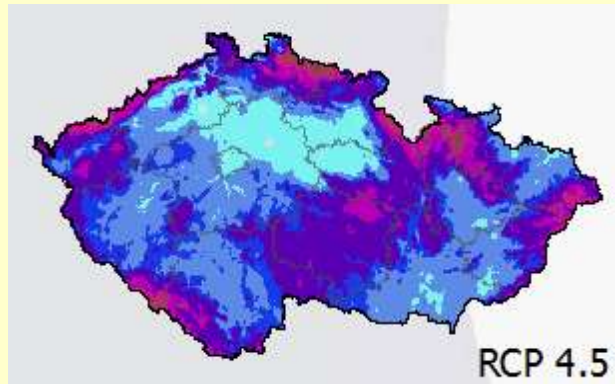
2030

-8 dní

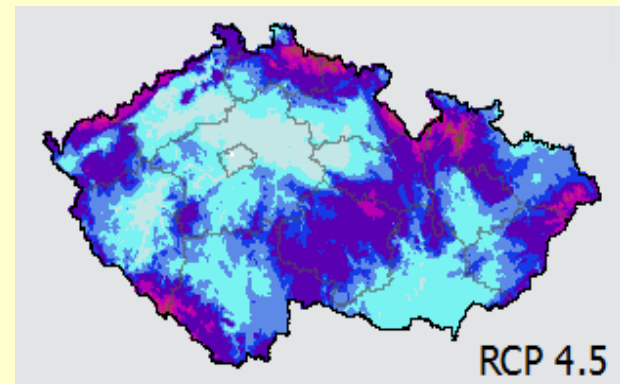
2050

-12 dní

2090

-20 dní

Poškození mrazem stromy

- **Kůra, borka** - mrazové trhliny, lišty, desky, mrazová kýla
 - ⇒ na osluněné jižní a jihozápadní straně stromů

Stromy = mrazové desky

Mladé meruňky - odumírají

Vymrzlá vinice (nemá listí ani očka)

Vymrznutí ozimých plodin

- **Náhlé silné holomrazy**
 - je spojeno s **tvorbou ledu v rostlinných pletivech**
 - Při opakovaném zmrznutí a roztátí, kdy se povrchová vrstva půdy vertikálně zvedá, může docházet (zvláště u mělce zasetých porostů) i k **vytahování rostlin**. Přitom může docházet i k přetrhání kořínků.

Otužování a mrazuvzdornost

Mrazuvzdornost má tři fáze:

1. podzimní otužování:

díky postupně se snižující teplotě a zkracujícímu se dni, tvorba sacharidů

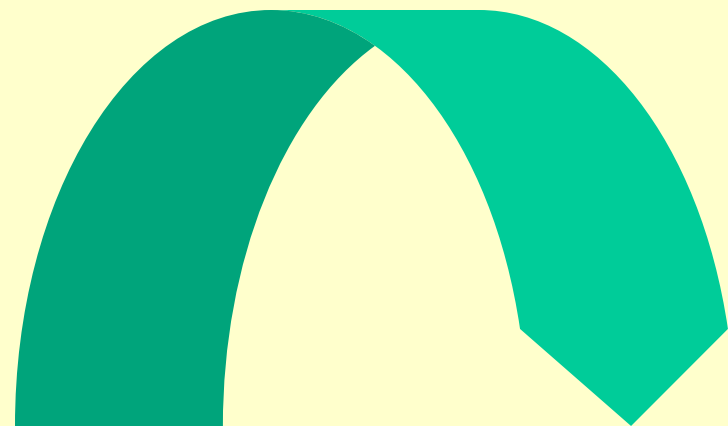
2. udržení odolnosti:

3. ztráta odolnosti:

s oteplováním v předjaří

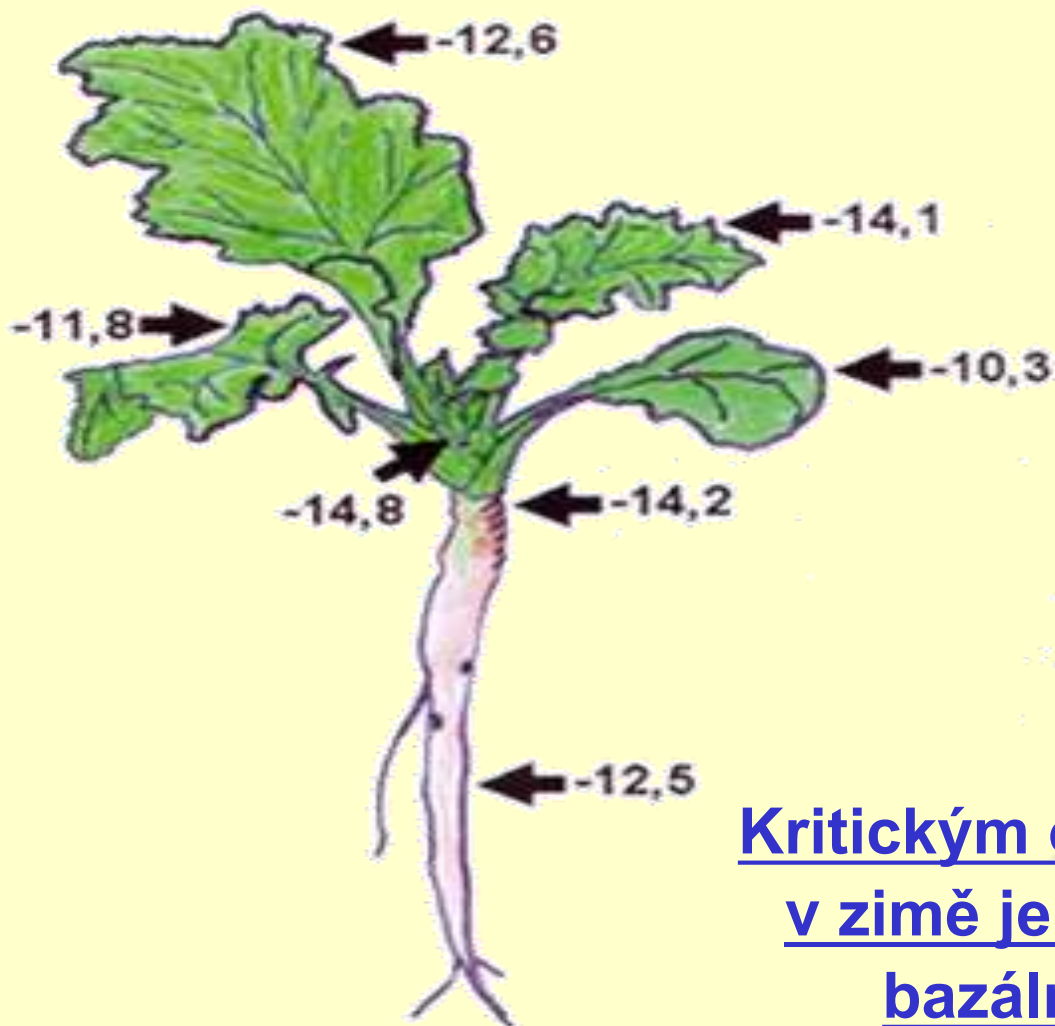
• KT_{50} poškozeno 50% rostlin

• LT_{50} zničeno 50% rostlin

čím nižší tím
lépe

Příklad mrazuvzdornosti řepka (LT_{50})

Kritickým orgánem pro přežití obilnin v zimě je **odnožovací uzel**, u řepk **bazální hypokotylová část a diferencující se vrchol.**

Příklad mrazuvzdornosti (LT_{50})

Graf - Dynamika mrazuvzdornosti řepky během zimy

Jak zjistím zda porost vymrzl?

Obr. 2 Odběr rostlin řepky pomocí kladiva a majzlíku při teplotě $-14\text{ }^{\circ}\text{C}$ za účelem testování životaschopnosti (Foto Spáčilová)

**Je-li více než 50 % rostlin
vymrzlých – doporučení zaorat**

Řepka ozimá na jaře (metodika Agrotest, fyto)

uhynulá

Obr. 5 Řez uhynulou rostlinou, horní část kořene i vegetační vrchol poškozen hnilobou

slabě regenerující

Obr. 6 Řez slabě regenerující rostlinou, vnitřní pletiva kořene jsou hnědá, větší přírůstek listů

silně regenerující

Obr.7 Řez lépe regenerující rostlinou, pletiva kořene jsou jen mírně nahnědlá, část vzrostlého vrchole uhnilá, přírůstek listů větší

zdravá

Obr. 8 Řez zdravou rostlinou, pletiva jsou pevná a světlá

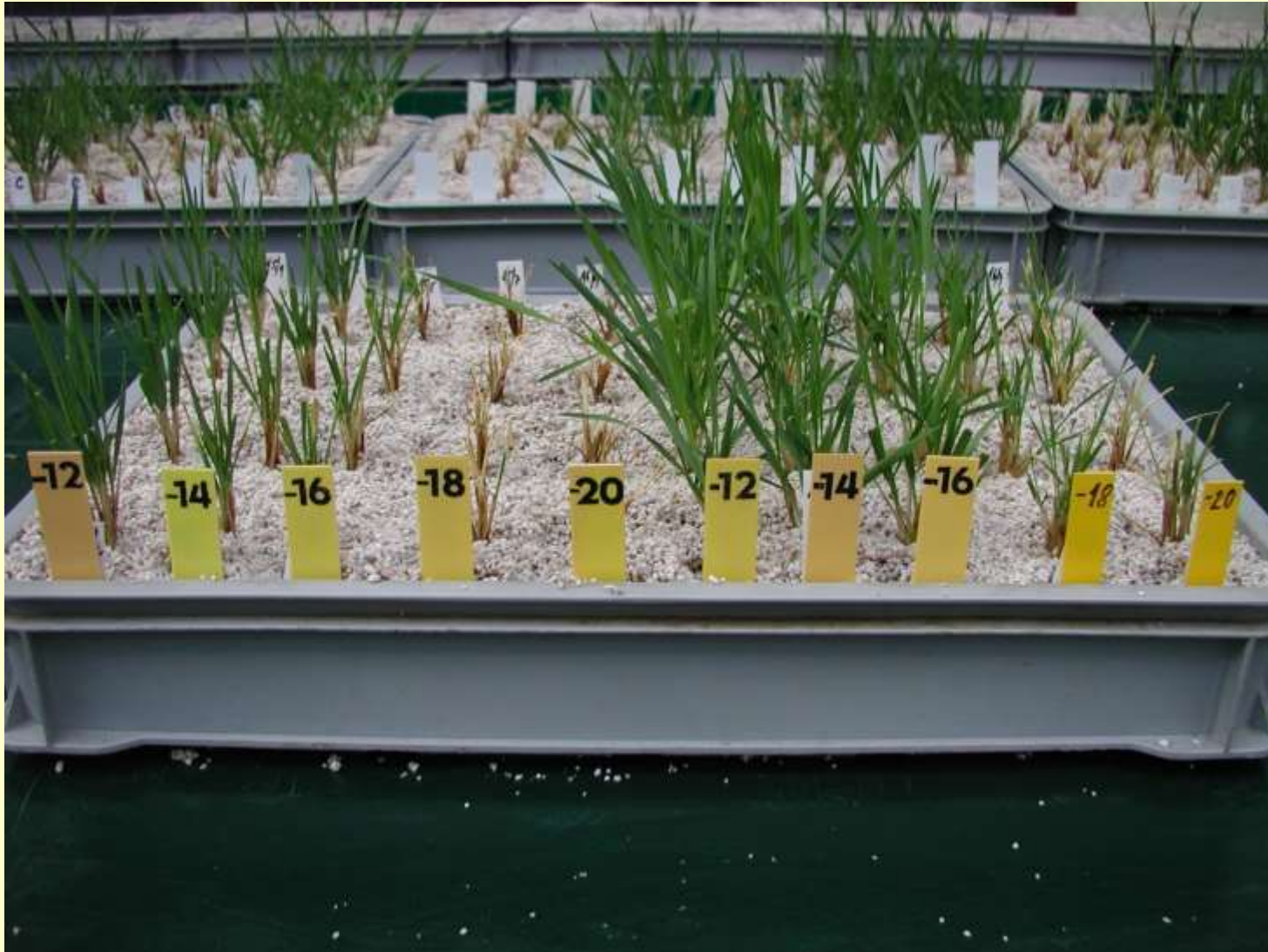
Vymrzlý porost řepky

Vymrzlý porost pšenice

Regenerace!!!

Obilniny LT50

Největší odolnost mrazům
(mrazuvzdornost) má

žito ozimé (-25 až -30 °C)

tritikale ozimé (cca -20 °C)

pšenice ozimá (-15 až -20 °C)

ječmen ozimý (-12 až -15 °C)

řepka ozimá (-12 až -15 °C)

Zimní odolnost – ovocné dřeviny

	LT50 (°C)
Jabloň	-30-40
Hrušeň	-18-20
Broskev	-20-25
Réva vinná	-15-25
kořeny	
všeobecně	-10-15
réva	- 8-10

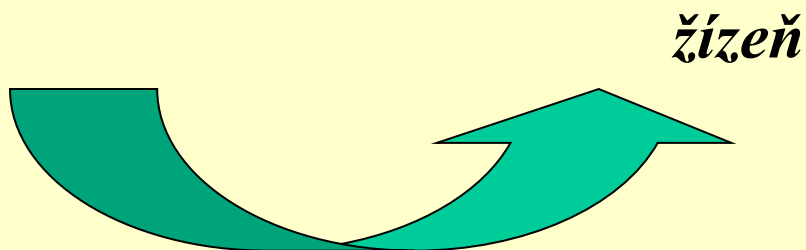
Kmínky RR: -25°C
jednoleté dřevo -15°C-22°C

Stolní odrůdy: -15 °C
Vitis amurensis: -40 °C

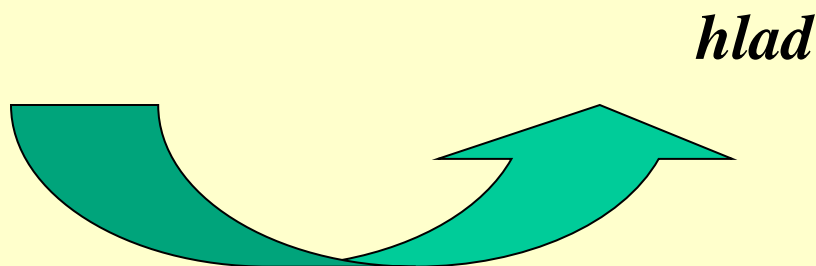
Zopakování - negativní vlivy – sníh

(Pojišťovna to nazývá vyzimováním)

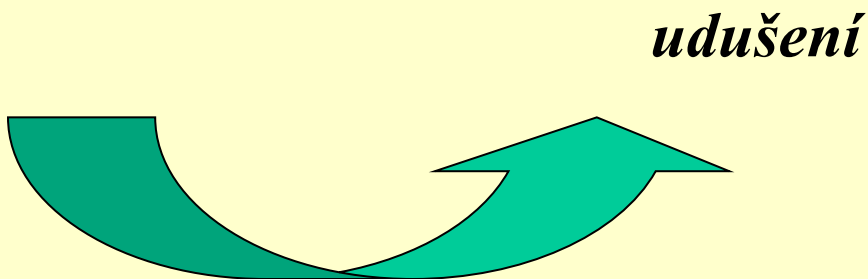
Vymrzání

Vyležení

**Vymáčení
(vymokání)**

Teplota

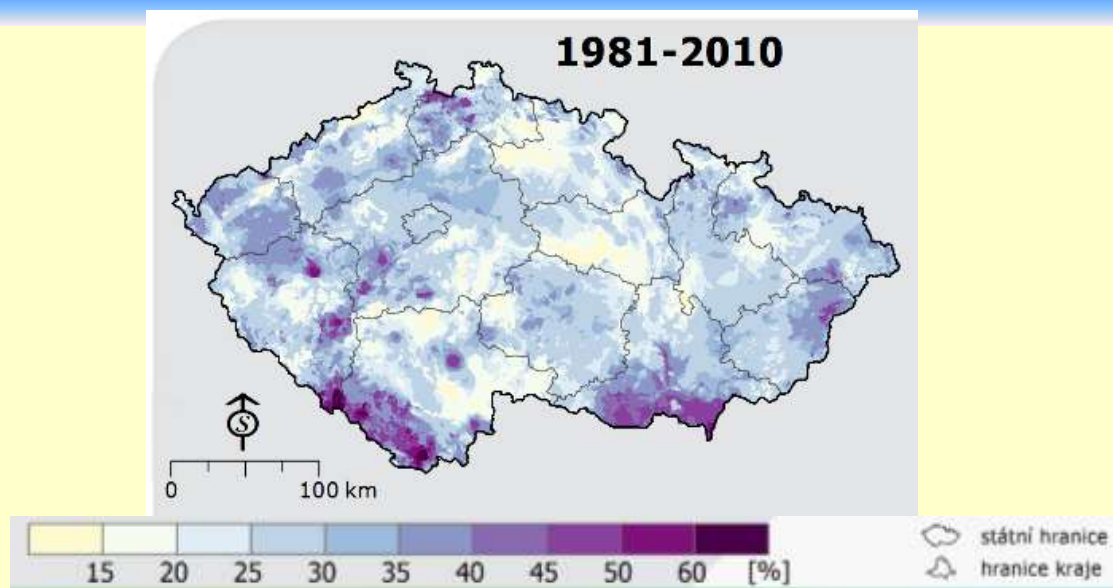
1. nízká v zimě
2. nízká v době vegetace
3. vysoká teplota v době vegetace

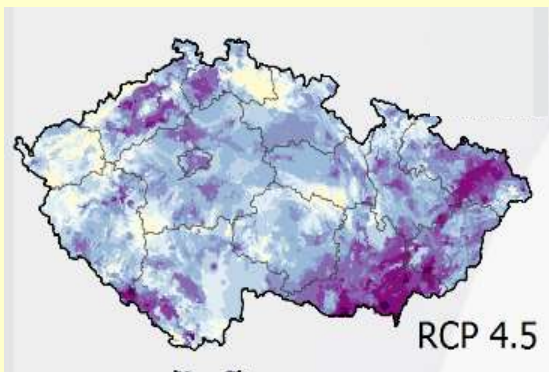
Jarní mráz

(pro kukuřici i podzimní)

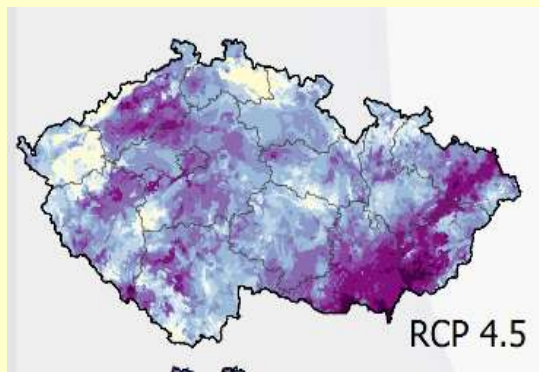
Jarní mrazíky (pod 0 °C) před tím 5 dnů nad 10 °C

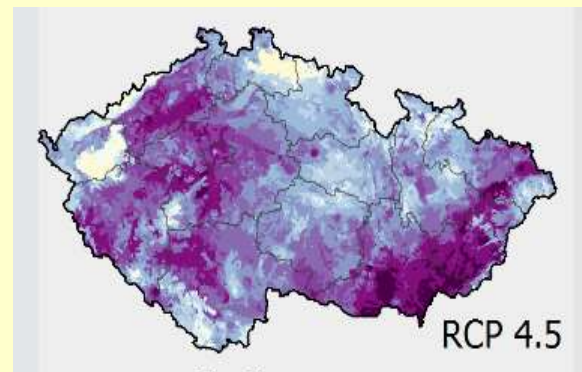
2030

2050

2090

odolnost proti jarním mrazíkům

Rozlišujeme:

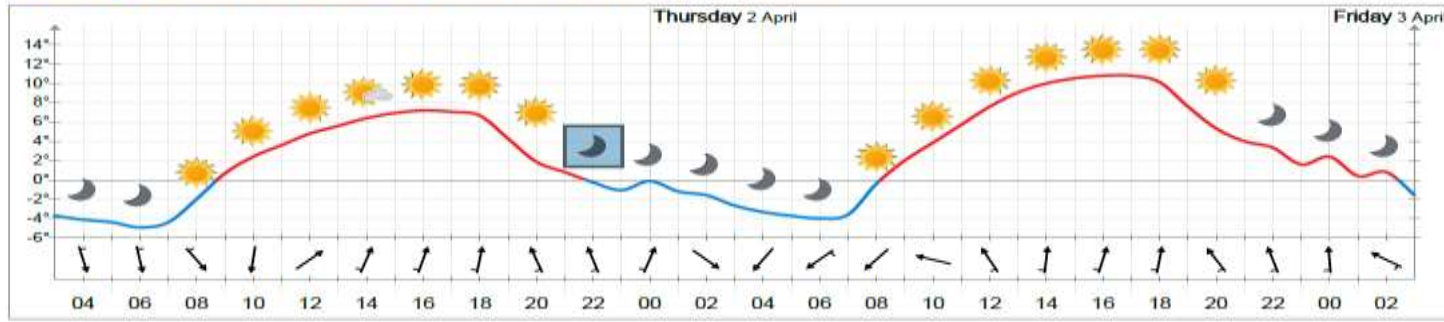
- poškození **chladem**
- poškození **mrazem**

Mrazíky:

- ▶ **radiační:**
inverzní, **jasná obloha, nízká vlhkost, bezvětrí**
(dále: princip mrazové kotliny)
- ▶ **advekční:**
přemístěním vzduchových hmot – studených, jsou
podstatně silnější
- ▶ **radiačně – advekční:**
kombinace

Jarní mrazík radiační

Meteogram for Rajhradice Wednesday 03:00 to Friday 03:00

Jasná obloha
bezvětrí
suchý vzduch

Jarní mrazík advekční

Beast from east

Rajhradice 5.5. 2019 - zmrzlé brambory
Ty dobře regenerují, ale zpozdí se...

Jarní mráz a pšenice

**Hodně zlé je
–5°C po dobu
30 minut**

Jarní mráz a řepka

Rok 2020

Příběh moravských meruněk a týdne vysokých denních a nízkých nočních teplot:

28.3. 2020 pupeny se otvírají

30.3. květy jedou naplno

1.4. ještě bojují proti -4 °C

3.4. vše ztraceno při -7 °C

Každý rok je to jinak

2.4. 2020 ☹️

2.4. 2021 😊

Pozdní jarní mrazíky

Poškození jarním mrazem

Sekundární očko poté co primární zmrzlo

Způsoby protimrazové ochrany (speciální kultury – sady a vinice)

vyhřívání – zvýšení teploty vzduchu
zavlažování - až do -5° spolehlivé (dávka 2-3 mm/hod)

- 1) uvolnění latentního tepla při mrznutí
- 2) zavlažení půdy zvýší se tepelná vodivost a tím rychlejší přísun tepla z hloubky k povrchu,
- 3) vlhkost vzduchu se zvýší a tím opět zabrání se vyzařování z povrchu

zadýmování

sníží se vyzařování z povrchu význam jako oblačnost

umělá cirkulace

rozruší se inverzní vrstva

růstové regulátory (modrá zelená skalice??)

u ovocných stromků – snaha oddálit začátek vegetace

Parafínové svíce

Svíce hoří mírným plamenem vysokým přibližně třicet centimetrů, a to šest až deset hodin.

- Extrémně pracné
- Nepřístupný pozemek
- Objemné na skladování
- Kouř

Ochrana závlahou – uvolnění latentního tepla - nesmí se přerušit!!

Závlaha x vinice

- **Zhoršení struktury půdy**
- **Vyplavení živin**
- **Potřeba vody**
- **Velká investice**
- **Vlhkomilné nemoci**
- **Nepřístupnost pozemku díky podmáčení**

Mlhostroj

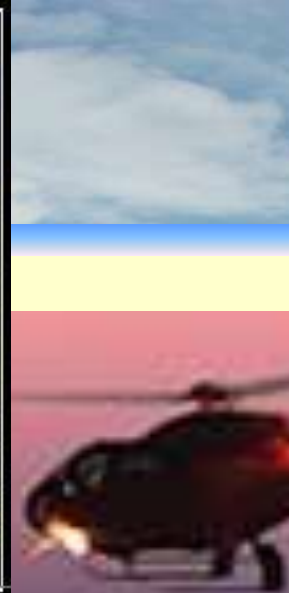
Foto 4: Použití přístroje na výrobu mlhy na ochranu květu před jarními mrazíky

Ochrana větrným generátorem

- **Drahé**
- **Nemusí dosáhnout inverzní vrstvy**
- **Hluk**
- **Neúčinné při více než 7km/h**

HELICOPTER FROST PROTECTION: Helicopter forces warmer air from inversion layer to ground level

Břeclavsko 2017

Rozrušení inverzní vrstvy

Preventivní opatření

▶ **Prevence (zemědělství):**

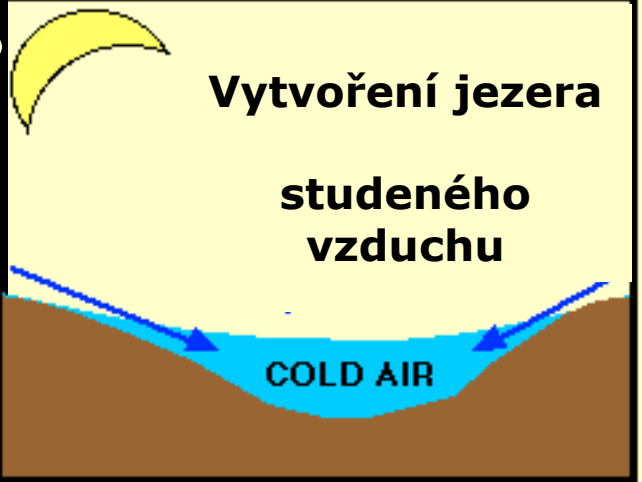
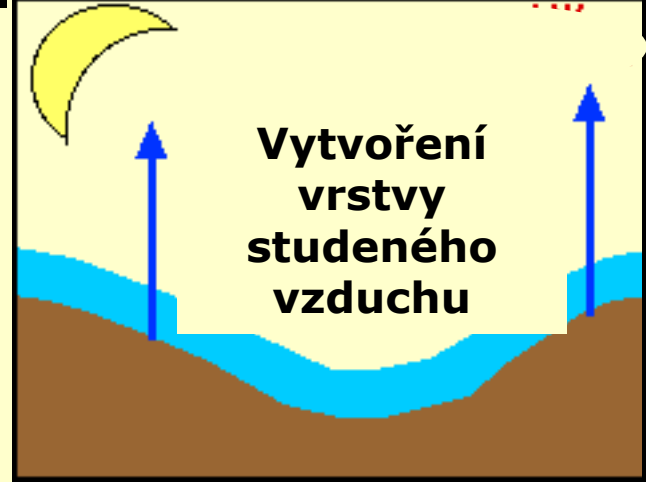
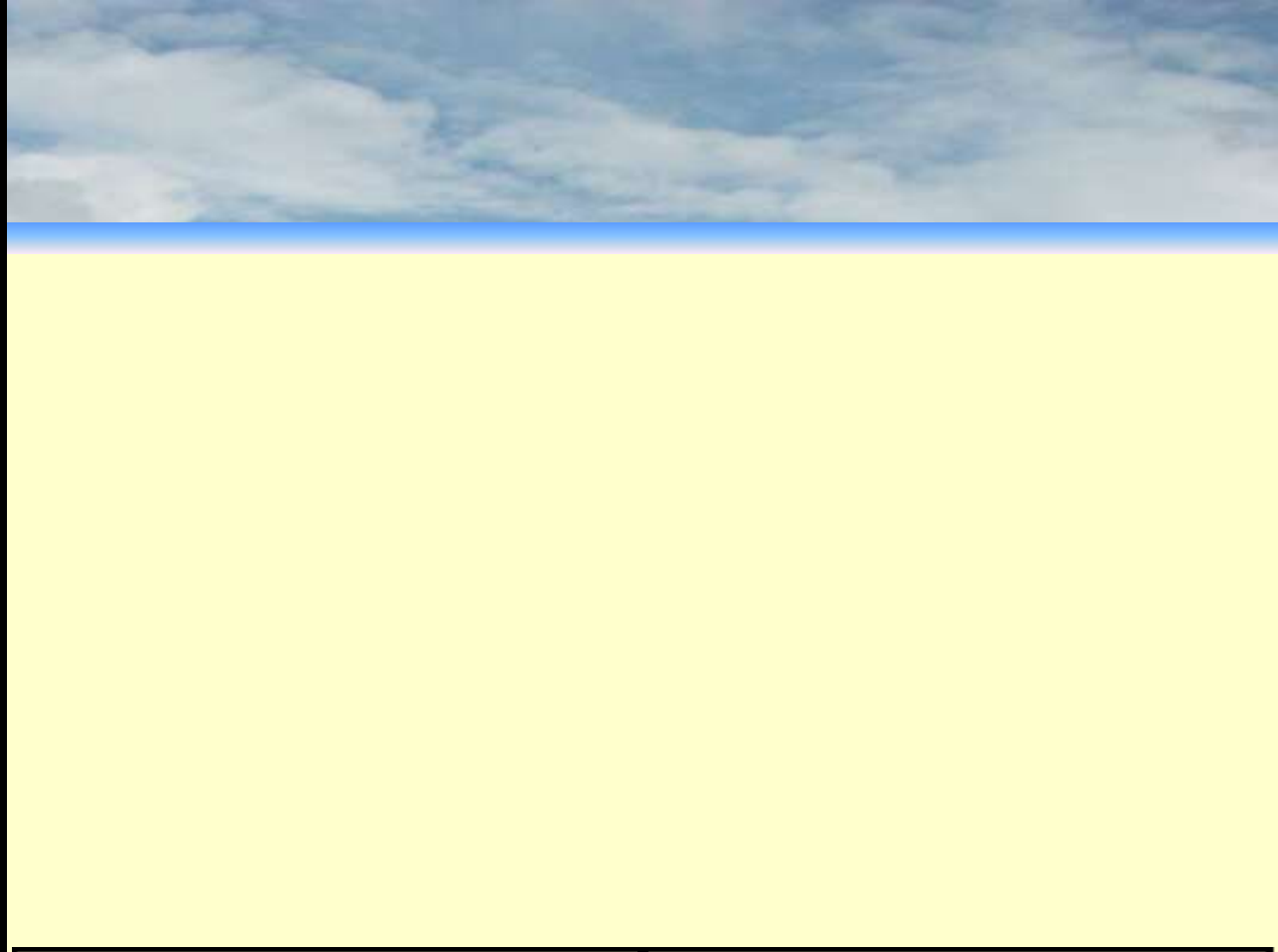
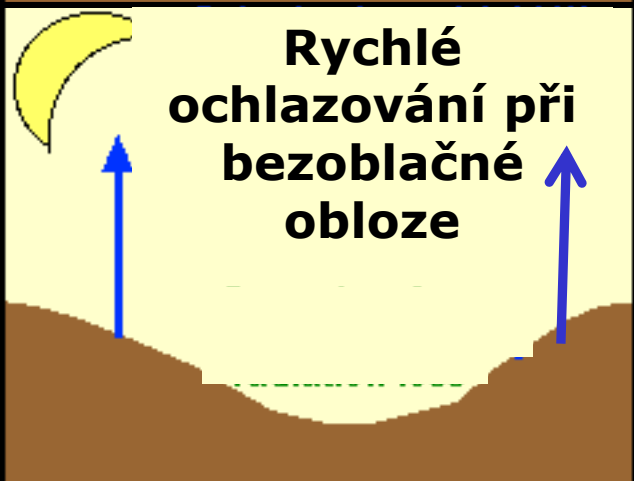
správná výživa, přehnojení dusíkem vyvolá vodnatost pletiv, rostlina tvoří více bílkovin na úkor glycidů, které jsou jednou z podmínek mrazuvzdornosti,

▶ **hnojení organickými hnojivy (zemědělství):**

je účinné protimrazové opatření, při jeho mikrobiálním rozkladu se uvolňuje hodně tepla.

▶ princip **mrazové kotliny:**

jasná obloha a bezvětří, ztráty vyšší než příjem, studený vzduch stéká po svazích rychlostí tak 1-1,5 m.s⁻¹,

Nesprávně založený sad

Jde i o vlhkost vzduchu!

Přirozená rezistence suchých květů je

Do $-5,5^{\circ}\text{C}$ (0% rel. vlhkosti)

Vlhké květy jsou poškozovány již při

-0.5°C kdy je (100% RV)

Meteorologické okénko – vlhkost vzduchu

VLHKOST VZDUCHU

- Vzduch obsahuje vždy proměnlivé množství vodních par
- Vodní pára vzniká ustavičným vypařováním vody z volných hladin moří, řek a jezer a z povrchu země (půdy), s nimiž jsou spodní vrstvy atmosférického vzduchu ve styku.

Vlhkostní charakteristiky

1. Absolutní vlhkost	(g/m³)
2. Relativní vlhkost	(%)
3. Sytostní doplněk	(g/m³ nebo %)
4. Rosný bod	(°C)

1. Absolutní vlhkost – a, A ($\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$)

- říká, jaká je hmotnost (g) vodní páry v jednotkovém objemu vzduchu (m^3)
- Čím je vzduch teplejší tím více pojme !!!

A =

0 °C ... 4,8 $\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$			25 °C ... 23,0 $\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$
5 °C ... 6,8 $\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$			30 °C ... 30,4 $\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$
10 °C ... 9,4 $\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$			35 °C ... 39,6 $\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$
15 °C ... 12,8 $\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$			40 °C ... 51,2 $\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$
20 °C ... 17,3 $\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$			

- pokud je vzduch nasycen hovoříme o **maximální (A)** absolutní vzdušné vlhkosti.

2. Relativní vlhkost – r (%)

➤ říká nám na kolik % je vzduch nasycen

$$r = a/A * 100$$

A =

0 °C ... 4,8 g.m ⁻³			25 °C ... 23,0 g.m ⁻³
5 °C ... 6,8 g.m ⁻³			30 °C ... 30,4 g.m ⁻³
10 °C ... 9,4 g.m ⁻³			35 °C ... 39,6 g.m ⁻³
15 °C ... 12,8 g.m ⁻³			40 °C ... 51,1 g.m ⁻³
20 °C ... 17,3 g.m ⁻³			

Pokud je vzduch nasycen na 50 % tak kolik získáme gramů vody?

3. Sytostní doplněk (d)

- deficit vlhkosti, doplněk do maxima
- čím větší doplněk tím je vzduch sušší a tím je větší výpar

A =

0 °C ... 4,8 g.m ⁻³			25 °C ... 23,0 g.m ⁻³
5 °C ... 6,8 g.m ⁻³			30 °C ... 30,4 g.m ⁻³
10 °C ... 9,4 g.m ⁻³			35 °C ... 39,6 g.m ⁻³
15 °C ... 12,8 g.m ⁻³			40 °C ... 51,1 g.m ⁻³
20 °C ... 17,3 g.m ⁻³			

$$d_a = A - a \text{ (g.m}^3\text{)}$$

$$d_r = 100 - r \text{ (\%)}$$

Jaký je sytostní doplněk při 10 °C a = 3,8 g.m³

Jaký je sytostní doplněk při 60 % vlhkosti?

4. Rosný bod - τ

➤ je teplota, kdy je **vzduch vodní parou nasycen**,

$d = 0$ a $r = 100\%$

τ , A

0 °C ... 4,8 g.m ⁻³			25 °C ... 23,0 g.m ⁻³
5 °C ... 6,8 g.m ⁻³			30 °C ... 30,4 g.m ⁻³
10 °C ... 9,4 g.m ⁻³			35 °C ... 39,6 g.m ⁻³
15 °C ... 12,8 g.m ⁻³			40 °C ... 51,1 g.m ⁻³
20 °C ... 17,3 g.m ⁻³			

dosáhne se:

bud' za dané teploty zvyšováním absolutní vlhkosti až do stavu nasycení

nebo snižováním teploty vzduchu a tím se zvyšuje relativní vlhkost na 100 %

Pokračujeme ve faktoru teplota

nízká teplota v zimě

nízká teplota v době vegetace

vysoká teplota v době vegetace

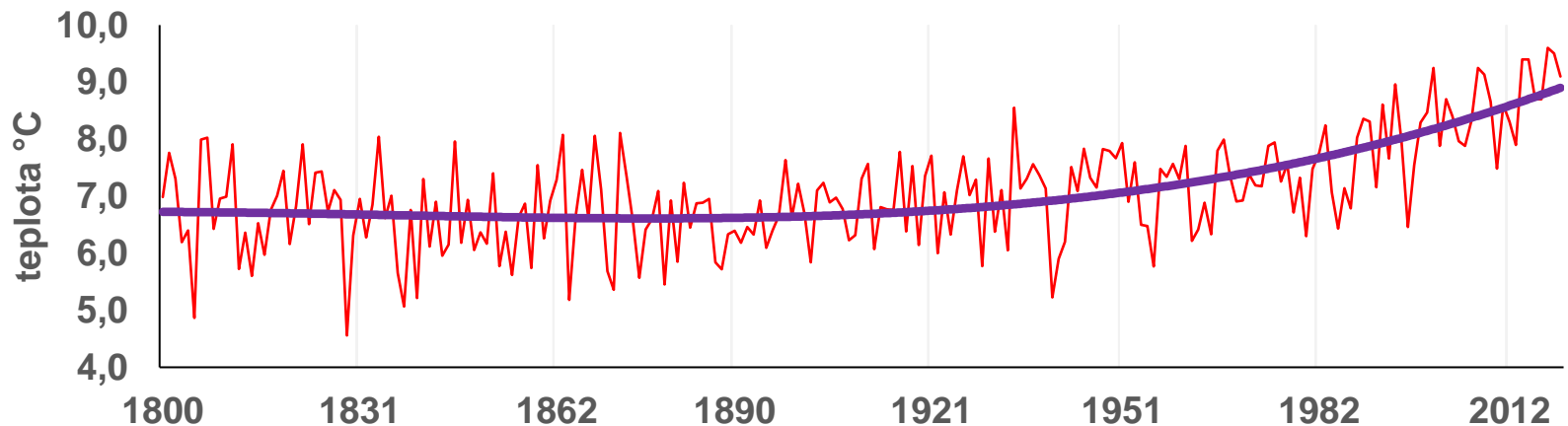

Vysoké teploty

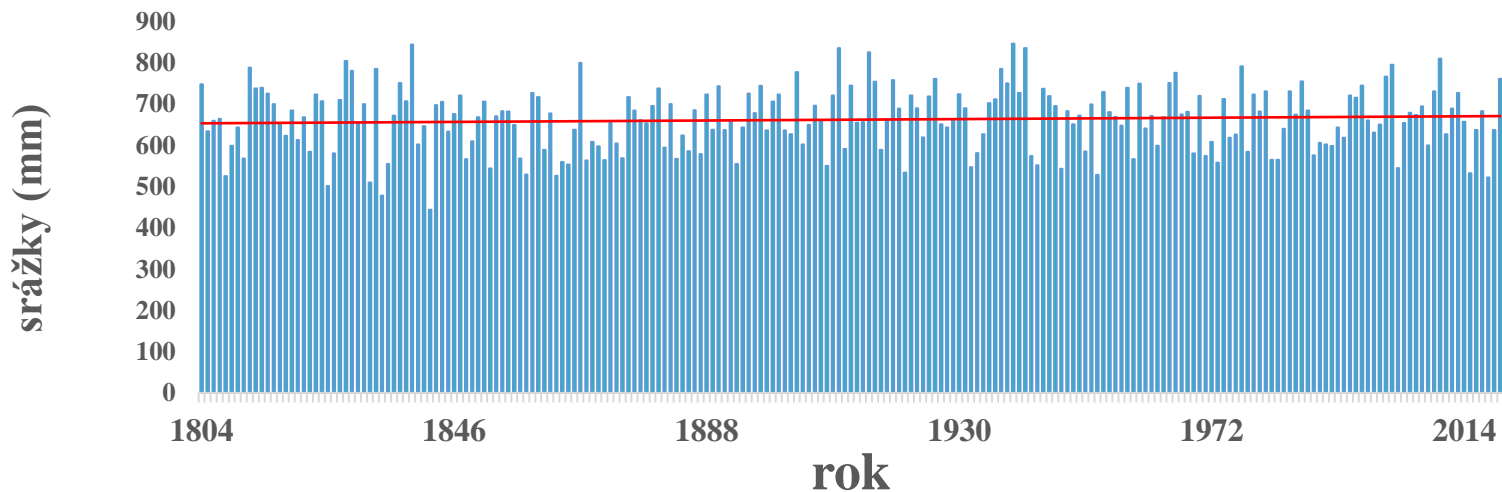
- **zvyšují se průměry**
- **přibývá vln veder**

Klimatická realita v ČR

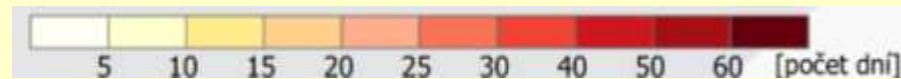
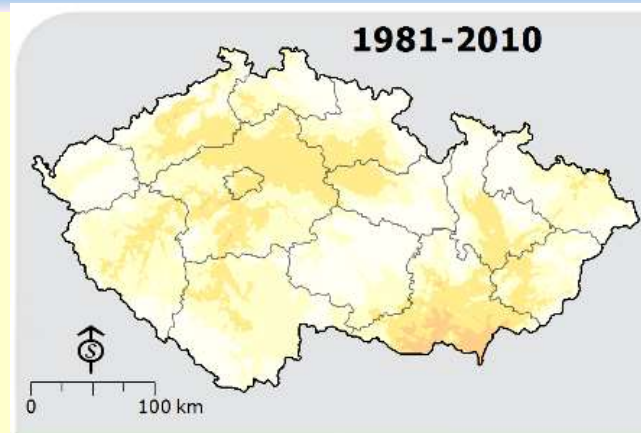
Průměrná roční teplota pro ČR (1800-2020)

Průměrné roční srážky pro ČR (1804-2020)

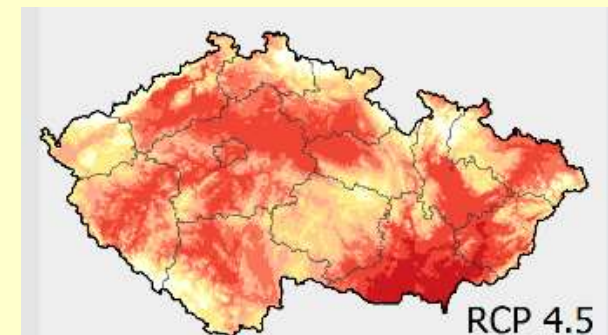
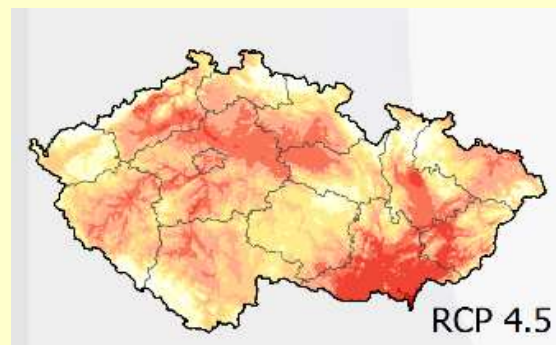
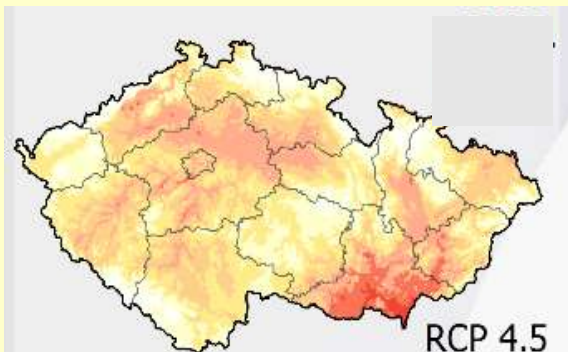
Počet tropických dnů (den, kdy teplota překročila 30°C)

**2030
+10 dnů**

**2050
+20 dnů**

**2090
+35 dnů**

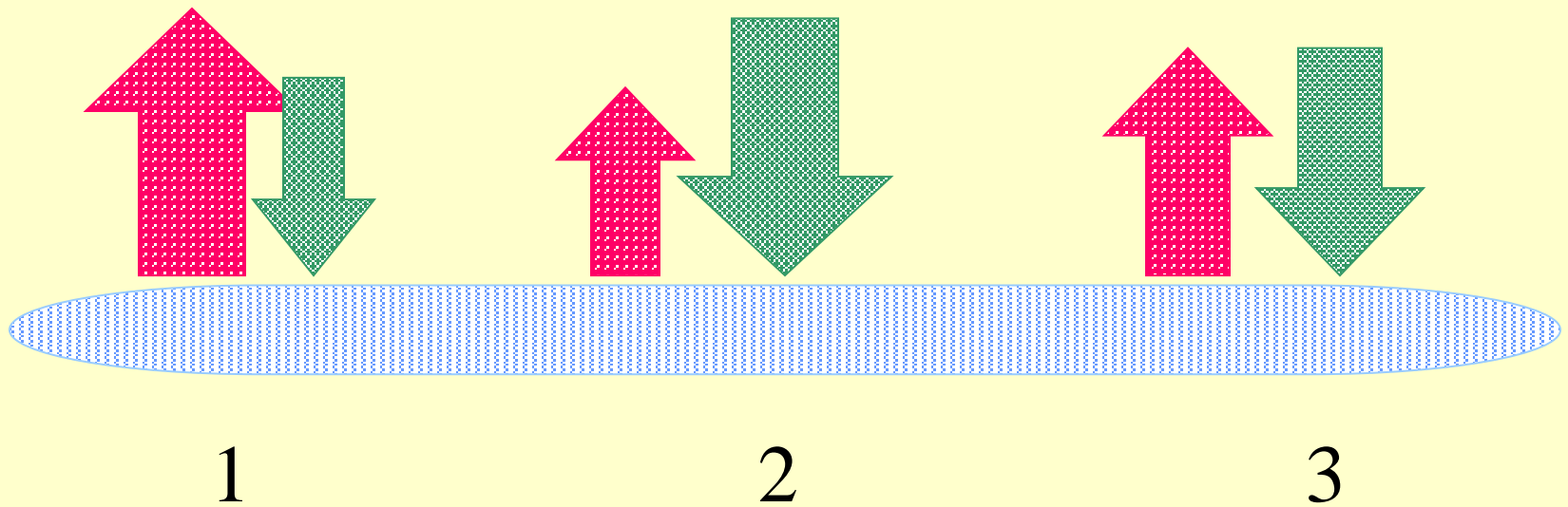
Vysoké teploty podporují výpar

Meteorologické okénko (poslední)

- výpar

Fyzikální podstata výparu

Faktory ovlivňující výpar

klimatické (teplota, vlhkost, vítr....)

charakterizující vypařující se povrch

Charakteristiky výparu

1. množství (mm/čas) - den, měsíc, rok
2. evapotranspirace
3. evaporace
4. transpirace
5. intercepce
6. reálný výpar a potenciální výpar

**Evapotranspirace =
evaporace + transpirace +
intercepce**

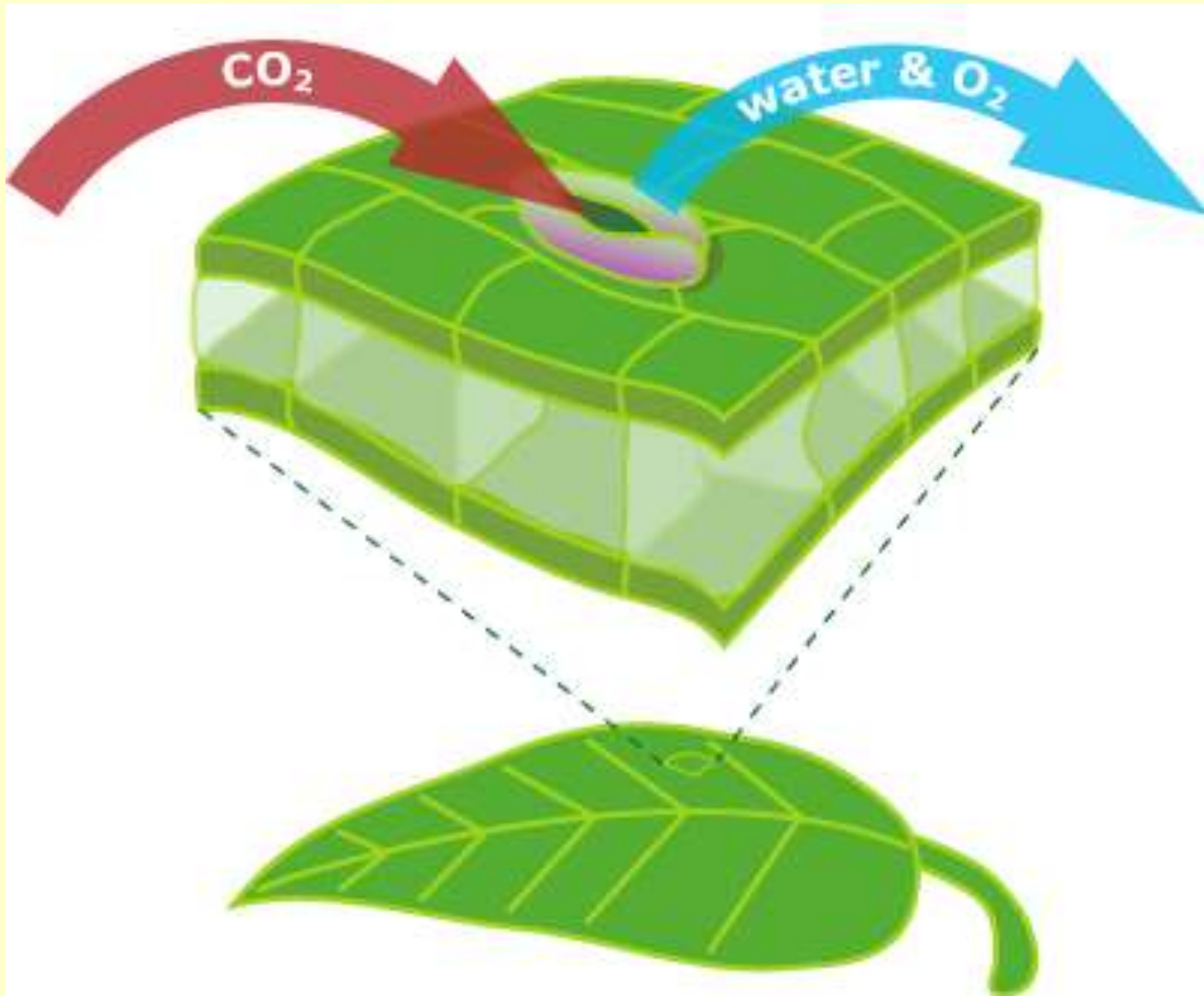
EVAPORACE

- **z půdy (max. 8 mm/den)**
- **vody**
- **ledu**
- **sněhu**

TRANSPIRACE

- Výpar z rostlin
- **Stomatární**
- **Kutikulární (5-10%)**

Transpirace (proč?) x Stomata

Hodnocení transpirace - veličiny

➤ **Transpirační koeficient:**
($\text{g} \cdot \text{g}^{-1}$) množství
vytranspirované vody
(g), potřebné na tvorbu
1g sušiny

➤ Polní plodiny	200 – 700
➤ Zelenina	800 – 1200
➤ Vinná réva	240 – 350
➤ Trávy	600 – 900

Transpirační součinitel (l vody/kg sušiny)	Typ plodiny
200–300	Čirok (sorghum)
300–400	Kukuřice, řepa
400–500	Ječmen, žito, pšenice tvrdá
500–600	Brambory, slunečnice, pšenice setá
600–700	Řepka, hrách, bob obecný, oves

Zdroj: BOKU [Univerzita pro přírodní zdroje a přírodní vědy] Vídeň

- Dobře živěné rostliny mají v zásadě vyšší kapacitu příjmu vody
- Zvláště významný je draslík, protože má pozitivní vliv na vodní bilanci rostlin
- Kukuřice má nejvyšší požadavek na vodu (až 6 mm na m^2 a den) od objevení klasů do mléčné zralosti.

Proč transpiruje rostlina?

➤ 2 důvody

⇒ Živiny

⇒ Ochlazení

Transpirace = Příjem živin i Ochlazení

Zavlažená rostlina Suchem trpící rostlina

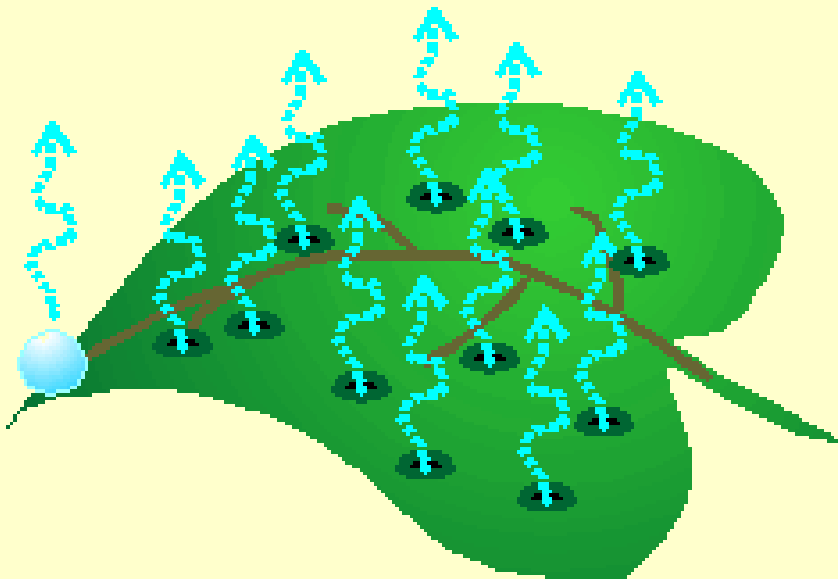

Intercepce

➤ Výpar z povrchu rostlin

⇒ Intercepční kapacita

⇒ LAI !!

Reálný (E) a potenciální (E_0) výpar v mm/rok

E	2500	100	100
E_0	2500	2500	100

tropický prales

poušť

ledovec

Bioklimatologický význam výparu

Výpar:

➤ **Produktivní** (transpirace)

➤ **Neproduktivní** (evaporace + intercepce)

evaporace

Teplota

1. nízká v zimě
2. nízká v době vegetace
3. vysoká teplota v době vegetace

Teplota a vegetační období Paradox?

Vegetační období se prodlužuje

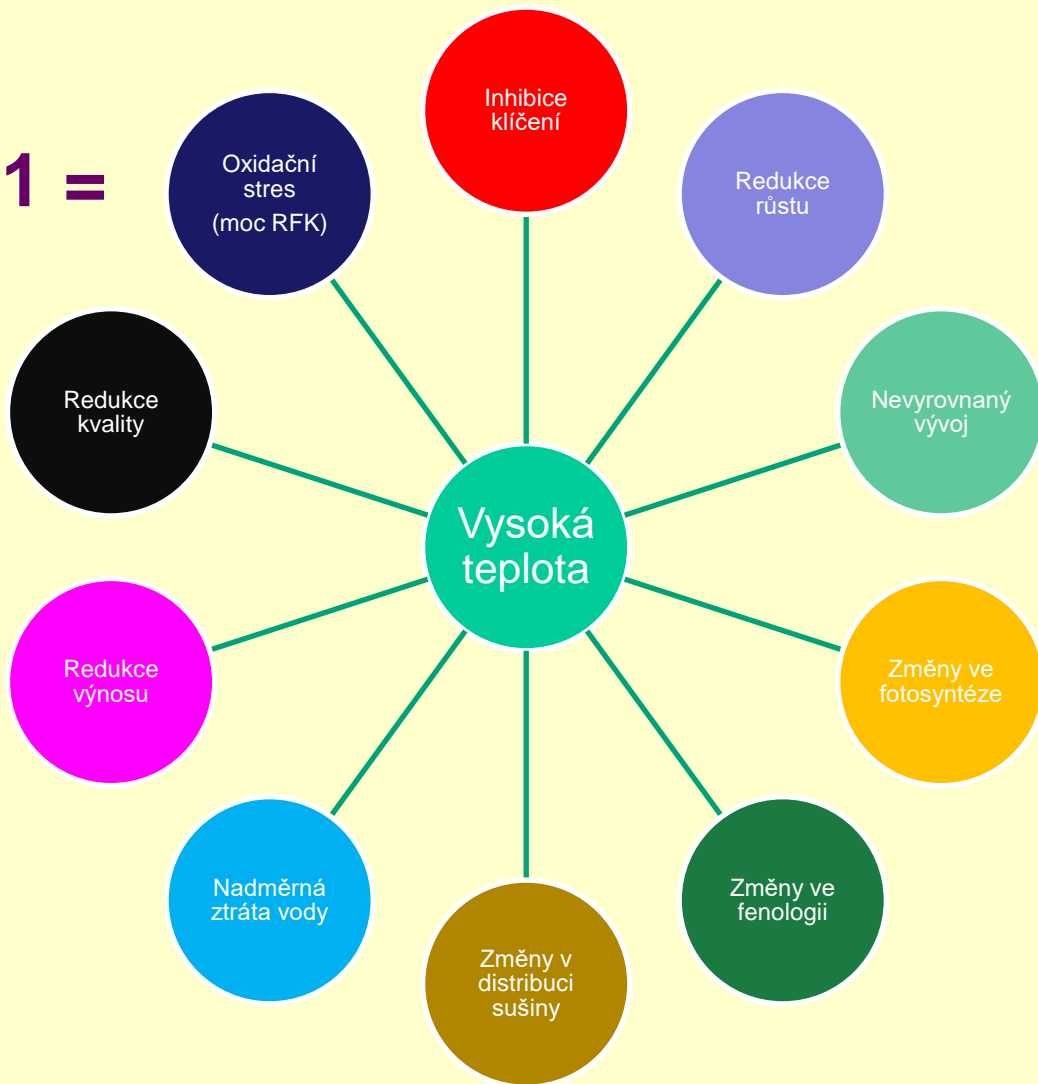
Vegetační fáze plodin se zkracují

(rychlejší načítání teplotních sum,
podpora dělení buněk)

Ale ty extrémny....

Horká vlna 3 dny nad 30 °C (liší se definice ve Švédsku či Africe)

- **Horko – denaturace** – změna složení bílkovin projevující se např. změnou propustnosti buněčných membrán
- Horko, sucho = **rostlina zavře svoje průduchy**
- Ale zabrání přístupu vzduchu a **koncentrace vnitřního CO2 poklesne**
- Což vede k poklesu fixace uhlíku a fotosyntézy. NADPH (Nikotinamid adenin dinukleotid fosfát), který je běžně zdrojem energie při fixaci uhlíku v Calvinově cyklu, není při nedostatku CO2 štěpen na NADP a **nemůže tak přijímat elektrony** z elektron-transportního řetězce fotosyntézy.
- Tyto volné elektrony potom mohou redukovat molekulární kyslík (akceptor) O₂ za **vzniku toxických volných radikálů: superoxidové radikály O₂⁻, hydroxylové radikály ·OH, peroxylové radikály ROO·, singletového kyslíku 1O₂ a peroxidu vodíku H₂O₂**, Tyto pak mohou poškodit enzymy, proteiny, lipidy a DNA.
- Dojde k **tvorbě oxidačního stresu** způsobeným tvorbou ROS (reactive oxygen species - **reaktivní formy kyslíku - RFK**) v chloroplastech, mitochondriích, endoplazmatickém retikulu, buněčné stěně, plazmatické membráně, peroxizómech a glyoxizómech.

Dopad: vysoké teploty mají dopad na kvalitu produkce!!!

negativa: např. 10-15 % méně bílkovin v zrna u pšenice, obsah oleje u slunečnice, řepky, pokles obsahu hořkých látek u chmele

pozitiva: pro kvalitu sladovnického ječmene (mírné zvýšení teploty, ale pozor na vodu)

Vody dost, ale vysoká teplota!

**Rajče pěstované v klimaboxu
vlevo (A) optimální podmínky, vpravo vysoká teplota (B)**

Vysoké teploty a zvířata
(nízká teplota není problém)

Mobilní zvířata - stín

snižuje se
příjem
potravy...
proč?

Zvíře se „naplní“ prostě vodou
(2 až 2,5 x více vody) - kráva
si vezme v extrému až 150
litrů vody

Pozor na stav
vlhkosti
vzduchu

Teplotní stres (teplota a vlhkost)

Teplota [°C]	Relativní vlhkost [%]										
	0	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
18	61	61	62	62	62	63	63	63	64	64	64
20	62	63	64	64	65	65	66	66	67	67	68
22	64	65	66	66	67	68	69	69	70	71	72
24	66	67	68	68	69	70	71	72	73	74	75
26	67	68	70	71	72	73	74	75	76	78	79
28	69	70	72	73	74	76	77	78	80	81	82
30	70	72	74	75	77	78	80	81	83	84	86
32	72	74	76	77	79	81	83	84	86	88	90
34	74	76	78	79	81	83	85	87	89	91	93
36	75	77	80	82	84	86	88	90	92	95	97
38	77	79	82	84	86	89	91	93	96	98	100
40	78	81	84	86	89	91	94	96	99	101	104
42	80	83	86	88	91	94	97	99	102	105	108
44	82	85	88	90	93	96	99	102	105	108	111
46	83	86	90	93	96	99	102	105	108	112	115
48	85	88	92	95	98	102	105	108	112	115	118
50	86	90	94	97	101	104	108	111	115	118	122

Zóna pohody	> 71
Zóna mírného stresu	72-77
Zóna silného stresu	78-88
Zóna extrémně silného stresu	89-98
Smrtící zóna	< 99

Zdroj : (ARMSTRONG, 1994)

**Index tepelného
stresu**
THI ≥ 71

**Zvýšená
rychlost
dýchání**

**Zhoršená
funkce
bachoru**

**Zvýšené riziko
acidozy**

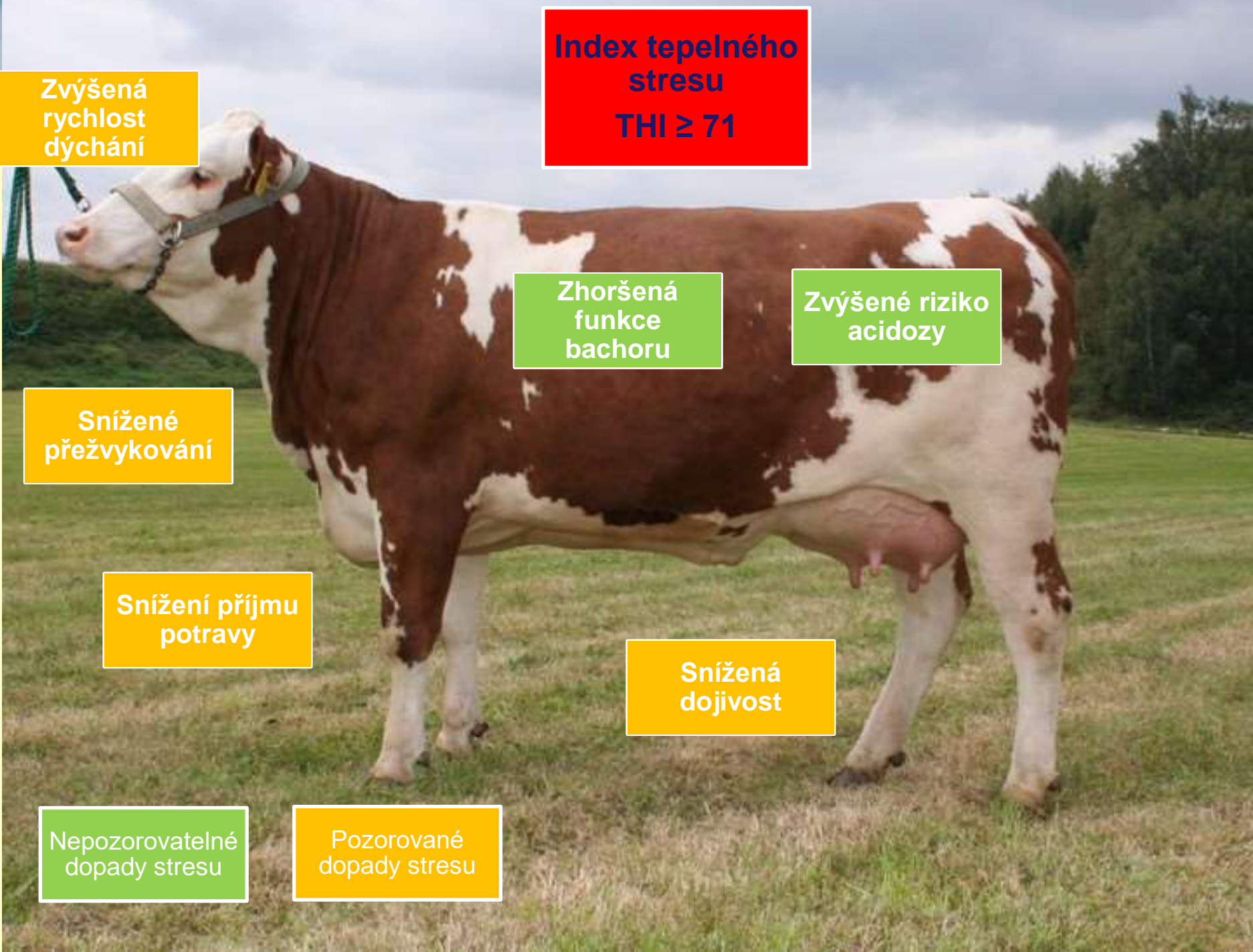
**Snížené
přežvykování**

**Snížení příjmu
potravy**

**Snížená
dojivost**

**Nepozorovatelné
dopady stresu**

**Pozorované
dopady stresu**

Dopady teplotního stresu

Celkově se snižuje **KVANTITA** se množství – omezuje se příjem potravy!

Bachor se naplní vodou (2 až 2,5 x více vody) - kráva si vezme v extrému až 150 litrů vody

ALE I KVALITA

Omezení objemných (méně - seno, sláma, píce..) ve prospěch **jadrných (více - obiloviny, luskoviny, šrotové směsi..) krmiv**

- Je to způsobeno tím, že zvířata „dobře vědí“, že **při fermentaci (rozkladu na živiny) objemného krmiva v bachoru vzniká další teplo**, které organismus zvířete ještě více zatěžuje.
- **Při příjmu jádra v bachoru vzniká pak vyšší množství kyseliny mléčné a následně se u krav rozvíjí acidóza (pH v bachoru okolo 5,5) – u lidí pálení žáhy**
- Protože nízké pH neprospívá celulolytickým bakteriím, **dochází k poklesu mléčného tuku – snížení kvality mléka**

Ochlazení stájí

- 1. Izolované dvojité střechy a ochlazování konstrukce stájí**
- 2. Zvýšení proudění vzduchu pomocí ventilátorů**
- 3. Evaporační ochlazování vzduchu ve stáji**
- 4. Přímé ochlazování zvířat**

Kombinace

Větrák

Miha – ochlazování stěn, podlah

Přímé ochlazování uvířat

Ochlazení stájí

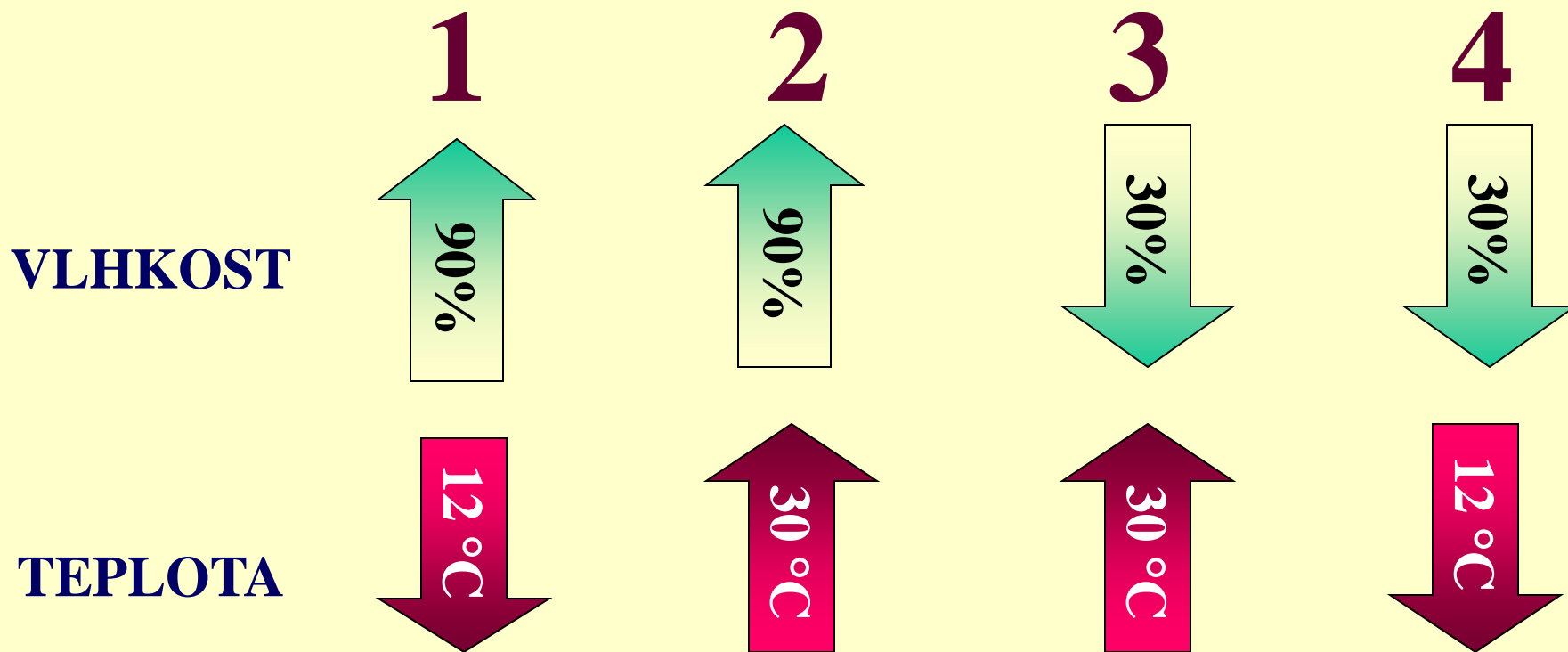
- 1. Izolované dvojité střechy a ochlazování konstrukce stájí** - bez izolace má krytina i přes 50 °C. Dvojité střešní panely z tvarovaných plechových pásů spojených izolační vrstvou. Proudem vody polévaná střecha nebo vnější stěny stáje. Tímto způsobem lze snížit teplotu konstrukce až o 20 °C, ale spotřeba vody je neúměrně vysoká.
- 2. Zvýšení proudění vzduchu pomocí ventilátorů** - účinná i při vysokých teplotách vzduchu, ale její nevýhodou jsou vysoké investiční i provozní náklady a značný hluk při provozu
- 3. Evaporační ochlazování vzduchu ve stáji** - tato metoda je založena na fyzikálním jevu tzv. výparného tepla, které se odebírá v prostředí nenasyceném vodními parami při vypařování vody. Spotřebované výparné teplo vody je 2257 kJ/kg. Pro rychlé vypaření je nutné, aby částice vody byly co nejmenší. Trysky, které vytvoří v podstatě mlhu s částčkami 0,02–0,05 mm.
- 4. Přímé ochlazování zvířat** - neúčinněji, protože voda se dostane až na kůži zvířete a přímo odebírá teplo a následně i při odpařování odebírá výparné teplo. Částičky vody musí být okolo 0,1 mm. Malé kapky lépe navlhčí srst dojnic, zvýší její tepelnou vodivost a převede tím do prostředí daleko více tepla.

Kombinace!!

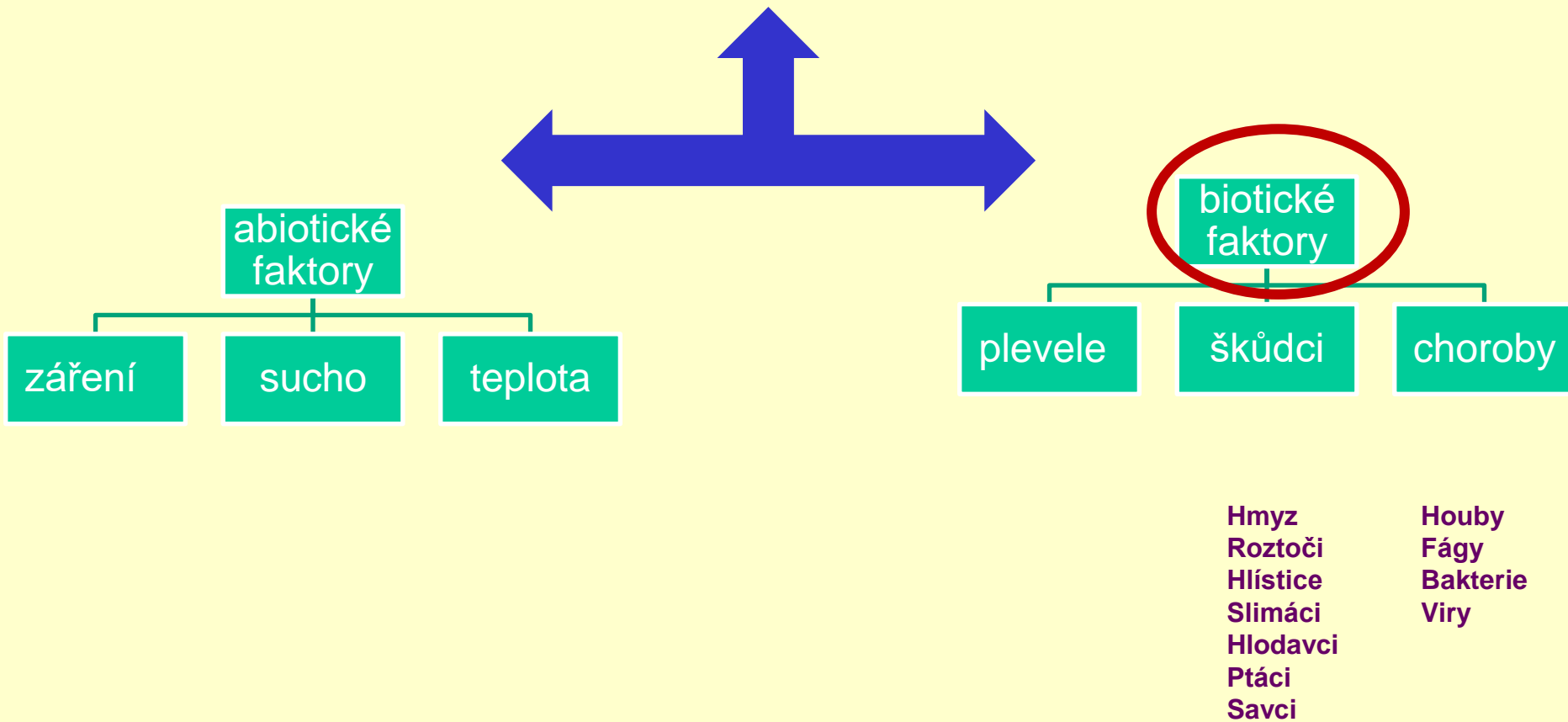

Tady konec 15.11.

Extrémy - člověk

Ztráty výnosu

Biotické stresy a počasí

Choroby a škůdci - obecně

- **Vyšší polohy** (zavíječ, mandelinka...)
- **Více generací** (křísek polní, štítenka zhoubná., mandelinka b., obaleč obilní, lýkožrout s,) + 2 °C = 1-4 generace
- **Vyšší výskyt teplo a suchomilných** (obaleč mramorovaný, krytonosci, mšice)
- **Nižší výskyt vlhko a chladnomilných** (plodomorky, květilka zelná)
- **Kalamitní přemnožení** (lýkožrout....)
- **Asynchronizace fenologie** (píďalka podzimní)
- **Invazní druhy** (pajasan, zlatobýl, astříčka, akát, bázlivec k, rak mram...)

Dopady ZK = Choroby a škůdci

- Jako příklad působení ZK v zemědělství
= rozšíření škůdce ZK

Zavíječ kukuřičný

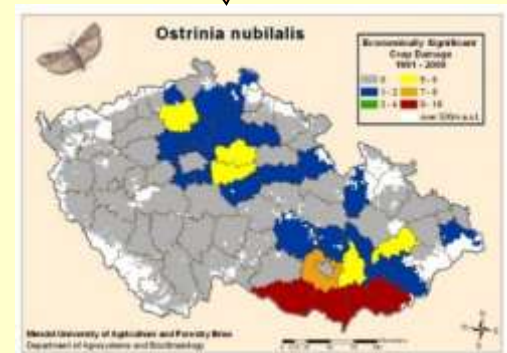
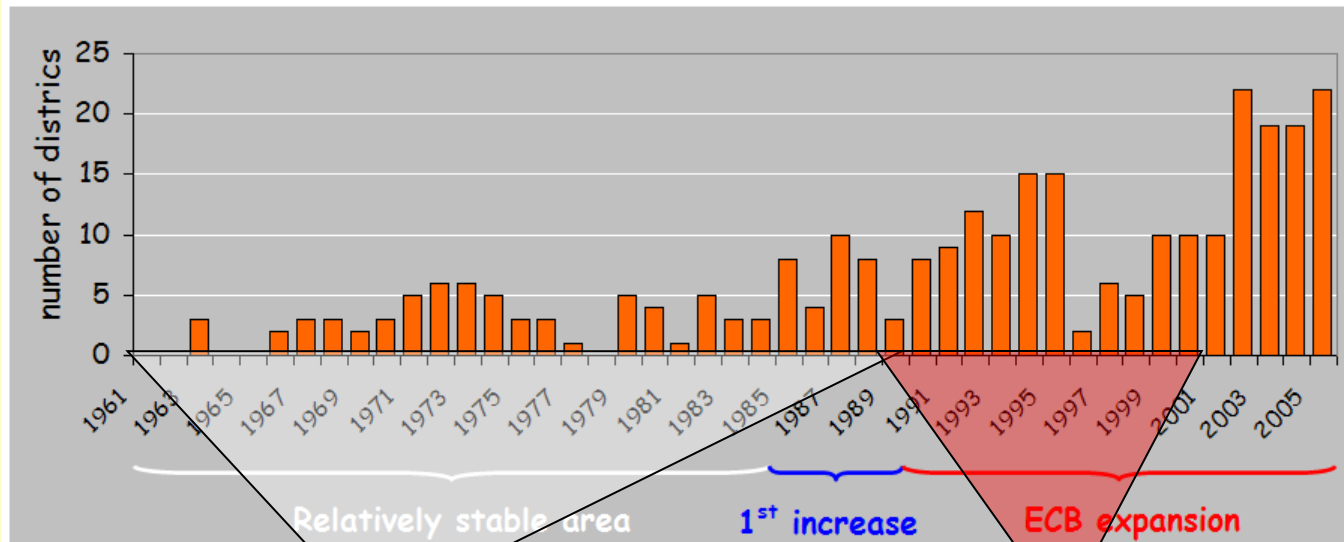
Vývojový cyklus

Typy poškození

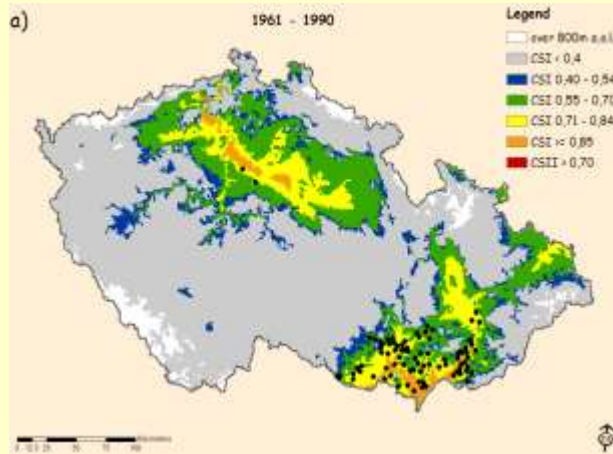

Zavíječ kukuřičný 1961 - 2010

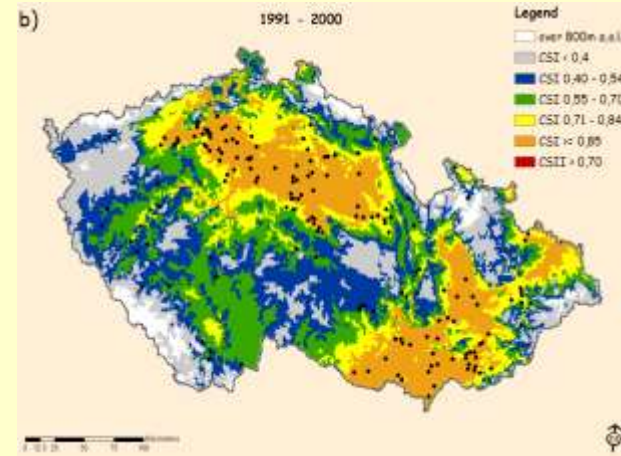
Rozšíření zavíječe kukuřičného

1961-1990

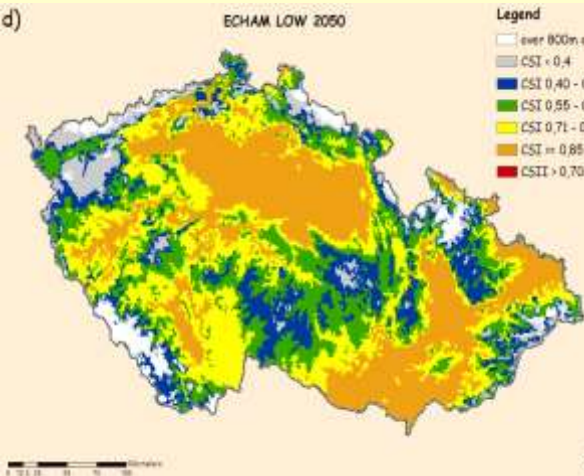

1991-2000

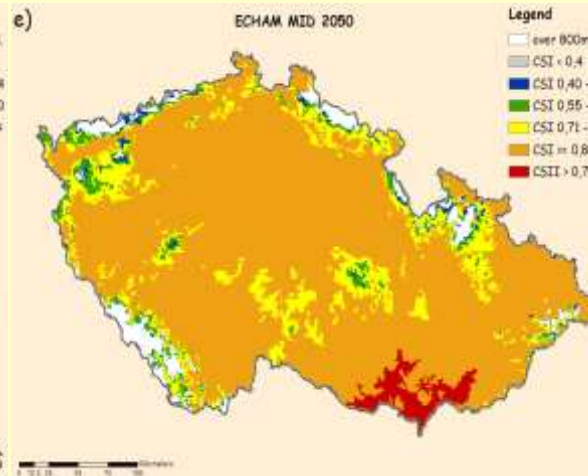
+0,6°C

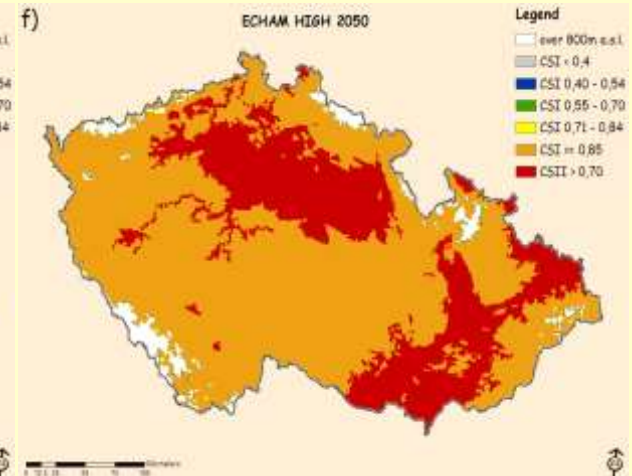
+1,0°C

+1,8°C

+2,5°C

Dopady ZK = Choroby a škůdci

- Jako příklad působení ZK v lesnictví = rozšíření škůdce LS

Sucho a lýkožrout x lesy

Kůrovec likviduje české lesy. Můžeme ještě zabránit totální devastaci, nebo už je příliš pozdě?

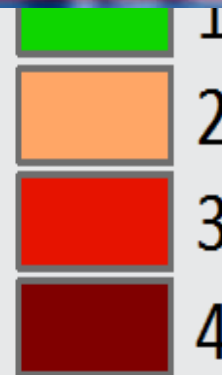
Stav českých lesů je historicky nejhorší, jde o ekologickou katastrofu, varují odborníci

Vliv teploty na

Zdroj: Kurovcovamapa.cz

POČET GENERACÍ LÝKOŽROUTA na podkladě současného rozšíření

časový horizont:
1961-1990

rok	celková těžba	z toho nahodilá těžba	nahodilá těžba
	mil m ³	mil m ³	%
2015	16,2	8,2	50
2016	17,6	9,4	53
2017	19,4	11,7	60
2018	25,7	23,0	89
2019	32,6	31,0	95
2020	35,6	33,8	95
2021	30,3	26,3	87
2022	25, 0	19,8	79
2023	18,5	11,0	59

**Adaptace na meteo problémy v
zemědělství, na změnu klimatu
a sucho**

Kdo s tím má něco udělat?

$$2 + 11 + 34 + 53 = 100 \%$$

vodstvo + zastavěná plocha + lesy + zemědělská krajina = ČR

Náchylnost (ZEMĚDĚLSKÉ) krajiny

- **Charakter – 50 % eroze**
- **Zhutnění půdy**
- **Zastavění půdy**

50 % erozně ohroženo
45 % utuženo

zdroj: VÚMOP

25 % erozně ohroženo
30 % utuženo

Wasserwirtschaft

zdroj: Bundesamt fuer

Psal se rok 1938

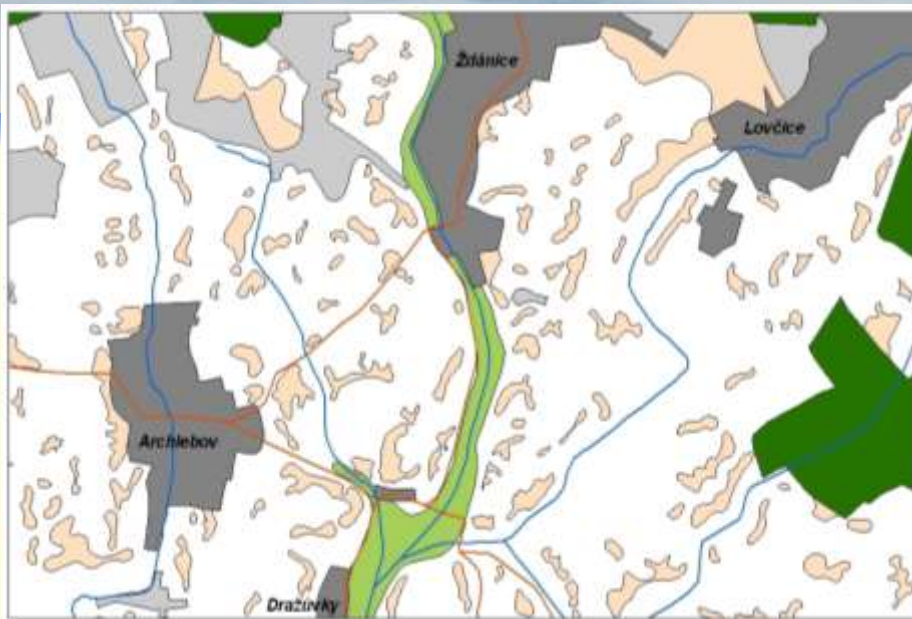

Archlebov

1938

Vývoj plošné eroze

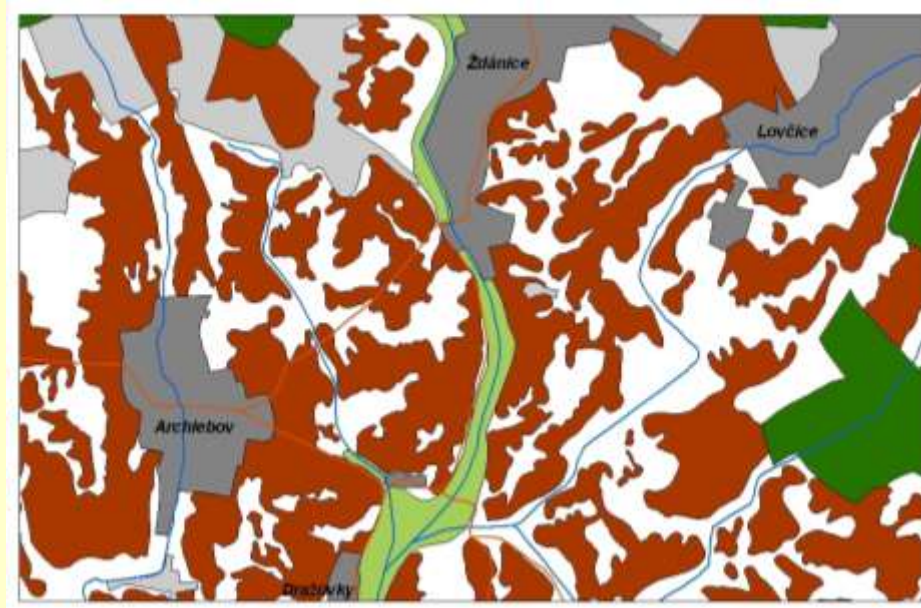
1971

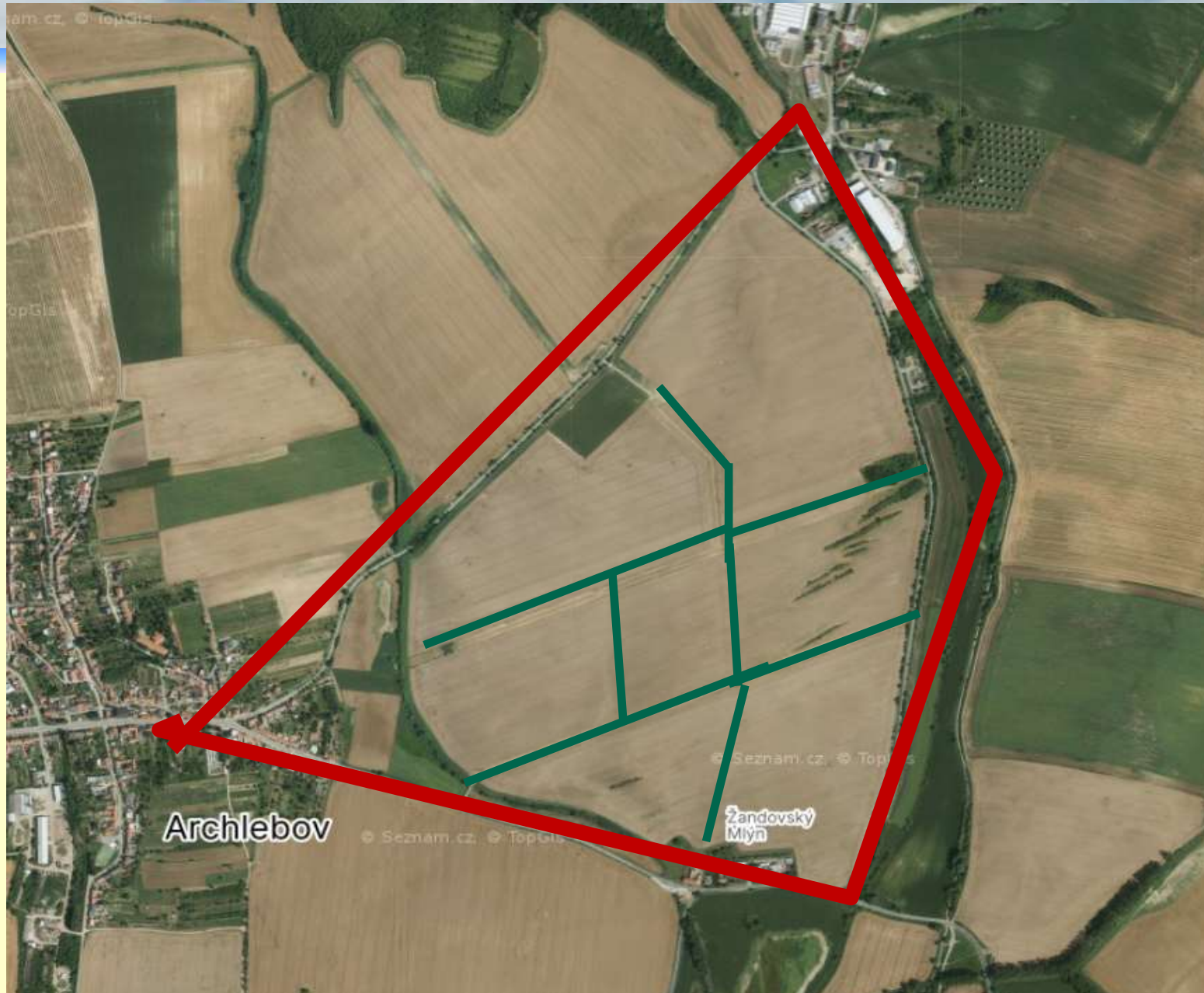
1993

Zdroj VÚMOP

2018

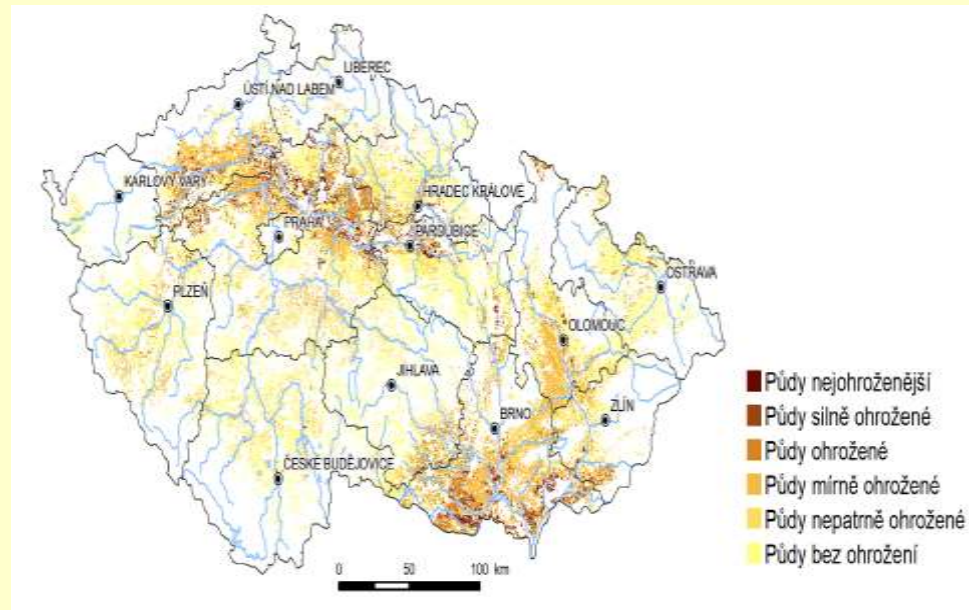
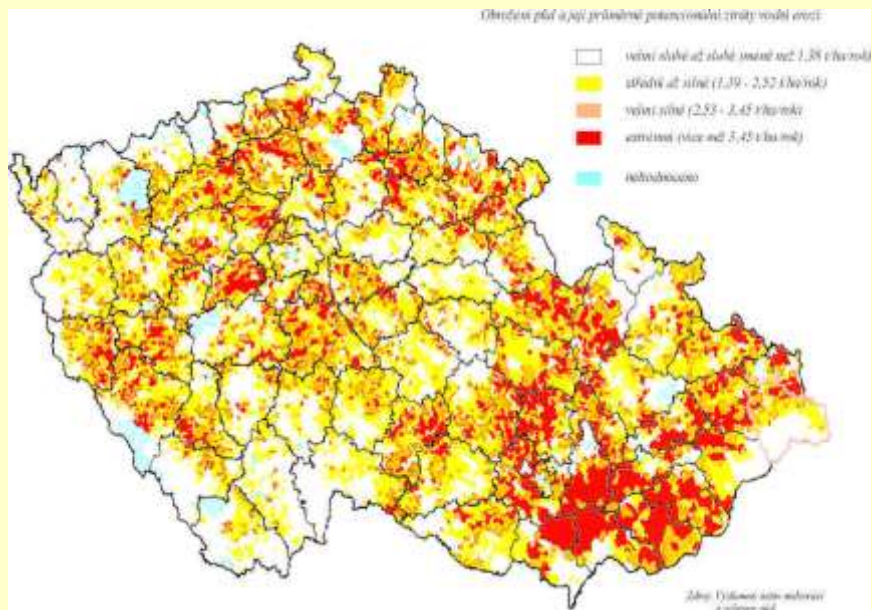

Stav 2023 (od 2021)

Vodní eroze v ČR – 54 % půd

Větrná eroze v ČR – 25 % půd (kolem 2000 bylo 10 %)

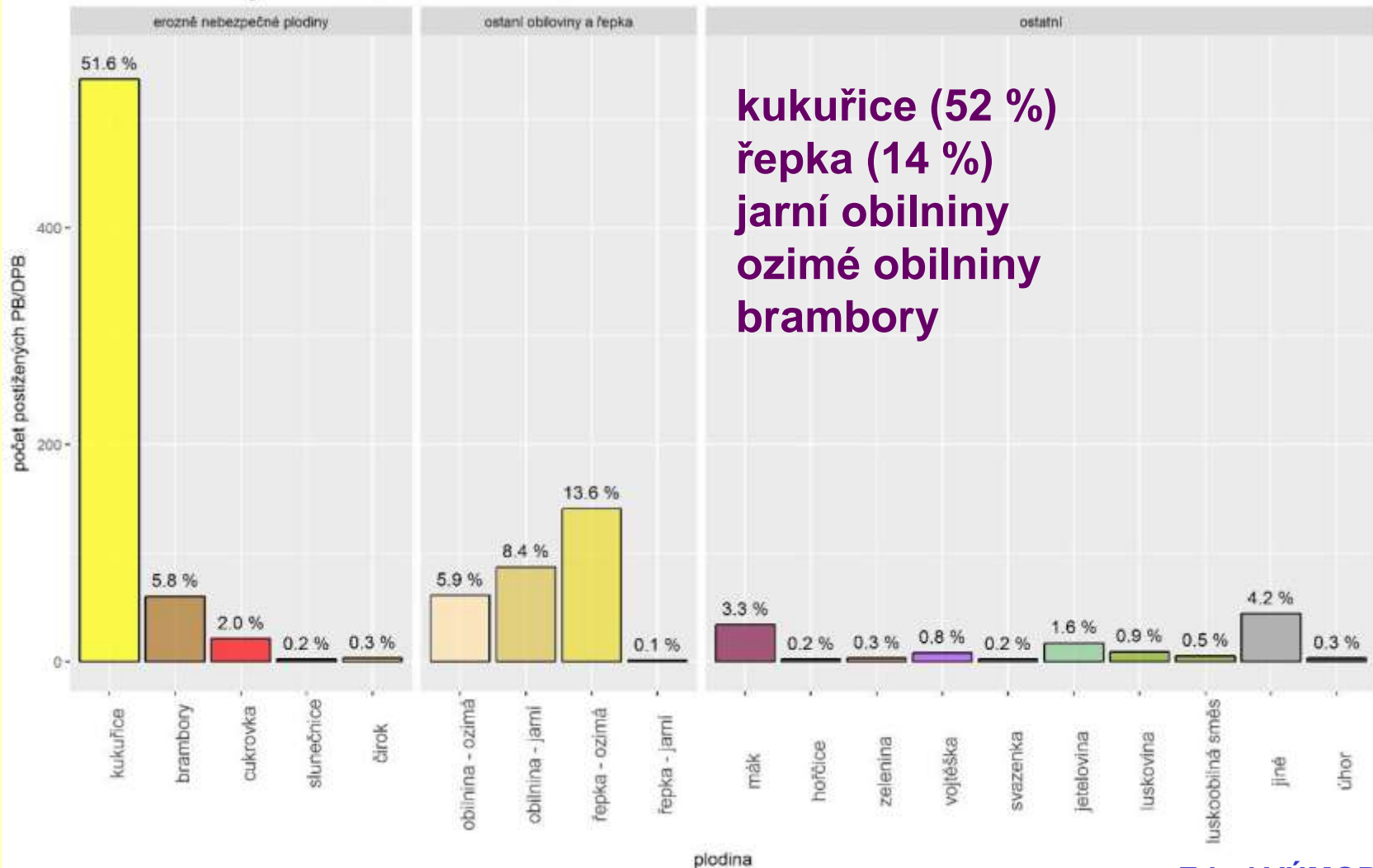

Erozní plodina č. 1

Kukuřice

Rozložení plodin u erozních událostí

**portál Monitoring eroze od
VUMOP**

(<https://me.vumop.cz/app/>)

<https://me.vumop.cz>

 Výzkumný ústav meliorací
a ochrany půdy, v.v.i.

Monitoring eroze

VSTUP DO APLIKACE

Vítejte ve webové aplikaci **Monitoring eroze zemědělské půdy**, která slouží k hlášení, evidenci a vyhodnocování jednotlivých erozních událostí. Cílem monitoringu eroze zemědělské půdy je zajistit relevantní podklady o rozsahu problému eroze zemědělské půdy. Výstupy z analýz monitorovaných událostí mají široké využití jak v soukromé, tak i ve veřejné sféře. Zejména jsou kvalitním podkladem pro efektivní navrhování protierozních opatření a pro přípravu nových politik v oblasti ochrany půd.

Aplikace byla vyvinuta pro potřeby
Státního pozemkového úřadu a
Ministerstva zemědělství České republiky.

PROČ MONITORUJEME EROZI V ČR?

Půda je jedním z nejcennějších přírodních bohatství každého státu a neobnovitelným přírodním zdrojem. Představuje významnou složku životního prostředí s širokým rozsahem funkcí a je základním výrobním prostředkem v zemědělství a lesnictví. Je ovšem ohrožena celou řadou procesů z části přírodních, z větší části však vyvolaných činností člověka, které vedou k omezení nebo až zničení schopnosti půdy plnit své základní produkční a mimoprodukční funkce.

KDYŽ SE SETKÁM S EROZNÍ UDÁLOSTÍ

V případě zjištění erozní události je třeba se obrátit na místně příslušnou pobočku Státního pozemkového úřadu (SPÚ), případně přímo na pověřeného pracovníka SPÚ. Pověřený pracovník následně provede terénní rekognoskaci a zjištěné informace zanese prostřednictvím webového portálu Monitoringu eroze zemědělské půdy do databáze.

Seznam pověřených pracovníků s kontakty je uveden přímo na webovém portálu Monitoringu eroze zemědělské půdy.

Krajský pozemkový úřad pro Jihomoravský kraj
Pobočka Břeclav

SP. ZN.:

Z á p í s

**z místního šetření v rámci nahlášené erozní události v k.ú. Klobouky u Brna,
lokality „Padělky pod Šibeníci“, PB 2201/13, 2201/11**

sepsaný dne: 23. 8. 2019

přizvaní účastníci jednání:

za Pobočku Břeclav: Ing. Pavla Rýpalová (4485)
Ing. Lenka Tučková (4489)

Předmět šetření:

Místní šetření erozní události bylo provedeno na základě ohlášení e-mailem. Událost nahlásil pan Jakub Špaček, tel. 778 084 586. Jde o projev plošné eroze s následnými rýžkami a rýhami 10-40 cm hlubokými. Ke kumulaci sedimentů nedošlo. Škody na plodinách, komunikacích, stavbách, studních a ostatní infrastruktuře nevznikly žádné. Dle nahlášovatele erozní události spadlo v lokalitě dne 17.8.2019 kolem 18 mm srážek. Zasažené půdní bloky jsou v současné době bez vegetačního pokryvu.

Součástí tohoto zápisu je foto dokumentace uvedené lokality.

Tento zápis byl vyhotoven ve dvou originálech

STÁTNÍ POZEMKOVÝ ÚŘAD
Registrační úřad pro Jihomoravský kraj
Pobočka Břeclav
nádraží, T.G. Masaryka 2809/MA
690 02 Břeclav

Náchylnost krajiny?

- Charakter
- **Zhutnění půdy – 45 %**
- Zastavění půdy

Zhutnění půdy – 45 % orné půdy

Technika !?

Půdní sonda - utužení

Degradace půdy

Ztráta
organické
hmoty

Vodní
eroze

Zhoršení
půdní
struktury

Zrychlení
povrch.
odtoku

Příklad:

Utužení
půdy

Omezení
infiltrace
vody

Každý jednotlivý
degradační proces
vyvolává obvykle
cyklickou reakci

Benešovsko, 26.8. 2017

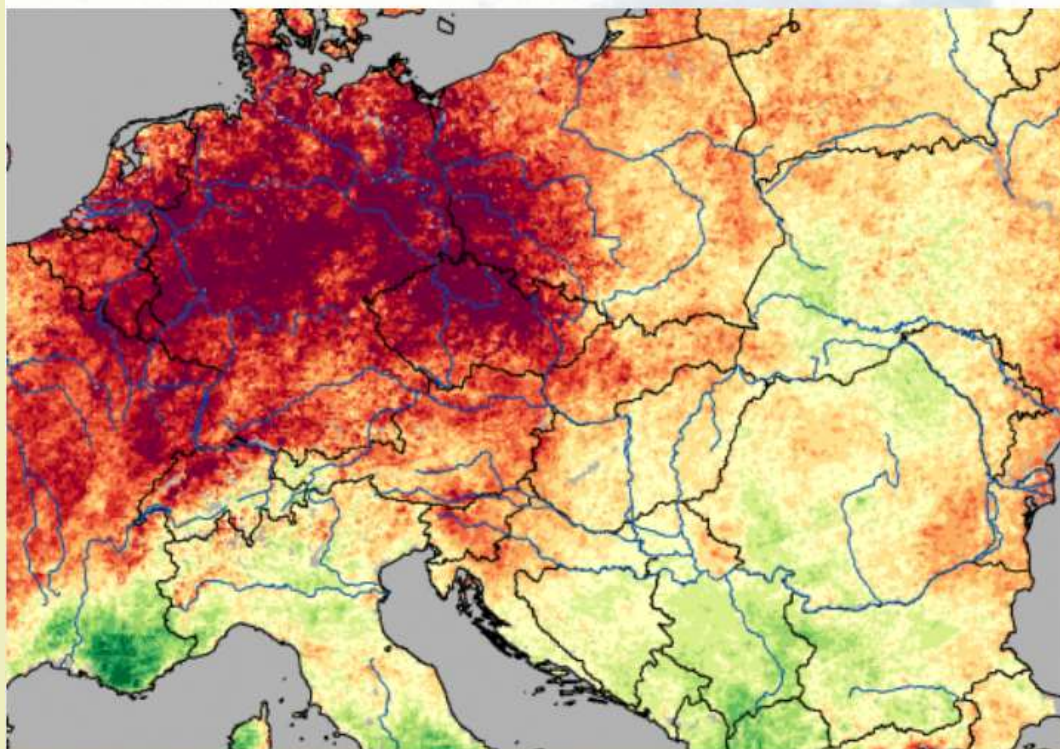
Teplota sklizeného pole je jako teplota asfaltu 48 °C

Ono to tak není !

Aneb bez vody zkolabuje i „dokonalá“ sousední krajina

Vodní stres

3. 9. 2018

36.
týden

Přehrát animaci:

od začátku roku

02. týden 2018 - 48. týden 2018

Stáhnout mapu

Zobrazit

-2.5 -2 -1.5 -1 -0.5 0 0.5 1 1.5 2 2.5

stres suchem

průměrné podmínky

vyšší výpar

MONITORUJTE SUCHO

Jaká je hlavní příčina sucha?

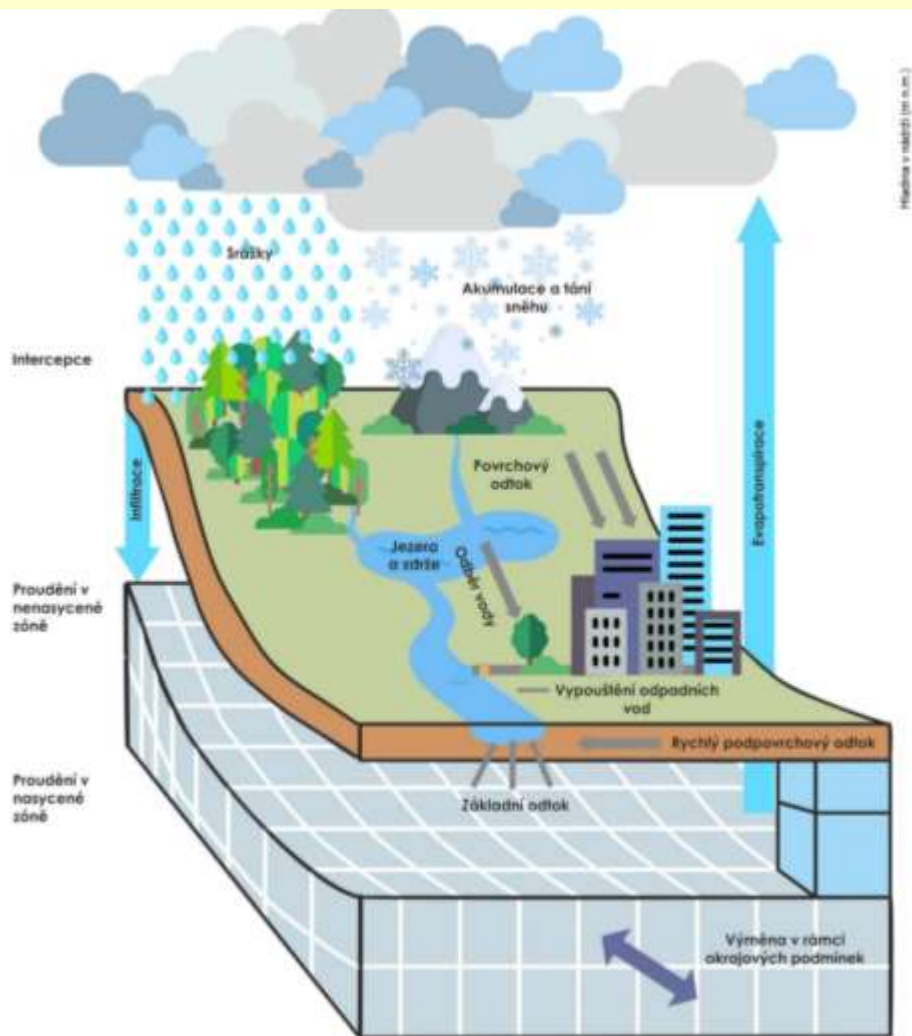

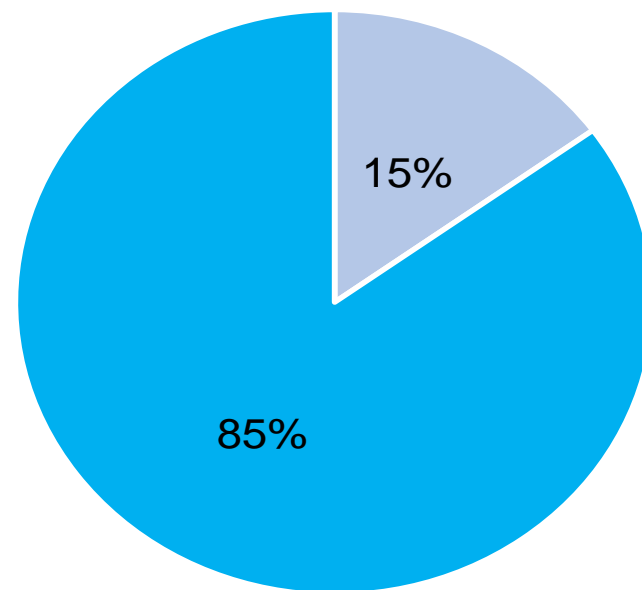
CO s tím?

kde se „ztrácí“ voda

Digitální dvojče povodí Dyje

Období 1991 – 2020

výpar

odtok

Krajina – odtok?

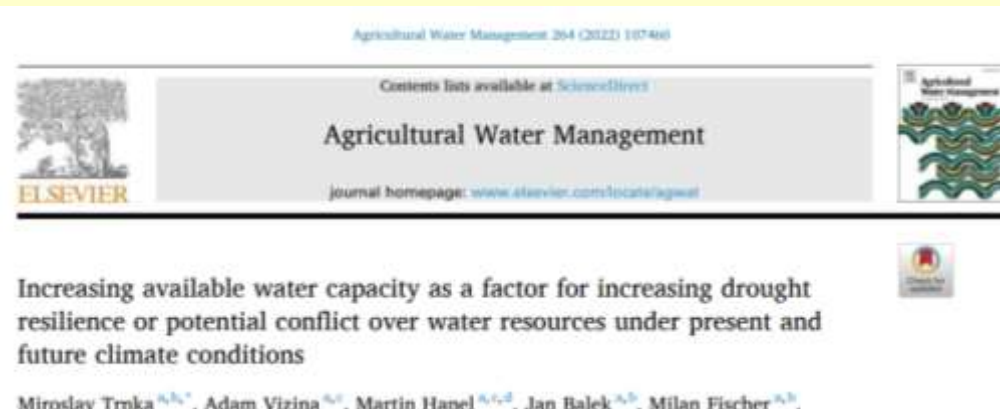
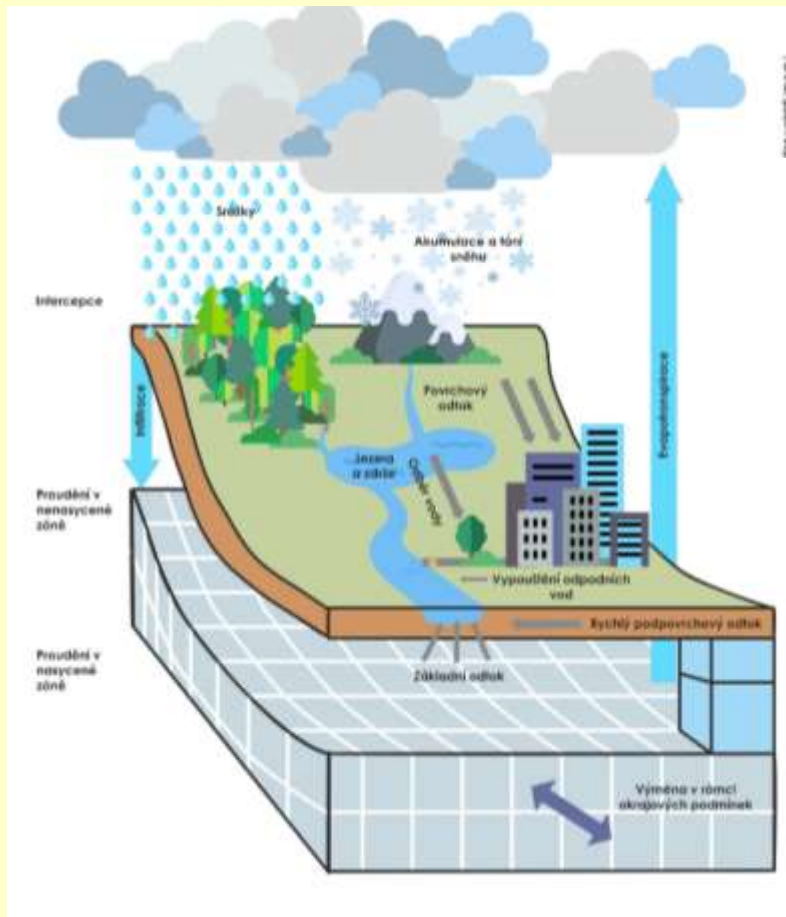

Krajina – výpar!

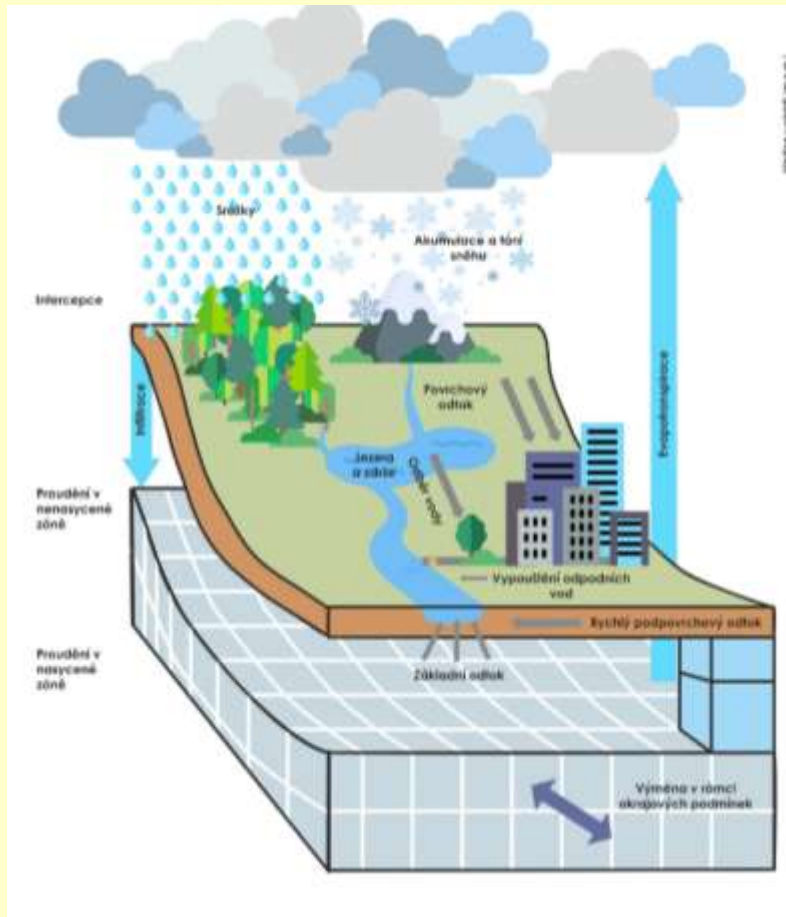
Opatrně prosím, když mluvíme o ...

- ✓ **Retence vody v krajině**
 - **Ano, určitě ale!**

Pokud zemědělská adaptační opatření směrem k zadržení vody v půdě budou „přehnaná“, projeví se to v budoucnu na hydrologických problémech.

Opatrně prosím

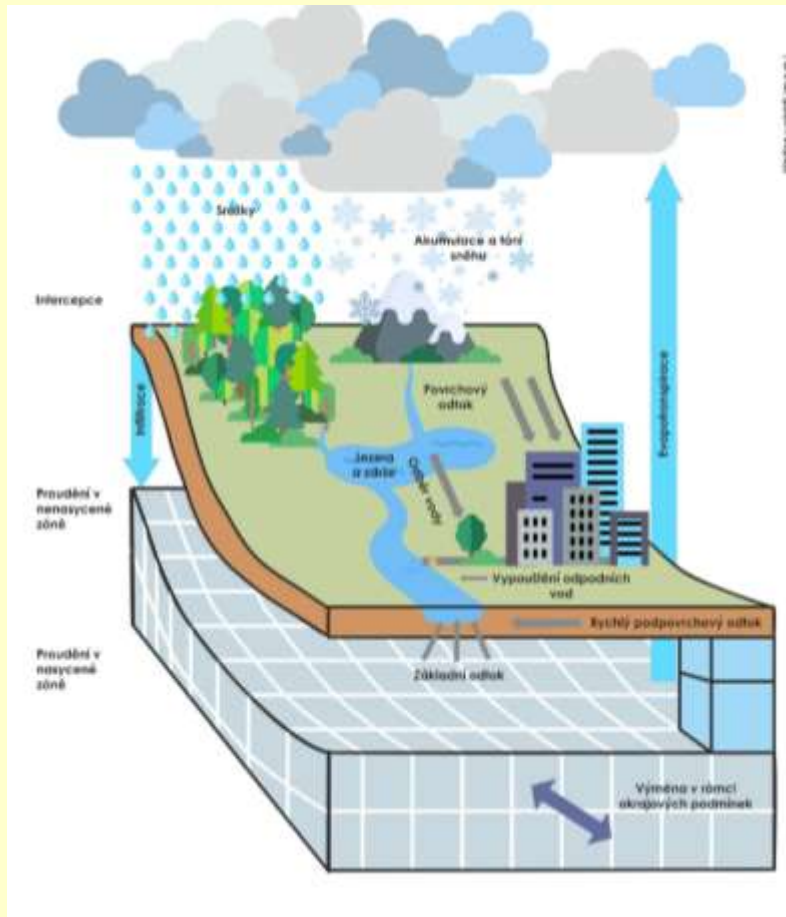

- ✓ **Retence vody v krajině?**
- ✓ **Akumulace - Vodní díla – horní tok, dolní část povodí?**

Víceúčelová vodní díla

- Pitná voda
- Zachycení povodňové vlny
- Nadlepšení průtoků v době sucha
- Závlahový potenciál
- Zdroj energie

Opatrně prosím

- ✓ Zadržování vody v krajině?
- ✓ Vodní díla – horní tok, dolní část povodí?
- ✓ Meandry a rozliv?

A map showing a blue river winding through a landscape. A red dot is placed on the riverbank. The map includes green areas for vegetation and brown areas for land.

**11.22 Dotaz rakouské strany týkající se různých úvah o vytvoření retenčních nádrží
v českém povodí Moravy**

A map showing a blue river winding through a landscape. The river is surrounded by green areas, possibly representing vegetation or wetlands. The map includes brown areas for land and a dashed line indicating a boundary.

ČESKO – RAKOUSKÁ KOMISE PRO HRANIČNÍ VODY

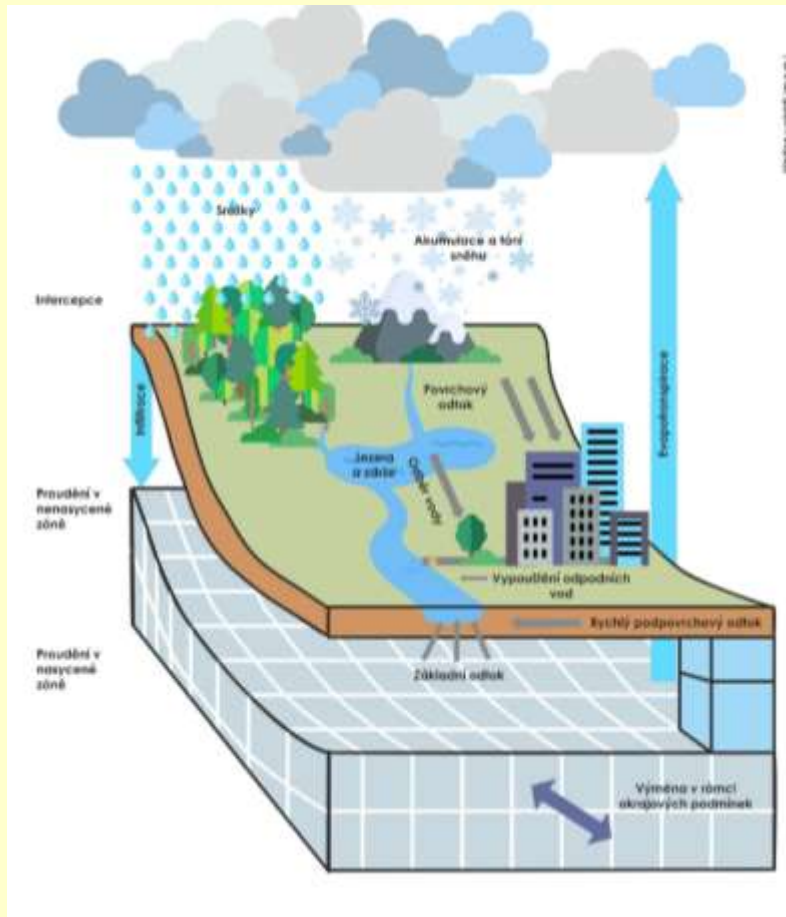

Odtok – Povodí Dyje (LMG-Ladná)

- Do roku 2010: 1 315 000 000 m³ = jedna miliarda 315 milionu kubíků
- 2010 – 2020: 1 075 000 000 m³
- Extrémní roky (2017,2018, 2022): ca 430 000 000 m³
- Spotřeba stejná (odběry, závlahy, pitná voda),
- Rakousko se nás ptá: kde ta voda je?????

Vypařuje se déšť ji vrátí

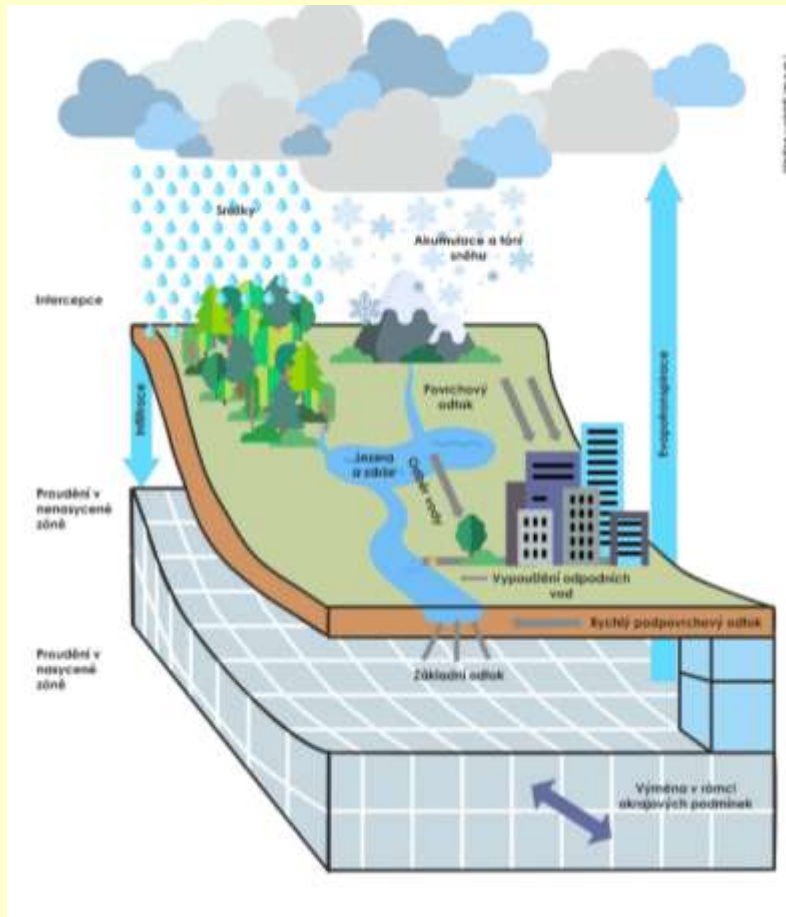
Opatrně prosím

- ✓ Zadržování vody v krajině?
- ✓ Vodní díla?
- ✓ Meandry?
- ✓ Dešťovka?

Opatrně prosím

- ✓ Zadržování vody v krajině?
- ✓ Vodní díla
- ✓ Meandry?
- ✓ Dešťovka?
- ✓ Omezit výpar – produktivní/neproduktivní?

evaporace

Náchylnost krajiny

- Charakter
- Zhutnění půdy
- **Zastavění půdy – 11 %**

Zastavění půdy ČR – 11 %

Česko zaplňují haly, vynášejí pohádkově

2000

2004

2007

2010

2013

2016

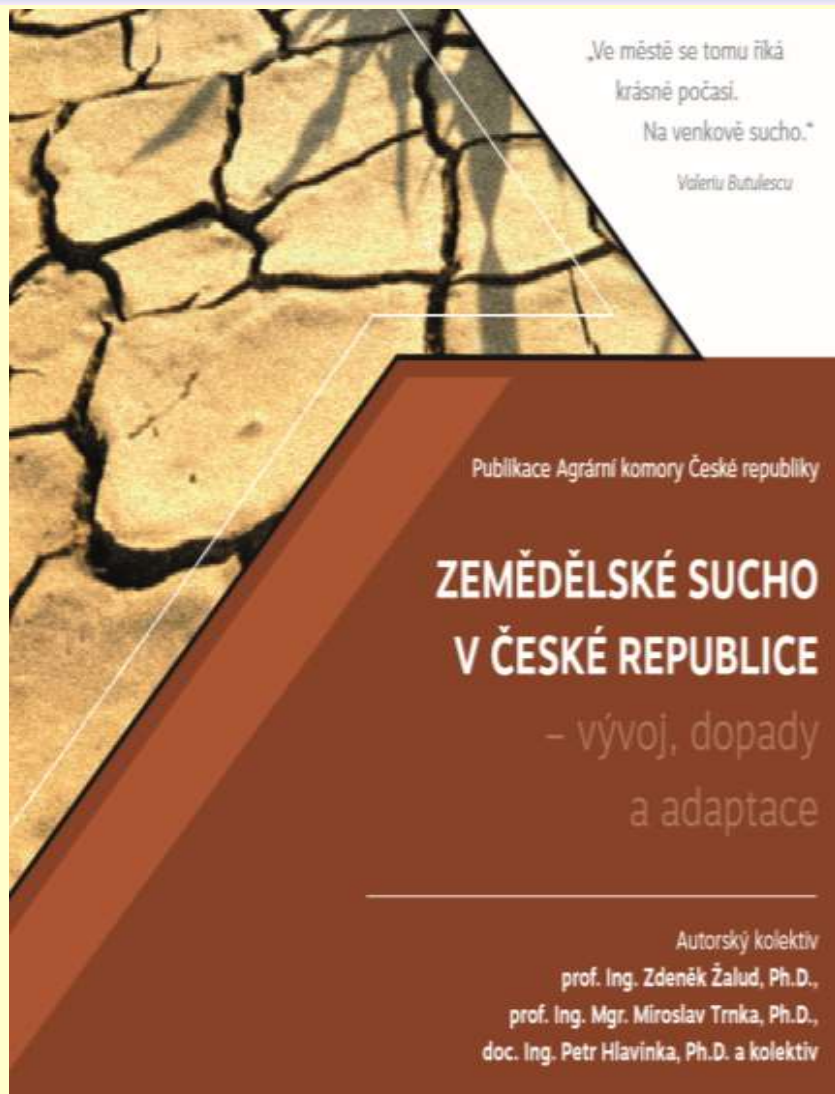
- V roce 2018 je zastavěná půda v ČR 11 % meziročně roste **0,4 %**

- Každý den se zastaví zhruba **11 hektarů** = **6 fotbalových hřišť**

CO tedy s KZ a
suchem?

Jak na sucho, erozi..... (2020)

<https://www.intersucho.cz/userfiles/file/ZemedelskeSucho.pdf>

Google: intersucho + zemědělské sucho

Vláhová bilance

- **Půdy (retence)**
- Krajiny (akumulace)

Půda

**Kvalitní zdravá půda (černozem)
zadrží 300 mm vody**

**Degradovaná, utužená černozem
50 mm vody**

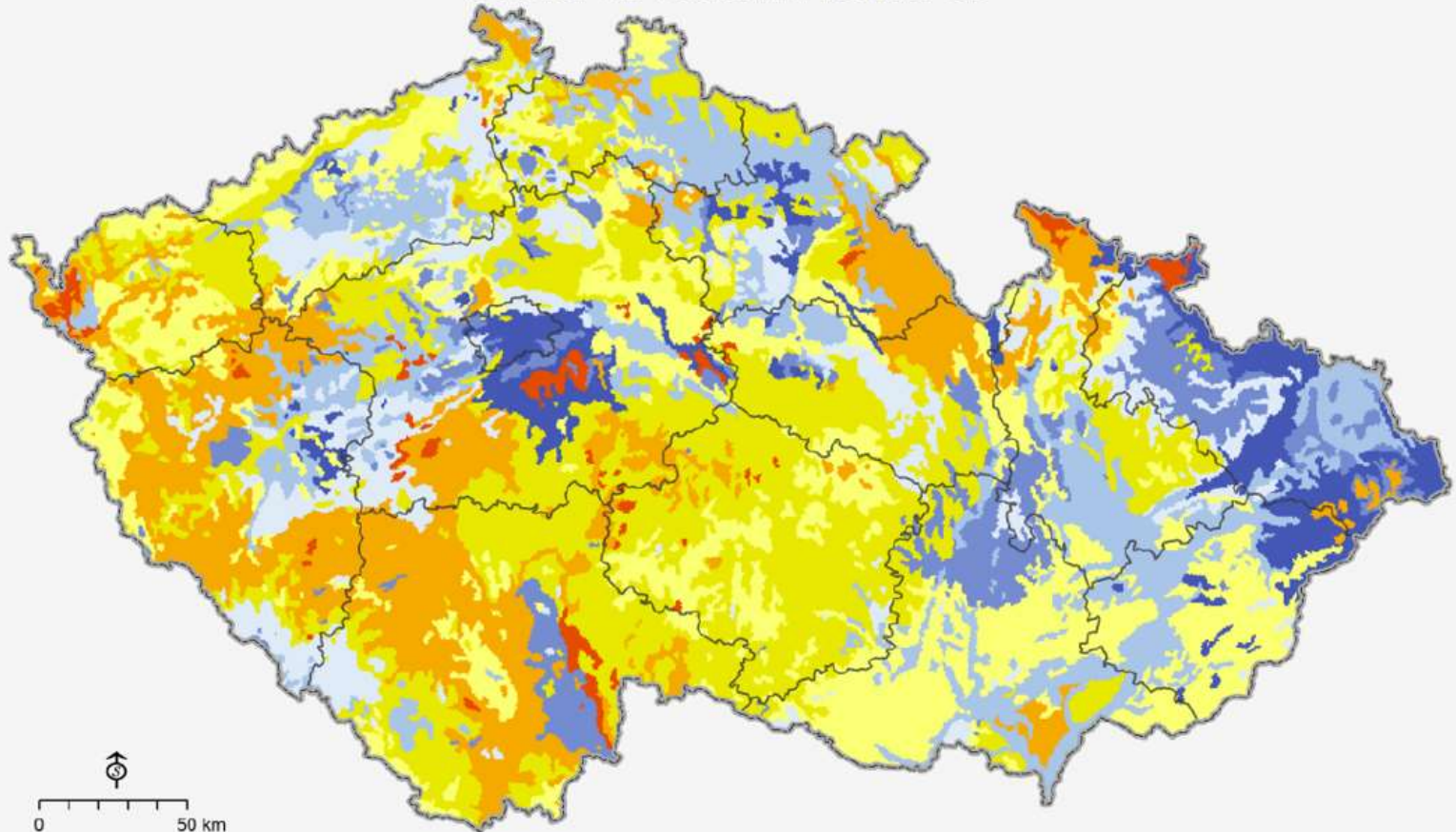
Denní výpar na jaře 3 mm:

$300/3 = 100$ dní = voda vydrží tři měsíce!!

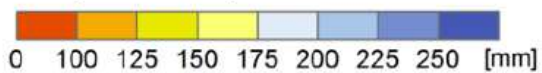
$50/3 = 17$ dní = voda vydrží dva týdny !!

ČR

DOSTUPNÁ VODNÍ KAPACITA PŮD

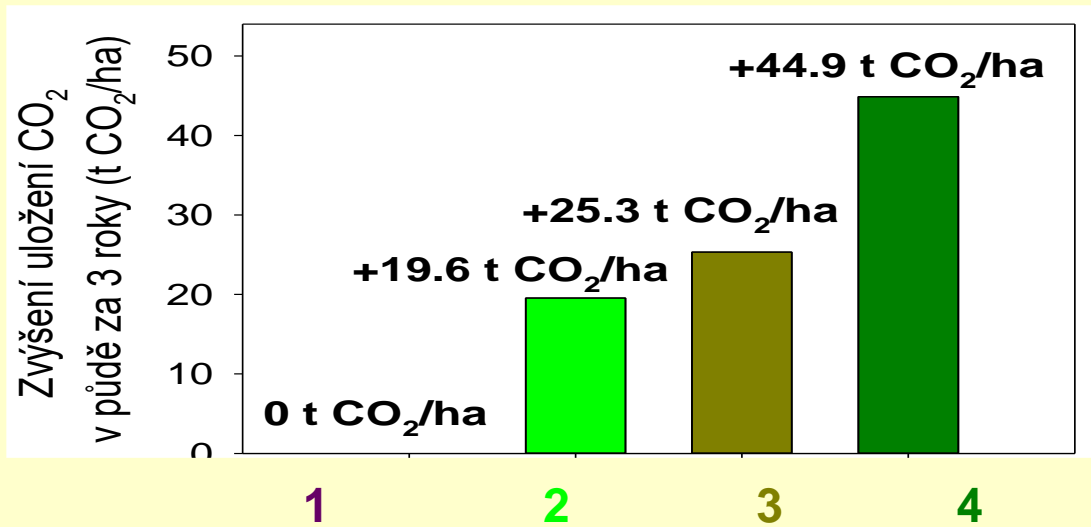
Dostupná vodní kapacita

Systemová řešení v agrosektoru směrem k půdě

Regenerativní (uhlíkové) zemědělství
Ekologické zemědělství
Agrolesnictví
Precizní zemědělství

Regenerativní zemědělství - Carbon Farming – využívá obrovský potenciál ukládání uhlíku do půdy – mitigační role

1. **Kontrola** – orba, bez meziplodin, bez aplikace kompostu
2. **Adaptační technologie** – BEZOREBNÉ SETÍ, PĚSTOVÁNÍ DRUHOVĚ BOHATÝCH MEZIPLODIN
3. **Kompost** – jednorázově 30 t/ha
4. **Adaptační technologie + kompost**

Druhá strana mince

Regenerativní (uhlíkové) zemědělství

- dočasný pokles výnosu
- vytrvalé plevele
- hraboši
- problémy s ŽV
- vysoké investice
-

Systemová řešení v agrosektoru

Regenerativní (uhlíkové) zemědělství

Ekologické zemědělství

Agrolesnictví

Precizní zemědělství

Adaptace formou změny hospodaření

Častý „mýtus“: krajinu změni
ekologické zemědělství

<https://native.seznamzpravy.cz/>

Ekologické zemědělství v ČR = 15 % plochy (významněji dotované = např. 1 ha sad 20 000 Kč)

44,90 Kč/l

90 Kč/kg

9 Kč/kus

Jsme ochotni (průměrná rodina) dát ne 20-30 % ale 40 %??
(škrtnout 10 % na dovolenou a 10 % na dopravu?)

Druhá strana mince

Ekologické zemědělství

- vyšší dotace
- vyšší cena biopotravin

**Češi škrtili bio z jídelníčku,
v řetězcích je skoro neprodejně**

14.5.2023

ZUZANA HODKOVÁ

Systemová řešení v agrosektoru

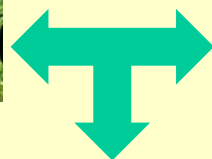
Regenerativní (uhlíkové) zemědělství

Ekologické zemědělství

Agrolesnictví

Precizní zemědělství

Agroforestry

silvoorebný systém

silvopastevní systém

Druhá strana mince

Agrolesnictví

- menší produkční plocha
- menší uplatnění mechanizace
- více lidské práce
- péče o dřeviny
- vzájemná konkurence
- houbové choroby
- ...

Nejnadějnější cesta...

Precizní zemědělství – omezení umělých hnojiv a pesticidů

Ale 10 ha??

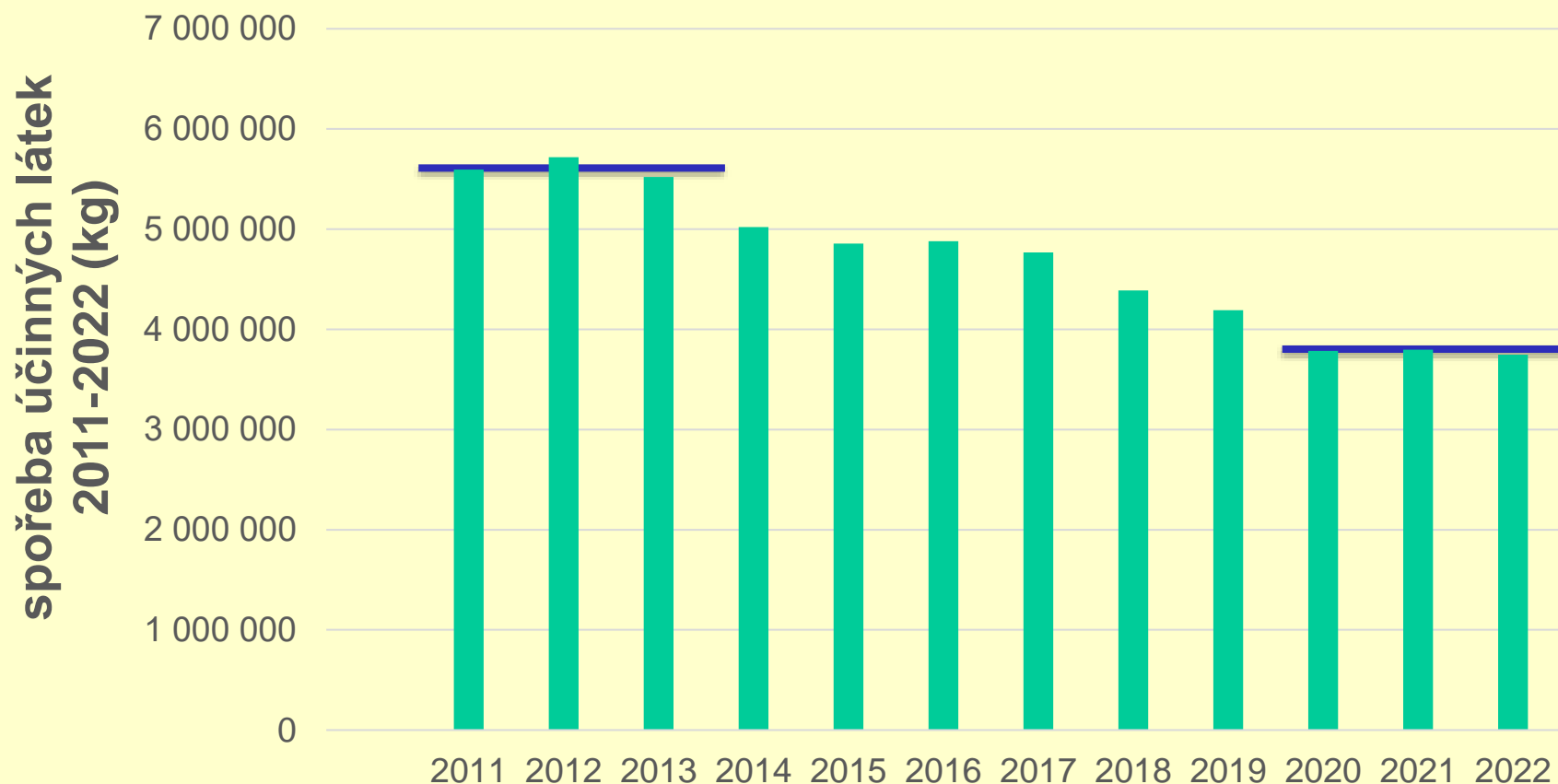

**Ekologické zemědělství 15 %, cíl pro 2027 je 22 %
(omezení pesticidů)**

Spotřeba pesticidů v ČR 2011-2022

(pokles způsoben hlavně konvenčním zemědělstvím)

Pokles o 30 %

Srovnání využití pesticidů v ČR a EU (Eurostat 2017)

Průměrná spotřeba pesticidů

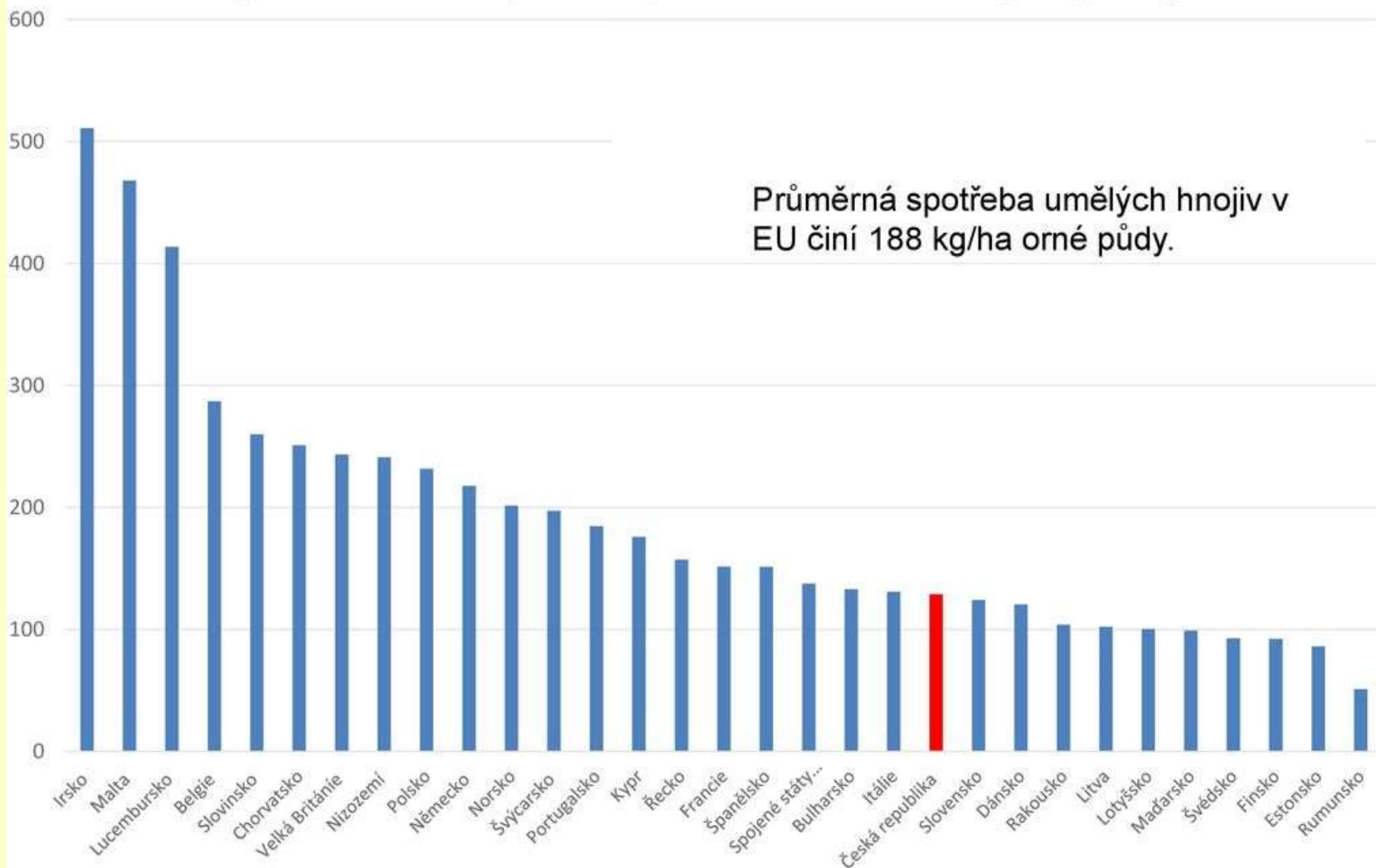
Průměrná spotřeba pesticidů v ČR činí 1,8 l/ha zemědělské půdy.

Stejně jako v Polsku, méně než ve Francii, Německu, Španělsku nebo Nizozemí.

Precizní zemědělství – omezení umělých hnojiv

Spotřeba umělých hnojiv na hektar orné půdy v kg

Druhá strana mince

Precizní zemědělství

- specifická mechanizace
- know-how (vzdělaná obsluha)
- drahé technologie a služby
-

**Několik konkrétních případů
realizace adaptačních opatření
v konvenčním zemědělství**

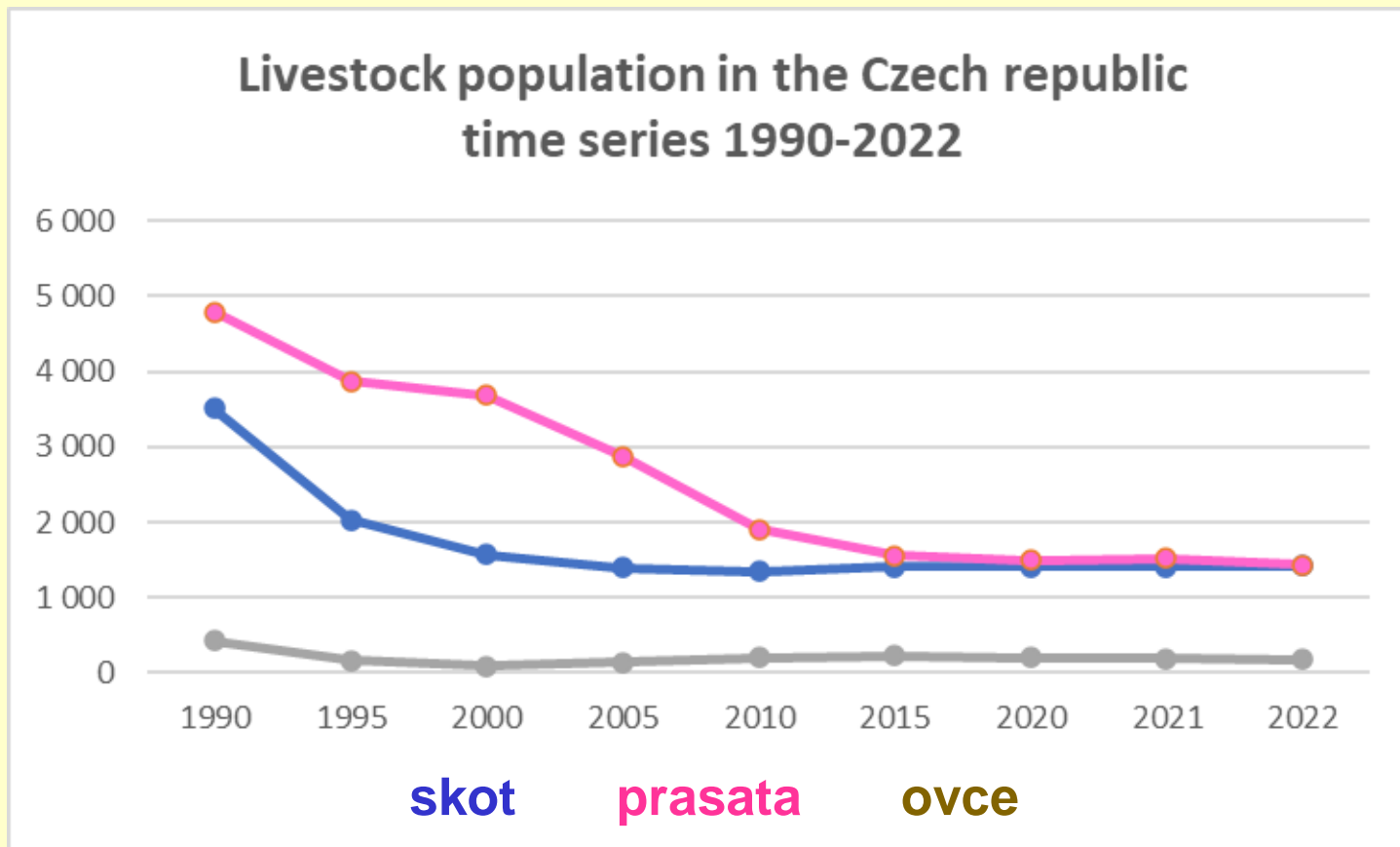
Organická hmota v půdě !!

**Vodu v půdě udrží organická hmota
(biopřípravky, komposty...)**

Kde ji vzít???

Už jsme viděli u emisí metanu Pokles na 1/3 od 1990

tis. kusů

1990

v ČR aktuálně 1,4 mil ks skotu

2022

Velikost půdních bloků – do 30 ha/SEO 10 ha

Zdroj: moravsketoskansko.cz

Eroze Dambořice (4.10.2021)

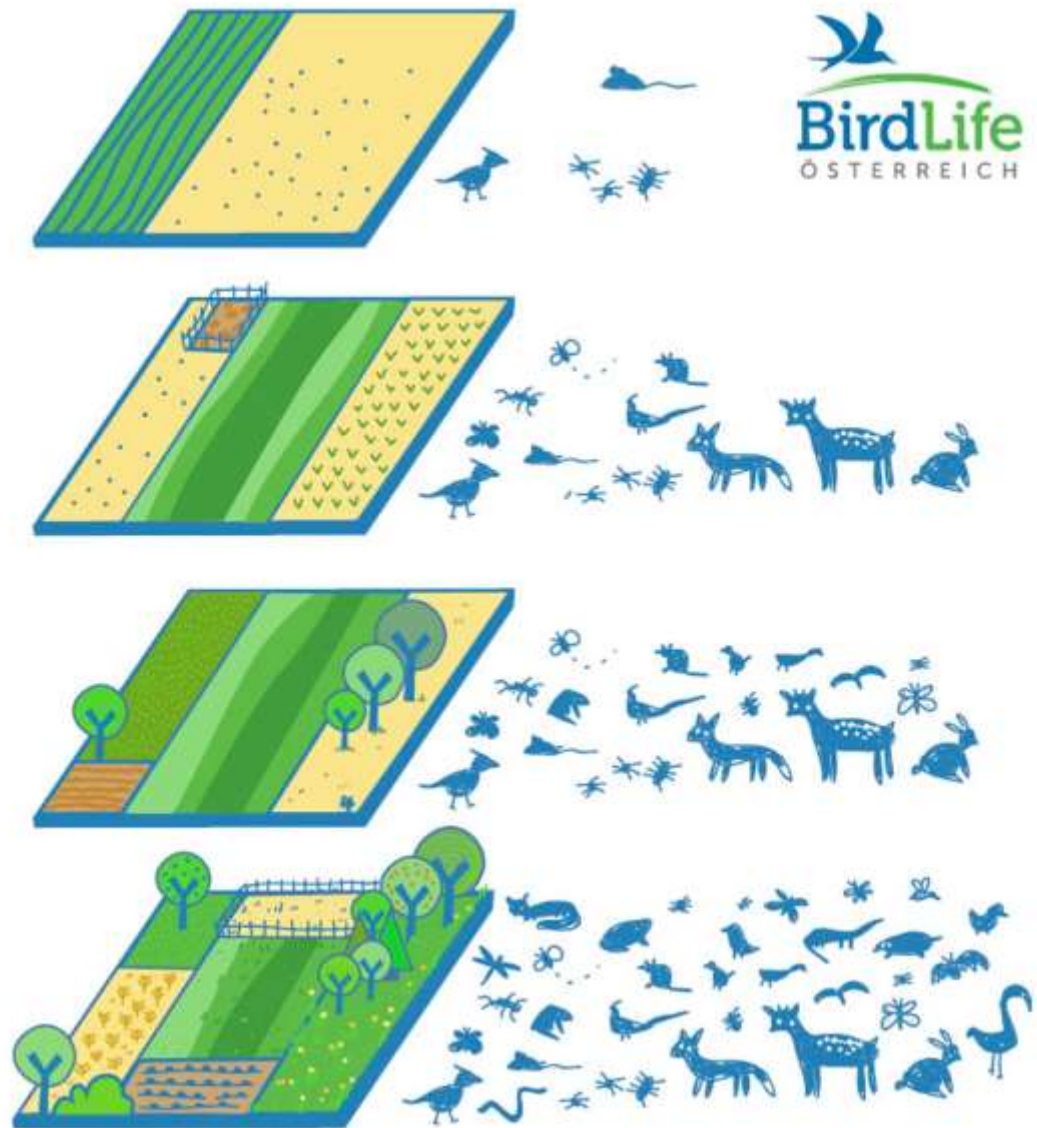

Proč roviny? (19 % území ČR = větrná eroze)

Znojensko 4.4. 2019
rychlost větru 10 m.s⁻¹

Proč roviny? - biodiverzita

Rýhová eroze

Dráha soustředěného odtoku

Protierozní ochrana formou stabilizace drah soustředěného odtoku

Dráha soustředěného odtoku

Dráha soustředěného odtoku

Dráha soustředěného odtoku

Obdělávání po vrstevnici – kolmo na odtokovou linii – svahy 5-8°

- **Dražší**
- **Speciální technika**
- **Ujíždí brázda**
- **Časově náročnější**
- **Nebezpečnější**

Pásové - vrstevnicové protierozní hospodaření

Agrotechnologie v suchých (suchem- ohrožených) oblastech

- Strip-till
- Mulč
- Meziplodiny
- Kolejové řádky
- Orba nebo bez ní
- Změna plodiny

Protierozní agrotechnologie = strip till

**Choroby a
škůdci ??**

Technologie pásového zpracování půdy

STRIP TILL

- Pásky zpracované půdy o šířce cca 25 cm
 - prokypření půdy až do hloubky 30 cm
 - současná aplikace minerálního nebo granulovaného hnojiva
- Pásky nezpracované půdy o šířce až 50 cm
 - ponechání posklizňových zbytků na povrchu

Pásové zpracování půdy strojem ECO-Tiller

Pásové zpracování půdy ke kukuřici

Porost kukuřice založený do zpracovaných pásů půdy

Mulč = jakékoliv pokrytí půdy (zelené hnojení, meziplodiny...)

Vysoký podíl rostlinných zbytků na povrchu půdy a v povrchové vrstvě ornice

1. významně snižuje ohrožení půdy vodní erozí
2. na povrchu snižují povrchový odtok
3. brání přemokření povrchu a vzniku půdního škraloupu
4. vytvářejí preferenční cesty pro vsakování vody ve vertikálním směru a zlepšují vsakování vody
5. zvyšují stabilitu struktury půdy, stabilitu půdních agregátů
6. zvyšují únosnost půdy a snižují sklon půdy k zhutňování
7. izolují před přímým působením slunce a větru
8. snižují výkyvy vlhkosti a teploty půdy
9. udržují vyšší vlhkost v horní vrstvě ornice
10. brání růstu plevelům
11. Organický mulč = dodává živiny

Mulč = jakékoliv pokrytí půdy (zelené hnojení, meziplodiny...)

Nevýhody mulče

- Na větší plochy je potřeba značné množství materiálu – náklady + práce
- Nezabrání prorůstání úplně všech plevelů

Agrotechnologie

Setí do krycí plodiny-mulč

Bez meziplodin to nepůjde

hořčice bílá + jetel inkarnát

lnička setá + svazenka vratičolistá

*svazenka vratičolistá
+ pohanka obecná*

oves setý + ředkev olejná

oves setý + hořčice bílá

ředkev olejná + hořčice bílá

Letní meziplodiny v suchých oblastech?

Kombinace – proti suchu, utužení, dobrá organika, optimální fenologie

Funkční kombinace meziplodin

Směs č.1 (před pšenici, ječmen)

- Len (3 kg/ha) (*Linum usitatissimum*)
- Hořčice sareptská (1 kg/ha) (*Brassica juncea*)
- Lnička (3 kg/ha) (*Camelina*)
- Greening 5 (35 kg/ha) (Pohanka obecná 30%, Svazenka vratičolistá 5%, Peluška jarní 35%, Vikev jarní 20%, Jetel alexandrijský 10%) (*Fygospyrum, Phacelia tanacetifolia, Pisum sativum, Vicia sativa, Trifolium alexandrinum*)

Směs č. 2 (před cukrovku, kukuřici)

- - Len (3 kg/ha) (*Linum usitatissimum*)
- - Ředkev čínská (Structator) (3 kg/ha) (*Raphanus sativus*)
- - Greening 5 (35 kg/ha) (Pohanka obecná 30%, Svazenka vratičolistá 5%, Peluška jarní 35%, Vikev jarní 20%, Jetel alexandrijský 10%) (*Fygospyrum, Phacelia tanacetifolia, Pisum sativum, Vicia sativa, Trifolium alexandrinum*)

Brukvovité – rychle se zapojí

Lipnicovité – velká kořenová biomasa

Vikvovité – poutají dusík

Len = kulovitý kořen hořčice x exudáty

Kolejové řádky

Agrolesnictví (kukuřice + topoly....)

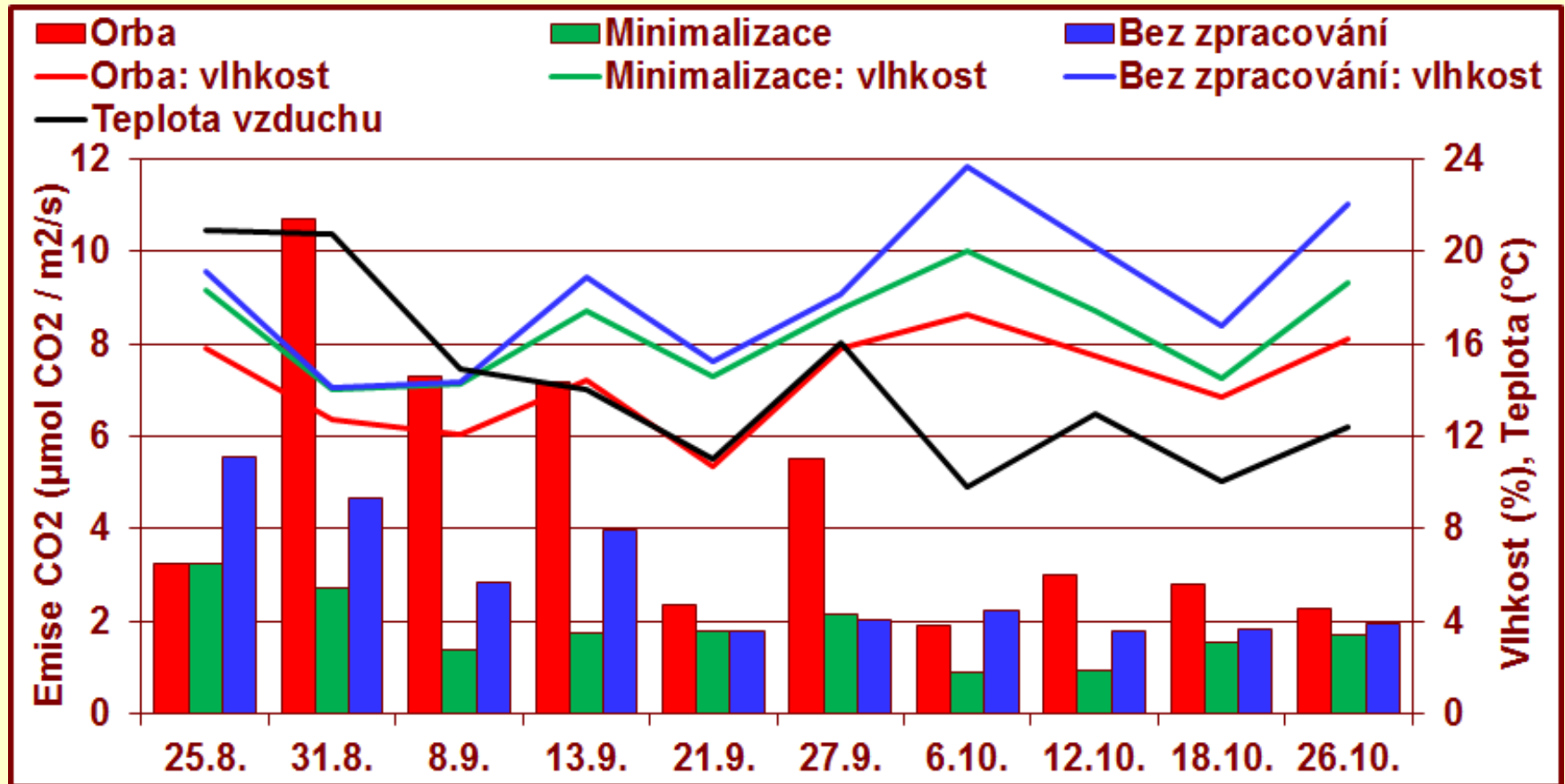

Orba nebo bez ?

Minimalizace???

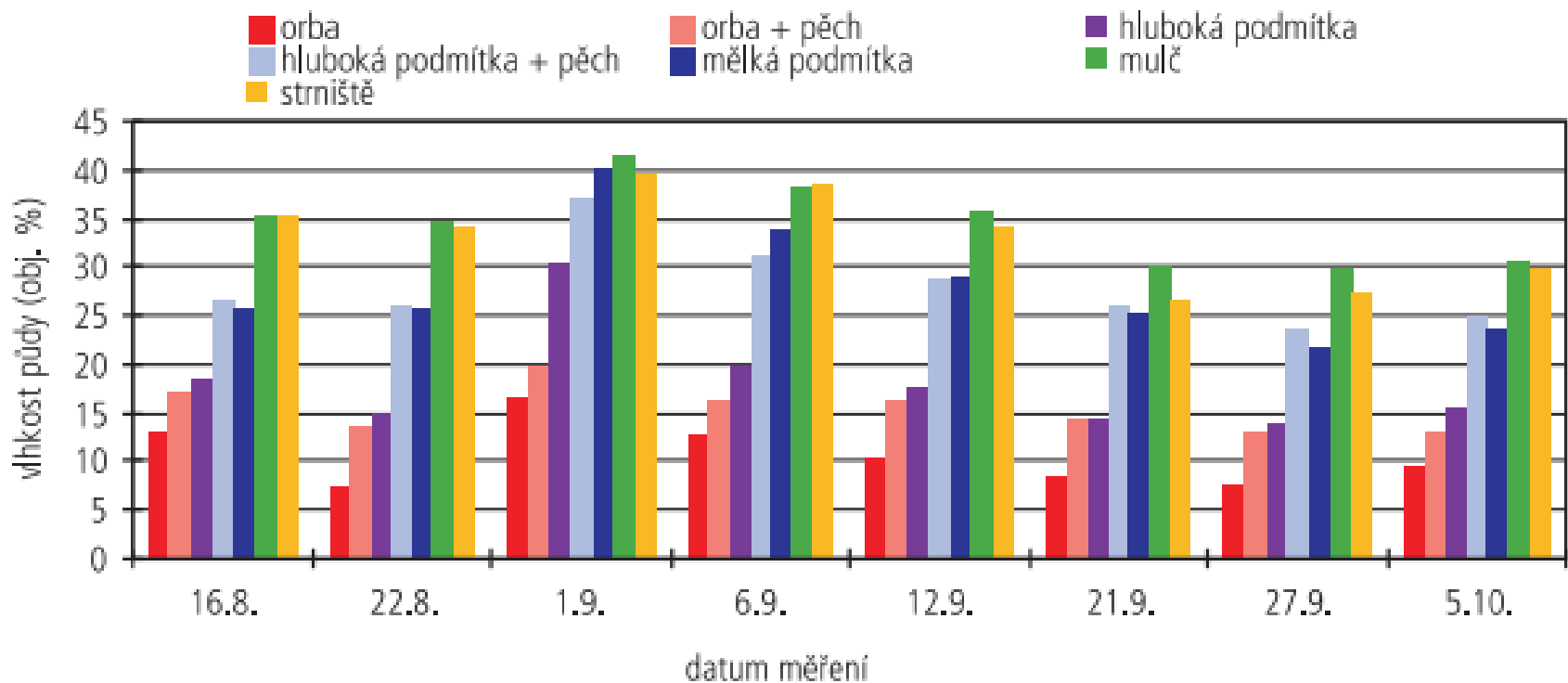
Orat - kypřit?

Emise CO₂ z půdy a její vlhkost po různém zpracování
(Ruzyně 2017)

Vlhkost půdy při různém zpracování

Vlhkost půdy do hloubky 12 cm při různém zpracování po sklizni ozimé pšenice
(Ruzyně 2023)

Setí do nezpracované půdy

Bezorební kombinátor (žádná orba, přímé setí, minimální eroze a utužení, nevýhoda: plevelle!)

**Jak se bez zpracování vsakuje voda? Zdravá půda =
Biopóry po makroedafonu na půdě bez zpracování**

Biouhel je biomasa zuhelnatělá (vysokou teplotou 300-600 °C) za účelem aplikace do půd. Od dřevěného uhlí se liší tím, že je drobnozrnná, že uhelnatění není uplatněno na kusové dříví, a nepoužívá se jako palivo

Půdní aditiva - biouhel

- zlepšit vlastnosti půd
- uložit obrovská množství **uhlíku**, zachyceného předtím fotosyntézou z ovzduší

**Pěstujte něco
jiného...suchovzdorného**

kukuřice

čirok

Žabčice 6.9. 2024

Vodní bilance krajiny

SPÚ – Pozemkové úpravy

Silný nástroj
13 097 katastrů

Ochranná funkce před povodní PÚ – 250/13000

Ochranná funkce před povodní

Retenční kapacita – vesnice v údolích

PÚ – 250/13000

**Na závěr: z pohledu veřejnosti to
nejjednodušší.....**

Sucho? Tak zavlažujte!

Závlahy – mají budoucnost???

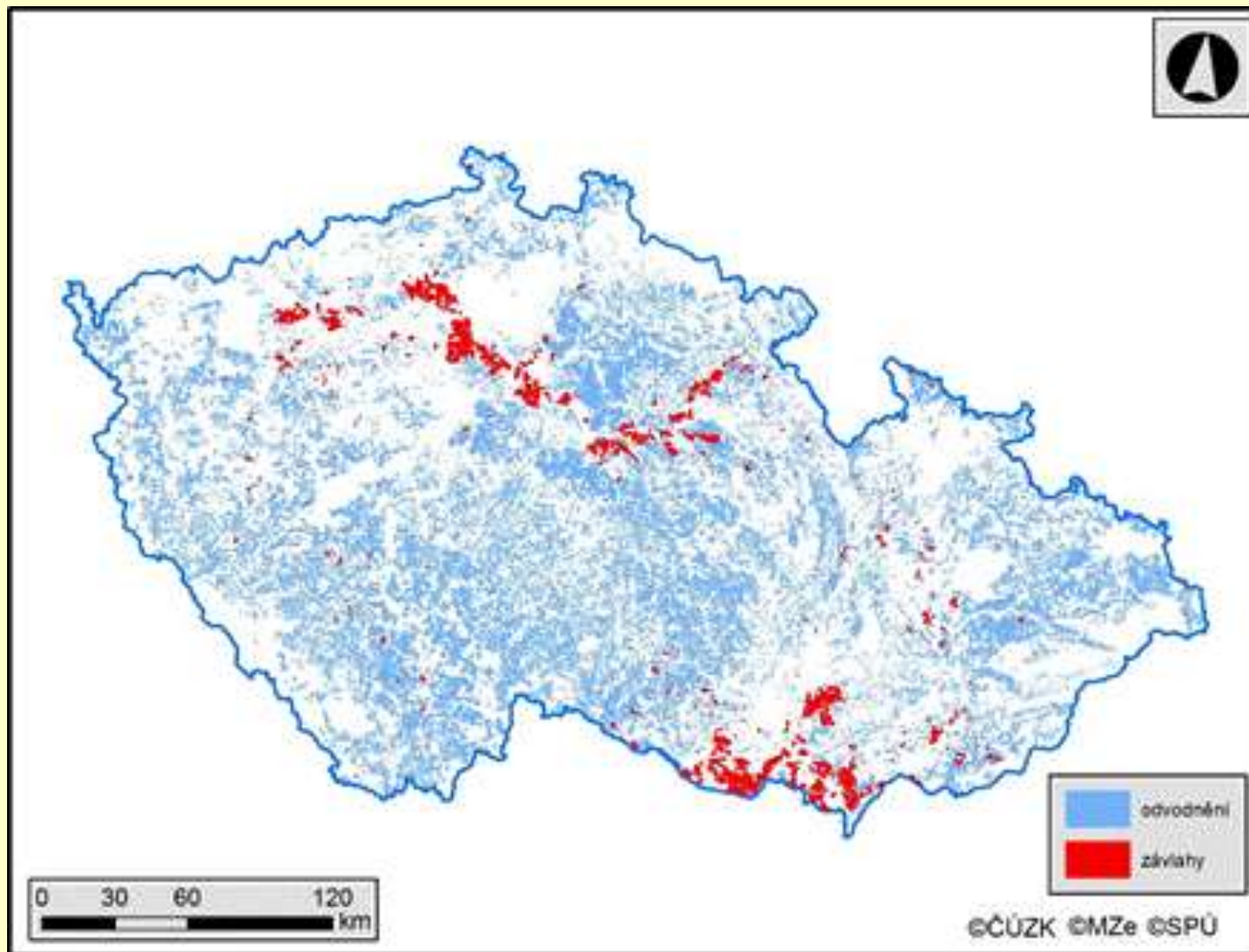
- plocha světa má jen **11** % zemědělské půdy
- z ní je **17** % zavlažováno
- těchto 17 % vyprodukuje **45** % potravin (!!!!)

Zemědělství v Saúdské Arábii

Družice - Sentinel-2A

Závlahy (červeně) a odvodnění (modře)

Závlahy – kde vzít vodu?

**V ČR závlahy na 3,6 % zemědělské půdy
ale funkční cca 1,8 %** (privatizace – renovace - ekonomika)

- zelenina 60 %
 - jahody 40 %
 - chmelnice 30 %
 - ovocné sady 20 %
 - rané brambory 17 %
 - vinice 5 %
 - cukrová řepa 2 %
-
- **Za posledních 10 let vybudováno 5 000 ha
kapkové závlahy**

Otazníky u závlah

Využití závlah

- Ekonomika ?
- Infrastruktura ?
- Vlastnická práva ?
- dostupnost disponibilních zdrojů bude bez investic díky ZK klesat
- rizika vč. zvýšení citlivosti v pozdějších fázích díky mělkým kořenům

Vodní eroze po závlaze ředkvičky na půdě se špatnou povrchovou strukturou

Závěry

- **Klima se mění**
- Sucho = dopad č.1
- **Adaptace: věda + zemědělci + politici + my**
- **Projekty:**
 - Generel VHK ČR (web SPU)
 - www.intersucho.cz
 - www.klimatickazmena.cz
 - www.firerisk.cz
 - www.agrorisk.cz
 - www.vynosy-plodin.cz
 - www.fenofaze.cz
- **MZe + MŽP**
 - zákony
 - dotace
- **Voda v krajině**
 - půda (organická hmota, eroze, utužení, velikost honů...)
 - mimoprodukční služby
 - **agrotechnologie** (půdoochranné, vodozadržné = využití + zadržení vody)
- **Veřejnost**
 - plýtvání potraviny
 - voda a energie
 - české potraviny

The background of the slide features two sets of water droplets arranged to resemble footprints. Each footprint consists of a large, elongated droplet at the back and a series of smaller, circular droplets in the front, mimicking the pattern of a shoe print. The droplets are clear and glistening, set against a light blue gradient background.

Děkuji moc za pozornost!